

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Yasemin SARGIN

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KÜÇÜK ASYA'SINDA *CURATORES REI
PUBLICAE*

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı
Doktora Tezi

Antalya, 2017

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Yasemin SARGIN

ROMA İMPARATORLUK DÖNEMİ KÜÇÜK ASYA’SINDA *CURATORES REI
PUBLICAE*

Danışman

Yrd. Doç. Dr. Ebru Nuriye AKDOĞU ARCA

Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı

Doktora Tezi

Antalya, 2017

T.C.
Akdeniz Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Yasemin SARGIN'ın bu çalışması, jürimiz tarafından Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı Doktora Programı tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Prof. Dr. Mustafa ADAK (İmza)

Üye (Danışmanı) : Yrd. Doç. Dr. Ebru Nuriye AKDOĞU ARCA (İmza)

Üye : Doç. Dr. Fikret ÖZCAN (İmza)

Üye : Doç. Dr. Ferit BAZ (İmza)

Üye : Yrd. Doç. Dr. Nuray GÖKALP ÖZDİL (İmza)

Tez Başlığı: Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında *curatores rei publicae*

Onay: Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Tez Savunma Tarihi : 25/07/2017

Mezuniyet Tarihi : 17/08/2017

(İmza)

Yrd. Doç. Dr. Ayça BÜYÜKYILMAZ

Müdür V.

AKADEMİK BEYAN

Doktora Tezi olarak sunduğum “Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *curatores rei publicae*” adlı bu çalışmanın, akademik kural ve etik değere uygun bir biçimde tarafımca yazıldığını, yararlandığım bütün eserlerin kaynakçada gösterildiğini ve çalışma içerisinde bu eserlere atıf yapıldığını belirtir; bunu şerefimle doğrularım.

(İmza)

Yasemin SARGIN

T.C.
AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU
BEYAN BELGESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Yasemin SARGIN
Öğrenci Numarası	20128603307
Enstitü Ana Bilim Dalı	Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri
Programı	Doktora
Programın Türü	( ) Tezli Yüksek Lisans (X) Doktora ( ) Tezsiz Yüksek Lisans
Danışmanın Unvanı, Adı-Soyadı	Yrd. Doç. Dr. Ebru Nuriye AKDOĞU ARCA
Tez Başlığı	Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya'sında <i>curatores rei publicae</i>
Turnitin Ödev Numarası	836110567-836115872

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmasının a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana Bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 299 sayfalık kısmına ilişkin olarak, 25/07/2017 tarihinde tarafımdan Turnitin adlı intihal tespit programından Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nda belirlenen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve ekte sunulan rapora göre, tezin/dönem projesinin benzerlik oranı;

alıntılar hariç % 10

alıntılar dahil % 14'tür.

Danışman tarafından uygun olan seçenek işaretlenmelidir:

(X) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşmıyor ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylarım.

( ) Benzerlik oranları belirlenen limitleri aşıyor, ancak tez/dönem projesi danışmanı intihal yapılmadığı kanısında ise;

Yukarıda yer alan beyanın ve ekte sunulan Tez Çalışması Orijinallik Raporu'nun doğruluğunu onaylar ve Uygulama Esasları'nda öngörülen yüzdelik sınırlarının aşılmasına karşın, aşağıda belirtilen gerekçe ile intihal yapılmadığı kanısında olduğumu beyan ederim.

Gerekçe:

Benzerlik taraması yukarıda verilen ölçütlerin ışığı altında tarafımda yapılmıştır. İlgili tezin orijinallik raporunun uygun olduğunu beyan ederim.

14/08/2017

(imza)

Yrd. Doç. Dr. Ebru Nuriye AKDOĞU ARCA

έννέα καὶ εἴκοσι ζωῆς ἀδελφοῦ,
εὐχαριστίας καὶ φιλοστοργίας ἔνεκα

29 yıl yaşayan
canım ağabeyimin anısına...

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	ix
ÖNSÖZ	xi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

CURATORES REI PUBLICAE

1.1. <i>Curator rei publicae</i> 'ye İlişkin Araştırma Tarihi	11
1.2 <i>Curator rei publicae</i> Kimdir? Ne Zaman Ortaya Çıkmıştır? Görevleri, Atanma Kriterleri ve Sosyal Statüleri	14

İKİNCİ BÖLÜM

CURATIO REI PUBLICAE MEFHUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINA ZEMİN

HAZIRLAYAN NEDENLER

2.1 İS. 2. – 3. Yüzyıllarda Küçük Asya Eyaletleri'nin İdari, Ekonomik ve Askeri Durumlarına Genel Bakış	24
2.1.1 Pontus-Bithynia Eyaleti	24
2.1.1.1 Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özelinde <i>curator rei publicae</i> İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri	31
2.1.2 Asia Eyaleti	41
2.1.3 Lycia-Pamphylia Eyaleti	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CURATOR REI PUBLICAE'LERİN EYALETLERE GÖRE DAĞILIMI

3.1 Asia Eyaleti	51

3.1.1 Asia Eyalet Kentleri'nde <i>curatores rei publicae</i> 'nin Görev Yaptığı Sırada Gerçekleştirdiği Faaliyetler	53
3.1.2 Asia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Sosyal Statüleri	65
3.2 Asia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları	68
3.2.1 <i>Ordo senatorius</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	68
3.2.1.1 T. Oppius Afer Pollio Tertullus	68
3.2.1.2 Marcus Lucceius Torquatus Bassianus ya da Cassianus	69
3.2.1.3 Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus	69
3.2.1.4 Gaius Iulius C. f. Philippos	70
3.2.1.5 Tiberius Claudius Candidus	70
3.2.1.6 Decimus Iunius Quintianus	71
3.2.1.7 Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus	72
3.2.1.8 Troas Bölgesi Kentlerinin <i>anonymus logistes</i> 'i	73
3.2.2 <i>Ordo equester</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	73
3.2.2.1 Gaius Iulius Philippos	73
3.2.2.2 Iulius Iulianus	75
3.2.2.3 Tiberius Claudius Frontonianus	76
3.2.2.4 Domitius Philippos	77
3.2.3 Eyalet ve/veya Kent Elit Tabakasından Gelen <i>curatores rei publicae</i>	78
3.2.3.1 <i>Archiereus</i> ve/veya <i>Asiarkhes</i> 'lik Yapanlar	78
3.2.4. Diğer Soylular/Elitler	85
3.2.4.1 Aulus Claudius Caecina [---]aius	85
3.2.4.2 Aurelius Diodotos	86
3.2.4.3 Dionysios Menogenes	86
3.2.4.4 Lucius Claudius Iberinus Eudaimon	87
3.2.4.5 N. N. ve I. Antius Quadratus Attalos	87
3.2.4.6 Publius Nonius Mettianus	87
3.2.4.7 Publius Aelius Antiokhos	88
3.2.4.8 Tiberius Claudius Kleitianos	88
3.2.4.9 Aurelius Traianus	88
3.3 Pontus-Bithynia Eyaleti	88
3.3.1 Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Statüleri ...	88

3.3.2 Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde <i>curator rei publicae</i> olarak Hangi Problemi Çözdüğü Bilinmeyenler	99
3.3.3 Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde <i>curatores rei publicae</i> 'nin Görev Yaptığı Sırada Gerçekleştirdiği Faaliyetler	104
3.4 Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları	106
3.4.1 <i>Ordo senatorius</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	106
3.4.1.1 Gaius Iulius Severus	106
3.4.1.2 P. Herennius Niger Atticianus	107
3.4.1.3 Quintus Aur. Polus	108
3.4.1.4 Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus	108
3.4.1.5 Tiberius Claudius Candidus	108
3.4.1.6 M. Ulpius Tertullianus Aquila	109
3.4.1.7 M. Nonius Arrius Paulinus Aper	109
3.4.1.8 L(ucius) ya da A(ulus)? Ranius Optatus	110
3.4.1.9 Sallius Antoninus	110
3.4.2 <i>Ordo equester</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	110
3.4.2.1 M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio	111
3.4.3 Eyalet ya da Kent Elit Tabakasından Gelen <i>curatores rei publicae</i>	111
3.4.3.1 <i>Bithyniarkhes</i> ve/veya <i>pontarkhes</i> 'ler Arasından <i>curatores rei publicae</i> Olanlar	111
3.4.3.1.1 <i>Bithyniarkhes</i> ve <i>pontarkhes</i> bir <i>anonymus</i>	111
3.4.3.1.2 Tiberius Claudius Piso	112
3.4.3.1.3 Ulpius Titius Aelianus Antoninus	113
3.4.3.1.4 M. Aur. Khrysenios Damatrios	114
3.4.3.1.5 M. Domitius Stratokles	115
3.4.3.1.6 Titius Statilius Calpurnianus Fado	116
3.4.4 Diğer Soylular/Elitler	117
3.4.4.1 Caesernius Statianus	117
3.4.4.2 Flavius Ulpius Arrianos	117
3.4.4.3 [Marcus] Aurelius Antiokhos Commodianus	117
3.4.4.4 Quintus Tineius Severus Petronianus	118
3.5 Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Kentlerde Gerçekleştirdikleri Faaliyetler ve Üstlendikleri Diğer Görevler	118

3.6	Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış <i>curator rei publicae</i> 'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları	126
3.6.1	<i>Ordo senatorius</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	126
3.6.1.1	M. Ulpius Tertullianus Aquila	126
3.6.2	<i>Ordo equester</i> mensubu <i>curatores rei publicae</i>	127
3.6.2.1	Ti. Cl. Aleksandros <i>alias</i> M. Aelius	127
3.6.2.2	Marcus Aurelius Ursio	127
3.6.2.3	Gnaeus Pedanius Valerianus	128
3.6.3	Eyalet ve/veya Kent Elit Tabakasından Gelen <i>curatores rei publicae</i>	128
3.6.3.1	<i>Lykiarkhes</i> Olanlar	128
3.6.3.1.1	Tib. Clau. Ant[---] Hyperekhios	129
3.6.3.1.2	Aurelius Pan[phi?]los	129
3.6.3.1.3	M. Aur. Dionysios II	129
3.6.4	Diğer Soylular/Elitler	130
3.6.4.1	Androbios <i>alias</i> Eirenaios	130
3.6.4.2	Side'den <i>anonymus epanorthotes</i> ve <i>logistes</i>	130
3.6.4.3	M. Aur. Meidianus Platonianus Varus	130

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENT KURUMUNA AİT YEREL BİR MEMUR OLARAK ΛΟΓΙΣΤΗΣ

4.1	Yerel <i>logistes</i> 'ler ve Görevleri	132
4.1.1	Asia Kentleri'nin Yerel <i>logistes</i> 'leri	133
4.1.2	Lycia-Pamphylia Kentleri'nin Yerel <i>logistes</i> 'leri	137
4.1.3	<i>Gerousia</i> ya da <i>Boule</i> gibi Kent Kurumlarına Atanan <i>logistes</i> 'ler	137
4.1.4	Buğday Paralarının Sorumlusu <i>tamias</i> ve <i>logistes</i>	140
4.1.5	Dionysos Sanatçılar (Dionysos <i>Tekhnitai</i> 'ının) Derneği'nin <i>logistes</i> 'leri	140
4.1.5.1	Gaius Iulius Philippos	140
4.1.5.2	Marcus Volussius Perikles	140
4.2	Sikkeler Üzerinden Bilinen <i>logistes</i>	141
4.2.1	Synnada'dan <i>logistes</i> Claudius Attalos	141

BEŞİNCİ BÖLÜM***TESTIMONIAE***

T1 - Küçük Asya Eyaletleri'nde <i>curatores rei publicae</i> 'ye İlişkin Epigrafik Belgeler	144
T2 – <i>Curator rei publicae</i> 'ye İlişkin Edebi Metinler	228
T3 – Küçük Asya Kentleri'nde Yerel <i>Logistes</i> 'lere İlişkin Epigrafik Belgeler	233
SONUÇ	253
KAYNAKÇA KISALTMALARI.....	261
KAYNAKÇA.....	265
EK 1 – Tablolar	285
EK 2 – Resimler	294
ÖZGEÇMİŞ	296

KISALTMALAR LİSTESİ

age.	adı geçen eser
aşağ.	aşağıda
bkz.	bakınız
böl.	bölüm
col.	sütun
çev.	çeviren
dn.	dipnot
Ed.	editör
Eds.	editörler
İÖ.	İsa'dan Önce
İS.	İsa'dan Sonra
krş.	karşılaştırınız
N. N.	<i>nomen nescio</i>
nr.	numara
s.	sayfa
str.	satır
s. v.	<i>sub voce</i> (maddesi altında)
T	<i>Testimonia</i>
Tbl.	tablo
vb.	ve benzeri
vd.	ve devamı
vdd.	ve devamının devamı
yak.	yaklaşık
yuk.	yukarıda
yy.	yüzyıl

ÖZET

Roma, kentleri mali yönden denetlemek amacıyla kendi idari sisteminde *curator rei publicae* ya da *curator civitatis* terimleriyle ifade edilen yeni bir kurum oluşturmuştur. Küçük Asya Eyaletleri'nde ise bu terim Eski Yunanca, hesap uzmanı, hesapları denetleyen kişi anlamına gelen *logistes* (λογιστής) olarak karşılık bulmuştur. Bu yeni memuriyetin oluşturulmasıyla, *curator rei publicae*'ler bizzat Roma merkezi yönetimi tarafından bir ya da birkaç kent için özel olarak atanan üst düzey görevliler (Roma yüksek memuru) olmuşlardır. İS. 2. yüzyılda muhtemelen Nerva ya da Traianus Dönemi? ile birlikte Roma idari sisteminin bir parçası haline getirilen bu memurlar her yıl düzenli olarak değil belli aralıklarla imparator vasıtasıyla atanmaya başlamışlardır. Ancak Küçük Asya Eyaletleri'nden ilk örnekler Hadrianus Dönemi'ni müteakip görülmeye başlamışlardır.

Epigrafik belgeler ve edebi metinlerden anlaşıldığı üzere *curator rei publicae*'in temel görevi, eyalet kentlerinin yerel memurlarının çözemedikleri mali sorunları incelemek ve uygun gördüğü finansal düzenlemeleri yaparak kenti bu maddi sıkıntıdan kurtarmaya çalışmaktır. Ephesos'tan ele geçen ve Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir imparator mektubu (I. Ephesos Ia, 15-16) da bu durumu kanıtlar niteliktedir. Söz konusu mektuba göre, imparator bizzat *logistes*'e; kentin kamu hesaplarını detaylı bir şekilde incelemesini buyurmaktadır. Zira bu teftiş kapsamında bir soruşturma açılacak ve hem hayatta olan hem de geçen on yıl içinde ölmüş olan tüm kamu memurlarının hesapları incelenecektir. İmparator *logistes*'e bu teftiştten muaf olmak için bir kimsenin hiçbir gerekçe göstermeksizin itiraz dilekçesi ile başvurularını kabul etmemesini de emretmektedir.

Burada sunulan doktora tezi, Küçük Asya'da *curatores rei publicae*'yi özellikle epigrafik belgeler ışığında araştırarak hazırlanmıştır. Söz konusu tez kapsamında Roma İmparatorluk Dönemi (İS. 1. – 3. yy.) Küçük Asya'sında *curator rei publicae/logistes* adı verilen Roma yetkililerinin görev alanları, kendilerine neden ihtiyaç duyulduğu, atanma kriterleri, bu kişilerin sosyal sınıfları ve coğrafi kökenleri gibi sorunlar epigrafik belgeler (*Testimonia* 1) ve antik metinler (*Testimonia* 2) ışığında aydınlatılmaya çalışılacaktır.

Esas olarak Klasik Dönem'den beri varlığı bilinen ve Hellenistik Dönem'de de örnekleri artan *logistes* Anadolu'daki Hellen kentlerinde hesap denetimini gerçekleştiren yerel bir memur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bununla birlikte Roma tarafından yapılan merkezi atamaların yanı sıra Küçük Asya'da yerel kamu memurları olan *logistes*'lerin de görev yapmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda çalışmada yerel ve merkezi atamalar

arasındaki ayrımı yapabilmek amacıyla yerel kamu görevlisi olan *logistes*'lere ilişkin genel bilgilerin yanı sıra epigrafik ve nümizmatik belgelere de yer verilmiştir (*Testimonia* 3).

Curator rei publicae'ye ilişkin bilgilerin daha çok epigrafik belgelerden elde edilebildiğini yukarıda söylemiştik. Küçük Asya Eyaletleri'nden (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia) ele geçen yazıtlar sayıca az ve genel olarak kısa olmalarına rağmen yine de bazı verilere ulaşmak mümkündür. Bu kapsamda Ephesos'tan ele geçen ve İmparator Antoninus Pius'a atfedilen mektup (I. Ephesos Ia, 15-16) *curator rei publicae*'lerin görev tanımları ve yetkileri üzerine en fazla bilgiyi sunmaktadır.

Bununla birlikte, antik yazarlar *curator rei publicae* ile ilgili neredeyse hiç bilgi vermemektedir. Antik kaynakların yetersizliği problemi konunun anlaşılmasını da zorlaştırmaktadır. Sadece *Digesta*'da Ulpianus, adı geçen memurların görevlerine ilişkin tanım olabilecek nitelikte bazı bilgiler aktarmaktadır.

Konuya ilişkin bilgi veren bir diğer antik yazar ise Plinius'tur. Plinius'un, İmparator Traianus ile yazışmalarını anlatan *Epistulae* X'da her ne kadar doğrudan bir *curator rei publicae/logistes* değinisi olmasa da, söz konusu mektuplar Plinius'un gerçekleştirdiği faaliyetler ile *curator rei publicae*'nin görevlerine ilişkin benzer özellikleri içermektedir. Bunun dışında *curator rei publicae*'lerin görev ve sorumluluklarından bahseden başka bir antik kaynak mevcut olmadığından çalışmada daha çok epigrafik belgelerden yararlanılmıştır.

Bu çalışmanın amacı Roma'nın söz konusu yeniliğe neden gerek duyduğu, bu memurların görev alanlarının ve yetkilerinin neler olduğu, bu göreve atanan kişilerin hangi kriterlere göre seçildiği gibi konuları açığa çıkarmaya çalışmaktır. Tez bu memuriyete ilişkin şimdiye kadar anlaşılamamış sorunları açığa çıkarmaya çalışmakla ünik bir değere sahiptir; ancak bunun da ötesinde Roma İmparatorluğu'nu yıkılma sürecine götüren askeri, siyasi, idari ve de bunların neden olduğu toplumsal sorunların başlangıç noktasını Anadolu Eyaletleri (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia,) üzerinden tespit etme olanağı sunmasıyla daha da önemli bir hale gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Curator rei publicae/curator civitatis*, *Logistes*, Roma İmparatorluk Dönemi Memuriyeti, Küçük Asya'nın İS. 2. – 3. yy. durumu.

SUMMARY

CURATORES REI PUBLICAE IN ROMAN ASIA MINOR

Rome has created a new institution which is expressed in terms of the *curator rei publicae* or *curator civitatis* in the administrative structure in order to control the cities from the financial side. In Asia Minor, this term is expressed in ancient Greek as accountant, *logistes* (λογιστής), which means the person who controls the accounts. With this new arrangement, the *curator rei publicae* became senior officers (Roman high officers) appointed by the Roman central government themselves, but specifically for one or more cities. These officers, who became part of the Roman administrative system under probably Emperor Nerva or Emperor Traianus? in 2nd century A. D., were appointed through the emperor at regular intervals, but not regularly every year. However the first examples from Asia Minor's provinces (especially Asia and Pontus-Bithynia) began to be seen with Emperor Hadrian.

As is understood from the epigraphical documents and literary texts, the main task of the *curator rei publicae* is to examine the financial problems that local officials of the provincial cities was to solve and try to save the city from this financial disturbance by making the financial arrangements it deems appropriate. An emperor's letter (I. Ephesos Ia, 15-16) from Ephesos and dated to the period of Antoninus Pius proves this. According to the letter, the emperor personally ask for *logistes*; to examine in detail the city's public accounts. Because an investigation will be launched through this inspection and the accounts of all civil servants who are alive and who have died in the past decade will be examined. The emperor also ordered that no one accept the appeal and appeal without any reason to be exempt from this inspection.

The doctoral dissertation presented here was made for Asia Minor through researching this area concerning the *curatores rei publicae* especially in the light of epigraphical documents. Within the scope of this thesis, the mission and areas of responsibility of the Roman authorities called *curator rei publicae/logistes* in Asia Minor during the Roman Imperial Period (1st - 3rd centuries A.D.) are the reasons why they were needed, the criteria for their appointment, their social classes and their geographical origins and related matters are investigated in the light of epigraphical documents (*Testimonia* 1) and ancient texts (*Testimonia* 2).

The *logistes*, whose existence has been known since the Classical Period and examples increased in the Hellenistic Period, have emerged as a local civil servant who performed the

control of the accounts in the Greek cities of Anatolia. However, in addition to the central appointments made by Rome, local officers are termed *logistes*, have also been found to continue to serve in Asia Minor. In this context, in order to make a distinction between local and central assignments, general information, epigraphical and numismatics documents concerning the local public officers, *logistes*, have been mentioned.

We have already mentioned above that the primary information concerning the *curator rei publicae* is from more epigraphical documents. Although the inscriptions found in Asia Minor's provinces (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia) are few in number and generally short, some data can be establish. In this context, the emperor's letter (Ephesos Ia, no. 15-16) unearthed from Ephesos provides considerable information on the definitions and powers of the *curator rei publicae*.

However, the ancient authors give little information about the *curator rei publicae*. It is also difficult to understand the problem of inadequacy of ancient sources. Only at the *Digesta*, Ulpianus is there conveyed some information that may provide a definition of the duties of the officials mentioned.

Another ancient writer who gives information on the subject is Plinius. Although in Epistulae X, which describes Plinius's correspondence with the Emperor Traianus, although it is not a direct *curator rei publicae/logistes* issue, it does contain similar features with the activities performed by Plinius and the functions of the *curator rei publicae*. Apart from that, there is no other antique source providing information on the terms of the duties and responsibilities of the *curator rei publicae*, so this study has benefited from more epigraphical documents.

The purpose of this study was to attempt to clarify aspects, such as why Rome needed to make this newness, the duty areas and authorities of these officials and the criteria by which these referrals are chosen. The particular value of this thesis is in trying to unravel the problems that have not to date been understood. But this matter becomes of even greater importance with the possibility of identifying the starting point of military, political, administrative and social problems that led to the collapse of the Roman Empire in the Anatolian provinces (Asia, Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia).

Keywords: *Curator rei publicae/curator civitatis*, *Logistes*, the Office of Roman Imperial Period; The status of the 2nd – 3rd centuries A. D. in Asia Minor.

ÖNSÖZ

Üniversite hayatımın ilk yıllarında henüz Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü ile yeni tanıştığım dönemlerde birinci sınıfın sonlarına doğru saygıdeğer hocam Prof. Dr. Sencer Şahin hepimize tek tek soruyordu: “Bölümü bitirince ne olacaksınız? Sıra bana geldi. Siz ne olacaksınız, ne yapacaksınız? Yasemin Hanım demişti.” Ben, bölümde kalmak istiyorum Hocam demiştim. Nitekim 2009 yılında Lisans mezuniyetimden sonra Yüksek Lisans sınavına girdim ve o yıl mezun olduğum bölümde Yüksek Lisans eğitimime başladım. Yüksek Lisans eğitimimin ilk yılında (2010) aynı bölümde Araştırma Görevlisi olarak çalışma hayatıma başladım. 2012 yılında Doktora programıyla devam ettim.

Akademik hayatımın dönüm noktasında olduğum şu günlerde Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü’nün kurucusu, Türkiye’de Epigrafi biliminin ilerlemesine son derece önemli katkılar sağlayan saygıdeğer hocam Prof. Dr. Sencer Şahin’e (merhum) ve özellikle de değerli danışman hocama öğrettiği ve ışığıyla aydınlattığı her şey için sevgi ve saygılarımı sunarak çok teşekkür ederim.

Tez izleme komitesi üyeleri arasında yer alan Sayın hocam Prof. Dr. Mustafa Adak’a (Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü) yardımlarından ve bilimsel gelişimime katkılarından dolayı ve tez izleme komitesindeki diğer bir hocam Doç. Dr. Dinçer Savaş Lenger’e (Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakùltesi, Tarih Bölümü) çalışmam sırasında değerli görüş ve önerileriyle teze sundukları katkılarından dolayı çok teşekkür ederim. Ayrıca tez savunma jüri üyeleri arasında yer alan değerli hocalarım Yrd. Doç. Dr. Nuray Gökalp Özdil, Doç. Dr. Fikret Özcan ve Doç. Dr. Ferit Baz’a katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım.

Bu tez çalışması başta Akdeniz Üniversitesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölüm kütüphanesi olmak üzere, Erasmus öğrenci değişim programı kapsamında Almanya’nın Dresden kentinde Technische Universität (7 ay) ve Koç Üniversitesi Suna & İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED) kütüphanelerinden yararlanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu imkânı bana sundukları için kendilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Bu tez çalışması Koç Üniversitesi Suna & İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED) tarafından desteklenmiştir. Bu kuruma gerek bu çalışmaya gerekse Türkiye’deki bilimsel çalışmalara verdiği desteklerden dolayı çok teşekkür ederim.

Bu günlere gelmemde büyük emekleri olan canım Annem ve Babama desteklerini hiçbir zaman benden esirgemedikleri için sonsuz teşekkür ederim, iyi ki siz varsınız. Altı

yıldan beri her zaman beni izlediğini düşündüğüm, manevi olarak hep yanımda hissettiğim ve bu tezimi de adadığım canım ağbime sonsuz sevgiler...

Yoğun çalışma dönemim boyunca her konuda her zaman yanımda olan ve beni destekleyen sevgili eşim Mehmet Sargin'a ve tezimin son aşamalarında bana güç ve heyecan veren doğacak kızım "minik mucizeme" de minnetimi sunar, sevgilerimi yollarım.

Bu tezin yazım aşamasında ve öğrenim hayatım boyunca her zaman yanımda olan ve pozitif enerjisini bana da yollayan çok sevgili arkadaşım, aynı bölümün Doktora öğrencisi Çisem Çağ'a ve onunla birlikte son dönemde verdikleri desteklerden dolayı sevgili ailesine çok teşekkür ederim. Tezimle ilgili yardımlarımdan dolayı sevgili öğretmen arkadaşım Zuhal Özkan'a da teşekkürlerimi sunarım.

Yasemin SARGIN
Antalya, 2017

GİRİŞ

Roma kentlerin kamu hesaplarını denetlemek ve kontrol altında tutmak amacıyla *curator rei publicae* ya da *curator civitatis* adını verdiği yeni bir kamu görevlisi oluşturmuştur. Roma İmparatorluk Dönemi idari yapısında özellikle İS. 2. yüzyılda ortaya çıkan bu memur Küçük Asya eyaletlerinde Eski Yunanca bir kelime olan “λογιστής¹” (*logistes*) terimi ile ifade edilmektedir. Roma’ya özgü bir memur olan *curator rei publicae*, merkezi yönetim tarafından bir ya da bazen birkaç kente özel olarak atanan üst düzey kamu görevlisi olarak nitelendirilmektedir.

Epigrafik belgeler ve edebi metinlerden anlaşıldığı üzere *curator rei publicae*’nin asıl görevi, kent yetkililerinin çözemedikleri mali sorunları inceleyip, uygun gördüğü finansal düzenlemeleri yaparak kenti bu maddi sıkıntıdan kurtarmaktır. Antoninus Pius’un Ephesoslular’a yolladığı mektup (I. Ephesos Ia, 15-16) bu durumu kanıtlamaktadır. Mektuba göre, kent kendisine olan borçları toplayamadığı için gelirlerinden mahrum kalmıştır. İmparator bizzat *logistes*’ten (= *curator rei publicae*); kentin kamu hesaplarını kontrol etmesini istemektedir. Bu amaçla on yıl öncesine kadar gidecek bir soruşturma açılacaktır. Soruşturmada hem hayatta olan hem de geçen on yıl içinde ölmüş olan tüm kamu memurlarının hesapları incelenecektir. Bu süreçte *logistes* tarafından yürütülen bu soruşturmaya dilekçe ile yapılan itirazlar ise geri çevrilecektir. Çünkü imparator böyle durumlarda bazı kimselerin hileye başvurabileceklerinin farkındadır. Nihayetinde imparator *logistes*’ten teftişin sonuçlarını kendisine en kısa sürede bildirmesini talep etmektedir. Mektuptan soruşturmanın son derece geniş kapsamlı olduğu anlaşılmaktadır.

Bunula birlikte Küçük Asya’daki Hellen kentlerinde hesap denetimi yapan kent memuru *logistes*’in Klasik Dönem’den beri varlığı bilinmekte ve Hellenistik Dönem’de de örneklerinin arttığı dikkati çekmektedir². Bu nedenle Roma tarafından yapılan merkezi atamaların yanı sıra Küçük Asya’da yerel kamu memurları olan *logistes*’lerin de görev yapmaya devam ettikleri tespit edilmiştir³. Yunanca yazıtlarda *curator rei publicae* için

---

¹ LSJ, s. v. λογιστής; hesap uzmanı, hesapları denetleyen kişi anlamına gelmektedir.

² Fröhlich 2004, 77 vdd.

³ Yerel *logistes*’lere ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. tez dördüncü bölüm “Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής”.

logistes teriminin kullanılması, yazıtlarda bu iki görevden hangisinin kastedildiğini ve yetkilerinin neler olduğunu tespit etmeyi zorlaştırmaktadır⁴.

Ele geçen yerel *logistes* yazıtlarının bazıları elle tutulur bilgiler sunmaktadırlar. Örneğin yerel *logistes*'ler arasında Lydia'daki Sosandra'dan (Gölmarmara, Manisa) ele geçen bir yazıtta, hekim ve filozof Menekrates'in⁵ *logistes*'lik yapmış olduğu belgelenmektedir (bkz. T3-2). Yazıttan, Menekrates'in *strategos*'luk, *gymnasiarkhos*'luk, *prytanis*'lik ve *agonothetes*'lik gibi önemli kent memuriyetlerini üstlendiği öğrenilmektedir. Üstlendiği memuriyetler Menekrates'in kent için önemli bir kişi olduğunu göstermektedir. Ayrıca yazıtta yer alan μέγας ἱατρός ifadesi bir hekim olarak Menekrates'in başarılı ve aynı zamanda ünlü biri olduğuna işaret etmektedir. Görüldüğü üzere yerel *logistes*'ler de kent kariyerlerinde önemli memuriyetler üstlenen kişilerdir ve toplumun önde gelen isimleri arasından seçilmektedirler. Bu bağlamda yerel *logistes*'ler önem ve prestij bakımından *curatores rei publicae* ile bazı benzerliklere sahip olsa da elbette farklılıklar da göstermektedir.

Yerel *logistes*'ler *boule* ve *gerousia* gibi kent kurumlarında da görev yapmışlardır. M. Ulpius Aristokrates, İmparator Hadrianus tarafından Ephesos *gerousia*'sına *logistes* (bkz. T3-13, str. 12-14: δοθέντα [δὲ καὶ λογιστῇ]ν ὑπὸ θεοῦ Ἀδριανοῦ [τῇ φιλ]οσεβείᾳ γερουσίᾳ) olarak atanmıştır. Söz konusu yazıtta M. Ulpius Aristokrates'in Keramoslu olduğu belirtilmektedir. Aristokrates'in hem imparator tarafından atanması hem de bu görevi memleketinin dışında yapması onun *curator rei publicae* olma ihtimalini akla getirmektedir. Ancak, *gerousia* Küçük Asya Kentleri'nde yerel bir kurum olduğu için Aristokrates'in bu görevini yerel *logisteia* olarak kabul etmek daha doğru görünmektedir.

İmparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a (İS. 162-163) ait bir mektuptan ise M. Ulpius Appuleius Eurykles'in⁶ Ephesos'ta *gerousia logistes*'liği yaptığı öğrenilmektedir (bkz. T3-16).

Söz konusu örneklerde Ephesos *gerousia*'sının *logistes*'i M. Ulpius Aristokrates'in İmparator Hadrianus; M. Ulpius Appuleius Eurykles'in ise *proconsul*'ler tarafından atanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca Aristokrates Keramoslu, Eurykles ise Aizanoilu'dur. Her ikisi

⁴ *Curator rei publicae* Yunanca yazıtlarda halen daha *logistes* olarak yazılmaya devam ettiği için bu çalışmada *curator rei publicae* yerine *logistes* sözcüğü de ara ara kullanılmaya devam edilecektir. Bunun yanı sıra *curator rei publicae* için zaman zaman kısaca *curator* da denilecektir.

⁵ Menekrates için bkz. Akgün Kaya 2016, tez bölüm "2.5.1 ἀγωνοθέτης". Ayrıca bkz. Tod 1957, 139; Nutton 1976, 93-96; Robert 1977, nr. 455; Benedum 1978, 115-121; Özlem-Aytaçlar 2006, nr. 222.

⁶ M. Ulpius Appuleius Eurykles'in Commodus Dönemi'nde (İS. 180-192) Aphrodisias kentinde *curator rei publicae* olarak da görev yaptığı Aphrodisias'tan ele geçmiş iki yazıttan belgelenmektedir (bkz. T1-12a-b).

de *gerousia logistes*'liğini memleketleri dışında yaptıkları için *curator rei publicae* olmanın "görevini memleketlerinin dışında yapma" koşulunu da yerine getirmişlerdir. Ancak *gerousia* Küçük Asya kentlerinin kendi bünyelerinde bulunan yerel bir meclistir. Bu nedenle M. Ulpius Aristokrates ve M. Ulpius Appuleius Eurykles'in bu görevleri büyük ihtimalle yerel olarak kabul edilmelidir. Bu örneklerden anlaşılan, *gerousia* kasası dışarıdan bir müdahaleyi gerektirecek derecede mali bir sıkıntıya düşmüş gözükmektedir. *Gerousia logistes*'i muhtemelen *gerousia*'nın kendi idari sisteminde var olan bir birim olmalıdır⁷. Görüldüğü üzere söz konusu bu örneklerden özellikle Aristokrates örneği *curator rei publicae*'nin ortaya çıkış tarihi; Eurykles örneği ise (İS. 162/163) halihazırda *curator rei publicae* atamalarının yapıldığı dönem ile örtüşmektedir. Ayrıca imparator ve Roma idari sisteminin eyaletlerdeki baş yetkilisi *proconsul* tarafından memleketlerinin dışına atanmış görünmekle birlikte bu kişilerin *logistes*'lik yaptıkları kentte yaşıyor olmaları da ihtimal dâhilindedir. Her ne olursa olsun İS. 2. yüzyılda yerel *logistes*'lerin vali ya da imparator tarafından atanacak kadar önemli bir merci haline geldiği ve bu önemin *curator rei publicae*'nin etkisi ile gerçekleştiği kabul edilmelidir.

Curator rei publicae adlı kamu görevlisinin Batı eyaletlerinde ne zaman ortaya çıktığı tartışmalı bir konudur. Bazı modern araştırmacılar bunun ilk olarak Domitianus (İS. 81-96) tarafından oluşturulduğunu ifade etmekle birlikte; genel görüş Traianus Dönemi'nde (İS. 98-117) ortaya çıktığı yönündedir⁸. *Digesta* ise bu memurun Nerva Dönemi'ndeki varlığına işaret etmektedir (T2-1).

⁷ Giannakopoulos 2008, 572.

⁸ Batı eyaletleri için ilk örnek olarak kabul edilen L. Caesennius Sospes'in (Jacques 1983, 19-22) Domitianus Dönemi'nde mi yoksa Traianus Dönemi'nde mi *curator rei publicae* olarak görev yaptığı tartışmalı bir konudur. D. Magie (1950, 1454-1456, nr. 13;), Domitianus Dönemi'ne ait muhtemel örnekleri toplamıştır. R. Syme (1977, 38 vdd.), tarafından yayımlanan bir makalede Sospes, Domitianus Dönemi'nde *curator* olarak belgelenmektedir. G. P. Burton ise (1972, 183) Batı eyaletleri için ilk *curator rei publicae*'yi önceleri Traianus'a tarihlendirirken; Sospes'in belgelenmesinden sonra bu tarihi Domitianus'a geri çekmektedir (1979, 466, dn. 3). S. Dmitriev (2005, 191-192, dn. 16), *curator rei publicae*'lerin varlığının, Roma İmparatorluğu'nun hem Doğu hem Batı eyaletlerinde geleneksel bir şekilde Traianus Dönemi'ne tarihlendirildiğine ilişkin atıfta bulunmaktadır. Lucius Caesennius Sospes ile ilgili son çalışma B. Muscalu (2011, 311-319) tarafından kaleme alınmıştır ve Sospes, Antiokheia Pisidia'dan ele geçen bir yazıtta "*curator coloniorum et municipiorum*" olarak belgelenmektedir. E. Ertekin (2013, 498), *curator rei publicae*'nin Roma idari tarihinde Domitianus Dönemi'nde ortaya çıktığını söylemektedir. Bununla birlikte Batı eyaletleri için Sospes'in ilk örnek olarak tarihlenmesine ilişkin Domitianus ya da Traianus dönemlerinin tartışmalı olduğunu da ifade etmektedir (2013, 499).

Küçük Asya Eyaletleri söz konusu olduğunda ise; Pontus-Bithynia Eyaleti'nden ele geçen verilere göre ilk *curator rei publicae* örneği Hadrianus Dönemi'ne (İS. 117-138) tarihlenmektedir. Asia Eyaleti'nden ele geçen ve ilk örnek olarak kabul edilen⁹ M. Ulpius Damas Catullinus ise yazıtta *curator rei publicae* değil *epimeletes* olarak nitelendirilmektedir. Bu sebeple Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen söz konusu *epimeletes*'i, kesin olarak ilk örnek kabul etmek doğru olmayabilir. Ancak Catullinus büyük ihtimalle *curator rei publicae* olmalıdır. Zira imparator (bkz. T1-1, str. 2-5: τὸν πρῶτον δεδομένον τῇ π[ό]λ[λει] ἐπιμελητὴν ὑπὸ τοῦ μεγίστου[ου] κράτορος Καίσαρος Τραϊᾶ[ν]οῦ Ἀδριανοῦ Σεβαστοῦ) tarafından atanmaktadır ve *epimeletes*'in görev tanımı da *curator rei publicae*'nin görev tanımıyla örtüşmektedir¹⁰. Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde ilk *curator*'lar ise İS. 3. yüzyılın ilk yarısında belgelenmeye başlamış ve örnekler Severuslar Hanedanlığı ile artış göstermiştir.

Plinius, İmparator Traianus tarafından Pontus-Bithynia Eyaleti'ne, buradaki mali sıkıntıları gidermesi, kentlerin hesaplarını kontrol etmesi ve var olan problemleri çözmesi için *proconsul* yetkisi ile *legatus Augusti pro praetore* (vali) olarak atanmıştır. Plinius'un yeni atandığı eyalet kentlerinde imar planları çıkarılmadan binaların yapımına gelişigüzel girişilmesi, eski binaların çeşitli sebeplerle tahrip edilmesi, yapımı henüz bitmeden yarım bırakılan tiyatro, *gymnasion* ve hamam gibi yapıların bakımsızlıktan çürümeye terk edilmeleri eyalette çözüm bekleyen önemli sorunlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu doğrultuda onun yaptığı icraatlardan biri kentlerin kamu hesaplarını, gelir-giderlerini teftiş etmek olmuştur. Plinius bu süreçte geliştirdiği projelerle mali dökümü yapılmadan yapımına başlanan kamu binalarını da denetimi altına almaya çalışmıştır.

Plinius'un, İmparator Traianus'a valilik yaptığı dönem içinde gönderdiği mektuplar kendisinin aynı zamanda bir *curator rei publicae* gibi hizmet etmiş olduğunu akla

⁹ Ertekin 2013, 501.

¹⁰ LSJ, s. v. ἐπιμελητής. H. Mason'da (1974, 46-47), ἐπιμέλεια = *curatio*; ἐπιμελέομαι = *curatio esse*; ἐπιμελητής = *curator* ifadeleriyle geçmektedir. *Epimeletes* (= *curator*) kentle ilgili işlerin herhangi bir aksama olmadan düzgün bir şekilde yerine getirilmesi için görevlendirilen kamu görevlisidir. *Epimeletes*'ler hem sürekli atanırlar hem de doğrudan kamusal hayatın özel bir alanı için görevlendirilirler. *Epimeleia*'nın en temel anlamı "bakım" (*curatio*) olduğu için kent idari yönetiminden çok diğer yönetim alanları ile ilişkili olarak kullanılmıştır. Kent memurları bazen memuriyet sorumluluklarının bir bölümünde *epimeleia*'lar yapmışlardır. Örneğin dini memurların geçit törenleriyle, kutsal yapıların inşaatı ya da bakımı gibi belli bir konuyla özel olarak ilgilenmişlerdir. Ayrıca askeri görevlilerin kent *territorium*'undan güvenli bir şekilde geçiş sağlamaları özel olarak atanan *epimeletes*'in sorumluluğundadır. *Epimeleia* aynı zamanda özel şahısların yürüttükleri bina projeleri, heykel dikimi gibi işleri de içermektedir. Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Dmitriev 2005, 119-121. Krş. Peker 2012, 72-73.

getirmektedir. Batı eyaletlerinde ilk *curator rei publicae*'lerin Traianus Dönemi'nde ortaya çıktığı kabul edilirse¹¹ Plinius'un da Pontus-Bithynia Eyaleti'ne valiliğinin yanı sıra sanki bir *curator rei publicae* gibi atandığı düşünülebilir. Traianus bu eyaletteki sorunu çözebilmek amacıyla eyaletin statüsünü değiştirmiş ve mali konularda uzman, imperatora bağlı bir vali görevlendirmiştir. Ancak, bir eyalet valisi olarak sorumluluklarının oldukça fazla olmasından dolayı kentlerin bütün sorunlarıyla özellikle mali sıkıntılarıyla yeterince ilgilenememiş olsa gerektir. Bu sebeple kentlerin mali problemlerinden kaynaklanan böyle sorunlar için valilikten bağımsız bir memuriyet oluşturmak ya da hali hazırdaki *logistes*'liği, *curator rei publicae*'ye dönüştürmek daha pratik bir çözüm olarak düşünülmüş olmalıdır. Ya da Traianus var olan problemlerin farkında olarak *curatio rei publicae* için temel hazırlamak istemiş de olabilir. Ayrıca söz konusu mali sorunlar esas itibarıyla sadece Pontus-Bithynia Eyaleti'nin kentlerine özgü olmasa gerektir. Zira Asia Eyalet kentlerinde Hadrianus Dönemi ile başlayıp her yıl düzenli olmasa da İS. 250'li yıllara kadar *curator rei publicae* adlı üst düzey memurların atandığı görülmektedir.

Curator rei publicae görevine genellikle *ordo senatorius* ya da *ordo equester* mensubu kişiler atanmaktadır. Bununla birlikte kent ya da eyaletin elit kesiminden kişiler de *curator rei publicae* olarak seçilmektedirler. Nitekim birlik memuriyeti üstlenen eyalet eşrafından seçilen *curator rei publicae* örnekleri de bulunmaktadır. Eyaletlerde imparator kültü başrahiplik görevini (ἀρχιερεὺς τοῦ Σεβαστῶν) tamamlamış *asiarkhes*, *bithyniarkhes* ve *lykiarkhes*'lerin *curator rei publicae*'liği üstlendikleri dikkati çekmektedir.

Curator rei publicae için diğer bir temel kural, bu görevi üstlenen kişinin vazifesini tarafsız olmak amacıyla memleketinin dışında icra etmesi gerekliliğidir. Onlar normalde aynı eyalet içinden ancak başka bir kent için atanırlardı. Ancak bazen farklı bir eyaletten de olabiliyorlardı. Bunları epigrafik belgeler aracılığıyla doğrulamak mümkündür. Örneğin Arykanda ve fahri Myra vatandaşı Aurelius Pan[phi?]los, *logistes*'lik görevini Arneai'da yerine getirmiştir (bkz. T1-65). Böylelikle kendisinin bu görevi aynı eyalet içinde farklı bir kentte icra etmiş olduğu görülmektedir.

Burada sunulan doktora tezinin konusu, Bithynia kenti Nikomedeia'dan ele geçen yirmi üç kurşun ağırlık üzerine kazınan yazıtlardan elde edilen bilgiler neticesinde ortaya çıkmıştır. Söz konusu bu kurşun ağırlık yazıtlarının sekizinde *curator rei publicae*'nin adı, vali ve *agoranomos*'un isimleriyle birlikte yazılmıştır (bkz. T1-44, 45, 49, 56, 59, 60a-b, 61). Kurşun ağırlıklardan üçünde vali aynı zamanda *curator rei publicae* olarak görülmektedir.

¹¹ Krş. Dmitriev 2005, 192, dn. 16.

Asia Eyaleti'nden ele geçen epigrafik belgeler arasında ise hem eyalet vali yardımcılığı hem de kentin *curator rei publicae*'liğini üstlenmiş kişiler bulunmaktadır.

Nikomedeia'dan ele geçen bu kurşun ağırlıklarından *curator rei publicae*'lerin görev süreleriyle ilgili bilgiler de öğrenilmektedir. Bu verilerden, *curator rei publicae* atamalarının her yıl düzenli olarak değil de, ihtiyaç duyulduğu zaman yapıldığı anlaşılmaktadır. Zira bu kurşun ağırlıklardan sadece sekizinde *curator rei publicae*'nin adı yer alırken, geriye kalan on beşinde bu üst düzey görevlinin ismine rastlanmamaktadır. Ancak bütün ağırlıklarda vali ve kentte *agoranomos*'luk görevini yapanlar düzenli bir şekilde verilmiştir.

Çalışmanın odak noktasını Küçük Asya'da; özellikle Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinden ele geçen epigrafik belgeler oluşturmaktadır. Ancak bu yazıtlar hem genel olarak kısa yazıldıkları hem de sayıca az oldukları için *curator rei publicae*'ye ilişkin geniş bilgi vermemekle birlikte yine de bazı sonuçlar elde edilebilmektedir. *Logistes*'lerin (= *curator rei publicae*) görevleri ile ilgili en aydınlatıcı bilgiyi Ephesos'tan ele geçen Antoninus Pius'un mektubu sunmaktadır. Plinius'un İmparator Traianus ile yazışmaları ise Pontus-Bithynia Eyaleti'nin idari, ekonomik ve askeri durumuna ilişkin önemli bilgiler aktarmaktadır. Ayrıca Plinius'un, Pontus-Bithynia kentlerinin özellikle kamu hesaplarını detaylı bir şekilde incelemesi ve kontrol altına alması *curator rei publicae* bu dönemde oluşturulmadıysa bile kentlerin yaşadığı mali sorunları tespit etmesi ve bu görevliye neden ihtiyaç duyulduğunu anlamamız bakımından da bu mektupları daha önemli kılmaktadır. Bu yüzden *curator rei publicae* üzerine yapılan bu çalışmada yukarıda bahsedilen Ephesoslular'a gönderilen imparator mektubu ve Plinius'un imparatora gönderdiği mektuplardan daha çok yararlanılmıştır.

Amaç – Kapsam – Yöntem: “Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *curatores rei publicae*” başlığı altında sunulan bu tez çalışmasının amacı, *curator rei publicae* adlı üst düzey kamu görevlisinin tanımını yapmak; onların temel görevlerini saptamak; bu görevi kimlerin, nasıl icra ettiğini ortaya koymak ve memuriyetin ortaya çıkış zamanını tespit etmeye çalışmaktır.

Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *curator rei publicae*’leri özellikle epigrafik belgeler ışığında araştırmayı¹² hedefleyen bu çalışma beş ana bölümden oluşmaktadır. İlk ana bölüm *curator rei publicae*’nin antik kaynaklar ve modern çalışmalardaki durumuna ilişkin araştırma tarihçesi ile başlamaktadır. Ancak bu bölümde *curatio rei publicae* mefhumu ile ilgili daha çok modern araştırmacılar tarafından kaleme alınan çalışmalar değerlendirilmiştir. Zira *curator rei publicae* ile ilintili antik kaynakların yetersizliği problemi bulunmaktadır ve bu durum konunun anlaşılmasını da zorlaştırmaktadır. Bu nedenle çalışmada daha çok epigrafik belgeler ve modern literatürden yararlanılmıştır.

İlk bölümde ikinci alt başlık “*Curator rei publicae* Kimdir? Ne zaman Ortaya Çıkmıştır? Görev ve Sorumlulukları, Atanma Kriterleri ve Sosyal Statüleri” olmuştur. Burada Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’ında *logistes/curator rei publicae* adı verilen Roma yetkililerinin tanımı, görev alanları, bu kişilerin ne zaman ortaya çıktığı, söz konusu memuriyeti yerine getirecek kişinin nasıl belirlendiği gibi sorular epigrafik belgeler ve antik metinler ışığında aydınlatılmaya çalışılmıştır.

İkinci ana bölümde, *curator rei publicae*’ye duyulan ihtiyacın nedenlerini anlamamıza yardımcı olması bakımından Roma İmparatorluk Dönemi (İS. 1. – 3. yy.) Küçük Asya’sı eyaletlerinin idari, ekonomik ve askeri yapısı ele alınmıştır. Bu bölümde, *curator rei publicae* kurumunun ortaya çıktığı düşünülen İS. 2. yüzyılda Küçük Asya eyaletlerinin idari ve ekonomik yapısı hakkında konu ile bağlantılı edebi metinler, epigrafik belgeler ve de modern çalışmalar bir araya getirilerek incelenmiştir. Bu bağlamda Pontus-Bithynia hakkında oldukça önemli bilgiler aktaran “Pilinius, *Epistulae* X” adlı eserden yararlanılarak Plinius’un Pontus-Bithynia Eyaleti’ne vali olarak atanması ve orada gerçekleştirdiği faaliyetleri ayrıntılı bir şekilde ele alınmıştır. Bunların yanı sıra *curator rei publicae*’nin ortaya çıkışı ve yoğunluk göstermeye başladığı İS. 2. ve 3. yüzyıllarda Anadolu eyaletleri nasıl bir durumdaydı, daha erken yüzyıllara göre ne tür değişiklikler ve gelişmeler oldu, kentlerin başlıca problemleri

¹² Fröhlich (2004), *curator rei publicae* mefhumu İS. 6. yüzyıla kadar devam ettiğini ifade etmektedir. Ancak Küçük Asya’dan en geç tarihli epigrafik belge Nikaia’dan ele geçen ve İS. 269 yılına tarihlenen *logistes* Sallius Antoninus’a ait yazıttır.

nelerdi? gibi sorulara ilişkin genel bir değerlendirme yapılmıştır. Sonuç olarak bu bölümdeki temel amaç İS. 2. yüzyılda oluşturulmuş, özellikle Traianus veya sonrasındaki bu yeni memuriyetin oluşturulmasına ihtiyaç duyulan sebepleri tespit etmek olmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde Küçük Asya’da; özellikle Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinden ele geçen epigrafik belgeler odak noktası olmuştur. Bu bölümün temel hedefi, epigrafik belgelerin ışığında Küçük Asya eyaletlerinde görev yapmış *curator rei publicae* adlı memurların kentlerde karşılaştıkları başlıca problemler ve bunlar karşısında aldıkları ya da geliştirdikleri çözümler değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bununla birlikte isimleri belirlenen *curator rei publicae*’lerin üstlendikleri diğer görevleri, sosyal statüleri, memleketleri ve ailelerine ilişkin bilgilere de yer verilmiştir.

“*Curatores rei publicae*” adlı ilk ana bölümde *curator rei publicae*’nin tanımı, görev alanları, atanma metodları ve memuriyetin ortaya çıkış tarihi detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Roma tarafından yapılan *curator rei publicae* merkezi atamalarının yanı sıra Klasik ve Hellenistik dönemlerden beri Küçük Asya’da varlığı bilinen yerel kamu memurları olan *logistes*’ler de görev yapmaya devam etmişlerdir. Bu bağlamda çalışmanın dördüncü bölümünde yerel ve merkezi atamalar arasındaki ayrımı yapabilmek amacıyla yerel kamu görevlisi olan *logistes*’lere ilişkin antik kaynaklara, epigrafik belgelere ve genel bilgilere yer verilecektir. Yunanca yazıtlarda *curator rei publicae* için *logistes* teriminin kullanılması, yazıtlarda bu iki görevden hangisinin kastedildiğini ve yetkilerinin neler olduğunu tespit etmeyi zorlaştırmaktadır. Bu doğrultuda tezin bütününde hem *curator rei publicae* hem de yerel *logistes*’lere ait yazıtların sistematik olarak toplanması ve değerlendirilmesi ile yeni sorular sorabilmek; bu hususta var olduğu bilinen ve amaç kısmında değinilen problemlere çözüm aramak ve belirsizlikleri ortadan kaldırmak esas alınmaya çalışılmıştır. Yerel *logistes*’lere ilişkin epigrafik belgeler “*Testimonia 3 – Küçük Asya Kentleri’nde Yerel Logistes’lere İlişkin Epigrafik Belgeler*” olarak tezin beşinci ana bölümünde yer almaktadır. Ayrıca yerel *logistes*’lere ilişkin nüvizmatik veriler de EK 2 – Resimler kısmına eklenmiştir.

Doktora tez başlığımız her ne kadar Küçük Asya yani Anadolu’nun tamamını kapsamış olsa da çalışmanın başında tarafımdan yapılan ön hazırlık neticesinde *curator rei publicae* memuriyetine ilişkin yazıtların özellikle Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinde yoğunluk gösterdiği tespit edilmiştir. Cappadocia Eyaleti’nden bir (T1-77), Cilicia Eyaleti’nden ise birkaç epigrafik belge (T1-78-79) ele geçmiştir. Bu epigrafik belgeler yazıt sayısının az olması sebebiyle metin içerisinde değil sadece tezin *Testimoniae* kısmında yer almaktadır. Bu bağlamda yazıtların sayıca fazla olmasından dolayı daha çok Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinin İS. 2. ve 3. yüzyıllarda nasıl bir etkinlik göstermiş

olduğuna değinilmiştir. Peki, neden epigrafik belgeler belirli eyaletlerden ele geçmiştir? Diğer eyaletlerden konuya ilişkin epigrafik belge neden çıkmamıştır sorusu akla gelebilir. Bunun sebeplerinden biri özellikle söz konusu eyaletlerin coğrafi büyüklüğü ve stratejik konumları olmalıdır. Zira Asia Eyaleti, Anadolu’nun en önemli eyaletlerinden biridir ve eyalet sınırlarının geniş coğrafik bir alana yayılması başlıca bir etmendir. Dolayısıyla buraya atanan eyalet valilerinin üzerinde gereğinden fazla hizmet yükümlülükleri bulunduğundan, tek bir valinin bütün işlere yetişmesi zor gibi durmaktadır. Bu nedenle olsa gerek, İS. 2. yüzyılın başlarından itibaren kısmen daha fazla *curator rei publicae* atama gerekliliği duyulmuştur. Diğer bir yandan Kappadokia, Galatia, Kommagene ve Kilikia gibi bölgelerde *curator rei publicae*’lere rastlanmaması urbanizasyon derecesi ile de bağlantılıdır. Asia Eyaleti’nde çok sayıda büyük kent vardır ve bu yüzden orada daha fazla mali sorunlar ortaya çıkmaktadır.

Çalışmanın en önemli ve *Testimoniae* olarak adlandırılan bölümde ise *curator rei publicae* adlı st düzey görevlilere ilişkin tüm epigrafik belgeler bir araya getirilmiş ve çalışmanın esas çıkış noktası yazıtlar üzerinden yapıldığı için teze beşinci ana bölüm olarak sonuna” başlığı ile eklenmesi uygun grlmştir. Bu kapsamda, Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia olmak üzere üç eyaletten çeşitli *corpus*’lar, süreli yayınlar ve elektronik veri tabanları (PHI, ConcEyest vs.) taranarak toplamda yaklaşık 95 epigrafik belge toplanmış, eyalet bazında tarih sırasına göre sıralanmış, edisyonları yapılmış, Trkevirileri tamamlanmıştır (*Testimonia 1 – Küçük Asya Eyaletleri’nde curatores rei publicae’ye İlişkin Epigrafik Belgeler*). Epigrafik belgelere ek olarak konumuzla bağlantılı edebi metinler de *Testimoniae* içerisine “*Testimonia 2 – Curator rei publicae’ye İlişkin Edebi Metinler*” başlığı ile dâhil edilmiştir. Bunun yanı sıra söz konusu eyaletlerde görev yapmış *curator rei publicae*’lerin tespit edilebilenlerinin görev tarihleri ve yerleri, memleketleri ve mensubu oldukları sosyal sınıfları eyalet bazında ayrılarak tablolar halinde tezin “EK 1 – Tablolar” kısmında listelenmiştir.

Doktora tez çalışmamız kapsamında Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinden ele geçen bütün veriler, kendi ilerinde özel olarak değerlendirilmeleri gerektiğini göstermektedir. Zira her bir eyalet kendi özelinde *curator rei publicae* zerine farklı ve istisna kabul edilebilecek bilgiler sunmaktadır. Bu bağlamda sonuç kısmında her eyaletin *curator rei publicae* yazıtları mercek altına alınarak kapsamlı bir değerlendirme yapılmıştır. Bu doğrultuda söz konusu yazıtlar ışığında eyaletlerin birbirleriyle karşılaştırılması yapılarak konuya ilişkin farklılıklar ve benzerlikler ne çıkarılmıştır.

Bunların dışında Küçük Asya’da *curator rei publicae* zerine spesifik olarak epigrafik belgelerin bütününe odaklanan ve konuyla ilgili tüm verileri toplayan bir çalışma mevcut

değildir. Küçük Asya’da *curatio rei publicae* mefhumu hakkında bilinmeyenlerin mümkün olduğunca açıklığa kavuşturulması ve Küçük Asya’daki bütün eyaletlerle ilgili çalışmaların ivedilikle yapılması gerekliliğinden yola çıkarak bugüne kadar hakkında çok az çalışma yapılmış, bazı belirsizliklere ve sorunlara cevap bekleyen bu konuyu doktora tezi olarak çalışmayı ön görmüş bulunmaktayız.

BİRİNCİ BÖLÜM

CURATORES REI PUBLICAE

1.1. *Curator rei publicae*'ye İlişkin Araştırma Tarihi

Antik yazarlar *curator rei publicae* ile ilgili neredeyse hiç bilgi sunmamaktadır. Yalnızca *Digesta*'da ilgili memurların görevlerine ilişkin tanım yapılabilecek nitelikte bilgiye rastlanmaktadır. Buna göre *Digesta*'da Ulpianus'un günümüze kalan birkaç aktarımında *curator rei publicae*'lerin görevleri hakkında şunlar kaydedilmiştir: *curator rei publicae*'ler kamu arazilerini kiraya vermek, devlet arazilerinin ya da kamu mülklerinin özel kişiler tarafından kötüye kullanımını önlemek, kamu gelirlerini denetlemek ve özel gelirlerin korunmasını sağlamak ve zimmete geçirilmesini önlemek, hububat temini için kente verilen paranın tekrar yerine konulmasını ve başka şeylere sarfedilmemesini sağlamak gibi görevlerden sorumludurlar¹³.

Konuya ilişkin bilgi sağladığımız bir diğer antik yazar ise her ne kadar eserinde doğrudan bir *curator rei publicae/logistes* değinisi olmasa da Plinius'un *Epistulae* X adlı eseridir. Plinius'un mektuplarından gerek kendisinin Pontus-Bithynia Eyaleti'ne gönderilme amacı gerekse eyalette gerçekleştirdiği faaliyetlere baktığımızda *Digesta*'daki tanımla birebir örtüştüğünü görmekteyiz¹⁴. Bunun dışında *curator rei publicae* adlı görevliden bahseden başka da bir antik kaynak mevcut olmadığından çalışma neredeyse epigrafik belgelere ve modern literatürdeki yorumlara dayanılarak yürütülmüştür.

Roma'nın eyalet idari sisteminde çok önemli bir yeri bulunan *curatores rei publicae* adı verilen görevlilerle ilgili modern çalışmalar Küçük Asya eyaletleri özelinde neredeyse yok denecek kadar azdır. Konu ile ilgili ilk çalışma G. P. Burton tarafından 1979 yılında yayımlanan "The curator rei publicae: towards a reappraisal" isimli makaledir. G. P. Burton bu çalışmasında Asia Eyaleti'nde görev yapmış *logistes*'leri bir araya getirmiş ve İmparatorluk Dönemi'nde onların sosyal statüsünü, memleketlerini, atanma kriterleri ve sıklıklarını incelemiştir. Ayrıca söz konusu *logistes*'lerin atanma metodunun ne zaman değişikliğe uğradığı hakkında yeni fikirler ileri sürmüştür¹⁵. Çalışmasında Asia Eyaleti

¹³ *Dig.* 50. 8. 11. 2; 50. 8. 5 pr.; 50. 8. 2. 4; 50. 8. 2. 6. (Bkz. *Testimonia 2 – Curator rei publicae*'ye İlişkin Edebi Metinler)

¹⁴ Bu konuya aşağıda daha ayrıntılı bir şekilde değinilecektir.

¹⁵ G. P. Burton (1979, 466), İS. 4. yy.'ın başlarında *curator rei publicae*'lerin sosyal statüsünde ve atanma metodunda önemli bir değişimin meydana geldiğini ileri sürmektedir. *Curator rei publicae*'lerin atanması

logistes'lerini C. Lucas'ın 1940 yılı makalesinde ayrıntılı bir şekilde değerlendirdiği Africa Eyaleti *logistes*'leri ile karşılaştırmıştır. Burton'un makalesi *curator rei publicae* kavramını genel hatlarıyla ortaya koyması bakımından konuyu anlamak için iyi bir çalışmadır. Ancak makale 1979 yılı yayımlı olduğu için konuya ilişkin daha az sayıda epigrafik belge içermektedir. Burton'un bu çalışması o dönemde daha az sayıda verilerin elde edilmesi nedeniyle tam olarak yeterli derecede değildir. G. P. Burton'un *curator rei publicae* üzerine çalışmalarını 1987 ve 2004 yıllarında yayımladığı başka makaleleri izlemektedir¹⁶. Bunlar daha çok yönetim ve eyaletler, Roma İmparatorluk Dönemi'nde eyalet valileri ve kentlerin kamusal finansı üzerine yapılmış genel çalışmalardır. Ancak *curator rei publicae* ile ilgili bilgiler de vermektedir. Bunları takiben S. Dmitriev 2005'te yayımlanan "City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor" adlı çalışmasında "The Logistai" başlığı altında *logistes*'leri incelemiştir ve burada Küçük Asya *logistes*'lerinin örneklerini sunmuştur¹⁷. Küçük Asya eyaletleri üzerine yapılmış bir diğer çalışma ise E. Ertekin tarafından 2013 yılında kaleme alınan "Principatus Dönemi'nde Lycia et Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış Olan *Curatores rei publicae* ve *Correctores*" isimli çalışmadır. E. Ertekin bu çalışmasında Lykia ve Pamphylia *curator rei publicae*'leri ve *corrector*'ları hakkında prosopografik bir inceleme yapmıştır. H. Schwartz, 2001 yılında tamamladığı "Soll oder Haben? Die Finanzwirtschaft kleinasiatischer Städte in der Römischen Kaiserzeit am Beispiel von Bithynien, Lykien und Ephesos (29 v. Chr. – 284 n. Chr.)" adlı doktora tez çalışmasında Bithynia, Lykia ve Ephesos örneklerinde *curator rei publicae* ile ilgili değerlendirmelere yer vermiştir¹⁸. X. Lorient (2011), "La Province de Pont-Bithynie Sous le Haut-Empire: Assise Territoriale et Administration" isimli çalışmasında "*Correcteurs et Logistes*" başlığı altında Pontus-Bithynia *curator rei publicae*'lerinden bahsetmektedir.

Curator rei publicae ile ilgili oldukça önemli bilgiler aktaran diğer çalışmalar ise Nikomedeia'dan ele geçen bir grup kurşun ağırlıklar ile ilgilir. Bu kurşun ağırlıklar Haensch –

---

imparator tarafından onaylanmak zorunda olmasına rağmen onun artık yerel yönetimler tarafından seçildiğini ve normalde kendi kentinde bütün *leitourgia* işlerini ve diğer memuriyetleri tamamlamış yerel bir kamu memurunun *curator rei publicae* olabildiğini savunmaktadır. Ayrıca sosyal statüde üstün olma, farklı memleketten olma ve imparator tarafından yukarıdan atanma gibi asıl ayırt edici özelliklerin ya ortadan kalktığını ya da ciddi derecede değişime uğradığını ve bütün bu değişimlerin İS. 3. yy.'ın ilk yarısından ziyade *Tetrarkh* Dönemi'nde meydana geldiğini vurgulamaktadır.

¹⁶ Bkz. Burton 1987 ve 2004.

¹⁷ Dmitriev 2005, 189-197.

¹⁸ Schwarz 2001, 39, 133, 144-145, 409, 414.

Wei (2005 ve 2007); Dönmez-ztrk – Haensch – ztrk – Wei (2008a – 2008b); Haensch – Weiss (2014) tarafından yayımlanmıştır.

Curator rei publicae ile ilgili genel bilgiler aktaran çalışmalardan ilki W. Liebenam'ın 1897 yılı, “Curator rei publicae” isimli yayınıdır. W. Liebenam bu çalışmasında *curator rei publicae* adlı görevlinin sosyal statüsünü, görevlerini ve özelliklerini açık bir şekilde ortaya koymuştur. E. Kornemann, RE IV.2, 1901, 1806-1811'de *curator rei publicae* maddesinde ayrıntılı bilgiler aktarmaktadır. Der neue Pauly'nin 3. bandında ise kısaca *curator rei publicae*'den bahsedilmektedir¹⁹. M. Sartori, 1989 yılı “Osservazioni sul ruolo del curator rei publicae” isimli çalışmasıyla *curator rei publicae* zerine açıklamalar yapmıtır²⁰. Ayrıca J. Nicols ve J. – L. Ferrary yaptıkları çalışmalarında *curator rei publicae*'ye ilişkin genel bilgiler vermilerdir²¹.

Söz konusu bu çalışmaların dışında Küçük Asya *curator rei publicae*'leri ile ilgili özel olarak yapılmış herhangi bir çalışma bulunmamaktadır. Yukarıda adı geçen çalışmalar makale bazında sadece bir noktaya odaklanan çalışmalar olduğu ve tüm verileri bir arada değerlendirmediği için konuya ilişkin ancak kısıtlı bilgiler sunabilmilerdir. Fakat İtalya, Batı Eyaletleri ve Africa ve Mısır Eyaleti *curator rei publicae*'leri için yapılmış daha kapsamlı çalışmalar bulunmaktadır. Bunların başında R. Duthoy'un 1979 yılında kaleme aldığı “Curatores Rei Publicae en Occident Durant le Principat: Resherches prliminaires sur l'apport des sources pigraphiques” isimli epigrafik çalışmasıdır. R. Duthoy burada Principatus Dönemi'nde Batı eyaletlerinde görev yapmış *curator rei publicae*'leri incelemekte ve *curator*'ların bir listesini vermektedir. G. Camodeca tarafından ise İtalya'da görev yapmış *curator rei publicae*'ler üzerine yapılmış çalışmalar bulunmaktadır. Bunlardan ilki *Zeitschrift für Papyrologie un Epigraphik* (35, 1979)'de yayımlanan “Curatores rei publicae I” isimli çalışmasıdır. Aynı yazar daha sonra 1980 yılında “Ricerche sui curatores rei publicae” adlı çalışmasıyla İtalya'da görev yapmış *curator rei publicae*'leri detaylı bir şekilde tekrar ele almıştır. Camodeca, “I curatores rei publicae in Italia: note di aggiornamento” isimli son çalışmasını ise 2008 yılında yayımlamıştır.

W. Eck, 1979 ve 1997 yılları yayınlarında *curator rei publicae* hakkında bilgiler aktarmaktadır²². Cambridge Ancient History XI. cildinde yine W. Eck tarafından

¹⁹ Gizewski 1997, 237.

²⁰ Sartori 1989, 5-20.

²¹ Nicols 1990, 81-100; Ferrary 1997, 105-119.

²² Eck 1979, 180, 190-228; 1998, 128-131.

“Government and Civil administration” başlığı altında *curator rei publicae*’ye ilişkin detaylı bilgiler verilmektedir²³.

C. Lucas 1940 yılında “Notes on the Curatores rei Publicae of Roman Africa” isimli makalesinde Africa Eyaleti’nde *curator rei publicae* olgusunu, ortaya çıkış tarihini ve ne kadar süre belgelendiğini, görevlerini epigrafik belgelerle araştırmış ve Africa Eyaleti’de görev yapmış *curator*’ları liste olarak sıralamıştır²⁴. N. F. Jacques (1982) de Africa eyalet kentlerinde görev yapmış *curator rei publicae*’leri detaylı bir çalışma ile ele almaktadır. Daha sonra N. F. Jacques 1983 yılında yayımladığı “Les curateurs des cités dans l’Occident romain de Trajan à Gallien, Etudes Prosopographiques” adlı kitabıyla konuya önemli katkılar sağlamıştır. Bu çalışmasında Traianus’tan Gallienus Dönemi’ne kadar Batı Eyaletlerinde görev yapmış *curator rei publicae*’leri tekrar ele alarak kapsamlı bir şekilde değerlendirmiştir.

B. R. Rees (1953) ise “The curator civitatis in Egypt” isimli çalışmasıyla Mısır eyaletinde görev yapmış *curator rei publicae*’leri incelemiştir.

Bunlardan başka *curator rei publicae* üzerine geniş kapsamlı çalışmalardan ziyade ekonomi ve finans konuları içerisinde ya da kent monografilerinde birkaç cümle, paragraf ya da bir bölüm ile *curator rei publicae*’lere değinmiş bazı çalışmalar da bulunmaktadır²⁵.

1.2 Curator rei publicae Kimdir? Ne Zaman Ortaya Çıkmıştır? Görevleri, Atanma Kriterleri ve Sosyal Statüleri

Roma İmparatorluk Dönemi’nde eyalet kentlerinin kamu hesaplarını denetleyen, onları mali yönden kontrol eden ve ekonomik sıkıntıdan kurtaran *curator rei publicae*²⁶ (ya da

²³ Eck 2000, 278-281.

²⁴ C. Lucas (1940), bu çalışmasında mükemmel bir analizle Constantinus zamanına kadar *senatorius* ve *equester* sınıfına mensup merkezi sistem tarafından göreve atanmış *curator rei publicae*’ler tespit etmiştir. Lucas’ın bu analizinin sağlamlığı ise İS. geç 3. ve 4. yüzyıllardaki epigrafik belgelerin zenginliğine dayanmaktadır. Bu durum Constantinus sonrası ve daha önceki dönemler arasında ayrımlar yapabillmesine olanak sağlamıştır. Öte yandan Africa Eyaleti’nde ilk *curator rei publicae* örneği İS. 196 yılına ve son örnek İS. 396 yılına tarihlenmektedir.

²⁵ Magie 1950, 1454-1456, nr. 13; Jones 1998, 136-138; Garzetti 1974, 346; Arnold 1974, 258-262; Stevenson 1975, 178; Levick 1979, 123; Macro 1980, 670; Reynolds 1982, 184 vdd.; I. Prusias ad Hypium, s. 22; Quaß 1993, 376, dn. 109 ile birlikte; Eck 1998, 127-131, 306-307, 333-334; Boatwright 2003, 73-78; Levick 2007, 619; Mclean 2002, 334; Marek 2003, 56; Bekker-Nielsen 2008, 105; Marek 2010, 458; Reitzenstein 2011, 106-107; Lorient 2011, 276-278; Adak – Stauner 2013, 147-148; Takmer – Oktan 2013, 75-79; Baz 2013, 268-269; Akdoğu Arca 2016a, 65-66 ve 2016b, 152-159.

bazen *curator civitatis*) denilen yeni bir memur oluşturulmuştur. Roma merkezi yönetimi tarafından oluşturulan bu yeni memur Küçük Asya kentlerinde Yunanca λογιστής²⁷ (*logistes*) olarak karşılık bulmaktadır.

G. P. Burton, *curator rei publicae* memuriyetinin ortaya çıkışının Roma İmparatorluk Dönemi idari tarihinde önemli ve kalıcı bir yeniliğin nadir görülen bir örneği olduğunu düşünmektedir²⁸. Ancak *curator*'luk kurumu oluşturulduktan sonra da yerel kent memuru *logistes*'lerin halen daha Küçük Asya kentlerinde görev yaptıkları belgelenmektedir²⁹. S. Dmitriev *logistai*'ın genellikle Roma *curator*'larına karşılık geldiğini ileri sürmektedir ve bunların sadece Hellen kentlerinin hesaplarını denetlemediklerini aynı zamanda kentlerin yerel idari birimleri *boule*, *gerousia* kurumlarında da görev yaptıklarını aktarmaktadır³⁰. Örneğin Roma İmparatorluk Dönemi'nde Ephesos ve Prusias ad Hypium'da *logistes*'ler yerel kent birimi olan *boule* ve *gerousia* meclisinde görev almışlardır³¹.

Curatores rei publicae'nin hem doğu hem de batı eyaletlerinde ne zaman ortaya çıktığı tartışmalı bir konudur. Bazı modern araştırmacılar batıdaki eyaletlerde bunun ilk olarak Domitianus tarafından oluşturulduğunu ifade etmekle³² birlikte genel görüş Traianus

²⁶ Eski Yunanca ve Latince'de λογιστεία = *curatio rei publicae*; λογιστεύω = *curator esse rei publicae*; λογιστής = *curator rei publicae* terimleriyle geçmektedir (Mason 1974, 66, 182-183).

²⁷ LSJ, s. v. λογιστής, Eski Yunanca, hesap uzmanı, hesapları denetleyen kişi. *Codex Iustinianus*'ta (I. 54. 3), *curator rei publicae, qui Graeco vocabulo logista nuncupatur*: “*Curator rei publicae*, Yunan kelime bilgisinde *logista*” olarak geçmektedir.

²⁸ Burton 1979, 465.

²⁹ I. Ephesos VII.1, 3246, 3247, 3249, 3249 A.

³⁰ Dmitriev 2005, 189.

³¹ İS. 2. yy.' da Ephesos *gerousia*'sına imparator ya da *proconsul* tarafından *logistes*'lerin atandığı bilinmektedir ve bu *logistes*'ler Keramos ve Aizanoi kökenlidir (I. Ephesos Ia, 25 ve I. Ephesos III, 618). Prusias ad Hypium'da da *gerousia*'ya atanmış *logistes* belgelenmiştir (I. Prusias ad Hypium, 10). Yerel kent memuru olarak *gerousia*'ya atanan *logistes*'ler ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. tez dördüncü bölüm “Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής”.

³² Batı eyaletleri için ilk örnek olarak kabul edilen L. Caesennius Sospes'in (Jacques 1983, 19-22) Domitianus Dönemi'nde mi yoksa Traianus Dönemi'nde mi *curator rei publicae* olarak görev yaptığı tartışmalı bir konudur. D. Magie (1950, 1454-1456, nr. 13;), Domitianus Dönemi'ne ait muhtemel örnekleri toplamıştır. R. Syme (1977, 38 vdd.), tarafından yayımlanan bir makalede Sospes, Domitianus Dönemi'nde *curator* olarak belgelenmektedir. G. P. Burton ise (1972, 183) Batı eyaletleri için ilk *curator rei publicae*'yi ilk önce Traianus'a tarihlendirirken; Sospes'in belgelenmesinden sonra bu tarihi Domitianus'a geri çekmektedir (1979, 466, dn. 3). S. Dmitriev (2005, 191-192, dn. 16) *curator rei publicae*'lerin varlığını, Roma İmparatorluğu'nun hem Doğu hem Batı eyaletlerinde geleneksel bir şekilde Traianus Dönemi'ne tarihlendirildiğine ilişkin atıfta bulunmaktadır. Lucius Caesennius Sospes ile ilgili son bir çalışma B. Muscalu (2011, 311-319) tarafından kaleme alınmıştır ve Sospes,

Dönemi'nde ortaya çıktığı yönündedir³³. İlk olarak W. Liebenam *curator rei publicae*'ye ilişkin bilinen bütün epigrafik ve edebi metinlerin Traianus ve sonrasına tarihlediğini ileri sürmektedir³⁴.

Anadolu eyaletleri söz konusu olduğunda ise G. P. Burton *curator rei publicae*'nin ortaya çıkış tarihi üzerine ikilemde kalmış gibi görünmektedir. Hem yazılı kaynakların bu tarihi tam olarak belirleyemediğini söylemektedir hem de memuriyetin çıkış tarihini Rufus ve sofist Niketes arasındaki tartışmalar hakkında bilgi aktaran Philostratos'un metinlerine dayandırarak İmparator Nero Dönemi'ne kadar geriye götürmektedir³⁵. Philostratos *Vitae Sophistae* adlı eserinde, Sofist Niketes'in Smyrna *logistes*'i Rufus ile arasında geçen tartışmasını aktarırken Rufus'un acımasız ve zalim bir şekilde *logistes*'lik yaptığını³⁶ yazmaktadır. D. Magie, Rufus'un Smyrna *logistes*'liğine şüphe ile bakmaktadır. Zira Philostratos'da geçen “τοὺς Σμυρναίους ἐλογίστευσεν” ifadesinin kesin bir ifade olmadığını, metnin edisyonunda yanlışlık yapılabileceğini ve “λογιστεύειν” fiilinin kullanımının teknik olarak yaygın olmadığını düşünmektedir³⁷. Bazı bilim insanları ise Philostratos'un metinleri ile ilişkili olarak ya Nero Dönemi'ni ya da Ulpianus'un *Digesta*'da *curator rei publicae* ile ilgili aktarımlarından dolayı memuriyetin çıkış tarihini Nerva³⁸ olarak kabul etmektedirler³⁹. Buna karşılık S. Dmitriev, Asia Eyaleti'ne yapılan ilk atamayı Traianus Dönemi'nde Apateira'da *logistes* olarak görev yapmış Herakleios ile başlatmaktadır⁴⁰. E. Ertekin ise İmparator Hadrianus tarafından Trapezopolis kentine atanan M. Ulpianus Damas Catullinus'u Asia Eyaleti'nin ilk *curator rei publicae*'si olarak kabul etmektedir⁴¹.

Batıdaki ilk *curator rei publicae* örnekleri Traianus Dönemi'ne tarihlenmesine rağmen Küçük Asya'da, özellikle de Pontus-Bithynia'da C. Iulius Severus özelinde Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmektedir. C. Iulius Severus, beş *lictor*'la aynı zamanda *corrector* ve *curator rei publicae* olarak da tanımlanan bir vali olarak Hadrianus tarafından eyalete

---

Antiokheia Pisidia'dan ele geçen bir yazıtta “*curator coloniorum et municipiorum*” olarak belgelenmektedir. E. Ertekin'in Sospes'in tarihlenmesine ilişkin görüşleri için ayrıca bkz. Ertekin 2013, 498-501.

³³ Krş. Dmitriev 2005, 192, dn. 16.

³⁴ Liebenam 1897, 291-293.

³⁵ Burton 1979, 465-466. Rufus'u Asia Eyaleti'nin ilk *logistes*'i olarak kabul etmektedir. Bkz. age. 482, nr. 1.

³⁶ Philostr. VS 512. 4: τοὺς Σμυρναίους ἐλογίστευσεν πικρῶς καὶ δυστρόπως.

³⁷ Magie 1950, 1454-1455, nr. 13.

³⁸ Dig. 43. 24. 3. 4. (Bkz. *Testimonia 2 – Curator rei publicae*'ye İlişkin Edebi Metinler)

³⁹ Krş. Dmitriev 2005, 191 ve dn. 12.

⁴⁰ Dmitriev 2005, 192.

⁴¹ Ertekin 2013, 501.

yollanmıştır (bkz. T1-42a-d). Nikomedeia'dan ele geçen kurşun ağırlıkları yazıtlarında (T1-44, 45, 59) ve kurşun ağırlık olmayan bir başka yazıtta (T1-47) da vali ve *curator rei publicae* olarak eş zamanlı görev yapan örnekler bulunmaktadır. Demek ki Pontus-Bithynia Eyaleti'nde böyle bir gelenek vardır. Buna rağmen Plinius'un eyalete aynı zamanda bir *curator rei publicae* sıfatıyla gönderildiğine dair elimizde bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak uzmanlık alanı, eyaletin statüsünün değiştirilerek imparator tarafından oraya gönderilmesi, gönderilme amacı ve yaptığı işler *curator rei publicae* tanımına oldukça uymaktadır. Bu bağlamda Plinius'un eyalette gerçekleştirdiği hesap denetimi ve diğer faaliyetlerinden yola çıkarak valiliğinin yanı sıra sanki bir *curator rei publicae* gibi hareket etmiş olduğunu düşündürmektedir.

Asia Eyaleti'nin Trapezopolis kentine İmparator Hadrianus tarafından ilk *epimeletes*⁴² (Bkz. T1-1) olarak görevlendirilen⁴³ M. Ulpius Damas Catullinus'un *epimeleteia* görevi, atamanın bizzat imparator tarafından yapılması ve kendisinin *asiarkhes* mertebesine ulaşmış olmasından dolayı bu atamanın *curator rei publicae* olarak kabul edilmesi ihtimalini kuvvetlendirmektedir⁴⁴. Zira ἐπιμελητής Latince *curator* teriminin karşılığı olarak kullanılmaktadır⁴⁵. Bu *epimeletes* gerçekten *curator rei publicae* olabilir ama söz konusu yazıtta (T1-1) *logistes* = *curator rei publicae* değil; *epimeletes* = *curator rei publicae* eşleştirmesi vardır. Bu yüzden Asia Eyaleti için ilk *curator rei publicae* örneği olarak Catullinus'u kabul etmek güvenilir olmayabilir. Belki de *logistes* = *curator rei publicae*

⁴² R. Duthoy (1979, 234), bu *epimeletes* geleneğinin Batı eyaletlerinde de var olduğunu söylemektedir. Ayrıca bkz. Boatwright 2003, 73-75.

⁴³ OGIS II, 492, str.1-7: [ἡ βουλὴ κ]αὶ ὁ δ[ῆ]μος ἐτέμ[ησεν] | [τὸν πρῶτ]ον δεδομένον τῇ π[ό]λ[λει] ἐπιμελητὴν ὑπὸ τοῦ μεγίστ[ου] | [αὐτο]κράτορος Καίσαρος Τραῖα[v]οῦ Ἀδριανοῦ Σεβαστοῦ, Μάρκο[v] | [Ο]ὔλιον Δαμᾶν Κατυλλεῖνον | [τ]ὸν ἀσιάρχην.

⁴⁴ Zira E. Ertekin (2013, 501) de, Asia Eyaleti için ilk atamayı M. Ulpius Damas Catullinus ile başlatmaktadır.

⁴⁵ LSJ, s. v. ἐπιμελητής, Mason 1974, 46-47: ἐπιμέλεια = *curatio*; ἐπιμελέομαι = *curatio esse*; ἐπιμελητής = *curator*. *Epimeletes* (= *curator*) kentle ilgili işlerin herhangi bir aksama olmadan düzgün bir şekilde yerine getirilmesi için görevlendirilen kamu görevlisidir. *Epimeletes*'ler hem sürekli atanırlar hem de doğrudan kamusal hayatın özel bir alanı için görevlendirilirler. *Epimeleia*'nın en temel anlamı "bakım" (*curatio*) olduğu için kent idari yönetiminden çok diğer yönetim alanları ile ilişkili olarak kullanılmıştır. Kent memurları bazen memuriyet sorumluluklarının bir bölümünde *epimeleia*'lar yapmışlardır. Örneğin dini memurların geçit törenleriyle, kutsal yapıların inşaatı ya da bakımı gibi belli bir konuyla özel olarak ilgilenmişlerdir. Ayrıca askeri görevlilerin kent *territorium*'undan güvenli bir şekilde geçiş sağlamaları özel olarak atanan *epimeletes*'in sorumluluğundadır. *Epimeleia* aynı zamanda özel şahısların yürüttükleri bina projeleri, heykel dikimi gibi işleri de içermektedir. Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Dmitriev 2005, 119-121. Krş. Peker 2012, 72-73.

eşleştirmesinden önce *epimeletes* gibi başka bir görevle eşleştirme yapılmış ama sonradan *logistes*'e karar verilmiş olabilir⁴⁶.

Aizanoi'dan ele geçen ve yine Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen bir başka yazıtta *curator rei publicae* Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus'un adı belgelenmektedir (bkz. T1-2). Yazıtta "Asia'nın *arkhierea*'sını yerine getirmiş bir *logistes*" olarak anılan Cassianus'un⁴⁷ eyaletin en tepesinde bir mevkiye ulaşmış biri olarak yerel *logistes*'ten ziyade *curator rei publicae* olma ihtimali daha kuvvetli görünmektedir. Ayrıca Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus'un memleketi Hierapolis'tir. Dolayısıyla *curator rei publicae*'liği memleketinin dışında yerine getirmiştir. Bu bağlamda, *epimeletes* olarak atanan M. Ulpianus Damas Catullinus'un yerine Asia Eyaleti için Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus ilk örnek olarak kabul edilebilir.

Ulpianus'un *Digesta*'daki aktarımlarından birinde⁴⁸ *curator rei publicae*'ye ilişkin bir tanımı Nerva Dönemi için yapması hukuki olarak bu dönemde *curator rei publicae* adlı bir görevlinin varlığına işaret eder. Ancak ne var ki Küçük Asya'dan ele geçen yazıtlar bu üst düzey memuriyeti bu kadar geriye götürmeyi ispatlayamamaktadır. Bununla birlikte Nerva'nın çok kısa bir süre hüküm sürdüğünü göz önünde bulundurmak gerekir. Memuriyetin tanımı bu dönemde yapılmış ve belki birkaç atama bu dönemde gerçekleşmiş de olabilir ama bu birkaç yazıt şu ana kadar elimize ulaşmamış olabilir. Ya da memuriyet Nerva tarafından tanımlanmış ama ilk atamanın yapılmasının özellikle batı eyaletleri için Traianus'a kalmış olması da mümkündür.

Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde ise Patara'dan ele geçen bir yazıtta (bkz. T1-63) M. Aelius adıyla da bilinen Ti. Claudius Aleksandros'un *curator rei publicae*'liği, yazıtta geçen Patara'nın ikinci *neokoria* hakkını elde etmiş olmasından dolayı İS. 3. yüzyıla tarihlenmektedir⁴⁹. Aleksandros istisna bir şekilde kendi memleketi Patara'ya ama imparator kararı (ἐκ βασιλικῆς γνώσεως) ile atanmıştır. Dolayısıyla *curator rei publicae* olması yüksek

⁴⁶ Ancak bu eşleştirme çok da mümkün görünmemektedir. Sadece Catullinus örneğinden yola çıkarak küçük bir olasılıkla varsayım olarak kabul edilebilir.

⁴⁷ PIR² A 282.

⁴⁸ Dig. 43. 24. 3. 4. (Bkz. *Testimonia 2 – Curator rei publicae*'ye İlişkin Edebi Metinler)

⁴⁹ Chr. Marek (1993, nr. 5), yazıtı İS. 1/2. yy.'a tarihlerken; A. Bresson (AE 1994, 1729) ise İS. 3. yy.'a tarihlemektedir. B. Burrell (2004, 255) da Patara'nın ikinci *neokoria* hakkını kazanmış olmasından dolayı yazıtın İS. 3. yy.'a tarihlenmesinin daha doğru olduğunu düşünmektedir. E. Ertekin (2013, 505), Lycia-Pamphylia Eyaleti'ne yapılan diğer *curatores* örneklerinin çoğunun Severuslar Dönemi'ne tarihlendiğini göz önünde bulundurarak Ti. Cl. Aleksandros'un İS. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebileceğini düşünmektedir.

ihtimal dâhilindedir. Lycia-Pamphylia'dan ele geçen epigrafik belgelerin çoğunluğunun en erken Severuslar Hanedanlığı'na tarihlendiği göz önünde bulundurulursa ilk *curator rei publicae*'yi İS. 3. yüzyıla tarihlemek mümkün görünmektedir.

Sonuç olarak Küçük Asya eyaletlerinden ele geçen epigrafik belgelere ve tarafımızdan yapılan incelemelere göre Pontus-Bithynia'da kesin olarak ilk *curator rei publicae*'yi Hadrianus Dönemi'ne, Asia Eyaleti'nde büyük olasılıkla Hadrianus Dönemi'ne; Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde ise İS. 3. yüzyıla, örneklerin yoğunluk göstermesine bağlı olarak Severuslar Hanedanlığı'na tarihlemek mümkün görünmektedir.

Curatio rei publicae mefhumu, *pax Romana* neticesinde sermaye birikiminin doruğa çıkmasına bağlı olarak kentlerin kendi mali kaynaklarını çok kötü kullanmalarından ötürü ihtiyaç doğrultusunda ortaya çıkmış gözükmektedir. *Digesta*'da Ulpianus'un günümüze kalan birkaç aktarımında, *curator rei publicae*'lerin görevleri hakkında şunlar kaydedilmiştir: *curator rei publicae*'ler satılan kamu arazilerini tekrar devlete alma yetkisine sahip, devlete ait bir araziye kiraya verme ve kiracıdan sağlanacak devlet gelirlerinin varisten tahsil edilmesini sağlamak, hububat temini için kente verilen paranın tekrar yerine konulmasını sağlamak gibi görevlerden sorumludurlar⁵⁰. Ele geçen epigrafik belgeler ve antik metinler bu tür görevlilerin, eyalet kentlerinin kendi kendine çözümleyemediği mali bir sorun karşısında söz konusu kentin ekonomik durumunu incelemek ve uygun gördüğü finansal düzenlemeleri yaparak kenti bu mali sıkıntıdan kurtarmak gibi sorumluluklarının da olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda *curator rei publicae*'ler kentlerin mali konularla ilgili düzenlemelerini reddetmek ve kentin alacaklılarının borçlarını silmek gibi eylemlerde bulunabilmekteydiler, dolayısıyla *bouleutai* üzerinde yetkileri bulunmaktaydı⁵¹. Bununla birlikte, görev yılı bitiminde kendileri tarafından yapılan düzenlemelerin devam ettirilmesi ve sorumluluğu ise yerel yönetimlerin inisiyatifine kalmaktaydı⁵². *Curator rei publicae*'ler eyalet kentlerindeki yerel meclislerden bağımsız hareket etmesine rağmen eyalet valisinin emri altındadırlar⁵³. Başlangıçta *ordo senatorius* veya *ordo equester* mensubu kimselerin özgür kentlere gönderilmeleriyle oluşturulan sistem kentlere bir süreliğine olumlu bir şekilde yansımıştır. Buna karşın İS. 3. yüzyılda bu üst düzey görevlilerin atanma ihtiyacının çoğalmasıyla birlikte uygun görevli bulma sıkıntısı ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu nedenle

⁵⁰ *Dig.* 50. 8.11. 2; 50. 8. 5 pr.; 50. 8. 2. 4 ve 6. (Bkz. *Testimonia 2 – Curator rei publicae*'ye İlişkin Edebi Metinler)

⁵¹ Magie 1950, 598 vd.

⁵² Burton 1987, 436.

⁵³ Macro 1980, 670.

bunların atamaları finansal problemler yaşayan kentlere bırakılmıştır. Kentlerin bunları kendi vatandaşları arasından seçebilmeleri sonucunda kentlerde yapılmak istenen kötüye gidişi engelleme düşüncesi bozulmuştur⁵⁴.

Ephesos'tan ele geçen ve Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir imparator mektubu, söz konusu üst düzey yöneticilerin görevlerinin, ele aldıkları kentlerin mali sorunlarına çözüm bulmaları gerektiğini kanıtlayan çok aydınlatıcı bir örnektir⁵⁵. Bu mektuba göre, İmparator bizzat *logistes*'ten kentin kamu hesaplarını kontrol etmesini istemektedir. Çünkü kent kendisine olan borçları toplayamadığı için gelirlerinden mahrum kalmıştır. Bu amaçla bir soruşturma açılması ve bunun on yıl öncesine kadar götürülmesi karara bağlanmıştır. Soruşturmada hem hayatta olan hem de geçen on yıl içinde ölmüş olan tüm kamu memurlarının hesapları incelenecektir. Ölen kimselerden biri eğer on yıl önce görevde bulunmuş olup, ancak on yıl içinde ölmüşse, hesap teftişine tabi tutulacak; eğer on yıldan önce ölmüş ise, hem kendisi hem de kendisinin varisleri bu denetimden muaf olacaklardır. Eğer birisi bu ödenmemiş olarak adlandırılan borçları kendi üstüne devralmışsa, ister sağ ister ölü olsun, *logistes* bunları o kişiden ya da ailesinden borç olarak açık bir şekilde talep edecektir. Söz konusu denetimin işleme sürecinde kentte görevlendirilen *logistes* tarafından yapılan bu soruşturmaya itiraz dilekçesiyle başvuracak kişilerin bu talepleri geri çevrilecektir. Zira imparator böyle durumlarda bazı kimselerin hileye başvurarak hesap denetimini engellediklerini bildiği için *logistes*'e hiçbir gerekçe göstermeksizin bu itirazları kabul etmemesini buyurmuştur. Son olarak da, imparator *logistes*'ten teftişin sonuçlarını kendisine en kısa sürede bildirmesini istemektedir. Görüldüğü üzere teftiş on yıl öncesine gidecek ve geçen on yılda ölmüş olanları dahi kapsayacak kadar geniş çaplı görünmektedir.

Bithynia kentlerinden Nikomedeia'da yirmi üç kurşun ağırlık ele geçmiştir⁵⁶. Bu kurşun ağırlıklarından üçünde valinin eş zamanlı olarak *curator rei publicae* görevini de üstlenmiş olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki *legatus Augusti pro praetore Ponti et Bithyniae* olarak belgelenen P. Herennius Niger Atticianus'tur. Atticianus, Pontus-Bithynia Eyaleti'nde İS. 174-175 yıllarında valilik yaptığı sırada Nikomedeia'da *logistes*'lik görevini

⁵⁴ Jones 1998, 137-138; Burton 1987, 436.

⁵⁵ I. Ephesos Ia, 15, str. 2-9.

⁵⁶ Haensch – Weiß 2005; Haensch – Weiß 2007; Dönmez-Öztürk – Haensch – Öztürk – Weiß 2008a; Dönmez-Öztürk – Haensch – Öztürk – Weiß 2008b; Haensch – Weiß 2014.

de yerine getirmiştir⁵⁷. Bu durum P. Herennius Niger Atticianus'tan sonra göreve gelen *legatus Augusti pro praetore* Quintus Aur. Polus (İS. 176-177) için de geçerlidir⁵⁸. Kurşun ağırlık üzerinde hem vali hem de *curator rei publicae* olarak görülen Lucius (ya da Aulus?) Ranius Optatus (*legatus Augustorum pro praetore*) daha geç bir döneme, İS. 236 yılına tarihlenmektedir. Bu kişilerin vali olmalarının yanı sıra, sürpriz bir şekilde Nikomedeia'nın *logistes*'i olarak da görev yapmalarının tesadüf olmadığı düşünülmektedir⁵⁹.

Curator rei publicae görevine genellikle *senatorius* ya da *equester* sınıfına mensup kişiler atanmaktadır⁶⁰. Bununla birlikte birlik memuriyeti üstlenen eyalet eşrafından seçilen *curator rei publicae* örnekleri de bulunmaktadır. Nitekim eyalet kentlerinde imparator kültü başrahiplik görevini (ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν) tamamlamış *asiarkhes*⁶¹, *bithyniarkhes*⁶² ve *lykiarkhes*'lerin⁶³ *curator rei publicae*'liği üstlendikleri dikkati çekmektedir. Örneğin Marcus Aurelius Dionysios II bu görevi *lykiarkhes*⁶⁴ olarak yani *arkhiereia* görevinden sonra üstlenmiştir.

Curator rei publicae'ler bizzat imparator tarafından atanan üst düzey yöneticiler olmalarına rağmen bu durum bazı yazıtlarda ifade edilirken bazılarında göz ardı edilmektedir.

⁵⁷ Haensch – Weiß 2007, 184-189, nr. 14; SEG 55, 1382. A: ὑπ(ατεύοντος) | τῆ[ς] ἐ{ρ}παρχ(είας) | Π(οπλίου) Ἑρεννίου Νί|γερο[ς] Ἀττικί|αν[οῦ, π]ρεσβ(ευτοῦ) || καὶ [ἀν]τιστρ|ατήγου Σεβα|στοῦ, λείτρα. | B. καὶ λογιστεύ|οντος τῆς μητροπόλεως.

⁵⁸ Haensch – Weiß 2014, 514, nr. 21. B: ὑπατεύ(οντος) | τῆς ἐπαρχ(είας) | Κ(οίντου) Αὐρη[λ]ίου Πό|λου π[ρεσβ(ευτοῦ) κα]ὶ ἀν[τιστρατ]ήγ(ου) || C[εβαστοῦ / Σεβαστῶν κα]ὶ | λ[ογι]στ[εῦ]ον(τος) | τῆς μητροπόλεως.

⁵⁹ Haensch – Weiß 2014, 526-527.

⁶⁰ Liebenam 1897, 293-297; Burton 1979, 466.

⁶¹ Asia Eyaleti'nde *logistes*'lik görevi yapmış *asiarkhes*'ler: M. Ulpius Damas Catullinus (OGIS II, 492); Publius Aelius Zeuksidemus Cassianus (MAMA IX, 26); M. Ulpius Carminius Claudianus (CIG 2782); M. Antonius Alexander Appianus (TAM V 1, 693); M. Ulpius Appuleius Eurykles (OGIS II, 509); Ti. Flavius Demetrios (I. Iasos, 10); Ti. Cl. Aelius Crispus (CIG II, 2912); Polybios (TAM V 2, 828); M. Aur. Zosimos (I. Tralleis – Nysa, 60); Tib. Cl. Frontonianus (IG XII 3, 1119); L. Pescennius Gessius (IGR IV, 1642).

⁶² Pontus-Bithynia'da *logistes*'lik görevi yapmış *bithyniarkhes*'ler: *anonymus* (I. Prusa ad Olympum, 13.); M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio (I. Ephesos III, 627; SEG 4, 520); Ti. Cl. Piso (I. Prusias ad Hypium, 47); Ulpius Titius Aelianus Antoninus (I. Prusias ad Hypium, 17); M. Aur. Khrysenios Damatrios (I. Prusias ad Hypium, 29); M. Domitius Stratokles (I. Prusias ad Hypium, 7); Titius Statilius Calpurnianus Fado (I. Prusias ad Hypium, 54).

⁶³ Lycia-Pamphylia'da *logistes*'lik yapmış *lykiarkhes*'ler: Ti. Cl. Aleksandros *alias* Marcus Aelius (SEG 44, 1210); Ti. Cl. Ant[- - -] Hyperekhios (IGR III, 491); Aurelius Pan[phi?]los (TAM II, 771); M. Aur. Dionysios II (Takmer – Oktan 2013, 74-75, nr. 5.).

⁶⁴ *Lykiarkhes* unvanı ile ilgili tartışmalara ilişkin ayrıca bkz. Şahin 2006; Reitzenstein 2011; Şahin 2012; Takmer – Oktan 2013; Şahin 2014.

Örneğin, Aulus Claudius Caecina [----]aius'un Ilionlular'a İmparator Antoninus Pius tarafından *logistes* olarak gönderildiği yazıtta (str. 4-9: δο[θέν]τα λογιστὴν ὑπὸ τοῦ [θει]οτάτου Αὐτοκράτορος Καί]σαρος Τίτου Αἰλίου Ἀδ[ρια]νοῦ Ἀντωνί<v>ου Σεβασ[τοῦ] Εὐσεβοῦς) ifade edilmektedir (Bkz. T1-6). Kyzikoslular'a gönderilen *logistes* Carminus'un yazıtında da “δοθέντα” ifadesine rastlanmaktadır (Bkz. T1-8a). Patara örneğinde imparator kararı ile (Bkz. T1-63, str. 14-15: τὸν ἴδιον λογιστὴν καὶ ἐκ βασιλικῆς γνώσεως) ifadesi yer almaktadır. Ancak Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia eyaletlerinden ele geçen diğer yazıtlarda bu ifadeye rastlanmamaktadır. Her ne kadar söz konusu eyaletlerimizden ele geçen yazıtların tümünde bu ifadeye rastlamasak da bunların da imparator tarafından atandıklarını kabul etmekteyiz.

Ayrıca *curator rei publicae* için bir diğer temel kural, atanan kişinin görevini kendi memleketi dışında başka bir kentte yapması gerekliliğidir. Böylelikle bu görevi üstlenen kişinin vazifesini tarafsız bir şekilde yerine getirmesi amacı güdülmüştür. Küçük Asya eyaletlerinden ele geçen epigrafik belgelerde *curator rei publicae*'lerin çoğunun başka kente atandıkları görülürken aynı kente atanan birkaç istisnai örnek de bulunmaktadır. Bunlar arasında Lykia kenti Patara'da görev yapan *logistes* Ti. Cl. Aleksandros *alias* M. Aelius bulunmaktadır. M. Aelius Pataralı'dır ve *curator rei publicae* görevine imparator kararıyla (T1-63, str. 14-15: τὸν ἴδιον λογιστὴν καὶ ἐκ βασιλικῆς γνώσεως) atanmıştır.

Nikomedeia'dan ele geçen kurşun ağırlıklarından *curator rei publicae*'lerin görev sürelerine ilişkin bilgiler de öğrenilmektedir. Bu bilgilerden biri *curator rei publicae* atamalarının her yıl düzenli olarak değil de, ihtiyaç duyulduğu zaman yapıldığıdır. Zira ele geçen yirmi üç kurşun ağırlıktan on beş tanesinde *curator rei publicae* ismine rastlanmamıştır. Diğerleri ise *curator*'un bir yılı aşkın bir süre görev yapmış olması ile ilgilidir. İmparator Gordianus III'ün 7. imparatorluk yılı olan İS. 243/244 ve Gordianus III'ten sonra yönetime gelen Philippus'un imparatorluğunun ilk yılı olan 244/245 yıllarında, Ti. Cl. Attalos Paterclianus'un valilik; Quintus Tineius Severus Petronianus'un ise *logistes* olarak görev yaptığını görmekteyiz⁶⁵. Böylelikle İS. 244 yılının neredeyse tamamında ve 245 yılının bir

⁶⁵ SEG 44; 1008; Haensch – Weiß 2005, 466-467, nr. 7; SEG 55, 1375. A: ἔτους ζ' Αὐτοκράτορος Καίσαρος Μ(άρκου) | Ἀντωνίου Γορδιανοῦ Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ. | B: ὑπατεύοντος | τῆς ἐπαρχείας | Τιβε(ρίου) Κλαυδίου | Ἀττάλου Πατερκλιανοῦ καὶ λογιστεύοντος Κοίντου Τινηίου | Σεουήρου Πετρωνιανοῦ, | ἀγορανομοῦ(ν)το<ς> | Ίουβεντίου Σεκουνδείνου Γαύρου, λείτρα. Aynı vali ve *logistes*'in ikinci yazıtı için bkz. Haensch – Weiß 2005, 467-469, nr. 8; SEG 55, 1376. A: ἔτους β' τῶν κ[υ]ρίων ἡμῶν Αὐτοκράτορων Μ(άρκου) | Ίουλίου Φιλίππου καὶ Μ(άρκου) | Ίουλίου Φιλίππου Καίσαρος, υἱοῦ τοῦ Σεβαστοῦ. B:

kısımında Nikomedeia'da aynı *logistes*'in görev yaptığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu *logistes* bir yıldan fazla bir süre görevde kalmıştır ve validen bağımsız başka bir memurdur.

Curator rei publicae'ler birden fazla kent için de görevlendirilebilirlerdi. Ephesos'tan bilinen bir yazıtta kentin danışma ve halk meclisleri, Nikomedeia, Nikaia ve Prusa ad Olympum kentlerinin *logistes*'i M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio'yu onurlandırmaktadırlar⁶⁶.

Bazen de aynı *curator rei publicae*'nin birden fazla *curator*'luk görevini farklı zamanlarda ve farklı kentlerde yaptığı görülmektedir. Örneğin Nikomedeia'dan ele geçmiş ve İS. 199/200 – 202/205 yıllarına tarihlenen kurşun ağırlığı yazıtlarından birinden M. Ulpius Tertullianus Aquila'nın Nikomedeia'nın *logistes*'i olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-7). Aquila'nın ayrıca başka bir yazıtta Lycia-Pamphylia kenti Attaleia *logistes*'liği de belgelenmektedir (bkz. T1-69).

Logistes'ler İS. 3. yüzyılda Nysa gibi kentlerde euergetes ve ktistes gibi onursal unvanlar ile karşımıza çıkmaktadırlar. Ancak bu unvanları gerçekten kentin kurucusu oldukları yani kent için bir yapı inşa ettirdikleri ya da kentte bir takım euergesia faaliyetlerinde bulundukları için almamış olmalıdırlar. Zira yazıtlarda böyle icraatlarına ilişkin bilgiler bulunmamaktadır. Ktistes unvanını alan bir *logistes*'in yapı faaliyetlerini kontrol ettiği, bir yapının yapılmasına ya da tamamlanmasına vesile olduğu anlaşılmalıdır. Zira kent bütçesinin idaresini elinde bulunduran üst düzey bir memur olarak kentin kamu gelirlerini yine kentin kamusal faaliyetlerine aktarmış olmalıdırlar. Euergetes unvanı ile ise *logistes* kent için her ne faaliyette bulunduyorsa bu hayırlı bir iş olduğu için alınıyor olsa gerektir.

ὁ|πα|τεύο|ντος Τ|ιβε(ρίου) Κλα|υδίου Ἀττά|λου Πατερκ|λιανοῦ καὶ λο|γιστεύοντος Κ|οίντου Τινηίου Σε|λουήρου Πετρωνιανοῦ, | ἀγορανομοῦ(ν)τος | Στατίου Αἰλίου Νεικ|ομηδιανοῦ Ἀλκ|ίμου.

⁶⁶ I. Ephesos III, 627; SEG 4, 520, str. 20: --- λογιστὴν πόλεων τριῶν ἐν | Βειθυνία κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς λαμπροτάτης | μητροπόλεως Νεικομηδείας, Νεικέας, Προύσης. Ayrıca bkz. T1- 46a-b.

İKİNCİ BÖLÜM

CURATIO REI PUBLICAE MEFHUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINA ZEMİN HAZIRLAYAN NEDENLER

2.1 İS. 2. – 3. Yüzyıllarda Küçük Asya Eyaletleri'nin İdari, Ekonomik ve Askeri Durumlarına Genel Bakış

2.1.1 Pontus-Bithynia Eyaleti

Bithynia Kralı Nikomedes IV, İÖ. 75/74 yılında ölmeden önce krallığının topraklarını Roma'ya miras olarak bırakmıştır. Ancak kralın ölümünün ardından birisi onun oğlu olduğunu ve yasal olarak krallığın kendisine kaldığını iddia etmiştir⁶⁷. Bu iddianın asılsız olduğuna kanaat getiren Roma *senatus*'u dönemin Asia Eyalet Valisi Marcus Iuncus'u, Bithynia'yı eyaletleştirmesi için görevlendirmiştir⁶⁸. İÖ. 74 yılı *consul*'ü olan M. Aurelius Cotta'yı da bu yeni eyaletin ilk valisi olarak atamıştır⁶⁹.

Bithynia'nın Roma topraklarına bu şekilde dâhil edilmesi Pontos Kralı Mithradates VI Eupator'u oldukça rahatsız etmiştir ve kral Bithynia topraklarına saldırmıştır. Böylece Roma ile Mithradates VI arasında yeni bir savaş (III. Mithradates Savaşı, İÖ. 75-63) daha başlamıştır⁷⁰. Bunun üzerine Roma *senatus*'u, Licinius Lucullus'un Mithradates VI üzerine hücum etmesi için karar almıştır ve onu savaşın başına göndermiştir. Ancak Lucullus, Mithradates karşısında tam bir zafer elde edememiş ve Roma'ya geri çağırılmıştır. Bu olaydan sonra Roma, İÖ. 67 yılı *consul*'ü M. Acilius Glabrio'yu hem Bithynia valiliğine hem de Mithradates'e karşı yürütülen savaşın komutasına getirmiştir⁷¹. Ancak vali Glabrio da Mithradates VI karşısında üstünlük sağlayamamıştır. İÖ. 66 yılında ise Roma'nın büyük düşmanı Mithradates VI Eupator ile yapılan mücadele, Pompeius'a geniş ve özel yetkiler verilmesi ile sona ermiştir (İÖ. 63). Mithradates VI Eupator'a karşı büyük bir zafer kazanan Pompeius, *lex Pompeia* adı altında Bithynia Eyaleti'ni ve Pontos Krallığı'na ait toprakları

⁶⁷ Sall. *Hist.* IV. 69. 9.

⁶⁸ Magie 1950, 320; Harris – Ryde 1980, 866; Kaya 2005, 15; Doğancı 2007, 69; Baz 2013, 262.

⁶⁹ Badian-Sherk 1984, 89; Thomasson 2001, 3; Kaya 2005, 24; Doğancı 2007 69.

⁷⁰ Roma'nın Mithradates VI Eupator ile yaptığı savaşlara ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Arslan 2007, 446-483.

⁷¹ Krş. Oktan 2008, 49 ve dn. 9 ile birlikte.

yeniden düzenlemiş ve adı Pontus-Bithynia⁷² olan yeni bir eyalet kurmuştur⁷³.

Başlangıçta yönetimi *senatus*'a ait bir eyalet olarak kurulan Pontus-Bithynia'nın idari sisteminde Augustus Dönemi'nde (İÖ. 27-İS. 14) istisnai bir durum meydana gelmiştir. İmparator, yakın arkadaşı Agrippa'yı *proconsulare maius imperium* yetkisiyle bütün Doğu eyaletlerinin yönetiminden sorumlu yapmıştır. Bunun üzerine Agrippa, C. Marcius Censorinus'u Pontus-Bithynia'ya vali olarak atamıştır. Büyük ihtimalle Tiberius zamanında L. Vedius Lepidus da aynı yolla eyaletin valisi olmuştur ve Nero'nun (İS. 54-68) zamanına gelindiğinde ise Iunius Cilo *procurator* rütbesiyle eyaletin yönetimine getirilmiştir⁷⁴.

Augustus Dönemi'ndeki birkaç istisnai durum hariç Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Vespasianus Dönemi'ne kadar *praetor* rütbesindeki *proconsul* unvanlı valiler atanmıştır. Bu valiler genellikle 2-5 yıl süren *praetor*'luk görevinden sonra Pontus-Bithynia'ya vali olarak atanıyorlardı. Bu durum büyük ihtimalle Vespasianus ve sonrasında eyalete daha deneyimli valilerin atanmasıyla değişikliğe uğramıştır.

Traianus Dönemi'nde ise Plinius imparator tarafından *legatus Augusti pro praetore* olarak eyalete özel bir misyonla gönderilmiştir⁷⁵. Zira bu eyalet Plinius öncesinde *senatus* eyaleti statüsünde iken Traianus tarafından bir süreliğine imparator eyaleti haline getirilmiştir.

Plinius'un imparator tarafından atanması *curator rei publicae* sisteminin eyalet idaresinde yaygınlaşmasına ve bunun gerekliliğinin iyi bir şekilde anlaşılmasına imkân veren oldukça önemli bir örnektir. Traianus, Pontus-Bithynia Eyaleti'ndeki sorunlardan haberdar olduğu için eyalette düzeltilmesi gereken her ne varsa Plinius'u bu sorunları gidermesi için göndermiştir. Esas olarak söz konusu problemler Traianus'tan önce muhtemelen Domitianus Dönemi'nde ortaya çıkmış olmalıdır. Bu bakımdan dönemin idari, ekonomik ve askeri sıkıntılarını daha iyi anlayabilmek için Domitianus Dönemi'ne dönmek gerekmektedir.

Domitianus (İS. 81-96) imparatorluğunun başlarında iyi bir yönetim anlayışı içinde olmasına rağmen sonrasında Roma *senatus*'u ile birtakım anlaşmazlıklar yaşamıştır. Bu yüzden de ordunun bağlılığını elde edebilmek için askerleri ödüllendirerek kendi idaresini

⁷² Eyaletin adı ilk kurulduğu zaman Bithynia idi. Ancak yeni düzenleme ile birlikte eyaletin adı bazı kaynaklarda *Bithynia et Pontus*; bazı kaynaklarda ise *Pontus et Bithynia* olarak geçmektedir. Bu konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Wesch-Klein 2001, 251-256; 2008, 271; Doğanç 2007, 75-79; Baz 2013, 262.

⁷³ Radice 1969, 18; Macro 1980, 665-666; Ridley 1987, 209; Kaya 1998, 165-166; 2000, 124; Marek 2003, 36; Freeman 2003, 405; Eck 2007, 190; Doğanç 2007, 71; 2013, 170; Bekker-Nielsen 2008, 28; Baz 2013, 262.

⁷⁴ Marek 2003, 48.

⁷⁵ Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. tez bölüm "Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özelinde *curator rei publicae* İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri".

güçlendirmek istemiştir. Askerlere ödenen maaş miktarını arttırarak onlara bazı ilave ödemeler yapmıştır⁷⁶. Örneğin Dacia üzerine düzenlediği seferde yenilgiye uğrayan Domitianus İS. 89 yılında karşı tarafla anlaşma yaparak yüklü miktarda para ödemek zorunda kalmıştır⁷⁷. Askerlere ödenen ekstra paralar, açılan savaşlarda yenilgiye uğrama, ekonominin giderek bozulmasına yol açmıştır. Dahası, askerlerin sayısı azaltılmış, Roma ve çevresinin güvenlik sorunu artmış, kaybedilen seferler neticesinde vergi kaybı gibi sorunlar patlak vermeye başlamıştır. Bununla birlikte bu dönemde Küçük Asya eyaletlerinde Roma'ya yönelik herhangi bir tehdit unsuru ortaya çıkmamıştır.

Pontus-Bithynia konumu ve zenginliği bakımından Roma için çok önemli bir eyalet statüsündedir. Zira Pontus-Bithynia, değişik coğrafik bölgelerden oluşan ve onların iklim koşulları sayesinde verimli topraklara ve belirli bir finansal kapasiteye sahip bir eyalet idi⁷⁸. Bu yüzden Traianus da zengin eyalet kentlerinin paralarını boşa harcamalarını ve gereksiz savurganlıklar yapmalarını engellemek için birtakım önlemler almak gerektiğinin farkına varmış olmalıdır ve Plinius'u görevlendirerek, *senatus*'un onayı ile eyaleti bir süreliğine kendi himayesi altına almıştır.

Aslında Pontus-Bithynia Plinius'tan önceki valilerin kötü yönetimlerinden dolayı da idari bir yetersizlik yaşamıştır. Zira eyalet valileri Gaius Iulius Bassus (İS. 102-103) ve Varenus Rufus (İS. 106-107) Bithynia *koinon*'u tarafından zimmetlerine para geçirmekle suçlanmışlardır⁷⁹. Bununla birlikte yine Plinius öncesinde eyalete daha deneyimsiz ve beceriksiz valilerin gönderilmesi⁸⁰ de eyaleti bazı yönetsel sıkıntılara götürmüş olmalıdır.

Traianus'un Plinius ve sonrasında *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valileri ataması⁸¹ eyalette çözüm bekleyen sadece idari ve ekonomik problemler ile ilgili olmasa

⁷⁶ Suet. *Dom.* 7. 3.

⁷⁷ Cass. Dio. 67.7.4.

⁷⁸ Bithynia kentlerinin ekonomik durumlarına ilişkin bkz. Storey 1998, 58; Bekker-Nielsen 2008, 70-72. Pontus-Bithynia'nın zenginlikleri ve doğal kaynakları için bkz. Weimert 1984, 21-135; Marek 2003, 160-178.

⁷⁹ Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. Magie 1950, 601-602; . Sherwin-White 1966, 527-528; Levick 1979, 125; Brunt 2001, 94; Richardson 2001, 75. Ayrıca bkz. Oktan 2011, 167; Baz 2013, 278.

⁸⁰ Levick 1979, 125; 2007, 618.

⁸¹ Plinius'tan sonra yine *legatus Augusti pro praetore* olarak ancak *proconsul* yetkisi olmadan muhtemelen İS. 111 dolaylarında eyalete Gaius Iulius Cornutus Tertullus gönderilmiştir (ILS, 1024 = CIL XIV, 2925). Tertullus (İS. 111-114/115), Plinius ile birlikte İS. 100 yılında *consul suffectus* olmuştur. Tertullus'un, Plinius gibi mali konularla ilgili herhangi bir görevi bilinmemekle birlikte aynı statüye sahip olmasına rağmen eyaletteki faaliyetleri hakkında henüz bir bilgi bulunmamaktadır. Bkz. PIR² I, 273; Thomasson 1984, col. 247, nr. 32 ve col. 379, nr. 68; Doğanç 2007, 239-243; Thomasson 2009, 96, nr. 27:032; Oktan 2011, 167-168. Cornutus'tan

gerektir. Traianus Parthlar'a karşı seferinde asker göndermek için, bölgeyi kendi seçtiği valiler aracılığıyla yönetmek istemiş olmalıdır⁸² ve eyaletin güvenliğini sağlamlaştırmak için eyalete, güvendiği kendi yöneticilerini göndermeyi muhtemelen önemli bir hamle olarak görmüştür. Nitekim Plinius'un eyalete *legatus Augusti pro praetore* olarak gönderilmesinde askeri sebeplerin de olduğu düşünülmektedir⁸³.

Zira Pontus-Bithynia, Roma'nın doğu ile bağlantısı arasında son derece önemli bir yol güzergâhı üzerinde yer alıyordu. Bu yüzden Traianus, Parth seferi öncesinde bir dizi önlemler almaya devam etmiştir. Zira Pontus-Bithynia, Parthlar'a yakın bir bölgedeydi ve Galatia-Cappadocia Eyaleti'nin hemen kuzeyinde yer alıyordu. Yönetimi sağlamlaştırmak için Galatia-Cappadocia Birleşik Eyaleti'ni İS. 112 de birbirinden ayırmıştır ve muhtemelen aynı tarihlerde, 112-113 dolaylarında daha önceden Galatia'ya ait olan Pontus Galaticus ve Pontus Polemoniacus'u artık Cappadocia Eyaleti'ne bağlamıştır⁸⁴. Traianus'un yaptığı bütün bu düzenlemeler devlet yönetiminde sistematik bir güçlendirme anlamına gelmektedir⁸⁵.

Yönetimi *senatus*'a bağlı Pontus-Bithynia ile imparator eyaleti Lycia-Pamphylia arasında İS. 160 yılında karşılıklı statü değişikliği yapılmıştır⁸⁶. Bundan böyle Lycia-Pamphylia *senatus*, Pontus-Bithynia ise *imperator* kontrolüne geçmiştir⁸⁷.

Bununla birlikte eyalet kentlerinden Nikomedeia'nın ayrı bir önemi bulunmaktadır. Nikomedeia başkent⁸⁸ ve eyalette büyük bir ticaret merkezi⁸⁹ idi. Ayrıca kent jeopolitik

---

sonra eyalete atanan valinin kim olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte büyük ihtimalle o da *legatus Augusti pro praetore* olarak atanmıştır. Bu dönemde, Traianus'un Pontus-Bithynia'ya *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiler göndermesi karşılığında Sardinia Eyaleti'nin yönetimini *senatus*'a bıraktığı bilinmektedir. Bkz. Eck 1971, 510-512; 1998, 48; 2000, 245; 2007, 203. Krş. Baz 2013, 272.

⁸² Marek 2003, 49-50.

⁸³ Doğancı 2007, 310.

⁸⁴ Sartre 1995, 174; Strobel 1998, 745; Eck 2007, 201.

⁸⁵ Baz 2013, 273.

⁸⁶ Cass. Dio. 69.14.4.

⁸⁷ S. Şahin (1992, 77), Hadrianus ve Antoninus Pius Dönemleri'nde, Lycia-Pamphylia'da *legatus Augusti pro praetore*; Pontus-Bithynia'da ise *proconsul* bilindiğini ifade etmektedir. Bazı bilim insanları ise her iki eyalet için bu değişikliğin geçici olarak İS. 134 yılı dolaylarında olduğunu ama kalıcı olanın ise Marcus Aurelius Dönemi'nde yapıldığını öne sürmektedir. Bkz. Şahin 1992, 77, dn. 6 ile birlikte. Ayrıca krş. Baz 2013, 273-274.

⁸⁸ Modern bilim insanları genel olarak Nikomedeia'nın başkent olduğunu düşünmektedirler. Bkz. Haensch 1997, 283, dn. 108; Burrell 2004, 147; Baz 2013, 263-264. Diğer bir yandan G. Wesch-Klein'a (2008, 272) göre eyaletin başkenti kesinlikle Nikaia'dır. Bununla birlikte M. A. Kaya (2005, 17), iki yönetim bölgesinden oluşan eyaletin iki başkentinin olduğunu söylemektedir, batıda Nikomedeia, doğuda Amastris. Ancak Amastris'in başkent olduğunu gösteren herhangi bir kanıt bulunmamaktadır.

konumu sebebiyle askerlerin geçiş güzergâhı üzerindeydi. Traianus ve Hadrianus dönemlerinde olduğu gibi Severuslar Hanedanlığı ve sonrasında da imparatorlar Pontus-Bithynia Eyaleti'nin konumundan dolayı ona ayrı bir önem vermişlerdir.

Septimius Severus İS. 193 yılında Pescennius Niger ile Nikomedeia – Nikaia kentleri dolaylarında yaptığı savaşta galip gelmiştir. Septimius Severus İS. 193-194 yılında L. Fabius Cilo'yu Pontus-Bithynia'ya vali olarak atamıştır. Bununla birlikte İS. 194 yılında Septimius Severus'un Parthlar'a karşı açmayı planladığı sefer öncesinde eyalete kendi güvendiği L. Fabius Cilo'yu ataması tesadüf olmasa gerektir. L. Fabius Cilo vali olarak görev yapmasının yanında Nikomedeia'da *curator rei publicae*'lik de üstlenmiştir⁹⁰. Septimius Severus'un Cilo'yu vali olarak atamasıyla çıkmayı planladığı sefer ile arasında bir bağlantı olduğu düşünülmektedir⁹¹. Böylelikle imparatorların Pontus-Bithynia'yı kendi atadıkları valiler aracılığıyla askeri ve idari bakımdan kontrol altında tutmak istedikleri anlaşılmaktadır⁹².

Nikomedeia'dan ele geçen ve Severuslar Dönemi'ne tarihlenen bir yazıttan Prusa *logistes*'i Fl. Ulpus Arrianos'un kendi cebinden *parapompe* yaptığı öğrenilmektedir⁹³. Arrianos'un bu hizmetinden hareketle bölgenin doğu seferleri sırasında Nikomedeia topraklarından geçen imparator ve beraberindeki ordusuna barınma ve erzak için gerekli altyapıyı sağladığı anlaşılmaktadır.

Caracalla Dönemi'nde de Pontus-Bithynia Eyaleti askerlerin her türlü erzak ve barınma gibi ihtiyaçlarını karşılamak mecburiyetinde kalmış olmalıdır. Zira Cassius Dio'nun aktardığına göre Caracalla (İS. 211–218) Parthlar'a karşı açtığı sefer sırasında, İS. 214-215 yılı kış aylarını Nikomedeia'da geçirmiştir⁹⁴. Nikaia'dan bilinen bir başka onurlandırma yazıtından ise Fl. Severianus Asklepiodotos'un bu askeri sefer için Caracalla ve beraberindeki

⁸⁹ Paus. V. 12. 7; Steph. Byz. *Ethnika*. s. v. Nikomedia. Ayrıca bkz. Wilson 1960, 107; Baz 2013, 264.

⁹⁰ L. Fabius Cilo'nun *curator rei publicae* görevine ilişkin bkz. tez bölüm "Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Statüleri".

⁹¹ Doğancı 2007, 276-277.

⁹² Örneğin Traianus tarafından Plinius'un; Hadrianus Dönemi'nde ise C. Iulius Severus'un özel yetkilerle eyalete vali olarak gönderilmeleri eyaleti idari, ekonomik ve askeri açıdan kontrol altında tutmak istemelerinden kaynaklanmaktadır.

⁹³ Fl. Ulpus Arrianos'a ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. tez bölüm "Pontus-Bithynia Eyaleti Kentleri'nde *curator rei publicae* Olarak Hangi Problemi Çözdüğü Bilinmeyenler".

⁹⁴ Cass. Dio. 78. 18. 1. Krş. Magie 1950, 684-685. ve 1552; I. Nikaia I, s. 66a ve b.

ordusunun Bithynia'dan geçişleri sırasında tüm erzak ve konaklama ile ilgili işlerini düzene sokmakla görevlendirilmiş biri olduğu öğrenilmektedir⁹⁵.

Bithynion Klaudioupolis *territorium*'una ait Karaköy'de bulunmuş bir mil taşı İS. 218 yılına tarihlenmektedir. Elagabalus'a ait bu mil taşı da bu dönemde Bithynia'da bir askeri hareketliliğin yaşandığını gösteren bir örnektir. Elagabalus (İS. 218–222), Suriye'de konuşlanan III. Gallica Lejyonu'nun askerleri tarafından 6 Nisan 218'de *imperator* olarak ilan edilmiştir⁹⁶. İmparator bu yılın yaz ve sonbahar aylarını Antiokheia'da geçirdikten sonra Roma için yola çıkmıştır. Ancak askerleri ile birlikte kış mevsimini Nikomedeia'da geçirmiştir⁹⁷ ve İS. 219 yılında burada ikinci *consul*'lüğü (cos. II) ilan etmiştir⁹⁸. Elagabalus ve beraberindeki ordusu Roma'ya gitmek için Suriye'den başladıkları yolculuklarına büyük ihtimalle Ankyra üzerinden geçen büyük askeri yolun⁹⁹ olası iki güzergâhından birini seçip Nikomedeia'ya ulaşmış olmalıdırlar¹⁰⁰. Kışı burada geçirdikten sonra Roma'ya doğru yola çıkmışlardır. İmparator bu geçişi esnasında muhtemelen Nikaia'ya da uğramış olmalıdır. Zira yukarıda bahsi geçen yazıtta Fl. Severianus Asklepiotodos'a

⁹⁵ I. Nikaia I, 60, str. 11-13: ...παρὰπέμψαντα θεὸν | Ἀντωνεῖνον, ἐπιτελέσαντα θεᾶς μονομαχιῶν καὶ κυνηγεσίων μεγαλοπρεπῶς (“...Tanrısıl Antoninus’a, orduya erzak temin ederek hizmet etmiş, gladyatör ve av oyunlarını son derece cömert bir şekilde düzenlemiş bulunan”). Yazıtın yorumu için ayrıca bkz. I. Nikaia I, s. 66a-b. Caracalla’nın Nikomedeia’dan ayrılmadan önce doğum günü onuruna gladyatör oyunları düzenlediği Cassius Dio’dan da bilinmektedir (Cass. Dio, 79. 19. 3 = Xiph. 335,18–336 3 R. St.).

⁹⁶ Büyükanne Iulia Maesa, Caracalla’nın fiziksel olan küçük oğlu Elagabalus’un imparator olarak ilan edilmesini uygun bümüştür. Herodian, 3. 10. Yazıtların üzerinde imparator, sıklıkla “*divi Antonini magni filius*” ve tıpkı Caracalla’nın ismi ve unvanları gibi “*Imperator Caesar M. Aurelius Antoninus Pius Augustus*” olarak geçmektedir. Elagabalus öldükten sonra *damnatio memoriae*’ye uğratılmış ve ismi yazıtlardan silinmiştir. Krş. Şahin 1984, 101.

⁹⁷ Cass. Dio. 80. 7. 3; Herodian, 5. 5. 3.

⁹⁸ Yazıt için bkz. CIL 4805. Elagabalus’un ismi Karaköy mil taşında hala cos. I olarak geçmektedir. Yani bu Karaköy mil taşı imparator ve askerlerinin bu yolculuğu yapmadan önce, İS. 218 yılı yazında dikilmiş olmalıdır. Krş. Şahin 1984, 101.

⁹⁹ Askeri yol hakkında daha fazla bilgi için bkz. Bosch 1967, 243. Elagabalus’un bu yolculuğuyla ilişkili Ankyra’dan ele geçen yazıtlar için bkz. ILS 467; Bosch 1967, nr. 273. Krş. French 1981, 71-72, nr. 8 ve 9; Prusias ad Hypium’dan bir onur yazıtı için bkz. I. Prusias ad Hypium, 12. Krş. Magie 1950, 690 ve I. Nikaia I, s. 64a.

¹⁰⁰ Ana ve askeri yol olarak bilinen ve güneyden giden muhtemel 1. yol güzergâhı şöyle olmalıdır: Ankyra - Iuliopolis - Dableis - Tataion - Nikaia - Nikomedeia. Yol güzergâhı ve istasyonları hakkında daha fazla bilgi için bkz. I. Nikaia I, s. 5 vdd; French 1981, 50 vdd. Kuzeye doğru yönelen 2. güzergâh ise: Ankyra - Neokaiserea - Gangra - Klaudioupolis - Prusias ad Hypium - Nikomedeia. İmparatorun hangi güzergâhtan Nikomedeia’ya ulaşmış olabileceği hakkında daha ayrıntılı bilgi ve yorumlar için bkz. Şahin 1984, 102.

“Tanrıça Roma rahipliği” bizzat İmparator Elagabalus tarafından verilmiş bir onur olarak geçmektedir¹⁰¹. Aynı yazıtta Fl. Severianus Asklepiotodos önceden Caracalla ve askerlerine yaptığı gibi¹⁰² Elagabalus ve maiyetindeki ordusuna da Roma’ya geçişleri sırasında her türlü yiyecek-içecek ve barınma iâşesi sağlayıp ayrıca *parapompe* hizmeti yapmıştır¹⁰³.

Nikomedeia *territorium*’una ait Libyssa’dan¹⁰⁴ ele geçen *ad fines*¹⁰⁵ ifadeli üç mil taşı söz konusu askeri yol güzergâhı üzerinde yol tamirâtı yapılmış olduğunu göstermektedir¹⁰⁶. Bunlardan ikisi Gordianus III (İS. 238-244), diğeri ise M. Aemilianus (İS. 253) Dönemi’ni işaret etmektedir. Söz konusu yazıtlardan Gordianus III’ün 242-243 yılında Parthlar’a karşı açtığı savaş öncesinde Bithynia’dan geçen son derece önemli bu askeri ve ticari yolun onarıldığı anlaşılmaktadır¹⁰⁷. Bu mil taşlarında *restituit* fiilinin ve imparator isminin *nominativus casus*’unda geçmesi taşların yol tamirâtı ile ilgili olduğunu göstermektedir¹⁰⁸.

Bununla birlikte İS. 3. yüzyılın ikinci yarısında Küçük Asya Eyaletleri Got akınlarına maruz kalmıştır. Pontus-Bithynia kentlerinin de bu saldırılara maruz kaldığı anlaşılmaktadır. Nitekim İS. 269 yılında bölgeye yapılan Got istilalarından sonra, İmparator Claudius Gothicus zamanında Nikaia kentinde Vali Velleius Macrinus ve *logistes* Sallius Antoninus vasıtasıyla kentin surları restore edilmiştir¹⁰⁹.

¹⁰¹ I. Nikaia I, 60, str. 4-7: τετιμημέ[ν]ον ὑπὸ τοῦ [δικ]αίου | καὶ θειοτάτου Αὐτοκράτ[ο]ρ[ος] Μ. Αὐρ. | [[Ἀντωνεῖνου]] Εὐσεβοῦς [Σ]ε[β]ασ[το]ῦ τῇ | ἱερwsύνῃ θεᾶς Ῥώμης. Yazıtı ilişkin yorum için ayrıca bkz. age. s. 64a.

¹⁰² I. Nikaia I, 60, str. 11-13: ...παραπέμψαντα θεὸν | Ἀντωνεῖνον, ἐπιτελέσαντα θεᾶς μονομαχιῶν καὶ κυνηγεσίων μεγαλοπρεπῶς (“...Tanrısal Antoninus’a, orduya erzak temin ederek hizmet etmiş, gladyatör ve av oyunlarını son derece cömert bir şekilde düzenlemiş bulunan”).

¹⁰³ I. Nikaia I, 60, str. 14-19: ...παραπέμψαντα τὸν κύριον ἡμῶν Αὐτοκράτορα [[Ἀντωνεῖνον]] Σεβαστὸν καὶ ἄρξαντα τὴν | μεγίστην ἀρχὴν κατ’ ἀξίαν τοῦ μεγέθους | καὶ τοῦ ἀξιώματος τῆς πατρίδος ἐν τῇ παραπομπῇ καὶ παραχειμασίᾳ τῇ ἐν τῇ ἐπαρχείῳ | τοῦ θειοτάτου Αὐτοκράτορος Ἀντωνίνου.

¹⁰⁴ Günümüzde İzmit yakınlarındaki Dildere Kasabası’dır. Libyssa kenti, Libysson Irmağı (Dilderesi) yakınında, bir zamanlar Kartaca Kralı Hannibal’in mezarıyla bilinmektedir. Eutrop. 4. 5. 2: *Hannibal apud Libyssam in finibus Nicomedensium sepultus est*. Bkz. Şahin – Işın – Can 1983, 43 ve dn. 1.

¹⁰⁵ Bithynia ve Pontos’tan ele geçen *ad fines* ifadeli mil taşları ile ilgili daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akın 2016, 81-89.

¹⁰⁶ Şahin – Işın – Can 1983, 48-50, nr. 1, 2 ve 4.

¹⁰⁷ *Ad fines* ifadeli mil taşları ve dönemin askeri hareketliliği üzerine ayrıca bkz. Akın 2016, 84-86.

¹⁰⁸ Şahin – Can – Işın 1983, 47; Şahin 1984, 102.

¹⁰⁹ Vali Velleius Macrinus ve *logistes* Sallius Antoninus’un yazıtları için bkz. “*Testimonia* 1 – Küçük Asya Eyaletleri’nde *curatores rei publicae*’ye İlişkin Epigrafik Belgeler”, T1-62a ve b.

2.1.1.1 Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özelinde *curator rei publicae* İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri

İlgili bölümde İmparator Traianus tarafından Pontus-Bithynia Eyaleti'ne vali olarak atanan Plinius'un söz konusu eyalete hangi sebeplerle gönderildiği, eyalette ne tür problemlerle karşılaştığı ve bu sorunlara ne tür çözümler geliştirdiğine ilişkin bilgiler açıklanmıştır. Ana kaynak olarak Plinius'un *Epistulae* X. kitabı esas alınmıştır. Söz konusu mektuplar hem Plinius'un valilik süresi boyunca eyalet kentlerinde yerine getirdiği faaliyetleri hem de İS. 2. yüzyılda Pontus-Bithynia Eyaleti'nin idari, ekonomik ve askeri durumu açısından oldukça önemli bilgiler aktarmaktadır.

Gaius Plinius Caecilius Secundus İS. 61/62 yılında Comum'da doğmuştur¹¹⁰. Babası Lucius Caecilius Cilo'yu İS. 76 yılında kaybettikten sonra Yaşlı Plinius (Plinius Maior) adıyla bilinen dayısı Gaius Plinius Secundus tarafından evlat edinilerek Roma'ya getirilmiştir. Ancak Plinius, İS. 78/79 yılında Vesuvius Yanardağı'nın patlamasında dayısını kaybetmiştir. Dayısı C. Plinius Secundus ile aynı ismi taşıdığından ayırt edilebilmesi için Plinius, Plinius Minor ya da Plinius Iunior (Genç Plinius) olarak adlandırılmıştır¹¹¹. Genç Plinius, Roma'da ünlü *rheto*r'lar Niketes Sacerdos ve Quintilianus'tan dersler almıştır ve aldığı *rheto*rica ve hukuk eğitiminden sonra memuriyet hayatına başlamıştır.

Plinius *cursus honorum*'una *decemviri stlitibus iudicandis* olarak başlamıştır ve kariyerine Suriye'deki bir lejyonda *tribunus militum* (İS. 82) olarak devam etmiştir. Daha sonra bunları *quaestor* (İS. 88-90); *tribunus plebis* (İS. 92); *praetor* (İS. 93/94); *praefectus aerarii militaris*; *praefectus aerarii Saturni*; *consul suffectus* (İS. 100); *augur* (İS. 103); *curator alvei Tiberis et riparum et cloacarum urbis*; *legatus Augusti pro praetore Ponti et Bithyniae* gibi önemli görevler takip etmiştir¹¹².

Bilindiği üzere Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Traianus tarafından İS. 109 ya da 111 yıllarında¹¹³ *legatus Augusti pro praetore* olarak atanması¹¹⁴ istisnai bir durum olarak

¹¹⁰ Plinius (*epist.* VI. 20), Vesuvius Yanardağı'nın patlaması sırasında kendisinin on yedi yaşında olduğunu belirtmektedir.

¹¹¹ Bu konu üzerine ayrıca bkz. Sherwin-White 1966, 70.

¹¹² Plinius'un *cursus honorum*'una ilişkin ayrıca bkz. ILS 2927 (=CIL V, 5262); Rémy 1989, 45-47; Alföldy 1999, 221.

¹¹³ Sherwin-White (1966, 81), Traianus'un İS. 103 yılından sonra 6. kez *consul* olduğu 112 yılında Plinius imparatora herhangi bir kutlama mesajı göndermediği için Plinius'un valilik görevini İS. 109-111 yıllarında yaptığını ileri sürmektedir. Bununla birlikte Plinius'un bu görevini İS. 111-113 yılları arasında üstlendiği de düşünülmektedir. Bkz. Dürüşken – Özbayoğlu 1999, 10; Wesenberg 1990, 1024. Ayrıca krş. Oktan 2011, 166.

kabul edilir. Zira bu eyalet Plinius öncesinde senato eyaleti statüsünde iken Traianus tarafından bir süreliğine imparator eyaleti haline getirilmiştir. Plinius imparator tarafından eyalette var olan problemleri çözmek; özellikle de oradaki kentlerin hesap denetimlerini yapmak ve mali sıkıntılarını gidermek amacıyla¹¹⁵ eyalete gönderilmiştir¹¹⁶. Esas olarak Plinius'un imparator tarafından atanması *curator rei publicae* sisteminin eyalet idaresinde yaygınlaşmasına ve bunun gerekliliğinin iyi bir şekilde anlaşılmasına imkân veren oldukça önemli bir örnektir. Aslında Plinius'un görev tanımının doğrudan *curator rei publicae* olarak yapıldığını gösteren bir delil yoktur. Bununla birlikte valilik görevi için kendisinin seçilmiş olması manidardır. Zira Plinius daha çok mali konularda uzman bir kişidir. Büyük ihtimalle kendisi *praefectus aerarii militaris* ve *praefectus aerarii Saturni*¹¹⁷ olarak mali konularla bağlantılı önceki görevlerinden dolayı imparator tarafından özellikle seçilip¹¹⁸ Bithynia'ya gönderilmiş olmalıdır. B. Levick, Plinius'un eyalete gönderiliş sebeplerini 1) idari yetersizlik; 2) yasalara uyulmaması; 3) kentlerin aşırı para harcamaları ve özel kişilerin servetlerini memleketleri dışında harcamaları olarak göstermektedir¹¹⁹.

Zengin eyalet kentleri¹²⁰ gerek Plinius'tan önce görev yapmış Romalı valilerin kötü yönetimleri¹²¹ yüzünden, gerekse kent halklarının birbirleriyle giriştikleri ateşli rekabet

¹¹⁴ Comum'da (Günümüzde Kuzey İtalya'daki Como kenti) bulunmuş Plinius'a ait yazıt: *legat(us) pro pr(aetore) provinciae Pon[ti et Bithyniae pro]consulari potesta[te] in eam provinciam e[x senatus consulto ab] Imp(eratore) Caesar(e) Nerva Traiano Aug(usto) German[ico Dacico p(atre) p(atriciae) missus]*: "Pontus et Bithynia eyaletinin *legatus pro praetore*'si, *senatus* kararı ile aynı eyalette *proconsul* yetkisiyle (görevlendirilmiş), *pater patria*, Imperator Caesar Nerva Traianus Augustus Germanicus Dacicus tarafından gönderildi" (Alföldy 1999, 234; Eck 2010, 301-310). Hispellum'da bulunmuş yazıtı ise şöyledir: *ex s(enatus) c(onsulto) pro[consulari potestate] legatus pr(o) pr(aetore) provinciae Pont[is] et Bithyniae et legatus [in eam ab Imp(eratore) Caes(are) Nerva Traiano Aug(usto) missus]*: "Senatus kararı ile *proconsul* yetkisiyle (görevlendirilmiş), Pontus et Bithynia eyaletinin *legatus pro praetore*'si ve aynı eyalete Imperator Caesar Nerva Traianus Augustus tarafından elçi olarak gönderildi" (Alföldy 1999, 234).

¹¹⁵ Plin. *epist.* X. 32. *Meminerimus idcirco te in istam provinciam missum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint.*

¹¹⁶ Magie 1950, 602; Mitchell 1993, 203; Lintott 1993, 152; Griffin 2007, 118 vdd; Oktan 2011, 166.

¹¹⁷ ILS 2927 (=CIL V, 5262).

¹¹⁸ Plin. *epist.* X. 18. 2: *Nam et tu dabis operam, ut manifestum sit illis electum te esse, qui ad eosdem mei loco mittereris.*

¹¹⁹ Levick 1979, 119-120.

¹²⁰ Bithynia kentlerinin ekonomik durumuna ilişkin bkz. Storey 1998, 58; Bekker-Nielsen 2008, 70-72. Bithynia-Pontus'un zenginlikleri ve doğal kaynakları için ayrıca bkz. Weimert 1984, 21-135; Marek 2003, 160-178.

sonucunda özellikle mali açıdan büyük sorunlarla karşılaşmışlardır. Kentlerde yasalar ihlal edilmiş, yöneticiler ya da halktan özel kişiler kamu hazinesinden gelişigüzel harcamalar yapmışlar ve kamu hazinesi boşalma noktasına gelmiştir. Kentlerin böylesi bir savurganlık içinde olmaları onları ciddi derecede mali sıkıntı içine sokmuştur. Bu yüzden de Traianus ekonomik açıdan önlem almak için kentlerin gelir ve giderlerinin denetlenmesini ve harcamaların ölçüyü aşmayacak derecede kısıtlanmasını buyurmuştur. Bu nedenle Plinius hiç vakit kaybetmeden hesap denetim işlerine koyulmuştur.

Plinius'un uzman olduğu mali konular hakkında imparatorun iznini almak yerine bulduğu çözüm yolunu bildirerek, genelde bu konular ile ilgili fikrini sorduğu görülmektedir¹²². Zira Plinius'a içinden çıkamadığı yabancı olduğu sorunlarda imparatora danışma hakkı bizzat Traianus'un kendisi tarafından verilmiştir¹²³.

Plinius, Bithynia'ya ulaşana kadar geçirdiği zor yolculuğunun¹²⁴ ardından görev yerine vardığında ilk iş olarak Prusalılar'ın kamu harcamalarını incelemeye başlamış, kentin gelir ve borçlarını saptamıştır¹²⁵. Zira Plinius'un Prusa Kenti'nde tespit ettiği ilk sorunlar özel şahısların çeşitli nedenlerle paraları elinde tutması ve yapılan harcamaların çok azının yasal olmasıdır. Plinius imparatora tespitlerini rapor ederken yaptığı bu denetleme işinin gerekliliğini de vurgulamaktadır. Vali Plinius'un, yine Prusa'da çözüm bulduğu bir diğer problem ise hamam binası ile ilgilidir. Prusa kent sakinleri eski hamam binasının onarılmasını talep etmektedirler. Ancak Plinius eski ve oldukça kötü vaziyette olan hamamın onarılmasının yerine yenisinin yapılmasını önermekte ve imparatorun onayını almak istemektedir. Zira Plinius yeni hamamın yapımı için gerekli parayı özel şahıslardan temin etmeye başladığını ve kent ahalisinin zeytinyağı alımı için hazineden kullanılan parayı hamam binası için harcamaya

¹²¹ Eyalet valileri Gaius Iulius Bassus (İS. 102-103) ve Varenus Rufus (İS. 106-107) zimmetlerine para geçirmekle eyalet halkı tarafından suçlanmışlardır. Bu konuya ilişkin ayrıca bkz. Magie 1950, 601-602; Sherwin-White 1966, 527-528; Levick 1979, 125; Brunt 2001, 94; Richardson 2001, 75. Ayrıca bkz. Oktan 2011, 167; Baz 2013, 278.

¹²² Mali konularda uzman olması sebebiyle böyle konularda imparatora danışmamasına ilişkin bkz. Sherwin-White 1962, 124. Zira Plinius, deneyimsiz olduğu diğer konularda birçok kez imparatorun fikrini sormaktadır ve ondan bazı hususlarda iznini talep etmektedir. Plinius'un imparatora danıştığı konular üzerine ayrıca bkz. Plin. *epist.* X. 19, 29, 39, 45, 49, 56, 71, 81, 96, 112, 114, 118.

¹²³ Plin. *epist.* X. 31.

¹²⁴ Plin. *epist.* X. 15 ve 17A.

¹²⁵ Plin. *epist.* X. 17A. *Nunc rei publicae Prusensium impendia, reditus, debitores excutio; quod ex ipso tractatu magis ac magis necessarium intellego.*

hazır olduklarını belirtmektedir¹²⁶. Böylece Plinius kentin giderlerinde kısılabilecek bir kalem bulmuş ve buradan para toplamaya başlamıştır. Yani Plinius'un mali sıkıntılar için izlediği çözüm yolu işe yaramaya başlamış görünmektedir. Traianus ise, tedbirli bir şekilde “*yeni bir hamam yapımının Prusalılar'ın mali durumunu zorlamaması koşuluyla bu istekleri yerine getirilebilir*” cevabını vermiştir¹²⁷. Ayrıca zeytinyağı alımı gibi zaruri bir ihtiyaçtan kısıp başka bir masraf için yeni bir vergi yükümlülüğü altına girmemeleri şartını da öne sürmüştür.

Plinius'un mektuplarında Prusa örneğinde olduğu gibi eyaletin diğer bazı kentlerinde de yeni binaların yapımına imar planları çıkarılmadan gelişigüzel başlanması; eski binaların çeşitli sebeplerle tahrip edilmesi; inşası henüz bitmeden yarım bırakılan tiyatro, *gymnasion* ve hamam gibi kamu binalarının bakımsızlıktan çürümeye terk edilmeleri eyaletin çözüm bekleyen önemli sorunları olarak karşımıza çıkmaktadır¹²⁸.

Plinius'un tespit ettiği bu sorunların çözümünde belirlediği yöntem ilk önce kentlerin mali bütçelerini çıkarmak olmuştur. Kentlerin kamu gelir-giderleri ile borçları saptanınca hazineden yapılacak harcamalara ihtiyaçlar doğrultusunda yön vermek daha kolay olacaktır. Bu doğrultuda Plinius bulduğu çözümlerle mali dökümü yapılmadan yapımına başlanan kamu binalarını denetimi altına almaya çalışmıştır¹²⁹. Bu yüzden imparatorun kamu binalarının yapıldığı arazilerin incelenmesi için *ensor*'lar (arazi ölçüm mühendisleri) göndermesini talep etmektedir. Zira Plinius eğer ölçümler dikkatli bir şekilde yapılırsa kamu binalarının yapımıyla ilgilenen sorumlu kişilerden fazladan harcanan paranın geri bile alınabileceğini bildirmektedir¹³⁰.

Yapımında sorun olan kamu binaları Nikaia, Nikomedeia ve Klaudioupolis gibi büyük kentlerde görülmektedir. Bu sorunlardan biri Plinius'un Traianus'a yazdığı mektubunda ifade ettiği üzere Nikaialılar'ın büyük bir kısmını inşa ettikleri ve gereğinden fazla para harcadıkları tiyatro binasını yarım bırakmalarıdır¹³¹. Zira Plinius tiyatronun yapıldığı zeminin nemli toprak ya da kolay parçalanabilir taşlardan oluştuğu için söz konusu yapıda çatlakların meydana geldiğini belirtmektedir. Ayrıca yine Nikaialılar'ın, Plinius'un gelişinden önce yangında harap

¹²⁶ Plin. *epist.* X. 23.

¹²⁷ Plin. *epist.* X. 24.

¹²⁸ Dmitriev 2005, 195-196; Ertekin 2013, 515.

¹²⁹ Sherwin-White 1966; Dürüşken – Özbayoglu 1999, 14-15.

¹³⁰ Plin. *epist.* X. 17B.

¹³¹ Plin. *epist.* X. 39.

olmuş *gymnasion*'u yeniden onarmaya giriştiklerini ve bu onarım işi için harcanan paranın da boşa gidebileceğini söylemektedir¹³².

Plinius'un aynı mektubunda yazdığına göre inşasında sorun yaşanan bir diğer yapı ise Klaudioupolisli'lerin yapımına başladıkları ve yine zemininde sorun olan hamam binasıdır. Plinius'un aktardığına göre kent bu hamam binasını dağın dibinde çukur bir alan üzerine inşa etmektedir. Dolayısıyla bu yapı, alt zemini hiç uygun olmayan bir yere yapılmaktadır. Bu hamamın yapım masraflarının bir kısmı Traianus'un bağışladığı paralardan bir kısmı da Plinius'un çabalarıyla halktan topladığı paralardan karşılanmaktadır. Plinius böyle kötü bir zeminde yapımına başlanan bina için hem Traianus'un bağışının hem de kendi çabasının boşa gidebilecek olmasından endişe duymaktadır¹³³.

Plinius'un imparatora ilettiği bir diğer mali sorun ise Nikomedeia ile ilgilidir. Plinius mektubunda kent halkının yapımına başladığı her iki su kemerine hem çok miktarda para harcayarak giriştiğini hem de bu işleri bitirmeden yarım bıraktığını bildirmektedir¹³⁴. Bunun neticesinde kent sakinlerinin, kente su temin etmek için yeni bir masraf ile karşı karşıya olduklarını söylemektedir. Plinius, Nikomedeialılar'ın söz konusu su kemerlerine gereğinden fazla para harcadıkları için onların yararına olacak bir çözüm arayışı içindedir. Kente su getirmek için yeni bir su kaynağı keşfettiğini belirtmektedir ve bu iş için imparatorun desteğini istemektedir. Ayrıca bu yapıların yeniden incelenip planlanması için imparatorun Roma'dan bir mimar göndermesini de talep etmektedir. Traianus verdiği cevabında Plinius'un tüm çabasını Nikomedeia'ya su getirmeye harcamasını bildirmektedir. Ayrıca kent halkının her iki su kemerine de yüksek miktarda para harcamasının kimlerin suçu olduğunu tespit etmesi gerektiğini buyurmaktadır¹³⁵.

Traianus'un kamu hazinesinin kötüye kullanılması hususundaki tavrı ise oldukça serttir. Zira Plinius'un mektuplarına verdiği cevaplarda bunu açıkça belirtmiştir ve Plinius'tan imparatorun gözünün kentlerin üzerinde olduğunu onlara bilhassa bildirmesini ve özellikle kamu harcamalarını incelemesini istemiştir¹³⁶.

---

¹³² Plin. *epist.* X. 39.

¹³³ Plin. *epist.* X. 39.

¹³⁴ Plin. *epist.* X. 37.

¹³⁵ Plin. *epist.* X. 38.

¹³⁶ Plin. *epist.* X. 18. *Provinciales, credo, prospectum sibi a me intellegent. Nam et tu dabis operam, ut manifestum sit illis electum te esse, qui ad eosdem mei loco mittereris. Rationes autem in primis tibi rerum publicarum excutiendae sunt; nam et esse eas vexatas satis constat.*

Şüphesiz, Plinius'un eyaletteki asıl görevi, kentlerin finansal durumunu denetlemektir¹³⁷. Zira Plinius koloni kenti olan ve daha önce Bithynia'da herhangi bir vali tarafından denetlenmemiş Apameia'nın¹³⁸ kamu borçlularını, gelir-giderlerini kontrol etmek istediği zaman kent sakinleri ilk başta buna karşı çıkmamışlardır, ancak daha önce herhangi bir vali tarafından böyle bir denetimden geçmediklerini ifade etmişlerdir¹³⁹. Bunun üzerine Plinius da imparatora başvurarak kentin hesaplarını incelemek için izin istemiştir. Traianus ise verdiği cevabında, Apameia'nın sahip olduğu ayrıcalıkları koruyarak artık kendisinin denetiminden geçeceklerini bildirmiştir¹⁴⁰. Traianus'un verdiği bu cevap kendi özerk yönetimine sahip koloni kentlerinin bile kendisinin imparatorluğu döneminde teftiştan geçtiklerine örnek gösterilebilir.

Kentlerdeki savurganlık sadece kamu binaları için harcanan paralarla sınırlı değildi. Elçilik gibi görevlerde de benzer savurganlıklar görülebilmekteydi. Plinius, Byzantium kentinin harcamalarını incelerken Traianus'a halkın kararıyla birlikte kendilerinin saygılarını da iletme için gönderilen elçiye yolluk olarak 12.000 *sestertii*'in verildiğini öğrenmektedir¹⁴¹. Bunun üzerine Plinius böylesi bir masrafın kent hazinesi için oldukça yüklü olduğu kanısına varır ve elçinin değil de sadece halk kararının gönderilmesinin yeterli olacağını düşünür. Aynı şekilde Byzantium kentinin Moesia valisine saygılarını sunmak üzere göndermek istediği bir başka elçiye verilecek 3.000 *sestertii* değerindeki yolluk masrafı da savurganlık olarak değerlendirilmiştir¹⁴². Plinius söz konusu elçiliğe harcanacak bu paraların kesilmesi gerektiği düşüncesindedir ve bu görüşlerini imparatora iletmektedir. Plinius burada kentin gereksiz ve fazla harcamalarını kısıtlayıp kamu gelir-giderlerini dengelemek için

¹³⁷ Macro 1980, 669.

¹³⁸ Kent, Ionia kentlerinden Kolophon kolonisi olarak ilk önce Myrleia (Günümüzde Mudanya) adıyla kurulmuştur (Plin. *nat. hist.* V, 148-149; Mela, *chorog.* I, 88). Daha sonra bu kent Makedonya kralı Philippos V tarafından yıkılıp, Prusias I'e verilmiştir. Prusias I de kenti yeniden inşa etmiş ve eşi Apameia'nın ismini bu kente vermiştir. Apameia, Roma yönetimi tarafından diğer Bithynia kentlerinden ayrı bir yerde tutulmuştur. Bu yüzden İÖ. 44 yılında Caesar, kente *colonia Iulia concordia* unvanını vermiştir (Harris – Ryde 1980, 873; Macro 1980, 675). Böylece Roma kolonisi olan Apameia, *Ius Italicum*'a tabi olup Roma'ya haraç ödemekten muaf olmuştur. *Coloni* kentleri, *lex coloniae* (koloni yasası) ile yönetilen ve *Ius Italicum*'a tabii kentlerdir. Yani Italia yasası içinde yer alan, özgür, özerk ve mali açıdan geniş ayrıcalıklara sahiptirler (Magie 1950, 36-37). Konuya ilişkin ayrıca bkz. Doğancı 2007, 149-152; Doğancı 2013, 179-180.

¹³⁹ Plin. *epist.* X. 47.

¹⁴⁰ Plin. *epist.* X. 48.

¹⁴¹ Plin. *epist.* X. 43.

¹⁴² Plin. *epist.* X. 43.

uğraşmıştır. Traianus da Plinius'un bu gerekçelerini yerinde bir karar olarak görmüş ve olumlu yönde onaylamıştır¹⁴³.

Plinius ayrıca *euergetes*'lerin elit tabakaya yaptığı *dianome*¹⁴⁴ şeklindeki para dağıtımlarını da *mandata*'sıyla yasaklamış görünmektedir¹⁴⁵. Plinius'un eyalet açısından endişe duyduğu şey eyalette gelenek haline gelmiş olan *boule* üyelerine ve eşraf tabakadan olmayan çok sayıda kişiye para dağıtma işidir. Plinius bu durumu imparatora şöyle açıklamaktadır: “*Toga virilis giyenler ya da evlenenler ya da bir magistratlığa girenler ya da bir kamu eseri bağışlayanlar, boule'nin tümünü ve de plebs'ten hiç de azımsanmayacak sayıda kişiyi davet ederek bunlara iki ya da bir denarius verme alışkanlığındadırlar. Bunun kutlanıp kutlanmaması gerektiğini ve ne kapsamda (kutlanmasını) düşündüğünü yazmanı rica ediyorum. Zira ben şahsen özellikle gelenekselleşmiş koşullardan dolayı bu davet verme hakkının bahşedilmesi gerektiğini düşündüğüm gibi, 1.000 kişiyi, bazen de daha çok kişiyi davet ettiklerinden onların ölçüyü aşmalarından ve dianome yapıyor görüntüsü içine düşmüş görünmelerinden çekiniyorum*¹⁴⁶”.

Esasen *euergetes*'ler tarafından yapılan *dianome* (para dağıtımı) kentin normal giderlerinden değildir. Bu nedenle Plinius ve İmparator Traianus da eyalette gelenek haline gelmiş olsa da *boule*'nin tümüne ve *plebs*'ten de 1000 ya da daha fazla kişiye iki ya da bir *denarius* dağıtılmasını *dianome*'ye dönüşme tehlikesinden dolayı onaylamamaktadır. Zira Pontus-Bithynia Eyalet kentleri Plinius'un valiliğinden önce oldukça savurgan bir tavır içindedirler¹⁴⁷. Bu yüzden Plinius kentlerin böylesi bir düzensizlik içinde olduklarını bildiği için *dianome*'yi kısıtlamak ve bir nevi önlem almak istemektedir. Traianus da Plinius'a eyalette daimi huzur ve düzgün bir yönetim sağlamak amacıyla oraya gönderildiğini bir kez daha hatırlatmakta ve düzenin sağlanması için gereken her ne varsa Plinius'un inisiyatifine bırakmaktadır¹⁴⁸.

¹⁴³ Plin. *epist.* X. 44.

¹⁴⁴ LSJ, s. v. *δῶνότης*.

¹⁴⁵ Plin. *epist.* X, 116-117; Sherwin-White 1966, 727-728; ayrıca bk. Akdoğu Arca 2016c, 120-122.

¹⁴⁶ Plin. *epist.* X. 116. Krş. Akdoğu Arca 2016c, 120.

¹⁴⁷ Plinius'un eyalette karşılaştığı problemler ve bulduğu çözüm yolları için ayrıca bkz. söz konusu aynı bölüm “Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özelinde *curator rei publicae* İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri”.

¹⁴⁸ Plin. *epist.* X. 117.

Plinius eyalete geldiğinden beri her zaman kamu gelirlerini toplamak için çaba sarf etmiş ve devletin gelirlerini artırmanın yolunu araştırmıştır. Zira 54. ve 55. mektuplardan devlet gelirlerinin toplandığını ve artık sıranın bu parayı işleterek geliri arttırmak amacıyla Plinius tarafından faizleri düşürme yolunda bir çözüm önerildiğini görüyoruz¹⁴⁹.

Plinius eyalet kentleri arasında genel bir denge politikası izlemek istemektedir. Traianus'un daha önceki zamanlarda olduğu gibi geleneğe uygun olarak Byzantium'a bir lejyon *centurio*'su göndermiş olduğu Plinius ile yazışmalarından öğrenilmektedir. Plinius imparatorundan, Byzantium'a verilmiş bu ayrıcalığın aynısını acaba Iuliopolisliler için de bahşedip bahşetmeyeceği hususunu düşünmesini rica etmektedir¹⁵⁰. Ancak Plinius Iuliopolis'in çok küçük bir kent olduğu halde oldukça fazla (*maxima*) yükümlülüklerle (*onera*) katlandığını ve maruz kaldığı zarar-ziyan oranında da güçsüzleştiğini bildirmektedir. Plinius'a göre Iuliopolis'e her ne sağlanacaksa bu bütün eyalete yararlı olacaktır. Zira Iuliopolis Bithynia'nın doğu tarafından giriş kısmındadır ve bu kent üzerinden yolculuk eden pek çok kişiye bir geçiş yolu sağlamaktadır. Traianus verdiği cevabında Byzantium kentinin stratejik öneminden ve dört bir taraftan buraya akın eden kalabalık yüzünden önceki dönemlerin geleneğine uygun olarak bir lejyon *centurio* birliğini savunmaya yardımcı olması için göndermeye devam edileceğini belirtmektedir. Bununla birlikte "Eğer Iuliopolisliler'e aynı şekilde yardıma koşmayı düşünsek, bununla kendimizi sıkıntıya sokmuş olacağız. Zira aynı şeyi talep eden birçok kent o (*centurio*) kalabalığıyla daha güçsüz hale gelecektir" ifadesini de kullanmıştır¹⁵¹. Traianus'un bu tutumundan kentte bulunan askeri birliklerin bunu kaldırarak durumda olmayan kentlere yük getireceğini düşündüğü anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Plinius'un imparatora yazdığı mektubunda belirttiği "ağır yükümlülükler'den" tam olarak neyi kastettiği anlaşılamamaktadır.

Plinius'un mektuplarından Bithynia ve Pontus kısımlarından oluşan eyaletin finansal ve yapı sorunlarının daha çok batı kısmındaki kentlerde yani Bithynia'da olduğu anlaşılmaktadır. Acaba Plinius eyaletin doğusunda da kentlerin hesaplarını ve bazı yapı faaliyetlerini denetlemiş midir? Zira mektuplarda Pontos halkında aşırı bir savurganlık dikkati çekmemektedir. Bu nedenle Pontos'daki sorunların olasılıkla Bithynia'daki kadar çözülemeyecek boyutlarda olmadığı sonucuna varılabilir.

¹⁴⁹ Plin. *epist.* X. 54-55.

¹⁵⁰ Plin. *epist.* X. 77.

¹⁵¹ Plin. *epist.* X. 78.

Örneğin Plinius, Amastris (Amasra) kentinin ortasından geçen bir su kanalının hem çok pis koktuğunu hem de kentin güzelliği açısından kötü bir görüntü oluşturduğunu bildirmektedir. Böyle bir yerin kent halkının sağlığına zarar verebileceğinden bu su kanalının örtülmesi gerektiğini söylemektedir. Bu yüzden buranın temizlenmesi için harcanacak parayı da kendi çabalarıyla kent halkından toplamıştır ve imparatora izin istemektedir¹⁵². Burada da anlaşılan eğer bir bina ya da onarım yapılacaksa masraflarını kentliler karşılayacak olsalar bile imparatora danışılmakta ve onun onayı alınmaktadır.

Miletoslular tarafından koloni kenti olarak kurulan Sinope’de ise iyi ve bol suyun eksikliği problemi vardır. Bunun üzerine Plinius kente su getirmek için gerekli araştırmayı ve incelemeyi yapıp imparatoru bu konu hakkında bilgilendirmektedir. Plinius’un, bu kentte de su yolu yapımı için gerekli parayı Amastris örneğinde olduğu gibi yerel halktan topladığı ve imparatorun iznini aldığı görülmektedir¹⁵³. Traianus’un verdiği cevaptan kent ekonomisi için yine temkinli davrandığı anlaşılmaktadır. Zira imparator eğer Sinope kenti bu yapıyı kendi imkânlarıyla gerçekleştirebilecekse ve mali kaynakları temin ettiyse su yolunun yapılmasına izin vermektedir¹⁵⁴.

Plinius’un mektuplarından eyalet halkının parasını nasıl harcadığı sorusuna da cevap alınabilmektedir. Pontoslu Iulius Largus adında bir kimse miras olarak para bırakmıştır ve bu parayı Plinius’un yönetmesini talep etmektedir. Plinius’a bu paranın içinden 50.000 *sestertii* kadar olan meblağı kendisine almasını, geri kalan kısmını ise Herakleia Pontika (Karadeniz Ereğlisi) ve Tieion (Zonguldak, Çaycuma/Filyos) kentine vermesini vasiyet etmektedir¹⁵⁵. Ancak bu mirasın söz konusu kentlerde Traianus’a ithaf edilen yapılar için harcanması ya da Traianus onuruna beş yılda bir düzenlenen oyunlar organize etme konusundaki kararı Plinius’a bırakmıştır. Plinius ise bu konuda kararsız kalınca imparatora danışmıştır ve imparator da bu kararı olayların içinde olan ve yakından inceleyen birisi olarak Plinius’un vermesi gerektiği cevabını vermiştir¹⁵⁶.

Plinius eyalet kentlerinin gelir elde etmesi için elinden geleni yapmaya devam etmektedir. Bu yüzden Bithynia ve Pontos kentlerinin kiralardan, satışlardan ya da başka sebeplerden dolayı alacaklı olduğu borçlarını toplaması için hangi hakkın tanınması

¹⁵² Plin. *epist.* X. 98-99.

¹⁵³ Plin. *epist.* X. 90.

¹⁵⁴ Plin. *epist.* X. 91.

¹⁵⁵ Plin. *epist.* X. 75.

¹⁵⁶ Plin. *epist.* X. 76.

gerektiğini imparatorun bildirmesini istemektedir¹⁵⁷. Zira kentlerin çıkarlarının imparatorun vereceği öngörülü bir kararla daha iyi korunacağını düşünmektedir. Bununla birlikte Plinius mektubunda eyalet kentlerine daha önceden birçok vali tarafından “alacak hakkı önceliği”¹⁵⁸ verildiğini belirtmektedir. Traianus ise alacakların toplanması için eyaletteki her bir kentin sahip olduğu kendi yasasına göre uygun bir hakkın tanınmasını buyurmaktadır¹⁵⁹. Ayrıca paraları toplamak için kentlerin halihazırda var olan ayrıcalığının da korunması gerektiğini söylemektedir. İmparator Traianus’un bu konuya ilişkin kararı onun eyalet idaresine yönelik tutumunu ve kentlerin sahip olduğu hakları devam ettirdiğini göstermektedir.

İmparator Traianus, Plinius’a “*eyalette düzeltilmesi gereken pek çok sorun ortaya çıktığı için gönderildiğini hatırlamalıyız*” ifadesini vurgulamaktadır¹⁶⁰. Yani Plinius vali olarak eyaletin tamamından ve bütün sorunlarından sorumludur. Bu yüzden o, eyalette düzeltilmesi gerekli neredeyse bütün sıkıntılara bir çözüm yolu arayışındadır.

Sonuç olarak, Plinius, Traianus tarafından düzeltilmesi gerekli pek çok problem olarak tanımlanan; kentlerin hesaplarını kontrol etmek, özellikle bina yapımı, elçilik gibi konularda aşırı ve gereksiz harcamalara engel olmak, kentlerin gelirlerini toplayabilmesini sağlamak, *euergetes*’ler tarafından bırakılan paraları doğru harcama kalemlerine yönlendirmek gibi problemleri çözerek mali sıkıntıları gidermek amacıyla Pontus-Bithynia Eyaleti’ne gönderilmişti. Aslında ne mektuplarda ne kendisine ait yazıtlarda Plinius’un aynı zamanda bir *curator rei publicae/logistes* olduğuna dair doğrudan bir görev tanımı yoktur. Ancak onun mali konularda uzman olması valiliğinin yanında sanki bir *corrector* ya da *logistes* gibi görev yapmış olabileceğini de akla getirmektedir¹⁶¹. Zira bir süre sonra Hadrianus Dönemi’nde beş *lictor* ile birlikte eyalete gönderilen C. Iulius Severus da aynı zamanda *corrector* ve *curator rei publicae* olarak da tanımlanan bir vali olarak eyalete yollanmıştır. Batıdaki ilk *curator rei*

¹⁵⁷ Plin. *epist.* X. 108.

¹⁵⁸ Plin. *epist.* X. 108. 1’de, “*Ego inveni a plerisque proconsulibus concessam iis protopraxian eamque pro lege valuisse*” olarak geçmektedir. Bu metinde kullanılan “protopraxia” (πρωτοπραξία) kelimesi Yunanca kökenlidir ve “ilk ödeme alma hakkı önceliği” anlamına gelmektedir. Bkz. LSJ, s. v. πρωτοπραξία. Latince karşılığı ise “*ius primae exactionis*” (alacak hakkı önceliği) olarak ifade edilmektedir.

¹⁵⁹ Plin. *epist.* X. 109.

¹⁶⁰ Plin. *epist.* X. 32. 1: *Meminerimus idcirco te in istam provinciam missum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint. Erit autem vel hoc maxime corrigendum, quod qui damnati ad poenam erant, non modo ea sine auctore, ut scribis, liberati sunt, sed etiam in condicionem proborum ministrorum retrahuntur.*

¹⁶¹ E. Ertekin (2013, 515), Traianus Dönemi’nde Anadolu kentlerine bir *curator civitates*’in atanmamasına rağmen, Plinius’un Bithynia kentlerinin hem *curator rei publicae*’liğini hem de *corrector*’luğunu üstlendiğini düşünmektedir.

publicae örneklerinin Traianus Dönemi'ne tarihlenmesine rağmen Küçük Asya'dakiler, özellikle de Pontus-Bithynia'da C. Iulius Severus özelinde Hadrianus Dönemi'ne tarihlenmektedir. Nikomedeia'dan ele geçmiş kurşun ağırlıklarında da vali ve aynı zamanda *curator rei publicae* olarak görev yapan örnekler mevcuttur. Demek ki Pontus-Bithynia Eyaleti'nde böyle bir gelenek vardır. Buna rağmen Plinius'un eyalete aynı zamanda bir *curator rei publicae* sıfatıyla gönderildiğine dair elimizde bir kanıt bulunmamaktadır. Ancak uzmanlık alanı, eyaletin statüsünün değiştirilerek imparator tarafından buraya gönderilmesi, gönderilme amacı ve yaptığı işler *curator rei publicae* tanımına çok uymaktadır. Roma başta kentlerin mali sorunlarıyla uğraşmayı da valinin görevi olarak görmüş¹⁶² ancak zamanla artan problemlere bağlı olarak validen bağımsız bir memura ihtiyaç duymuş olmalıdır. Zira eyalet valisinin pek çok işinin yanı sıra bir de kentlerin sorun yumağı haline gelmiş mali sorunlarıyla uğraşmak aşırı bir yük getirdiği için ve her problemde eyaletin statüsünü değiştirmek gibi bir eyleme girişmek mümkün olmadığından bağımsız bir görevliye ihtiyaç duyulmuş olmalıdır. Her ne kadar memuriyetin ortaya çıkış tarihine yönelik kesin kanıtlar Hadrianus Dönemi'ni işaret etse de bunun Traianus Dönemi'nde gerçekleşmiş olması da ihtimal dâhilindedir. Ancak bu konuda yeni kanıtlara ihtiyaç vardır.

2.1.2 Asia Eyaleti

Batı Anadolu'da önemli bir krallık olan Pergamon'un son kralı III. Attalos İÖ. 133 yılında ölürken, krallığının topraklarını vasiyet yoluyla miras olarak Roma'ya bırakmıştır¹⁶³. Bununla birlikte Eumenes'in (İÖ. 197-159) gayri meşru oğlu olduğunu iddia eden Aristonikos bu toprakların varisi olduğunu iddia ederek Smyrna yakınlarında isyan etmiştir. Roma önce Küçük Asya'daki müttefik krallıklardan (Bithynia Kralı II. Nikomedes, Kappadokia Kralı V. Ariarathes, Pontos Kralı V. Mithradates) isyanı bastırmalarını talep etmiş ancak onların isyana

¹⁶² Plinius'tan sonra yine *legatus Augusti pro praetore* olarak ancak *proconsul* yetkisi olmadan muhtemelen İS. 111 dolaylarında eyalete Gaius Iulius Cornutus Tertullus gönderilmiştir (ILS, 1024 = CIL XIV, 2925). Tertullus (İS. 111-114/115), Plinius ile birlikte İS. 100 yılında *consul suffectus* olmuştur. Tertullus'un, Plinius gibi mali konularla ilgili herhangi bir görevi bilinmemekle birlikte aynı statüye sahip olmasına rağmen eyaletteki faaliyetleri hakkında henüz bir bilgi bulunmamaktadır. Bkz. PIR² I, 273; Thomasson 1984, col. 247, nr. 32 ve col. 379, nr. 68; Doğanç 2007, 239-243; Thomasson 2009, 96, nr. 27:032; Oktan 2011, 167-168. Cornutus'tan sonra eyalete atanan valinin eksik bilgi olduğundan kim olduğu tam olarak bilinmemekle birlikte büyük ihtimalle o da *legatus Augusti pro praetore* olarak atanmıştır. Bu dönemde, Traianus'un Pontus-Bithynia'ya *legatus Augusti pro praetore* unvanlı valiler göndermesi karşılığında Sardinia Eyaleti'nin yönetimini *senatus*'a bıraktığı bilinmektedir. Bkz. Eck 1971, 510-512; 1998, 48; 2000, 245; 2007, 203. Krş. Baz 2013, 272.

¹⁶³ Strab. 13. 4. 2.

müdahaleleri yeterli olmamıştır. Roma bunun üzerine deneyimli bir asker olan Perperna komutasında bir ordu göndermiştir. Perperna ise Aristonikos'u üç yıl sonra Stratonikeia yakınlarında mağlup ederek bu isyanı bastırmıştır. Ancak Perperna hastalanıp ölünce İÖ. 129 yılı *consul*'ü Manius Aquilius, *decem legati* heyeti ile birlikte onun yerine bölgeye gönderilmiş ve Pergamon Krallığı'na ait topraklar bir Roma eyaletine dönüştürülmüştür. Böylece Roma'nın Küçük Asya'daki ilk eyaleti kurulmuştur¹⁶⁴.

Manius Aquilius bu isyan sırasında ona yardım eden Pontos Kralı V. Mithradates'e Büyük Phrygia ile Galatia'yı; Bithynia Kralı II. Nikomedes'e ve Paphlagonia Kralı Pylaimenes'e Phrygia Epiktetos'u ve son olarak Kappadokia Kralı V. Ariarathes'e ise Lykaonia'yı bağışlamıştır.

Aquilius'un Asia'da kaldığı bu sürede yaptığı icraatlara ilişkin elimizde fazla bir bilgi bulunmamaktadır. İS. 43 yılında Lycia'yı eyaletleştiren Vali Quintus Veranius'un yaptığı gibi Aquilius da Asia Eyaleti'nde pek çok yol yapım faaliyeti gerçekleştirmiştir. Aquilius'un yolu Ephesos'tan başlayıp (*caput viarum*: Ephesos ve Pergamon) Pamphylia'da Side'de son bulmaktadır ve bu durum pek çok mil taşı ile belgelenmektedir¹⁶⁵.

Eyaletin başkenti, Pergamon Krallığı'nın idari merkezi olan Pergamon değil, Ephesos olmuştur¹⁶⁶. Asia Eyaleti'nin sahip olduğu topraklar ve aynı zamanda bölgenin iklimi, tarım ve hayvancılık için çok elverişlidir. Bu yüzden bölge büyük bir ekonomik güce sahiptir ve oldukça zengindir. İÖ. 2. ve 1. yüzyıllarda bölgenin bu zenginliğinden elde edilecek vergi geliri Roma'nın hazinesi için büyük bir önem teşkil etmekteydi. Roma bu vergiyi *publicani* adı verilen mültezimler aracılığıyla toplamaktaydı ve bu *publicanus*'lar halka karşı çok zalimce davranıyorlardı. Bu durum halkın Romalılara karşı büyük bir öfke duymasına sebep olmuş ve Pontos Kralı Mithradates Eupator ile yapılan savaşlarda kralın yanında yer almışlardır. İÖ. 88 yılında Ephesos akşamı olarak adlandırılan günde, yaklaşık 80,000-150.000 Romalı katledilmiştir. Ancak Mithridates Eupator VI'ya karşı yürütülen savaşın başındaki Roma Generali Sulla, 1. Mithradates savaşını kazanmış ve Mithradates tarafından

¹⁶⁴ Strab. 14. 1. 38: Μάνιος δ' Ἀκύλλιος ἐπελθὼν ὕπατος μετὰ δέκα πρεσβευτῶν διέταξε τὴν ἐπαρχίαν εἰς τὸ νῦν ἔτι συμμένον τῆς πολιτείας σχῆμα.

¹⁶⁵ Takina: CIL III, 7177; IGR IV, 880; Dikili ile Pergamon arası: CIL III, 6093/7183; Reşadiye - İskele: CIL III, 7184; Magnesia - Çamlık: I. Magnesia, 255; Ömerbeyli ve Tralleis arası: I. Tralles, 170; Side (5 km batıda): I. Side, 175.

¹⁶⁶ Aslında bu konuda bazı bilim adamları Pergamon'un en azından Augustus'a kadar eyaletin başkenti olduğunu ileri sürmektedirler. Bununla birlikte kentten ele geçen pek çok yazıtın varlığı Ephesos'un İmparatorluk Dönemi'nde başkent olduğuna ilişkin oldukça iyi bir kanıttır.

ele geçirilen Asia topraklarında hâkimiyeti tekrar sağlamıştır. Sonrasında Asia Eyaleti'nin yapısında bazı değişiklikler yapmıştır¹⁶⁷. Eyalet kentlerinden bazılarını *conventus* (mahkeme merkezi) olarak belirlemiştir. Pisidia'daki Kibyra'yı (Göhlhisar) Asia Eyaleti topraklarına dâhil etmiştir¹⁶⁸.

Augustus'un İÖ. 27 yılında Roma'nın ilk imparatoru olmasıyla eyaletlerin yönetimi ikiye ayrılmıştır: Yönetimi *senatus*'a bağlı eyaletler ve yönetimi imparatora bağlı eyaletler. Bu kapsamda Asia Eyaleti'nin yönetimi Augustus tarafından *senatus*'a bırakılmıştır. Senato eyaletleri genelde *praetor* düzeyinde yani henüz *consul*'lük yapmamış bir vali tarafından yönetilmekteydi. Ama bu kuraldan sadece imparatorluğun en büyük iki eyaleti olan Asia ve Africa muaf tutulmuştur. Bu eyaletler *consul*'lüğü yapmış *proconsul*'ler (*proconsul* = ἀνθύπατος) tarafından yönetilmekteydiler. Çok geniş bir coğrafi alana sahip olan Asia Eyaleti olasılıkla ilki Philippus Arabs Dönemi'nde¹⁶⁹ ve ikincisi de Diocletianus Dönemi'nde olmak üzere iki kez Asia ve Phrygia-Caria olarak ikiye ayrılmıştır¹⁷⁰. Eyalet genel olarak *proconsules* tarafından yönetilse de bazı sıradışı durumlarda *vice proconsulis* olarak atanan *procuratores* tarafından da idare edilmiştir¹⁷¹. Eyalet ilk kez *vice proconsulis* olarak C. Minicius Italus atanmıştır. Kendisi İS. 88 yılında Domitianus tarafından öldürtülmüş olan Asia *proconsul*'ü S. Vettulenus Civica Cerealis'in¹⁷² yerine vekalet etmiştir¹⁷³. Eyalette *proconsul* vekili olarak görev yapan bir diğer *procurator* Maximinus Thrax Dönemi'nden bilinen Gaius Furius Sabinius Aquila Timesitheus'tur¹⁷⁴. Üçüncü olarak Aelius Aglaos Gordianus III ve Philippus Arabs Dönemleri'nde vekillik yapmıştır¹⁷⁵. Eyaletten bilinen son *proconsul* vekili ise Tacitus Dönemi'nden *procurator* Iulius Proculus'tur¹⁷⁶. Diocletianus tarafından Asia Eyaleti yedi *dioikesis*'e ayrılmıştır. Bunlar; Asia, Phrygia I, Phrygia II, Lydia, Caria, Insula, Hellespontus'tur.

Eyaletlerin yönetiminden birincil derecede vali sorumludur. Eyaletin büyüklüğüne göre vali ile birlikte eyalete gelen *legatus*'ların sayısı değişmektedir, örneğin Asia'da üç tane

¹⁶⁷ Arslan 2007, 248-250.

¹⁶⁸ Strab. 13. 4. 17.

¹⁶⁹ Akdoğan Arca 2016a.

¹⁷⁰ Dmitriev 2001; Akdoğan Arca 2016a.

¹⁷¹ Krş. Rémy 1976, tbl 3.

¹⁷² Tac. Agr. 42.

¹⁷³ Pflaum 1960, nr. 59: *procurator provinciae Asiae, quam mandatu principis vice defuncti proco(n)s(ulis) rexit.*

¹⁷⁴ ILS 1330: *procurator provinciae Asiae, ibi vice XX et XXXX, item vice proconsulis.*

¹⁷⁵ TAM V,3, 1418: διέποντ<ο>ς Αἰλίου Ἀγλάου τοῦ κρατίστου καὶ τῆς ἀνθυπατείας μέρη.

¹⁷⁶ AE 1924, 70: *procurator provinciae Asiae vice proconsulis.*

iken, Cyprus'ta sadece bir tanedir. Eyalet valisi sadece eyalet sakinleri üzerinde yetkiye sahiptir ve bu yetki sadece görev süreleriyle sınırlıdır. Bir valinin en önemli işi eyaletteki barış ve düzeni korumaktır¹⁷⁷. Bu kapsamda valiler yerel mahkemeler tarafından içinden çıkılamayan sorunlarda kentlerde mahkemeler kurarlar ve yargıçlık yapardı. Bu amaçla eyaletler bazı *conventus*'lara, yani yargılama bölgelerine (*conventus iuridicus*) ayrılırdı ve vali her yıl tek tek bu kentleri gezerdi. Yargılamaların yapıldığı yer olmak kentler için sadece büyük bir onur kaynağı değildi, aynı zamanda onlara ekonomik avantajlar da sağlıyordu. Asia Eyaleti dokuz *conventus* bölgesine ayrılmıştır. Bunlar; Ephesos, Sardes, Pergamon, Smyrna, Adramytteion, Apamea, Synnada, Laodikeia ad Lykos ve Alabanda'dır. Bu listeye daha sonraki yıllarda Kyzikos, Philadelphia ve Caracalla Dönemi'nden itibaren Thyateira da eklenmiştir.

Augustus Dönemi ve sonrasında Asia Eyaleti uzun bir süre barış (*pax Romana*) ortamı yaşamıştır. *Pax Romana*'nın getirdiği huzur ve barış sayesinde¹⁷⁸ kentlerde nüfus oranı artmış ve kentler olumlu yönde gelişim göstermiştir. Ancak Asia Eyaleti'nin zengin ve büyük kentlerinin dışında dağlık ve iç kısımlarda kalan küçük yerleşim yerleri, köyler ve kasabalar bu gelişimin gerisinde kalmıştır. Augustus ve Tiberius Dönemleri'nde Asia kentleri depreme maruz kalmışlardır. İmparatorların ağır hasar görmüş kentlere yönelik yardımları onları bu sıkıntılardan kurtarmıştır. Bununla birlikte Asia kentleri tarıma elverişli topraklara ve Ephesos gibi büyük bir liman kentine sahip olması sebebiyle uzun bir süre ekonomik yönden çok fazla sarsıntıya uğramamıştır.

Bununla birlikte ilk *curator rei publicae*'lerin atanmasından önce ve bütün *Principatus* Dönemi boyunca eyalet valileri, yerel yönetimlerin finansal aktivitelerini ve politikalarını denetlemek ya da araştırmak için tam yetkiye sahiptiler. Örneğin Claudius Dönemi'nde, Asia Eyaleti valisi Paullus Fabius Persicus, Ephesoslular'ın kamu hesaplarının detaylı bir denetimi ve yeniden yapılanması için girişimde bulunmuştur¹⁷⁹. O dönemde rahipliğin satışı, oyunlarda aşırı para harcama, bağış sözünde bulunanların sözünü tutmalarını sağlamak gibi konuların hepsi vali Persicus'un denetimi altında gerçekleşmiştir.

Asia Eyaleti İS. 1. yüzyıl ve 2. yüzyıl başlarında genel olarak çok sıkıntı ve zorluklarla karşılaşmamış görünmektedir. Bununla birlikte karşılaştığı problemler ile kendi kendine baş edebilmiştir. Ancak Commodus Dönemi'nde eyalette askeri, idari ve güvenlik sorunları patlak

¹⁷⁷ Dig. 1. 18. 13: *Congruit bono et gravi praesidi curare, ut pacata atque quieta provincia sit quam regit.*

¹⁷⁸ Vell. 2. 126. 3.

¹⁷⁹ I. Ephesos Ia, 17-19. Yazıt ve vali hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Dörner 1935.

vermiş, Gordianus III ile Philippus Arabs Dönemleri'nde ise bu sorunların zirveye ulaştığı anlaşılmaktadır.

İS. 181 ile 249 yılları arasında başta Lydia ve Phrygia'dan olmak üzere Asia Eyaleti'nden imparatorlara yakınma, rica içerikli ya da cevap olarak yazılan pek çok yazıt bilinmektedir¹⁸⁰. Söz konusu yazıtların içerikleri, can ve mal güvenliği tehdit edilen yerel halkın *proconsul* ve *procurator* gibi eyalet yöneticileri tarafından çözülemeyen problemlerine imparatorlara başvurarak çare aramaları ile ilgilidir.

Bu yazıtlar Tabala kentinden, Kilter civarındaki özel bir araziden, Euhippe ve Takina kasabalarından, Güllüköy, Kavacık, Kassar, Kemaliye ve Demirci adı verilen köylerden, Ağabeyköy, Aragua, Takina gibi imparator arazilerinden ve *senator* arazilerinden (*sacrae litterae*'nin Asia kopyaları) ele geçmiştir¹⁸¹. Yerel sakinlerin yakınmaları askerler ya da *Caesariani*, *stationarii*, *frumentarii*, *praetoriani*, *kolletiones* gibi imparatorluğa ait askeri birimler ve resmi memurların halkın can ve mal güvenliğini tehdit edip, onları yağma ve zorlama ile sürekli baskı altında sıkıştırmaları ile ilgilidir¹⁸².

Söz konusu bu şikayet içerikli yazıtlardan bazıları Asia Eyaleti'nin Asia ve Phrygia-Caria olarak ikiye bölündüğü tarihe çok yakındır. Dolayısıyla imparatorluğun bu dönemde yaşadığı sorunlara bağlı olarak eyalet Philippus Arabs Dönemi'nde bölünmeye gitmiş olmalıdır¹⁸³. Bilindiği üzere İS. 3. yüzyılda Roma bir yandan Got ve Pers¹⁸⁴ saldırılarıyla

¹⁸⁰ Konu üzerine T. Hauken'nin, "Petition and Response, An Epigraphic Study of Petitions to Roman Emperors" isimli bir çalışması bulunmaktadır. Bkz. Kaynakça, Hauken 1998.

¹⁸¹ Hauken 1998. Konu üzerine ayrıca bkz. Akdoğu-Arca 2016a, 60-62, 69-71.

¹⁸² T. Hauken, yazıtlardaki şikayet konularını genel olarak ikiye ayırmaktadır: 1) Askerlerin kendi güzergâhlarından saparak köy, imparatorluk arazisi gibi yerlere baskın yapmaları, yerel halktan haraç toplamaları. 2) *Caesariani*, *stationarii*, *frumentarii*, *praetoriani*, *kolletiones* gibi askeri birimlerin arazilere baskın yapmaları, adam kaçırmaları, halkı tarım faaliyetlerinden alıkoymaları ve atalarından bu yana yaşadıkları yerleri terk etmeye zorlamaları, bunun sonucunda halkın imparatorluk vergilerini ödeyemez hale gelmeleri vb.

¹⁸³ Asia Eyaleti'nin İS. 3. yüzyıl ortasında Asia ve Phrygia-Caria olarak ikiye ayrılması hakkında bilim insanları farklı iki görüşe sahiptir. Önceleri yaygın olarak Phrygia-Caria Birleşik Eyaleti'nin İS. 249/250'li yıllarla (Christol – Drew-Bear 1983, 35; Barnes 1982, 215; Sartre 1995, 176; Christol – Drew-Bear 1999, 40; Roueché 2004, Section I.3. Krş. Dmitriev 2001, 468 dn. 2 ve dn. 61.) yak. 301 yılı (Roueché 1981, 111; Christol – Drew-Bear 1983, 38, dn. 42; Varinlioğlu – French 1991, 133; Roueché 2004, Narrative, Fasti, Governors of Caria and Phrygia. Krş. Dmitriev 2001, 468, dn. 3.) arasında varlığını sürdürdüğü düşünülmekteydi. Ancak S. Dmitriev bu görüşü çürüterek eyaletin ilk olarak İS. 249-260'lı yıllar ve ikinci kez de Diocletianus Dönemi'nde oluşturulup tekrar dağıldığını ortaya koymuştur (Dmitriev 2001). Konu, Phrygia-Caria valisi *praeses-legatus Augusti pro praetore* Q. Fabius Clodius Agrippianus Celsinus'a (İS. geç 249 – İS. erken 250) ilişkin bir yazıtın Nysa'da bulunmasıyla E. N. Akdoğu Arca tarafından tekrar ele alınmış ve bu bölünmenin Philippus Arabs ile kendisiyle

uğraşırken, bir yandan da imparatorluğun diğer yerlerinde ortaya çıkan başka tehlikeler ve iç savaşlarla mücadele ediyordu. Bu da imparatorların sürekli savaş alanlarında olmalarını gerektiriyordu¹⁸⁵. Mevcut savaş ortamı yüzünden imparatorların hayati tehlike ile karşı karşıya olmaları imparatorlukta yönetsel bir boşluk yaratmıştı. Bu savaş ortamında merkezi yönetimin sürekli maaş artışı ile desteklediği askerler başıboş ve keyfi hareketleriyle özellikle kırsal bölgelerin huzuru bozulmuş ve ekonomileri zarar görmüştür. Roma'nın zaman zaman vergilerini toplanmada sıkıntı yaşanmış olması da ihtimal dâhilindedir¹⁸⁶. Şu durumda zaten çok geniş bir coğrafyada görev yapan Asia Eyaleti'nin valisinin görev ve sorumlulukları da artmış olmalıdır. Buna paralel olarak ise Asia'da *proconsules* ve *procuratores* eyaletin başedilemez problemlerini çözmekte yetersiz kalmış olmalıdır¹⁸⁷.

Asia Eyaleti'ne ilk *curator rei publicae* ataması büyük ihtimalle İmparator Hadrianus tarafından yapılmıştır. Hadrianus'tan itibaren İS. 212 ve dolaylarına kadar yirmi üç *curatores rei publicae* belgelenmektedir. Bununla birlikte *curator rei publicae* yazıt sayısının Antoninus Pius Dönemi'nden itibaren özellikle de Commodus'tan sonra arttığı dikkati çekmektedir. *Curator rei publicae*'nin Asia kentlerindeki varlığı da tıpkı Traianus Dönemi'nde Bithynia kentlerinde inşa faaliyetleri, elçilik görevi yapanlara yolluk ödenmesi, imparator onuruna yapılan savurgan harcamalarda olduğu gibi Roma'nın *euergesia* yoluyla kentsel gelişimlerinin doruğuna ulaşmış Asia kentlerinin de paralarını çarçur etmelerinin önüne geçmek amacıyla açıklanabilir. Anlaşılan kentler de Aphrodisias örneğinde olduğu gibi kendi kentlerine bir *curator rei publicae* atanmasını istemekle bu memurun varlığını desteklemişlerdir.

Curator rei publicae yazıtlarının Commodus'tan sonra arttığı dikkate alındığında bunun, imparatorlukta ve eyalette yaşanan yukarıda bahsettiğimiz problemlerin etkisinin bir

---

aynı adı taşıyan oğlunun yönetimi sırasında İS. 245'ten sonra, olasılıkla İS. 247/248-249 yıllarında gerçekleşmiş olabileceği; Valerianus Gallienus Dönemi'nde ise eyaletin çözüldüğü; Phrygia Pınarbaşı'nda onurlandırılan *procurator agens vice praesidis* Iulius Iulianus'un (Christol – Drew-Bear 1983) birleşik Phrygia-Caria Eyaleti'nin ilk valisi olabileceği ve bu kişinin Nysa'da onurlandırılan *procurator qui et logistes* Iulius Iulianus'la aynı kişi olabileceği önerilmiştir. Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgileri için bkz. Akdoğu-Arca 2016a, 60-73; Akdoğu-Arca 2016b, 157-159.

¹⁸⁴ Örneğin Severus Alexander Dönemi'nde Roma-Sasani savaşları başlamış ve Maximinus Thrax, Gordianus III, Philippus Arabs, Valerianus-Gallienus Dönemleri'nde de devam etmiştir: Kettenhofen 1983; Southern 2004, 233-240; Dignas – Winter 2007, 70-84. Ayrıca bkz. Drijvers 2009, 446-47.

¹⁸⁵ Southern 2004, 246-250; Hekster 2008; 61-63; Mennen 2011, 35-37.

¹⁸⁶ Zira Romalı askerlerin yağmalamasına uğrayan Ağabeyköy sakinleri Roma'ya olan vergilerini ödeyemeyecek duruma geldiklerinden yakınmaktadırlar: TAM V, 3, 1418; Hauken 1998, 35-57.

¹⁸⁷ Akdoğu-Arca 2016a, 68-69.

yansması olabileceği düşünülebilir. Her ne kadar zengin eyalet kentleri hala daha ihtişamlarını sürdürüyor görünseler de bu problemlerden hiç etkilenmediklerini düşünmek de doğru bir yaklaşım olmasa gerektir. Zira bu problemlerin iki sonucu olmuştur: Bir taraftan eyalet bölünmeye gitmiş; öte taraftan da valinin görev ve sorumluluklarının bir bölümünü üstlendiği anlaşılan *curator rei publicae*'ler kendisine duyulan ihtiyacın artmasından dolayı sayıca artış göstermiş olmalıdır.

2.1.3 Lycia-Pamphylia Eyaleti

İÖ. 25 yılında Galatia Kralı Amyntas'ın ölümünden sonra krallığın toprakları Galatia Eyaleti adı altında Roma İmparatorluğu'nun himayesi altına geçmiş ve bundan sonra bütün Pamphylia toprakları Galatia Eyaleti içinde yer almıştır¹⁸⁸. Claudius Dönemi'nde Lykia'da yaşanan iç karışıklık nedeniyle imparator kendi *legatus*'u Quintus Veranius'u¹⁸⁹ burayı organize etmekle görevlendirmiş¹⁹⁰ ve Lycia İS. 43 yılında Roma Eyaleti haline getirilmiştir¹⁹¹.

Lycia-Pamphylia Eyaleti ise, Lycia Eyaleti ile halihazırda Galatia Eyaleti'ne bağlı Pamphylia'nın İS. 70 yılında Vespasianus Dönemi'nde birleştirilmesi ile yeni bir eyalet olarak düzenlenmiştir. Uzun süredir tartışılan "Lykia ve Pamphylia bölgelerinin hangi tarihte tek eyalet altında birleştirildikleri" sorusuna Pamphylia'da Döşeme Boğazı istikametinde yolun Döşeme Deresi'ni bir köprüyle geçtiği noktada, derenin batı yakasına dikilmiş bir anıt yanıt vermektedir. Anıtın üzerine Latince ve Eski Yunanca olmak üzere çift dilde kaleme alınan yazıt bölgenin en önemli güzergâhı olan Via Sebaste üzerinde Vespasianus tarafından İS. 71-72 yıllarında Vali Avidius Celer ile *procurator* Anicius Maximus'un denetiminde imparator adına ciddi bir yol sağlamlaştırma faaliyeti yürütülmüş olduğunu belgelemektedir. Bu anıta göre Pamphylia ve Güney Pisidia bölgelerinin oldukça geniş sınırlara sahip Galatia Eyaleti'nden çıkarılarak, İS. 43 yılından beri küçük bir eyalet olarak varlığını sürdüren Lycia

¹⁸⁸ Pamphylia, Pompeius'un Korakesion'da korsanlara karşı sağladığı üstünlükten (İÖ. 67) sonra doğunun yeniden düzenlenmesi adı altında İÖ. 57-43 yıllarında Yeni Kilikia Eyaleti'ne bağlanmıştır. Caesar'ın ölümünden sonra Marcus Antonius Pamphylia'yı yeniden Asia Eyaleti'ne dâhil etmiştir. Ancak Doğu Pamphylia'yı Side ve Aspendos ile birlikte İÖ. 36 yılında Galatia Kralı Amyntas'a vermiştir. Krş. TIB 8, 178-179.

¹⁸⁹ Mezar yazıtında (CIL VI, 41075) Lycia Eyaleti'ni beş yıl süreyle yönettiği belirtilmektedir. Q. Veranius ve ailesine ilişkin daha ayrıntılı bilgi bkz. Şahin – Adak 2012, 80-84.

¹⁹⁰ Suet. *Claudius* 25. 3; Cass. Dio. 60. 17. 3.

¹⁹¹ Brandt 1992, 98; I. Arykanda, s. 133; Zimmermann 1992, 538; Marek 2010, 413-414; Şahin – Adak 2007, 85-93; Şahin – Adak 2012, 55 ve 65; Şahin 2014, 1; 2016, 1.

ile birleştirilmesi, Vespasianus'un İS. 70 yılında özellikle doğu eyaletlerinin idaresi için yaptığı geniş kapsamlı reformlar çerçevesinde değerlendirilmelidir¹⁹².

İS. 74-76 yıllarında Lucius Luscius Ocrea'nın Lycia-Pamphylia Çifte Eyaleti'nin valisi olduğu belgelenmektedir¹⁹³. Genellikle başkent kabul edilebilecek kentler Side, Perge ve Patara olarak düşünülmektedir. Bu yeni düzenlenmiş eyaletin başkenti büyük ihtimalle Perge olarak kabul edilebilir¹⁹⁴. Lykia Birliği bu yeni çifte eyalet içinde statüsünü korumuştur¹⁹⁵. Lykia Birliği, Pamphylia kentlerinde belgelenmemiştir ve Pamphylia'da başında *pamphylarkhos* olan bir kent birliği de bulunmaktadır¹⁹⁶.

Pamphylia, verimli büyük ovası ve ticarete elverişli liman kentlerine sahip olmasından dolayı dış tehditlere her zaman açık bir yer olmuştur. Lykia ve Pamphylia kentleri doğudan gelebilecek Sasani tehlikesinden, kuzeyden Got ve yerel eşkiyalar Isaurialılar'ın saldırılarından korunma ihtiyacı duymuştur. Kibyra ve Kremna kentleri surlarını güçlendirmişlerdir¹⁹⁷. Lucius Verus ve Septimius Severus, Doğu'da Sasaniler'i ağır bir yenilgiye uğratmıştır ve bunu Küçük Asya'daki kentler sikke basarak kutlamışlardır. Ancak bu zafer propagandası, İS. 3. yüzyılın ortasında Doğu'da giderek kötüleşmeye devam eden durumu değiştirmeye yetmemiştir. Zira kentler Sasaniler'den saldırı tehlikesine maruz kalacaklarını biliyorlardı. Bu yüzden Sideliler, Hellenistik Dönem'den kalma surlarını yeniden onarmışlar ve daha tahkimli hale getirmişlerdir.

Severus Alexander (İS. 222-235) Dönemi'nde, Artakserkses tarafından Sasani Devleti kurulmuş, Artakserkses'in İS. 240 yılındaki ölümünden sonra yerine I. Shapur geçmiştir. 242 yılında İmparator Gordianus III, Balkanlar ve Küçük Asya kentleri üzerinden Sasani Kralı I. Shapur'un üzerine Syria ve Mezopotamia'ya doğru yola çıkmıştır¹⁹⁸. Roma'nın felaketiyle sonuçlanan bu sefer sonrasında, İmparator Gordianus III'ün ölümünden sonra, 244 yılında, onun yerine Syria'da tahta Philippus Arabs çıkmıştır. Philippus Arabs I. Shapur ile bir antlaşma imzalamıştır. Artık bu tarihten sonra Küçük Asya'nın güneydoğusu (Kilikia Tarsus

¹⁹² Bu konu üzerine yapılan en son çalışma için bkz. Adak – Wilson 2012, 1-40.

¹⁹³ IGR III, 466; Naour 1978, 166-170, nr. 1, (Balbura); SEG 6, 648 (Attaleia); Balland 1981, 129-132, nr. 49 (Ksanthos).

¹⁹⁴ Haensch 1997, 293 vdd.

¹⁹⁵ Lykia Birliği hakkında daha fazla bilgi için bkz. Behrwal 2000, 146-159; Reitzenstein 2011.

¹⁹⁶ IGR III, 474; TAM III.1 127 ve 138. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Keil 1936, 595; Deininger 1965, 81-82.

¹⁹⁷ Mitchell 1993, 238 ve 324-325.

¹⁹⁸ Roma üzerinden Syria'ya Küçük Asya kentleri üzerinden giden olası rota, S. Şahin tarafından (I. Perge II, s. 5) Nikaia – Nakoleia – Pisidia Antiokheia – Perge – Side olarak belirtilmiştir. Gordianus III'ün Perge'de onurlandırıldığı yazıtlar aracılığıyla bilinmektedir.

ve Ikonium'a kadar), Armenia ve Syria'nın büyük bir bölümü Sasaniler tarafından istila edilmiştir¹⁹⁹. Bu dönemde Sasaniler'in Pamphylia'ya doğrudan bir saldırı yaptıkları bilinmemektedir.

Bununla birlikte Side, Sasaniler'e karşı doğudaki savaşta önemli bir lojistik merkez haline gelmiştir. Bir liman kenti olan Side, Sasaniler'e karşı açılan savaşta, kendi limanından buğday, yağ, et ve ahşap göndererek, belki de ticaret gemilerini Roma'nın emri altına vermiş ve böylelikle Roma'ya olan sadakatini göstermiştir²⁰⁰. Bununla birlikte Valerianus'un İS. 260 yılında Sasaniler'in eline düşmesi neticesinde Kral I. Shapur, Kilikia'ya kadar yakıp yıkarak gelmiştir. Bu yüzden Sideliler, biraz da Roma askeri idaresinin baskısıyla Roma ile dayanışmaya girmişler ve paralarının değerini en büyük değer olan 12 *assaria*'dan 5 *assaria*'ya düşürmüşlerdir. Sasaniler'in önünden kaçarak Side ve çevresine gelen Roma askerleri bu ekonomik tedbirden faydalanmışlardır. Zira onlara maaş olarak ödenen Antoniniane'ler, Side kent sikkesine karşı çok değerli hale gelmiş ve Side'de fiyatların dondurulmasıyla, karşılığında Sideliler'den daha fazla mal ve hizmet almışlardır²⁰¹.

İS. 3. yüzyılın ilk yarısında Side limanı üzerinden Kasai kentinden M. Aur. Oribrianus Konon'un Syria halkına tahıl gönderdiği bilinmektedir²⁰². Aydolin Kalesi'nden ele geçen bir yazıtta ise M. Aur. Longinus'un Syria'da bulunan Roma ordularına üç kez kutsal *annona* sevkiyatında bulunduğu bilinmektedir²⁰³. Böylelikle Side bu dönemde *militaris annona*'nın gönderildiği bir liman konumundadır.

Sideliler, Lucius Verus Dönemi'nde ve daha sonra Maximinus Thrax Dönemi'nden itibaren kent sikkeleri üzerinde gemi ve liman tasvirlerini vurgulayıp bununla övünmüş ve limanının stratejik öneminin altını çizmiştir.

Bununla birlikte İS. 269 yılında Got akınlarına maruz kalan Side kenti surlarını yeniden sağlamlaştırmak zorunda kalmıştır. Daha sonra Sideliler surlarını güçlendirmek için kamu binalarını yıkıp devşirme malzeme olarak sur yapımında kullanmışlardır²⁰⁴. Side'den ele geçen ve İS. 3. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta adı bilinmeyen bir *curator rei publicae* ve *epanortotes (corrector)* belgelenmiştir (T1-71). Side'de hesapları kontrol etmek ve ortaya çıkan bir takım sorunları düzeltmek için göreve getirilen bu memurun atanması Side'nin

¹⁹⁹ Mitchell 1993, 237.

²⁰⁰ Nollé 1990, 257.

²⁰¹ Nollé 1990, sikkeler için bkz. nos. 15-16, 17-18, 21.

²⁰² I. Side, Tep 4.

²⁰³ I. Side, Tep 1.

²⁰⁴ Mansel 1963, 67-70; Foss 1977, 172-180.

büyük olasılıkla İS. 269 ve sonrasındaki Got saldırılarına maruz kalması ile bağlantılı olmalıdır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

CURATOR REI PUBLICAE'LERİN EYALETLERE GÖRE DAĞILIMI

3.1 Asia Eyaleti

İlgili bölümde Asia Eyaleti'nde görev yapmış *curator rei publicae* adlı memurların kentlerde karşılaştıkları başlıca problemler ve bunlar karşısında aldıkları ya da geliştirdikleri çözümler maddeler halinde değerlendirilmeye çalışılacaktır. Ancak bunlara değinilmeden önce, konu bağlamında aydınlatıcı bilgiler verdiğinden dolayı Roma İmparatorluk Dönemi'nde hizmet vermiş *logistes*'lerin görevleri üzerine detaylı bilgiler içeren ve Ephesos'ta ele geçmiş imparator mektubuna değinilecektir. Ayrıca Asia Eyaleti'ne atanan ilk *logistes* olarak kabul edilen Marcus Ulpius Damas Catullinus'tan da bahsedilecektir.

Asia Eyaleti'nde ele geçen yazıtlar, diğer eyaletlere nazaran *curator rei publicae*'lerin görevleri hakkında yeterli ve önemli veriler sunmaktadır. Bunda elbette Anadolu'nun en önemli eyaletlerinden biri olması; eyalet sınırlarının geniş coğrafik bir alana yayılması başlıca etmenlerden biridir. Dolayısıyla buraya atanan eyalet valilerinin üzerinde gereğinden fazla hizmet yükümlülükleri bulunduğundan, tek bir valinin bütün işlere yetişmesi zor gibi durmaktadır. Bu nedenle olsa gerek, İS. 2. yüzyılın başlarından itibaren kısmen daha fazla *curator rei publicae* atama gerekliliği duyulmuştur. Ancak şimdiye kadar ele geçen yazıtların içerik ve sayılarından bunun sürekli hale getirilmediği anlaşılmaktadır. Bir başka deyişle diğer eyaletlerde olduğu gibi, Asia'da da her yıl düzenli atama yapılmadığı anlaşılmaktadır.

Asia Eyaleti'nin *logistes*'lerinden biri olarak kabul edilen Marcus Ulpius Damas Catullinus²⁰⁵, Phrygia kenti Trapezopolis'ten ele geçmiş bir onurlandırma yazıtında (bkz. T1-1) İmparator Hadrianus tarafından kente ilk kez atanmış bir *epimeletes* (str. 2-5) olarak belgelenmektedir. Catullinus'un imparator tarafından kentin *epimeletes*'i olarak atanması onun bu görevinin *curator rei publicae* olarak kabul edilmesi görüşünü destekler niteliktedir²⁰⁶. Zira ἐπιμελητής (=curator) terimi yaygın olarak kullanılan λογιστής'in dolayısıyla *curator rei publicae* ifadesinin yerel bir tercümesi olmalıdır²⁰⁷. Yazıtta Damas Catullinus'un Asia Eyaleti'nde dini görevler arasında en üst düzey bir mevki olan *asiarkhes*'liğe ulaştığı görülmektedir. *Epimeletes* (=logistes?) ve *asiarkhes* görevlerinin

²⁰⁵ PIR¹ U 548.

²⁰⁶ Boatwright (2003, 74), *curator* teriminin Yunanca eşdeğerinin daha yaygın olarak *logistes* olduğunu, hatta bazen "kurator" olarak karakter değiştirdiğini ifade etmektedir.

²⁰⁷ Anderson 1897, 403.

dışında aynı yazıtta *ktistes* ve *euergetes* onursal unvanlarıyla da onurlandırılmaktadır. Büyük ihtimalle Catullinus Trapezopolis'te görev yapan mali işlerden sorumlu bir memur olarak kent bütçesininin büyük bölümünü kamu yapılarına ayırmış olmalıdır. Bu hizmetlerinden ötürü kentin *ktistes* ve *euergetes*'i onursal unvanlarına layık görülmüş olsa gerektir. Catullinus'un heykelinin dikilmesi işi ise, kent adına resmi olarak ikinci kez *protos arkhon* olan Titus Flavius Maximus Lysias²⁰⁸ tarafından yerine getirilmektedir. Söz konusu bu yazıt dışında M. Ulp. Damas Catullinus, Asia'nın Ephesos'taki tapınaklarının *arkhiereus*'i ve büyük kutsal *is elastikos* Ephesos oyunlarının *agonothetes*'i²⁰⁹ olarak yine Ephesos'ta onurlandırılmaktadır²¹⁰. *Asiarkhes*'lerin büyük kutsal *agon*'larda *agonothetes* oldukları ve *venatio* gösterileri düzenledikleri bilinmektedir²¹¹. Örneğin Nikomedeia, Nikaia ve Prusa ad Olympum kentlerinin *logistes*'i M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio da Asia'nın Ephesos'taki tapınaklarının başrahibi ve aynı zamanda beş gün boyunca Libya'dan getirilmiş yirmi beş vahşi hayvan dövüşü *venatio* gösterisi düzenlemiş ve Büyük Ephesos Bayramları'nın *agonothetes*'liğini üstlenmiştir²¹². Halikarnassos'tan ele geçmiş bir yazıtta ise ἀσιάρχου ναῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ olarak belgelenmektedir²¹³.

Ephesos'tan ele geçen ve Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir imparator mektubu (bkz. T1-3), söz konusu üst düzey yöneticilerin görevlerinin ele aldıkları kentlerin mali sorunlarına çözüm bulmaları gerektiğini kanıtlayan çok aydınlatıcı bir örnektir. Bu mektuba göre, İmparator bizzat *logistes*'ten kentin kamu hesaplarını kontrol etmesini istemektedir. Zira kent kendisine ait olan borçları toplayamadığı için gelirlerinden mahrum kalmıştır. Bu amaçla bir soruşturma açılması ve bunun on yıl öncesine kadar götürülmesi karara bağlanmıştır. Soruşturmada hem hayatta olan hem de geçen on yıl içinde ölmüş olan tüm kamu memurlarının hesapları incelenecektir. Ölen kimselerden biri eğer on yıl önce görevde bulunmuş olup, ancak geçtiğimiz on yıl içinde ölmüşse, hesap teftişine tabi tutulacak; eğer on yıldan önce ölmüş ise, hem kendisi hem de kendisinin varisleri bu denetime tabi

²⁰⁸ Kentin *protos arkhon*'u Ti. Fl. Max. Lysias'ın Trapezopolis kentinde İmparatorluk Dönemi'ne ait bir sikke üzerinde de adı geçmektedir. Sikke için ayrıca bkz. BMC Caria, 177.

²⁰⁹ Rossner 1974, 137; Slater 1995, 270; Lehner 2004, 135.

²¹⁰ I. Ephesos VI, 2067: ---- | [ἐτεῖμη]σαν | [Μᾶρκον] Οὐλίπιον | Δαμῖαν [Κατυλλῆϊνον] | ἀρχιερέ[α Ἀ]σίας ναῶ[v] | τῶν ἐν[Ἐφέσῳ] καὶ ἀγωνοθέτ[ην τῶν μ]εγάλων | ἱερῶν [ἰσελαστικῶν Ἐφ]εσίων [τὴν ἀνάστασιν] | π[οιησαμένου] | Ποπλ[ίου Οὐηδίου μετα Φλ(αουίας)] | Παπιανῆ[ς τῆς γυναικὸς] | [καὶ Ἀ]ντ[ωνίου τοῦ υἱοῦ].

²¹¹ *Asiarkhes*'lerin *venatio* düzenlemelerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Carter 2004, 47-48.

²¹² I. Ephesos III, 627; SEG 4, 520. Pflaum 1960, 523-531, nr. 193. Ayrıca bkz. TBP 4a.

²¹³ ILS 8858; OGIS II, 525; Pflaum 1960, 523, nr. 4.

tutulmayacaktır. Eğer birisi bu ödenmemiş olarak adlandırılan borçları kendi üstüne devir almışsa, ister sağ ister ölü olsun, *logistes* bunları o kişiden ya da ailesinden borç olarak açıkça talep edecektir. Söz konusu denetimin işleme sürecinde kentte görevlendirilen *logistes* tarafından yapılan bu soruşturmaya itiraz dilekçesiyle başvuracak kişileri talepleri geri çevrilecektir. Zira imparator böyle durumlarda bazı kimselerin hileye başvurarak hesap denetimini engellediklerini bildiğinden *logistes*'e herhangi bir gerekçe göstermeksizin bu itirazları kabul etmemesini emretmiştir. Son olarak da imparator *logistes*'ten teftişin sonuçlarını kendisine en kısa sürede bildirmesini istemektedir. Görüldüğü üzere teftiş on yıl öncesine gidecek ve ölmüş olanları dahi kapsayacak kadar geniş çaplı görünmektedir.

3.1.1 Asia Eyalet Kentleri'nde *curatores rei publicae*'nin Görev Yaptığı Sırada Gerçekleştirdiği Faaliyetler

1. *Curator rei publicae*'ler kamu yapılarının yapımı ya da onarımı için gerekli parayı temin eder ya da kamu hazinesinde var olan paranın kullanımı için onay verirlerdi

Asia Eyaleti'nden ele geçen yazıtlar, *curator rei publicae*'lerin kentlerde yürütülen imar faaliyetlerinde bir yapının inşası için halihazırda var olan paranın kullanımına ilişkin kendi *logistes*'likleri sırasında onay verdiklerini doğrulamaktadır. Bu imar faaliyetlerinin genellikle imparator ve onların ailelerine ithaf edilen; ayrıca kent tanrı ya da tanrıçalarına adanan yapılar olduğu anlaşılmaktadır. Bu yapı faaliyetleri bazen bir yapının temelinden itibaren inşa edilmesi bazen de restorasyonundan ibaretti. Örneğin Lydia'nın Maionia Bölgesi'nden ele geçen ve İS. 154/155 yılına tarihlenen yazıtta (bkz. T1-4) Valerius Apollonides'in *logisteia* görevi esnasında kent tanrıları ve İmparator Antoninus Pius'a ithafen bir *heliocaminus*²¹⁴ tamir edildiği bilinmektedir. Söz konusu onarım masrafları *logistes* Valerius Apollonides'in *logisteia* paralarından karşılanmıştır²¹⁵. Bu *logisteia* paralarını Kalligenes oğlu *protos arkhon* Kalligenes, denetçiler Apollonios oğlu Hermogenes, Dionysios oğulları Dionysiodoros ve Hermogenes ile birlikte karar verip toplamışlardır. Anlaşılan *logistes* Valerius Apollonides kendi *logisteia*'sı sırasında toplanan bu paradan *heliocaminus*'un tamir edilmesine onay vermiş olmalıdır. Apollonides'in *logistes*'liğinin yerel kent memuru mu Roma tarafından atanan *curator rei publicae* mi olduğuna dair çeşitli görüşler bulunmaktadır: S. Cramme, Valerius Apollonides'in *logistes*'liğini imparatorluk

²¹⁴ Güney cephesi cam ile örtülmüş güneş alan sıcak oda.

²¹⁵ Yazıtta str. 3-6'da “τὴν ἡλιοκάμεινον ἀποκαθέστησεν ἐκ χρημάτων λογιστείας Οὐαλερίου Ἀπολλωνίδου” olarak ifade edilmektedir.

ataması değil yerel memuriyet olarak kabul etmektedir²¹⁶. G. P. Burton da Apollonides'in memurluğunu ve memleketini yerel olarak vermektedir²¹⁷. Yazıtta memurluğun adı *logisteia* olarak geçtiği için muhtemelen Apollonides'in bu görevi yerel memur olarak kabul edilebilir.

Hierapolis'ten ele geçen ve İS. 206-208 yıllarına tarihlenen yazıtta Asia Eyaleti'nin *legatus pro praetore*'si (= *legatus proconsulis*) M. Ulpius Domitius Aristaius Arabianus²¹⁸ Hierapolis'te *logistes* olarak belgelenmektedir (bkz. T1-20). Söz konusu yazıtta Hierapolisliler, mevcut tiyatro binasının *skene*'sini temelinden itibaren bütün süsleriyle birlikte inşa etmiş ve kentin kendi gelirlerinden (ἐξ οἰκείων πόρων) para aktararak mozaik ile kaplamışlardır. Kent sakinleri bu yapıyı Apollon *Arkhegetes* ve bütün diğer kent tanrılarına; ayrıca imparatorlar Septimius Severus, Caracalla, Geta ve ordugâhların annesi Iulia Domna ve bütün imparatorluk ailesine ithaf etmişlerdir. Aristaius Arabianus'un bu *skene*'nin inşası sırasında eyalet düzeyinde *legatus pro praetore* ve *quaestor*'luk (*tamias*); kentte ise *logistes* görevini üstlendiği aynı yazıttan öğrenilmektedir. Arabianus'un yanı sıra bu yapının inşası sırasında Quintus Tineius Sacerdos *proconsul*, Ae[lius -----] ve Aurelius Arimnastus *procuratores Augustorum* görevlerini icra etmektedirler. Arabianus'un burada üstlendiği sorumluluk daha çok parasal işler üzerine olsa gerektir; yapı için kullanılan ve muhtemelen kamu parası olan bütçeyi düzenlemek ve ayrılan bütçenin belirlenen işlerde kullanımını teftiş etmek olmalıdır.

Aristaius Arabianus'un kariyerine ilişkin Prymnessos (Phrygia) ve Eumenia'dan ele geçmiş iki yazıt daha bilinmektedir. İS. yak. 210 yılına tarihlenen Prymnessos yazıtında yalnızca "Domitius Aristaius Arabinanus" adıyla geçen Arabianus, Asia Eyaleti'nin *legatus*'u; Q. Tineius Sacerdos ise *proconsul*'ü olarak belgelenmektedir²¹⁹. Eumenia'dan ele geçmiş yazıtın baştan dört satırı mevcuttur ve burada aynı kişi Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus adıyla onurlandırılmaktadır²²⁰.

Aynı şekilde bir diğer *logistes* I. Antius Quadratus Attalos'un da yapı işlerini denetlediği Sardes'ten ele geçen bir yazıtla desteklenmektedir (bkz. T1-24). İS. 211-212 yılına tarihlenen yazıtta Sardesliler'in kent tanrıları ve İmparator Caracalla, ordugâhların ve bütün imparatorların annesi Iulia Domna, bütün imparatorluk hanesi ve kutsal *synkletos*'u ve

²¹⁶ Cramme 2001, 45.

²¹⁷ Burton 1979, 469,482-483.

²¹⁸ PIR² D 134. Ayrıca bkz. Lambrechts 1937, nr. 394; Barbieri 1952, nr. 534; Halfmann 1979, 205, nr. 148; 1982, 639; Ertekin 2002, 21-22; Fernoux 2004, 471, nr. 41.

²¹⁹ MAMA IV, 10 (= IGR IV, 674; 698).

²²⁰ MAMA IV, 331 (= SEG 6, 200).

de Romalılar'ın halkı için bir *aliptherion*'u temelinden itibaren yaptırdıkları belirtilmektedir. Aynı yazıtta başka bir *logistes*'in de *aliptherion*'un yapımında görev aldığı görülmektedir. Ancak söz konusu *anonymus logistes* ya başka biridir ya da halihazırda adı geçen aynı kişi olabilir. Hierapolis örneğinde olduğu gibi, bu yazıtta da *anonymus* bir *proconsul* ve *procurator* Dionysios²²¹ gibi eyaletin üst düzey yöneticilerinin binanın yapım aşamasında denetim yapmaları dikkati çekmektedir. Söz konusu *logistes* I. Antius Quadratus Attalos ise kent ve Antonia Sabina ile Flavia Pollitta tarafından *aliptherion*'un altın kaplama ile süslenmesi sırasında görev yapmıştır. Bu durum anlaşılan kamu binalarının inşası için eyaletin en yüksek yöneticisi olarak *proconsul*'ün onayıyla birlikte *procurator* ve *logistes*'in de onayının alınması gerektiğini göstermektedir.

Lydia'daki Iulia Gordus'tan (Manisa-Gördes) ele geçen ve İS. 177-180 yıllarına tarihlenen bir başka yazıttan (bkz. T1-10) *asiarkhes* M. Antonius Aleksandros Appianus'un *logistes*'liği ve *protos arkhon* Iulianus Florus'un eş zamanlı görevleri sırasında kent tanrıları ve imparatorlar Caracalla ve Commodus'a adı bilinmeyen bir bina için başlıkları ve halkaları ile birlikte on tane sütun ithaf edilmektedir. Bu sütunların yapım masraflarını ise Sextianus oğlu Menekrates *agoronomia* görevini elde edebilmek için kendi cebinden ödemek zorunda kalmıştır. Anlaşılan, alınan karara göre belirlenmiş kent memuriyetleri üzerine özel kişilerin katkıda bulunmaları için bazı şartlar öne koyulmuş olmalıdır. Burada *agoronomia* görevi için ise on tane sütun yaptırılması şartı getirilmiştir. *Logistes* Appianus da Menekrates'in *agoronomia*'yı elde etmesi için bu sütunların dikim masrafını bizzat üstlenmesi için karar vermiş ve bu işin denetimini yapmış olmalıdır.

2. Kentte büyük ihtimalle *erga* ve *euergesia* faaliyetlerinin yapılmasına vesile olurlar

Ilion'da ele geçen onurlandırma yazıtında (bkz. T1-5) Kyzikoslu Aulus Claudius Caecina [----]aius'un Ilionlular'a *logistes* olarak gönderildiği kaydedilmektedir. Söz konusu yazıtta (bkz. T1-5, str. 9-12) *boule* ve *demos*, *logistes* Caecina'yı “*birçok ve büyük işlerde kent için düzeltmeler/düzenlemeler yapmış olan ve logisteia görevinde hazır bulunan kişi*” (πολλὰ [καὶ] μεγάλα τῇ πόλει κατο[ρθώ]σαντα παρασχόντ[α ἔν τε τῇ λογιστ[ε]ίᾳ) olarak onurlandırmaktadırlar. Burada söz konusu κατορθόω fiilini benzer anlamlara denk gelen ἐπανορθόω (=düzeltmek, revize/restore etmek) fiili ile bağdaştırmak mümkün olabilir. Zira

²²¹ S. Demougin, söz konusu yazıtta adının bir kısmı yer alan Asia *procurator*'u Dionysios'un adının aslında Aur. Dionysios olduğunu ileri sürmektedir ve bu görevini Caracalla ve Geta Dönemi'nde İS. 211-212 arasına yerleştirmektedir. Bu konu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Demougin 1990, 221.

İS. 2. yüzyılda *logistes*'lerin yanı sıra *epanorthotes* (*corrector*) ya da *diorthotes* (*corrector*) adı verilen memurların da birtakım düzeltmeler ve düzenlemeler yapması için kentlere atandıkları bilinmektedir²²². Söz konusu yazıttan anlaşıldığı üzere *logistes* Caecina muhtemelen kentte ya yeni bir yapının inşası için *euergesia* faaliyetinin gerçekleşmesine vesile olmuş ya da var olan yapıların restorasyonu için kent gelir-giderlerinde finansal düzenlemeler yapmıştır. Valerius Apollonides'in (bkz. T1-4) durumunda olduğu gibi burada da İS. 2. yüzyılda *logistes*'lerin görevleri arasında kentlerdeki kamu binalarının restore edilmesi için gerekli paranın temin edilmesi ve kontrol edilmesi işini üstlenmiş olduklarını varsayabiliriz.

Kökenleri Attouda kentine bağlı ünlü *Carminii*²²³ ailesi mensubu M. Ulpus Carminius Claudianus²²⁴ Kyzikoslular'a *curator rei publicae* olarak atanmıştır (bkz. T1-8a). M. Ulp. Carminius Claudianus'un doğduğu yer Attouda'dır. Ancak o daha sonra Aphrodisias'a taşınmış ve bu kentin vatandaşlığını da elde etmiştir. Carminius Claudianus İS. yaklaşık 150-180 yıllarında kendi vatani Attouda'da çok fazla olmasa da, özellikle Aphrodisias'ta kamu işlerinde aktif bir şekilde rol almıştır. Carminius Claudianus kariyerinin başlarında Aphrodisias'a taşınınca servetini vatandaşlık hakkına, *boule* ve *gerousia* üyelerine çok sayıda para bağışına, memuriyetliklere ve *euergesia* faaliyetlerine savurgan bir şekilde harcamıştır. Aphrodisias kentinde tiyatro ve *gymnasion*'a para yardımı yapmıştır. Tiyatronun oturma sıraları için 10.000 *denarii* vermiştir. Ayrıca Timeles Nehri'nden Aphrodisias'a doğru su yolu yapımı için cömert bir şekilde zeytinyağı dağıtımını yapmıştır. Maddi bakımdan yüksek miktarlar gerektiren memuriyetlikler üstlenmiştir. Aphrodisias'ta imparator kültünün başrahibi ve Aphrodite'nin hayat boyu rahibi olmuştur Bunun yanı sıra Asia Eyaleti'nin *argyrotamias*'lığını (baş haznedar) üstlenmiştir. Kyzikoslular'a *curator rei publicae* olarak

²²² Eski Yunanca yazıtlarda *epanorthotes* (ἐπανορθωτής) ya da *diorthetes* (διορθωτής) olarak ifade edilen *corrector*'lar (Mason 1974, 39, 44-45, 182) kentlerdeki siyasal ve sosyal sorunları çözmek ve düzeltmek ile sorumlu *imperium* yetkisine sahip görevlilerdir. *Corrector*'ların görev sahaları ve yetkileri *curator rei publicae*'lere göre daha geniştir. Onlar bir ya da birkaç kent için değil eyaletin bütün kentleri ya da bir kısmı için görevlendirilirlerdi. *Corrector* memuriyeti de *curator rei publicae* gibi İS. 2. yüzyılda oluşturulmuştur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ilk *corrector* Sex. Quintilius Valerius Maximus, Akhaia Eyaleti'nde İS. 103-108/109 yıllarında görev yapmıştır. *Corrector*'lara ilişkin çalışmalar için ayrıca bkz. Premierstein 1901, s. v. *corrector*, 1646-1656; Guerber 1997; 211-218; Oliver 1973, 389-405. Krş. Ertekin 2013, 499, 502, 510-512.

²²³ Thonemann – Ertuğrul 2005, 75-86; Zuiderhoek 2009, 3-4.

²²⁴ PIR² C 433.

gönderilmiştir²²⁵. Kendi memleketi Attouda'da hayat boyu *stephanephoros* olmuştur. Ancak Claudius Carminius daha çok Aphrodisias'taki *euergesia* hizmetlerine odaklanmış ve bu kente yönelik oldukça hevesli bir şekilde iyi niyet göstermiş görünmektedir.

PIR² I 459'da “*sub Marco et Commodo potius quam sub Marco et Vero*” olarak tarihlendirilen Gaius Iulius Philippos²²⁶ Aphrodisias *boule* ve *demos*'u tarafından alınan kararlara istinaden *logistes* olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-11a). Ancak Aphrodisias'ta üstlendiği *logistes*'lik görevinin detayları hakkında herhangi bir bilgi verilmemektedir. Aynı yazıtta Philippos'un kente karşı her zaman iyi niyet gösterdiği ve her şeyde kentin hayırseveri olduğu belirtilmektedir. Kamu gelir-giderlerini düzenleyen bir memur olmasından hareketle kent için yapılan *euergesia* faaliyetinin gerçekleşmesini sağlamıştır Kendisi kente karşı beslediği iyi niyet sebebiyle Aphrodisias danışma ve halk meclisleri tarafından onurlandırılmaya ve *euergetes* unvanını ise onursal almaya layık görülmüş olmalıdır.

Ayrıca Gaius Iulius Philippos kendi memleketi Tralleis'te Ionia ve Hellespontos sanatçılarının *synodos*'u (Dionysos *tekhnitai*) tarafından derneğin *agonothetes* ve *logistes*'i olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-11b). C. Iulius Philippos bu yazıtta da Aphrodisias'ta olduğu gibi *euergetes* olarak adlandırılmaktadır. Philippos'un memleketi Tralleis'te sanatçılar derneğinin *logistes*'i olarak görev yapması alışıldık bir durum değildir. Zira *curator rei publicae*'ler tarafsız olmaları bakımından kendi memleketleri dışında görev yapabilmektedirler. Bu durumda Pergamon'da ele geçen²²⁷ Marcus Volussius Perikles örneği göz önünde bulundurularak²²⁸, C. Iulius Philippos'un bu görevini yerel kent memuru *logistes* olarak kabul etmek daha uygun olabilir.

C. Iulius Philippos'un *logistes*'lik ile bir diğer ilişkisi ise kendisi ile aynı adı taşıyan oğlu C. Iulius Philippos'un²²⁹ Ephesos'un *logistes*'i olmasıdır. Söz konusu yazıtta (bkz. T1-14a) baba C. Iulius Philippos, Ephesoslular'a iyi niyet göstermesi sebebiyle yani muhtemelen *euergesia* faaliyetlerinin gerçekleşmesine vesile olmasından dolayı Ephesos kenti tarafından

²²⁵ A. Zuiderhoek (2009, 3), Carminius'un *curator rei publicae*'liğini “appointed curator of the city of Kyzikos as successor to consulars” olarak ifade etmektedir. Ayrıca bkz. Sheppard 1981, 25-26.

²²⁶ Halfmann 1982, 632.

²²⁷ IGRR IV, nr. 468'de Pergamon'dan geldiğini öne sürerken, R. Merkelbach (1985, 136) ise bu yazıtın İmparatorluk Dönemi'nde derneklerin merkezi olan Roma'dan geldiğini ileri sürmektedir. O. Lüders (1873, 185, nr. 103) yazıtın Küçük Asia'dan geldiğini yazmaktadır. Yazıt günümüzde Floransa'dadır. Krş. Merkelbach 1985, 136; SEG 35, s. 478, nr. 1732.

²²⁸ Bu konu aşağı. daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiştir. Bkz. tez dördüncü bölüm “Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής”.

²²⁹ PIR² I 458; Halfmann 1982, 632.

onurlandırılmaktadır. Söz konusu yazıtta oğul C. Iulius Philippos, Ephesos'un *logistes*'i şeklinde geçmektedir. Oğul Philippos'un *logistes*'lik görevini ne zaman icra ettiği kesin olarak belirlenemese de, Marcus Aurelius ve Commodus'un imparatorlukları dönemine ya da muhtemelen biraz daha geç bir tarihe Septimius Severus ve Caracalla dönemine tekabül ettiği düşünülmektedir²³⁰. Ayrıca Ephesos'tan ele geçen bu yazıtta (bkz. T1-14a) oğul Philippos “Asia'nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustus'ların iki kez neokoria hakkına sahip Ephesos kentinin *kratistos logistes*'i” olarak anılmaktadır. Ephesoslular ikinci *neokoria* hakkını İS. 212 öncesinde elde ettiği için oğul Philippos'un *logistes*'liğini *ante annum* 212'ye tarihlemek uygun görülmektedir. Aynı C. Iulius Philippos, Ephesos'tan ele geçen başka bir yazıtta Asia'nın *legatus*'u (*pro praetore*) ve Ephesos *logistes*'i olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-14b). Ayrıca bu yazıtta her şeyde kendi kentlerinin *euergetes*'i olarak geçmektedir.

Nysa kentinde İS. 3. yüzyılda iki kişinin *logistes* yani *curator rei publicae* olarak görev yaptığı belgelenmektedir. Bunlardan biri Nysa kenti tarafından onurlandırılan Iulius Iulianus'tur; diğeri ise Domitius Philippos'tur. Iulius Iulianus'u onurlandıran yazıt iki kısımdan meydana gelmektedir (bkz. T1-18). İlk bölümde Iulius Iulianus *kratistos procurator Augusti*, ikinci bölümde ise Nysalılar'ın *ktistes* ve *logistes*'i olarak anılmaktadır. Iulius Iulianus kentin kurucusu unvanı ile geçmektedir. Ancak Nysa kentinde hangi yapıları yaptırdığına ilişkin herhangi bir bilğimiz bulunmamaktadır. Diğer *logistes* örneklerinde olduğu gibi *ktistes* ve *euergetes* unvanları ile birlikte anılması onların bir yapı ya da hayır işi yapmalarından ziyade kent bütçesinin kontrolünü elinde bulunduran mali bir müfettiş olarak kamu paralarını bu işlere aktarmış olduğunu göstermektedir.

Iulius Iulianus'un adının geçtiği bir diğer yazıt ise Phrygia Appia'da bulunmuş bir sınır yazıtıdır²³¹. Iulius Iulianus söz konusu bu yazıtta Phrygia-Caria Eyaleti'nin valisi ἐπιτρόπου τῶν Σεβαστῶν Εἰουλ(ίου) Εἰουλιανοῦ διέποντος κὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας μέρη Φρυγίας τε κὲ Καρίας yani *procurator Augusti vice praesidis*'tir. *Kratistos* sıfatıyla nitelendirilen Iulius Iulianus söz konusu yazıtta *plural* olarak anılan (τῶν Σεβαστῶν) imparatorların *procurator*'u ve Phrygia-Caria *hegemonia*'sının valisi olarak Sporalılar ve Tiktalılar arasında sınır düzenlemesi yapmaktadır. Iulius Iulianus, Nysa ve Appia'da bulunmuş yazıtların her ikisinde de *kratistos procurator* olarak anılmaktadır. Ancak sadece Nysa yazıtında *logistes* olarak geçmektedir. Phrygia Appia'da ele geçmiş yazıtta ise *procurator* olarak Phrygia-Caria *hegemonia*'sının yöneticisi durumundayken; Nysa yazıtında

²³⁰ PIR² I 458.

²³¹ Christol – Drew-Bear 1983, 39.

sadece *procurator* olarak geçmektedir. Söz konusu yazıtlarda adı geçen Iulius Iulianus'un aynı kişiler olabileceği düşünülmektedir²³².

Nysalılar'ın ikinci *logistes*'i ise *procurator ducenarius Augusti* Domitius Philippos'tur (bkz. T1-29). *Procurator ducenarius Augusti qui et curator rei publicae* olarak Nysalılar'ın son derece parlak kenti tarafından onurlandırılan Domitius Philippos'a aittir²³³. Yazıtta adı geçen Domitius Philippos'un *ducenarius* olarak görünmesi onun CC (200.000) *sestertii* maaş alan bir *procurator* olarak büyük olasılıkla Asia Eyaleti'nde *procurator*'luk yaptığına işaret etmektedir ve ayrıca Domitius, İS. yak. 241 - 242 arasında bir tarihte Mısır'a *stratelates* yani *dux* olarak gönderilen Cn. Domitius Philippos isimli kişi ile ilişki kurulabileceği düşünülmektedir²³⁴.

Domitius Philippos'un Nysa ile olan ilişkisi ise kendisinin kentin *logistes*'i yani *curator rei publicae*'si olmasıdır. Domitius Philippos muhtemelen bu görevi ile bağlantılı olarak kentte gerçekleştirilen birtakım yapı faaliyetlerinin yapımına vesile olmasından dolayı *ktistes* unvanı almıştır.²³⁵ Domitius Philippos'un bir *procurator* ve *logistes* olarak görev yaptığı Nysa'da *ktistes* unvanını almış olması alışıldık bir durum değildir. Zira Philippos'un Nysa'da bu unvanı almaya değer hangi yapıları yaptırdığı anlaşılamamaktadır²³⁶. Anlaşılan, bir önceki Iulius Iulianus örneğine benzer bir şekilde Domitius Philippos da kentte fahri olarak *ktistes* onursal unvanını almaya layık görülmüş olmalıdır. Zira kentin kamu gelir ve giderlerini kontrol eden ve düzenleyen bir memur olarak kent bütçesinin kamu yapılarının yapımına veya onarımına aktarılmasına onay vermiş olmalıdır. Söz konusu yazıttan anlaşıldığı üzere yazıtın dikilmesi işiyle kent idaresinin en üstündeki bir kişi olarak *protos arkhon* M. Aurelius Attalos ile birlikte adı belirlenemeyen *grammateus*'ler ilgilenmişlerdir²³⁷.

²³² Akdoğu Arca 2016a, 64-67.

²³³ Söz konusu yazıt, Aydın Arkeoloji Müzesi başkanlığında ve S. Hakan Öztaner'in bilimsel danışmanlığında yürütülen Nysa Kazılarının 2014 yaz sezonunda *agora*'da görülmüş olup, kazının epigrafları tarafından kayda geçirilmiştir. Nysa kenti kazıları ve yazıtları hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akdoğu Arca 2016b, 152-162.

²³⁴ Akdoğu Arca 2016b, 154-155.

²³⁵ Akdoğu Arca 2016b, 156.

²³⁶ Nysa kentinde özellikle tiyatro, kütüphane ve *gerontikon* gibi önemli kamu binalarındaki yapı faaliyetlerinin İS. 1. ve 2. yüzyıl boyunca devam etmiştir. Krş. Akdoğu Arca 2016b, 156.

²³⁷ Yazıtta adı geçen *protos arkhon* M. Aur. Attalos ve adı bilinmeyen *grammateus*'lere ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akdoğu Arca 2016b, 153-154.

3. Bayram/Festival kutlamaları için gerektiğinde ayrılan bütçenin arttırılmasını onaylıyorlar

Commodus zamanında Aphrodisias kentinde *logistes*'lik yapmış M. Ulpius Appuleius Eurykles'e²³⁸ ait yazıtta bu memuriyetin görev ve sorumluluklarına ilişkin daha detaylı bilgiler edinilmektedir (bkz. T1-12a). Yazıtta istinaden, Flavius Lysimakhos, Aphrodisias kentinde dört yılda bir müzikal bir *agon*'un düzenlenmesini vasiyet etmiş ve miras olarak para bırakmıştır. Ancak miras olarak bırakılan bu para Lysimakheia olarak adlandırılan bu bayramı kutlamak için yeterli gelmediğinden kutlamalara belirli bir süre ara verilmiştir. Bu sorunun giderilmesi amacıyla yerli halk tarafından *logistes* M. Ulpius Appuleius Eurykles'e başvurulmuştur. Eurykles de *logisteia* görevinin gereklerini yerine getirerek agonistik faaliyetler için ihtiyaç duyulan paranın miktarını arttırmış ve söz konusu bayramın gerçekleşmesini sağlamıştır.

Bununla birlikte *civitas libera* (özgür kent olma ayrıcalığı) hakkını elde etmiş ve Asia Eyaleti'nin önemli kentlerinden biri olan Aphrodisias'ın²³⁹ imparator tarafından atanan *curator rei publicae* memuruna ihtiyaç duyması dikkate değer bir durum olsa gerektir. Zira Aphrodisias *curator rei publicae* görevlisine başvurarak, Roma'nın bir nevi kendilerinin iç işlerine karışmasını talep etmiş ve izin vermiştir.

4. Miras olarak bırakılan paranın kullanımını onaylıyor ya da denetliyor

Yukarıda adı geçen M. Ulpius Appuleius Eurykles, Commodus Dönemi'nde *logistes* olarak yine Aphrodisias kentinden bir başka yazıtta daha belgelenmektedir (bkz. T1-12b). Eurykles bir önceki Flavius Lysimakhos örneğine benzer, ancak bu sefer miras olarak bırakılan paranın kullanımına ilişkin bir düzenleme yapmış görünmektedir. Danışma ve halk meclisleri *pentaeterik* Aphrodisias Philemon Bayramları'nın çocuk kategorisinde zafer kazanmış Demophantos torunu, Artemidoros oğlu adı bilinmeyen bir kişiyi onurlandırmak istemektedir. Çocuğun kendi babası Artemidoros, Philemon'un varislerinden hibe alarak heykelin dikimini sağlamıştır. *Logistes* Ulpius Eurykles ise bu paranın varislerden alınması

²³⁸ M. Ulpius Appuleius Eurykles'in *cursus honorum*'una ilişkin daha ayrıntılı bilgi aşağı. "Asia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları" bölümünde verilmiştir.

²³⁹ Caesar'ın öldürülmesinden sonra Octavianus, Lepidus ve M. Antonius tarafından oluşturulan ikinci *trivumvir*'lik üyeleriyle olan iyi ilişkileri sayesinde *civitas libera* ayrıcalığını elde etmiştir. Bu durum kente eyalet çapında her kentte sözü geçen validen bağımsız şekilde yönetilme hakkını ve Roma'ya vergi ödememeyi tanımaktadır. Kentin bu ayrıcalıklı konumu İmparatorluk Çağı'nda da devam etmiş ve imparatorlar kentte yazdıkları mektuplarda kentin bu hakkını tanıdıklarını belirtmişlerdir.

için olumlu yönde karar vermiştir. Anlaşılan Eurykles'in üstlendiği görev çocuğun onurlandırılması için gerekli paranın varislerden alınmasına hem onay vermek hem de paranın doğru kullanımını teftiş etmektir.

Lydia'nın Attaleia kentinde ele geçen bir diğer yazıtta (bkz. T1-23) Phokas torunu, Capiton oğlu Euarestos kendi vatanı Attaleia için her yıl bir gün boyunca zeytinyağı dağıtımını yapılmasını buyurmaktadır ve bunu da vasiyetinde belirtmektedir²⁴⁰. Ayrıca vasiyetinde zeytinyağı alım masrafinin çevrili arazinin Antiphanes oğlu Eubolos'tan, kendisinin oğlu Bassus'a satılmasıyla elde edilen gelirlerden karşılanmasını yazmaktadır. Bu konuda son derece övgüye layık *asiarkhes* ve ikinci kez *logistes* olan Polybios'a başvurulmuştur. Bunun üzerine Polybios “*eğer bir kimse bu kararı değiştirirse ya da görmezden gelirse son derece kutsal fiscus'a 2.500 denarii ödesin*” şeklinde bir karar almıştır²⁴¹. Söz konusu zeytinyağı bağışı *gymnasion*'u desteklemek için yapılmış olmalıdır²⁴². Öncesinde kent verilen bağış kararını onaylamış ardından imparatorluk memuru *logistes* tarafından yasal olarak tasdiklenmiştir; yani ceza formülü niteliğinde bir hüküm verilmiştir. *Logistes*'in burada üstlendiği görev oldukça önemlidir. Zira kendisinin Euarestos'un miras olarak kurduğu vakıf ile ilgili doğrudan karar verme yetkisine sahip olduğu gözükmemektedir. İmparator tarafından atanan *logistes*'in Asia Eyaleti'nde yerel bir kentte finansal konularla ilgili ceza nitelikli kararlar alması imparatorluğun kentler üzerinde aldığı bir takım önlemlere örnek gösterilebilir.

Curator'ların miras bırakılan para ya da heykellere ilişkin ceza formülü niteliğinde karar almaları Ephesos'ta vakıf kuran Salutaris'in İS. 104 yılına tarihlenen yazıtıyla desteklenebilir²⁴³. Ephesos vatandaşı ve Roma atlı sınıfı mensubu olan Caius Vibius Salutaris Ephesos'ta yaklaşık otuz tane heykel bağışlayacağını vaat etmektedir. Heykeller imparator, *ordo senatorius* ve *ordo equester* mensubu kişiler ve ayrıca *phyle*'lere aittir. Bu heykeller tapınaktan tiyatroya kadar götürülecektir. Bunun yanı sıra Salutaris para bağışı (*dianome*) yapacağını da beyan etmektedir. Bu durumu öncelikle Ephesos halkı onaylayıp kabul etmektedir. Daha sonra üst düzey yöneticiler olan vali ve vali yardımcılarının da onayı alınmaktadır. Burada vali ve vali yardımcılarının ceza niteliğinde bir kararı bulunmaktadır.

²⁴⁰ Laum 1914, 80-81; Herrmann 1993, 211-219.

²⁴¹ Yazıtta Polybios'un ceza olarak belirlediği miktar verilirken; Euarestos'un bağış için bıraktığı miktar ise, belirtilmemiştir.

²⁴² Oliver 1953, 969.

²⁴³ I. Ephesos Ia, 27. Ayrıca diğer yazıtlar için bkz. I. Ephesos Ia, 28-37.

Eyaletin en üst düzey memurlarının böylesi kararlar alması olağan bir durumdur. Ancak İS. 3. yüzyıl başına tarihlenen Polybios yazıtında (bkz. T1-23) ceza formülü niteliğinde karar verme yetkisi, artık ya da aynı zamanda, *logistes*'in inisiyatifine de bırakılmış görünmektedir. Yani bu sorumluluk vali ve yardımcılardan alınıp *logistes* kurumu ortaya çıkınca ona devredilmiş gibi görünmektedir. Artık özel kişiler gerekli olan onay kararını vali ya da vali yardımcıları yerine *logistes*'ten almaktadır. Böylelikle *logistes*'lerin sorumlulukları arasında kentin en üst kurumlarının üzerinde bir kişi olarak ceza koyma yetkilerinin de olduğu düşünülebilir.

5. Vasiyet yoluyla kente bırakılan arazilerin kiraya verilmesiyle elde edilen gelirlerin ilgili mercilerce doğru kullanımını denetliyorlar ve vasiyet edilen heykel dikimini dahi onaylamaları gerekiyor

Keramos'ta bulunmuş ve İS. yaklaşık 150-190 yıllarına tarihlenen bir yazıtta (bkz. T1-13) Aurelius Diodotos'un *logistes*'liği sırasında yerli eşraf tabakadan Eirenaios adında bir kimse kente arazilerinden birini bağışlamaktadır. Eirenaios vasiyetinde, Olossis Bölgesi'ndeki uzak tarla (Ἐξω Ἀγρός) olarak adlandırılan arazisini kente bıraktığını ve kendisinin onurlandırılmasını istediğini belirtmektedir. Öncelikle Eirenaios'un kente bıraktığı tarlayı o sırada görevde bulunan *strategos* Publius Aelius Glaukippos kiralamıştır ve ilk yirmi yıl için bizzat Eirenaios'a kira vermektedir. Eirenaios da yirmi yıllık kiranın ilk ön ödemesini kente yaparak hibe ettiği bu paradan kendisine bir onur heykeli dikilmesini vasiyetnamesinde düzenlemektedir²⁴⁴. Bu onurlandırma heykelinin dikim masrafı artık kamu arazisi haline getirilmiş söz konusu tarlanın kira parasından yapılacağı için bütün işlemler kentin mali işler sorumlusu *curator rei publicae* tarafından yapılmak zorundadır. Dolayısıyla *logistes* Aur. Diodotos da artık kamu hazinesine tahsis edilen bu paranın kullanımı onayını vermiş; ayrıca heykelin dikim işinin gerçekleşmesini sağlamıştır. İmparatorluk memuru *curator rei publicae* kentin üzerinde bir kişidir ve bu nedenle elinde istediği emir-kararı verme yetkisi bulunmaktadır. G. P. Burton, Keramos *logistes*'i Aur. Diodotos'u²⁴⁵ Nysa'da aynı isimle *grammateus* görevini icra eden bir kişiyle özdeşirmektedir ve Keramos'a *logistes* olarak atanmadan önce yerel *cursus*'unu Nysa'da tamamlamış olduğunu belirtmektedir²⁴⁶.

²⁴⁴ Cramme 2001, 38-39.

²⁴⁵ Aur. Diodotos'a ilişkin daha ayrıntılı bilgi bkz. aşağı. başlık "3.2.4.2 Aurelius Diodotos".

²⁴⁶ Burton 1979, 468. Bu konu üzerine daha ayrıntılı bilgi ayrıca bkz. age. 485, nr. 14.

6. İmparatorların onurlandırılma işlerinin teftişinden sorumludurlar

Asia Eyaleti'nde görev yapmış *logistes*'lerin bu görevleri sırasında imparatorların ya da imparator ailelerinin bir heykel kaidesi ile onurlandırıldığı görülmektedir. İmparator onurlandırmalarının İS. 2. yüzyıl sonunda başladığı ve özellikle Caracalla ve sonrasında daha fazla yoğunlaştığı tespit edilmektedir. İmparator ve ailelerinin onurlandırmalarına ilk örnek Prieneliler'in Dionysios Menogenes'in *logistes*'liği sırasında ordugâhların annesi (*mater castrorum*) Iulia Domna'yı onurlandığı yazıt gösterilebilir (bkz. T1-16). İS. 198-212 yıllarına tarihlenen yazıtta *logistes* Dionysios Menogenes söz konusu onurlandırma için gerekli ve muhtemelen kentin kamu parasından ödenen miktarı denetlemiş ve bu paranın doğru kullanımını sağlamış olabilir. Aynı yazıttan Asia *proconsul*'lüğü İS. 198-208 arasında bir tarihe yerleştirilen Licinnius Nepos'un ve adı büyük ihtimalle *damnatio memoriae* nedeniyle yazıttan silinmiş bir *procurator*'un sınır belirleme işini yaptıkları da öğrenilmektedir²⁴⁷.

Iasos kenti de aynı şekilde ordugâhların annesi Iulia Domna'yı *asiarkhes* T. Flavius Demetrios'un *logistes*'liği esnasında onurlandırmaktadır (bkz. T1-17). Bu yazıtta *logistes* memuriyetinin “ἐπι” prepozisyonu ile (ἐπὶ λογιστοῦ) kullanılması dikkati çekmektedir. Bu yüzden bu örneğin *curator rei publicae*'yi değil de daha çok yerel memur *logistes*'i kastettiği varsayılabilir. Zira “ἐπὶ λογιστοῦ” ifadesi başka bir yazıtta belgelenmemektedir.

Magnesia ad Maeanderum'da ele geçmiş bir yazıtta göre *arkhiereus* ve *grammateus*'ler M. Aur. Stratonikos ve M. Aur. Silicius Hierokles ve M. Aur. Theophiletos ve Aur. Demas ve Aur. Paseas, *asiarkhes* Ti. Cl. Aelius Crispus'un *logistes*'lik yaptığı sırada Caracalla'yı heykelini dikerek onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-22).

Ephesos kentinde ele geçmiş bir yazıttan Ti. Cl. Bityhnos isimli bir kişinin Publius Nonius Mettianus'un *logistes*'liği sırasında yine İmparator Caracalla'yı onurlandığı öğrenilmektedir (bkz. T1-25).

Sebastopolis'te bulunmuş ve İS. 222-235 yıllarına tarihlenen bir başka yazıttan (bkz. T1-28) Sofist Publius Aelius Antiokhos'un *logistes*'lik yaptığı bilinmektedir. Yazıtta Sebastopolisliler Antiokhos'un *logistes*'liği sırasında İmparator Severus Aleksander'i onurlandırmaktadırlar.

Traianopolisliler'in danışma ve halk meclisi, karanın ve denizin efendisi İmparator Gaius Vibius Gallus'u onurlandırmaktadırlar. Onur heykeli, Menandros Celerus'un

²⁴⁷ Crowther bu yazıtı revize ederek taş üzerinde arta kalan harf izlerinden bu *procurator*'un ismini “Octavius Licinianus” olarak tespit etmektedir. Bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Crowther 1996, 141-144.

epimeletes'liği, Philippos Euodos ve Aelianus Valerius'un *arkhon*'lukları, Gaius Onesimos'un *grammateus*'liği ve Flavius Priscus'un *logistes*'liği sırasında dikilmiştir (bkz. T1-32).

İmparatorun onurlandırılmasına ilişkin yazıtlarda *logistes*'in yanı sıra *proconsul*, *protos arkhon*, *arkhon* ve *grammateus* gibi üst düzey memurların da isimlerinin zikredildiği dikkati çekmektedir. Kentte görevli bir *logistes*'in böyle yüksek mevkilerle birlikte anılması onun prestijli bir görev olduğunu göstermektedir.

7. Kent için nasıl bir düzenleme yaptığı ya da ne tür bir problemi çözdüğü tam olarak anlaşılamayan *logistes*'ler

Phrygia'daki Aizanoi kentinde bulunmuş bir yazıtta (bkz. T1-2) Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus, Asia'nın *arkhiereus*'i, kentin *logistes* ve hayırseveri olarak onurlandırılmaktadır²⁴⁸. Söz konusu yazıt Aelius isminden dolayı Hadrianus Dönemi'ne (İS. 117-138) ya da İS. 2. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebilir²⁴⁹.

Ephesos'ta bir kez Miletos'ta ise birden fazla *logistes* görevini icra eden Decimus Iunius Quintianus söz konusu yazıtlarda (bkz. T1-31a-b) son derece parlak *ordo consularis* mertebesine ulaşmış biri (τὸν λαμπρότατον ὑπατικὸν) olarak onurlandırılmaktadır. Ephesos'tan ele geçmiş yazıtta (bkz. T1-31a) Quintianus'un ismi διὰ prepozisyonu ile birlikte *genetivus casus*'unda geçmektedir. Anlaşılan Quintianus vesilesiyle kentte bir takım işler yapılmış olmalıdır. Ancak yazıtın alt tarafı kırık olduğundan işin içeriği hakkında her hangi bir bilgi yoktur. Miletos'tan ele geçen yazıtta ise Quintianus *logistes*'liği belgelenmekle birlikte *oikistes* unvanıyla onurlandırılmaktadır (bkz. T1-31b). Anlaşılan Miletos'ta da bazı kamu binalarının yapım ve restorasyonunda *logistes* olarak aracı olmuş olmalıdır. Böylece Quintianus *logistes* görevindeyken muhtemelen kentin kamu gelir-giderlerini kontrol eden memur olarak kamu yapılarının yapım masraflarına kent gelirlerinden bir para aktarımı yapmış olmalıdır ve onursal *oikistes* unvanına layık görülmüştür.

²⁴⁸ PIR² A 282.

²⁴⁹ Yazıt, MAMA IX, s. 12'de, İS. 2. yy.'ın ilk yarısına tarihlenmektedir.

3.1.2 Asia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri

1. Asia Eyaleti'nde *legatus pro praetore* ve kentin *logistes*'i olanlar

Asia Eyaleti'ndeki örnekler arasında beş kişinin *legatus pro praetore*'nin yanı sıra *logistes* olarak da görev yaptıkları bilinmektedir. Bunlardan üçü Ephesos'ta biri hem Nikomedeia hem Ephesos'ta, diğeri ise Hierapolis'te *logistes* hizmetini yerine getirmişlerdir²⁵⁰.

Ephesos'tan ele geçen yazıtların ilkinde söz konusu kentin *logistes*'i olarak Titus Oppius Afer Pollio Tertullus²⁵¹ belgelenmektedir (bkz. T1-6). İS. yaklaşık 160'lı yılların sonlarına doğru tarihlenen bu yazıtta Ephesoslular'ın Danışma ve Halk meclisleri, Tertullus'u *arkhiereus* hizmetinden; ayrıca XV. Apollinaria Lejyonu'nun *tribunus legionis*'i olarak onurlandırmaktadır²⁵².

Ephesos'tan belgelenmiş ikinci isim ise ilk örneğimiz gibi Asia'nın *legatus pro praetore*'si ve yine Ephesos'un *logistes*'liğini yerine getirmiş Marcus Lucceius Torquatus'tur²⁵³ (bkz. T1-7). M. Lucceius Torquatus'u onurlandıran yazıt da aynı şekilde İS. yaklaşık 160'lı yılların sonlarına tarihlenmektedir. M. Lucceius Torquatus, Thamugadensis'ten ele geçen bir yapı yazıtında *legatus Augustorum pro praetore* ve *coloniae Thamugadensis*'in *patron*'u olarak geçmektedir²⁵⁴. Yazıtta tiyatro binası *porticus* ile birlikte imparatorlar Marcus Aurelius Antoninus ve Lucius Aurelius Verus'a ithaf edilmektedir²⁵⁵.

Tarraconensis'ten²⁵⁶ ele geçmiş Latince bir yazıtta (bkz. T1-15 ve T1-48) Nikomedeia ve aynı şekilde Ephesos'un *curator civitatis*'i Ti. Claudius Candidus²⁵⁷ belgelenmektedir. Candidus da hem Asia Eyaleti'nin *legatus pro praetore*'si hem de Ephesos'un *logistes*'i olmuştur.

²⁵⁰ Beş *logistai* arasından Ephesos *logistes*'i C. I. Philippos ve Hierapolis *logistes*'i Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus'un isimleri ilgili bölümlerde incelenmektedir.

²⁵¹ Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Dmitriev 2005, 190.

²⁵² Devijver 1976, 618, O 20.

²⁵³ PIR² L 363; Miltner 1927, 1561-1562, nr. 18; Tournenc 1968, 199-208 ve 215-220; Thomasson 1996, 156-158, nr. 37; Dmitriev 2005, 190.

²⁵⁴ CIL VIII, 17867; Tournenc 1968, 217-218, nr. 5.

²⁵⁵ Yazıt hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Tournenc 1968, 217-218, nr. 5.

²⁵⁶ Tarraconensis, günümüzde İspanya'da küçük bir kent olan modern Tarragona'dır.

²⁵⁷ Ti. Cl. Candidus'a ilişkin daha ayrıntılı bilgiler için bkz. tez bölüm "Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde *curator rei publicae* olarak Hangi Problemi Çözdüğü Bilinmeyenler" "Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları" ve "Testimonia 1 – Küçük Asya Eyaletleri'nde *curatores rei publicae*'ye İlişkin Epigrafik Belgeler", T1-15 (= T1-48).

Ne var ki, yukarıda bahsedilen bu kişilerin *logistes* olarak görev yaptıkları kentlerde ne tür bir problemi çözdükleri söz konusu yazıtlardan öğrenilememektedir. Anlaşılan bu kişiler eyalet çapında yürüttükleri vali yardımcılığı görevlerinin yanı sıra kentlerin kamu gelir-giderlerini ve hesaplarını kontrol eden *logistes* memuru olarak da görev yapmışlardır.

2. Sofist, *rhetor* gibi entelektüel elit kesimin de *logistes* olduğu görülmektedir

Sofist olup da *logistes* gibi kamu görevini üstlenenler arasında Publius Aelius Antiokhos²⁵⁸ yer almaktadır. İmparator Severus Aleksander'in onurlandırıldığı söz konusu yazıtta *logistes* olarak görev yapmaktadır (bkz. T1-28). Büyük ihtimalle yazıtın dikilmesi Antiokhos'un denetimi altında gerçekleşmiştir ve onun bu görevi *curator rei publicae* olmalıdır. Sofist, *rhetor* ve filozoflar toplumun önde gelen şahıslarıdır. Zira edebi kaynaklar, epigrafik ve nümizmatik veriler aracılığıyla sofist, *rhetor* ve filozofların kent idari birimlerinde memuriyetler üstlendikleri tespit edilmiştir²⁵⁹. Bu yüzden sofist Publius Aelius Antiokhos'un *logistes*'liğini imparator ataması olarak kabul etmek daha uygun görünmektedir.

Ephesos'ta ele geçmiş ve İS. 164-167? yıllarına tarihlenen bir yazıtta Ephesoslular'ın *logistes*'i ve Asia'nın *legatus pro praetore*'si Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus kent tarafından onurlandırılmaktadır (bkz. T1-9). Yazıtta Glabrio'nun herhangi bir entelektüel vasfı yazmamaktadır. Anlaşıldığı üzere kendisi öğretmeni (ὁ διδάσκαλος) Lucius Vibius Severus tarafından onurlandırılmıştır. Bu nedenle felsefe ya da *rhetorik* bir eğitim almış olmalıdır. Ayrıca Aristides, *Kutsal Hikâyeler* 4 söylevinde Glabrio'dan bahsetmektedir²⁶⁰. İS. 152 yılı *consul*'ü olan Glabrio²⁶¹, bu görevden kısa bir süre önce Asia'nın *legatus pro praetore*'si olmuş olmalıdır. Epigrafik veriler Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus'un *ordo senatorius* mensubu kişilerin takip ettiği *cursus honorum*'u yerine getirdiğini göstermektedir²⁶². İS. 118-119 yılları arasında doğan Glabrio,

²⁵⁸ Sofist Publius Aelius Antiokhos ile isim benzerliği olan Sofist Publius Antius Antiokhos'un karşılaştırılması üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akgün Kaya 2016, 160-162.

²⁵⁹ Konu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. E. Akgün Kaya'nın, "Anadolu'da II. Sofistik Dönem: Sofist, Retor ve Filozofların Kamusal Alandaki Etkinlikleri" başlığı altında sunulan doktora tez çalışması (E. Akgün Kaya, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, 2016 Antalya).

²⁶⁰ Ael. Ar. Orat. 26. 344. 8 ve 31.

²⁶¹ PIR² A 73; Rémy 1989, 267-269, nr. 219.

²⁶² Syme 1980, 427-446; Migliorati 2011, 127-129, nr. 1-10.

cursus'una *triumvir monetalis* (sikke basımından sorumlu) ile başlamış ve Kappadokia'daki iki lejyondan biri olan XV. Apollinaria Lejyonu'nun *tribunus militum*'u görevini üstlenmiştir. Daha sonra ise Crete et Cyrenaica ve Africa eyaletlerinin *legatus pro praetore*'si, Antoninus Pius'un *quaestor*'u, *praetor* ve Asia'nın *legatus proconsulis*'i olmuş ve İS. 164-167 yıllarında Africa Eyaleti'nin *proconsul*'lüğü yapmıştır²⁶³. Ayrıca Roma'da önemli dini bir görev olan *pontifex*'liği de üstlenmiştir²⁶⁴. Glabrio'nun *cursus honorum*'undan²⁶⁵, *logistes*'liği Ephesos'ta *curator rei publicae* olarak yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Glabrio, eyalet valisinin emri altında Asia vali yardımcılığı devam ederken Ephesoslular'ın kent bütçesini ve kamu hesaplarını kontrol etmiş olmalıdır²⁶⁶.

Meloslular'ın ünlü kenti dindar *rhetor* Ti. Cl. Frontonianus'u²⁶⁷ son derece önde gelen kentlerin *logisteia*'sını yerine getirmiş biri olarak onurlandırmaktadır (bkz. T1-27). Frontonianus *logisteia*'nın yanı sıra Asia'nın iki kez *arkhiereus*'liğini üstlenmiş ve *agonothetes*'lik ve kutsal ateşin yanında gözcülük (*hestiouxhos*)²⁶⁸ yapmıştır. Ayrıca, yazıttan Frontonianus'un askeri bir görevinin de bulunduğu öğrenilmektedir. Kendisi son derece üstün başarı ile üç kez sefere çıkmıştır. Bu üstün hizmetlerinden ötürü Ti. Cl. Frontonianus *oikistes* ve *pater* unvanlarıyla birlikte onurlandırılmaktadır. Kurucu ve vatanın babası unvanlarını aldığına göre, Melos kentinde yapı ve hayırseverlik işlerinin gerçekleşmesi için Roma yüksek memuru *logistes* olarak işini hakkıyla yerine getirmiş gözükmektedir.

Ne var ki, adlarını öğrendiğimiz ve entelektüel elit bir tabakadan geldikleri anlaşılan bu *logistes*'lerin görev yaptıkları kentlerde ne türden bir işle veya nasıl bir problemle uğraştıklarına dair yeterli veriye ulaşılmamaktadır. Ancak *logistes*'lerin görev tanımlarından

²⁶³ Syme 1980, 433–446; Migliorati 2011, 129; I. Ephesos III, 611 A-C.

²⁶⁴ CIL XIV, 4237; ILS 1072; Syme 1980, 427; Migliorati 2011, 127, nr. 1: M(anio) Acilio M(ani) f(ilio) Gal(eria) | Glabrioni | Cn(aeo) Cornelio Severo | co(n)s(uli) | pontifici, IIIvir(o) a(ere) a(rgento) a(uro) f(lando) f(eriundo) | VIvir(o) turm(ae) equit(um) Roman(orum) | trib(un)o mil(itum) leg(ionis) XV Apollinaris | salio collino, leg(ato) prov(inciae) | Cretae Cyrenar(um) leg(ato) prov(inciae) | Africae quaest(ori) Imp(eratoris) Caesar(is) | T(iti) Aeli Hadriani Antonini Aug(usti) Pii | [pr]aetori leg(ato) Asiae s(enatus) p(opulus) q(ue) Tiburs | [pat]rono municipi q(uin)q(uennali) designato.

²⁶⁵ Migliorati 2011, 129.

²⁶⁶ Syme 1980, 448.

²⁶⁷ PIR² C 876; Rossner 1974, 122; Akgün Kaya 2016, 91-94 ve 159. Ayrıca bkz. I. Ephesos III, s. 49.

²⁶⁸ Hestia kültüne hizmet edenler için kullanılan bir terimdir. Bu görevi üstlenen kişi kent kültürünün kutsal ocağının korunmasıyla ilgilenmektedir. Bkz. SEG 28, 162; SEG 34, 1126; I. Ephesos IV, 1058; 1060; 1070A; 1072; 1078; 1201; Markelbach 1980, 77-92; Markelbach 1996; Mendelsohn 2002, 140; Orlin 2016, 420.

yola çıkarak kentlerin bütçelerini düzenleyip mali işler ile uğraştıklarını varsaymak mümkündür.

3. *Arkhiereus* ve *asiarkhes* ve *logistes* olanlar

Politik ve elit kesimden olan on bir kişi (bkz. T1-1, 2, 8a, 10, 12a, 17, 22, 23, 26, 27, 30, 46a-b) *curator rei publicae* olmalarının yanı sıra Asia Eyaleti'nin *arkhiereus* ve *asiarkhes*'lik başrahiplik görevini de üstlenmişlerdir.

3.2 Asia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları

Asia Eyaleti'nden ele geçen epigrafik belgelerde tespit edilebilen *curator rei publicae* sayısı 38-40 civarındadır. Eyalet kentlerine Hadrianus Dönemi'nden başlayıp İS. 250'li yıllara kadar bu memuriyete her yıl düzenli olmasa bile, belirli aralıklarla memurların atandığı gözlenmektedir. Bu bölümde Asia Eyalet kentlerinde *curator rei publicae* görevine getirilen kişilerin konumlarını gözler önüne sermek amacıyla yerel memleketleri, sosyal statüleri ve aile yapıları incelenmeye çalışılacaktır. İsimleri tespit edilen *curator rei publicae*'lerin mensup oldukları sosyal sınıflar genel olarak üç ana grup halinde incelenecektir. Bu statüler; *ordo senatorius*; *ordo equester*; eyalet ve/veya kent elit tabakasıdır. Bazı durumlarda konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından gerekli ek başlıklar da bu gruplara dâhil edilmiştir.

3.2.1 *Ordo senatorius* mensubu *curatores rei publicae*

Asia Eyaleti'nde *ordo senatorius* mensubu sekiz *curatores rei publicae* ismi tespit edilmiştir.

3.2.1.1 T. Oppius Afer Pollio Tertullus

Muhtemelen *ordo senatorius* mensubu olan T. Oppius Afer Pollio Tertullus hakkında az bilgiye sahip olunan *logistes*'lerden biridir. Tertullus *logistes*'liğini Ephesos'ta icra etmiştir. Ephesoslular'ın Danışma ve Halk meclisleri tarafından karısı Capitolina ile birlikte onurlandırılmaktadır (bkz. T1-6). Heykelin dikim işiyle Antoninus Hierokles Marcellinus ve *eirenarkhes* Pompeius Metrobius Aelianus ilgilenmişlerdir. Bunun dışında İS. 2. yüzyılda Kappodokia'da konuşlanan XV. Apollonaria Leyjonu'nunda *tribunus legionis* olarak hizmet verdiği bilinmektedir²⁶⁹.

²⁶⁹ Hüttl 1933, 71, nr. 3. Krş. Devijver 1976, 618, O 20.

3.2.1.2 Marcus Lucceius Torquatus Bassianus ya da Cassianus

Marcus Lucceius Torquatus Bassianus ya da Cassianus²⁷⁰ Ephesos'ta bulunmuş yazıtta (bkz. T1-7) *legatus pro praetore Asiae* yani *Asia proconsul*'ünün emri altında (*legatus proconsulis*) çalışan vali yardımcısıdır. Vali yardımcılığının yanı sıra Ephesos kentinin de *logistes*'i olmuştur. İS. 167 yılında III. Augusta Lejyonu'nun *legatus Augusti legionis* görevine getirilmiştir. İS. 168 yılına tarihlenen ve Numidia'da olduğu bilinen Thamugadensis'ten ele geçen bir yapı yazıtında *coloniae Thamugadensis*'in *patron*'u ve *legatus Augustorum pro praetore* olarak geçmektedir²⁷¹. Bu yazıtta tiyatro binası *porticus*'u ile birlikte imparatorlar Marcus Aurelius Antoninus ve Lucius Aurelius Verus'a ithaf edilmektedir²⁷². İS. 169 yılında *consul designatus* seçilmiştir. Torquatus büyük ihtimalle *ordo senatorius* mensubudur. Zira kendisi İS. 169 yılında gelecek yıl için *consul*'lüğe aday gösterilmiştir. Torquatus muhtemelen Anadolu menşeli değildir. Z. Várhelyi, Torquatus'un Dalmatia kökenli olduğunu söylemektedir²⁷³.

3.2.1.3 Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus

Logistes'liğini Ephesos'ta icra etmiş Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus İS. yak. 150-164 yıllarına tarihlenen onurlandırma yazıtında (bkz. T1-9) *consul*'lük rütbesine ulaşmıştır. Bu bağlamda *ordo senatorius* mensubu olduğu anlaşılmaktadır. Glabrio'nun diğer yazıtlarından da kendisinin *ordo senatorius* mensubu bir kişi olarak sivil *cursus honorum*'u takip ettiği anlaşılmaktadır²⁷⁴. Söz konusu yazıtta (bkz. T1-9) Glabrio'yu öğretmeni (διδάσκαλος) Lucius Vibius Severus'un onurlandırması Glabrio'nun *rhetorik* ve felsefe ile ilgili bir eğitim aldığını göstermektedir. Bunun dışında Glabrio'nun sofist, *rhetor* ya da filozof olarak adlandırıldığı her hangi bir epigrafik ya da antik kaynak bulunmamaktadır. Ancak Aristides “*Kutsal Hikâyeler 4*” söylevinde Glabrio'dan bahsetmektedir. Aristides ἐκλογεύς (vergi toplayıcısı) görevine atandığında ve bu görevi

²⁷⁰ PIR² L 363; Tournenc 1968, 199-208 ve 215-220; Thomasson 1996, 156-158, n°37.

²⁷¹ CIL VIII, 17867.

²⁷² Yazıt hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Tournenc 1968, 217-218, nr. 5.

²⁷³ Várhelyi 2010, 33-34.

²⁷⁴ CIL XIV, 4237; ILS 1072; Syme 1980, 427; Migliorati 2011, 127, nr. 1: M(anio) Acilio M(ani) f(ilio) Gal(eria) | Glabriori | Cn(aeo) Cornelio Severo | co(n)s(uli) | pontifici, IIIvir(o) a(ere) a(rgento) a(uro) f(lando) f(eriundo) | VIvir(o) turm(ae) equit(um) Roman(orum) | trib(un)o mil(itum) leg(ionis) XV Apollinaris | salio collino, leg(ato) prov(inciae) | Cretae Cyrenar(um) leg(ato) prov(inciae) | Africae quaest(ori) Imp(eratoris) Caesar(is) | T(iti) Aeli Hadriani Antonini Aug(usti) Pii | [pr]aetori leg(ato) Asiae s(enatus) p(opulus) q(ue) Tiburs | [pat]rono municipi q(uin)q(uennali) designato.

Philadelphia'daki (Alaşehir-Manisa) mahkemede dönemin *legatus pro praetore*'si tarafından onaylandığında, bu duruma itiraz etmek için Roma'ya bir mektup yazdığını belirtmektedir. Bu olayla ilgili kendisine işaret olarak rüyasında kâhyası Alkimos'un, Demosthenes'in "Çelenk Üzerine" (ὕπερ τοῦ στεφάνου) söyleviyle gönderildiğini aktarmaktadır. Glabrio'nun bu söylevi son haline getirdiğini anlattığı bu bölümde Glabrio için τοῦ πάνυ (ünlü) ifadesini kullanmaktadır²⁷⁵. Aynı metnin ilerleyen kısmında "daha önceden çok az bahsettiğim sofist yönetmiştir" ifadesine yer verilmektedir²⁷⁶. Aristides'in bu cümlede bahsettiği sofistin Glabrio olduğu ve ἤρχεν fiilinin de kendisinin Asia *legatus pro praetore* görevine işaret ettiği düşünülmektedir²⁷⁷. Bunların dışında Glabrio'nun yerel memleketi ve aile fertleri hakkında daha ayrıntılı bilgiler bulunmamaktadır.

3.2.1.4 Gaius Iulius C. f. Philippus

Aphrodisias *logistes*'i baba Gaius Iulius Philippus *procurator* olması sebebiyle atlı sınıfından gelmektedir. Ancak ailenin en genç neslinden olan, babasıyla ve dedesiyle aynı ismi taşıyan Ephesos *logistes*'i oğul Gaius Iulius Philippus²⁷⁸ ise *senator*'lar (συγκλητικός) arasına seçilerek *consul*'lüğe yükselmiştir (bkz. T1-14a-b)²⁷⁹. Oğul Philippus'un ailesi Tralleis kökenlidir.

3.2.1.5 Tiberius Claudius Candidus

Numidia kökenli olduğu bilinen Ti. Claudius Candidus²⁸⁰ *cursus honorum*'una Marcus Aurelius (İS. 161-180) Dönemi'nde daha çok askeri görevler üstlenerek başlamıştır. Önce *cohors II civium Romanorum* yardımcı birliğinin *praefectus*'u ve daha sonra II. Augusta Lejyonu'nun *tribunus militum*'u olmuştur. İkinci Germania seferinde birliklerin komutanı, Gallia Lugdunensis ve Belgica ve de her iki Germania eyaletinin %5'lik miras vergisinin *procurator*'udur (*vicesimae hereditatium*). Commodus Dönemi'nde (İS. 180-192) *tribunus*'lar ve aynı şekilde *praetor*'lar arasına seçilerek *ordo senatorius*'a yükselmiştir²⁸¹. Teanensium²⁸²

²⁷⁵ Ael. Ar. Orat. 26. 344. 8: ὡς Γλαβρίωνος τοῦ πάνυ συγκαταστήσαντος τὸ πᾶν. Ayrıca bkz. Behr 1981, 337.

²⁷⁶ Ael. Ar. Orat. 26. 344. 31: ὁ σοφιστής, οὗ μικρὸν πρόσθεν ἐμνήσθη, ἤρχεν. Ayrıca bkz. Behr 1981, 338.

²⁷⁷ C. A. Behr, ὁ σοφιστής olarak kastedilen kişinin L. Coelius Festus olduğunu düşünmektedir. Krş. PIR¹ A 73; Behr 1968, 65, nr. 17; 1981, 338; Bowersock 1969, 37; Avotins 1971, 348–349; Puech 2002, 263; Janiszewski–Stebnicka–Szabat 2015, 147, nr. 423; Akgün Kaya 2016, 162-164.

²⁷⁸ PIR² I 458; Halfmann 1982, 632.

²⁷⁹ Aile hakkında daha ayrıntılı bilgiler aşağıda verilmektedir. Bkz. "Gaius Iulius Philippus".

²⁸⁰ PIR² C 823.

²⁸¹ Handy 2009, 116.

kentinin *curator rei publicae*'liğini yerine getirmiştir. Daha sonra Asia Eyaleti'nin *legatus pro praetore*'si olmuştur. Muhtemelen bu görevi sonrasında hem Ephesos hem de Nikomedeia kentlerinin *curator rei publicae*'liğini üstlenmiştir. Bunların dışında Candidus, Septimius Severus'un, Pescennius Niger'e karşı açtığı savaşta Severus'un yanında yer alarak Roma ordusunda son derece önemli görevler yerine getirmiştir²⁸³. Bunlar İS. 193-196 yıllarında hem Asia hem Parth hem de Gallia seferleri sırasında Illyricum ordusunun komutanlığı görevleridir²⁸⁴. Muhtemelen İS. 195/196'da *consul suffectus* olarak seçilmiş olmalıdır. Hispania Citerior Eyaleti'nin *legatus Augustorum pro praetore*'si ve aynı eyalette Roma halkının isyancı düşmanlarına karşı buradaki kara ve denizin komutanı, hem Asia'da hem Noricum'da komutandır. Son olarak *consul*'lüğe yükselmiştir. Candidus'u söz konusu bu yazıtta X. Gemina Lejyonu'nun *hastatus* (mızraklı) ve *strator* (atlı) askeri Silius Hospes son derece iyi yöneticisini onurlandırmaktadır (bkz. T1-15 ve T1-48). Candidus'un görkemli kariyeri üzerine bu yazıttan başka bir belge bilinmemektedir.

3.2.1.6 Decimus Iunius Quintianus

Miletos'ta birden fazla ve Ephesos'ta da *logistes* olan Decimus Iunius Quintianus söz konusu yazıtlarda (bkz. T1-31a-b) son derece parlak *ordo consularis* mensubu (τὸν λαμπρότατον ὑπατικὸν) bir kişi olarak onurlandırılmaktadır. Ephesos yazıtında (bkz. T1-31a) Quintianus διὰ + *genetivus casus*'unda geçmektedir. Anlaşılan Quintianus vesilesiyle kentte bir takım işler yapılmış olmalıdır. Ancak yazıtın alt tarafı eksik olduğu için nasıl bir iş yapıldığına ilişkin her hangi bir bilğimiz yoktur. Quintianus, Miletos'tan ele geçen yazıtta ise *logistes* olmasının yanı sıra *oikistes* olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-31b). Anlaşılan Miletos kentinde bazı kamu yapılarının kurulmasına *logistes* olarak aracı olmuş olmalıdır. Bunların dışında Quintianus Ephesos yazıtında str. 3'te geçen διὰ Δεκίμου Ἰουνίου Κωντιανοῦ ifadesinden dolayı muhtemelen kamu yapılarının yapımına da ön ayak olmuş çıkarımı yapılabilir.

²⁸² Teanum; Campania Bölgesi'nin kuzeyinde yer alan bir kent.

²⁸³ Cass. Dio. 75. 6. 4.

²⁸⁴ Ti. Cl. Candidus'un askeri görevleri üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Birley 1999, 131; Handy 2009, 116-117; Mennen 2011, 198-202.

3.2.1.7 Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus

Hierapolis kentinde *logistes*'lik yapan Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus²⁸⁵ eyalette hem *quaestor* hem de *Asia legatus pro praetore*'si olarak görev yapmıştır. Söz konusu yazıtta kendisinin *logistes*'liği sırasında Hierapolisliler'in, tiyatronun *skene*'sini (sahne binasını) temelinden itibaren bütün süsleriyle birlikte inşa ettikleri ve mozaik ile kapladıkları öğrenilmektedir (bkz. T1-20). Bu *skene*'nin yapımı sırasında Quintus Tineius Sacerdos *Asia proconsul*'ü²⁸⁶, Ae[lius -----] ve Aurelius Arimnastus ise *procuratores Augustorum* olarak görev başındadırlar.

Önceki araştırmacılar Africa Eyaleti'nde, Sicca Valeria kentinden ele geçen bir mezar yazıtı²⁸⁷ ve Amastris'ten bir onur yazıtı nedeniyle Aristaius Arabianus'un ve ailesinin Amastris kökenli olduğunu düşünmüşlerdir²⁸⁸. Sicca Valeria'dan ele geçen ve Amastrisli bir soyluya ait mezar yazıtında baba M. Ulpius Arabianus Africa'nın *proconsul*'u olarak geçmektedir. Bunun öncesinde baba Arabianus'un İS. 180 yıllarında Roma'da *consul* ve sonrasında Syria Palaestina Eyaleti'nin valisi olduğu bilinmektedir²⁸⁹.

Klaudioupolis'ten ele geçen yeni bir yazıt M. Ulpius Domitius Aristaius Arabianus Klaudioupolis kökenli ve *ordo senatorius* mensubu bir ailenin üyesi olduğunu kanıtlamaktadır²⁹⁰. Söz konusu yazıtta baba Marcus Ulpius Arabianus amcası Ulpius Aristaeus'u onurlandırmaktadır. Ailenin Klaudioupolis kökenli olduğuna ilişkin bir diğer kanıt yine Klaudioupolis'ten ele geçen bir başka yazıt ile desteklenmektedir²⁹¹.

Baba M. Ulpius Arabianus, Klaudioupolis kökenli *Domitii* ailesinden biri ile evlenmiş olmalıdır. Zira bu durumu oğlu Marcus Ulpius Domitius Aristaeus Arabianus'un isminde yer alan Domitius ismi kanıtlar niteliktedir. Hierapolis'te ele geçen yazıtta (T1-20) ve

²⁸⁵ PIR² 115.

²⁸⁶ Q. Tineius Sacerdos, İS. 192 yılında *consul suffectus*; İS. 198 ya da 199 yılında Pontus-Bithynia'nın *legatus Augustorum pro praetore*'si; İS. 209/210 ya da 210/211'de *Asia proconsul*'ü, İS. 219 yılında İmparator Elagabalus ile birlikte ikinci kez *consul (consul ordinarius)* olmuştur. PIR¹ T 171; PIR² T 229; Barbieri 1952, nr. 501; Thomasson 1984, 249, nr. 48; Rémy 1989, 107-109, nr. 78; Doğancı 2007, 277-279; Thomasson 2009, 98, nr. 27:048.

²⁸⁷ IGR I, 933.

²⁸⁸ PIR¹ V 540; Halfmann 1979, 205, nr. 148; Ertekin 2002, 20-21; Fernoux 2004, 471, nr. 41 ve ayrıca bkz. 470.

²⁸⁹ Baba M. Ulpius Arabianus'un yazıtları için bkz. OGIS II, 601 (= IGR III, 85) ve CIL VIII, 1640 (= IGR I, 933.)

²⁹⁰ Adak 2007, 155-163.

²⁹¹ Adak 2007, 162.

Eumeneia’da (Işıklı) kendisini onurlandıran yazıtta²⁹² M. Ulpius Domitius Aristaeus Arabianus adıyla geçmektedir. Buradan babasının isimlerinin yanında annesinin soy ismi Domitius’u ve büyük amcasının *cognomen*’i Aristaius’u kullandığı anlaşılmaktadır²⁹³. Asia *legatus pro praetore*’si oğul Arabianus’un ismi Prymnessos²⁹⁴ kentinde ele geçen bir başka onur yazıtında sadece “Domitius Aristaeus Arabianus” olarak geçmektedir²⁹⁵.

3.2.1.8 Troas Bölgesi Kentlerinin *anonymus logistes*’i

Troas bölgesi kentlerinin *logistes*’liğini yapmış adı bilinmeyen bir kişi eşi Lucia Pomponia Melitine tarafından onurlandırılmaktadır (bkz.T1-33). Bu kişi *logistes*’liğinin dışında Asia’nın Pergamon *dioicesis*’inin son derece parlak *hypatikon hegemon*’u (valisi), Hispania’nın Tarraconensis *dioicesis*’inin *dikaiodotes*’i, Lycaonia’nın *dikaiodotes*’i, Labicane ve Latina yollarının *curator*’u (*curator viarum*), *strategos*, *demarkhos*, *Lycia et Pamphylia*’nın *tamias*’ı ve *quaestor* gibi görevler üstlenmiştir²⁹⁶. Söz konusu yazıttan öğrenildiği üzere eşi Lucia Pomponia Melitine *ordo consularis* (κρατίστη ὑπατική) mensubudur. Böylelikle kendisi de eşi vesilesiyle *ordo consularis*’e (τὸν λαμπρότατον ὑπατικόν) kaydedilmiş olmalıdır. Adı belirlenemeyen bu *logistes* yazıttan anlaşıldığı üzere *senatorius* rütbesine yükselmiştir. Hem *senator* olması hem de son derece önemli görevleri yerine getirmesi nedeniyle kent *logistes*’i değil, *curator rei publicae* olarak atanmış olmalıdır²⁹⁷.

3.2.2 Ordo equester mensubu curatores rei publicae

Asia Eyaleti’nde belgelenmiş *curator rei publicae*’lerden dört kişi *ordo equester* mensubudur.

3.2.2.1 Gaius Iulius Philippos

Aphrodisias’tan belgelenmiş *logistes* (bkz. T1-11a) Gaius Iulius Philippos’un kendisi, babası ve oğlu son derece önemli görevler yerine getirmişlerdir. İkinci kuşak olan C. Iulius

²⁹² MAMA IV, 331 (= SEG 6, 200).

²⁹³ Adak 2007, 162-163.

²⁹⁴ Günümüzde Afyon ilinin yak. 10 km kadar güneyinde yer alan Sülün çevresidir.

²⁹⁵ MAMA IV, 10 (= IGR IV, 674; 698).

²⁹⁶ Adı belirlenemeyen bu kişinin *cursus honorum*’u için bkz. Alföldy 1999, 105-106.

²⁹⁷ G. P. Burton (1979, 482 ve 486, nr. 20), adı bilinmeyen bu kişinin yabancı kökenli olduğunu ve muhtemelen *curator rei publicae* olarak görev yaptığını belirtmektedir.

Philippos'un memleketi Tralleis'tir ve Velina *tribus*'una kayıtlıdır²⁹⁸. Bu yazıtta (bkz. T1-11a) C. Iulius Philippos *procuratores* arasından gelen bir kişidir ve Aphrodisias'ın *logistes*'liğini yerine getirmiştir. Ayrıca bu yazıtta *kratistos* ve *euergetes* unvanlarıyla anılmaktadır. Aphrodisias'ın *logistes*'i olarak belgelendiği tek yazıt budur.

Tralleis'te ele geçen bir yazıtta ise C. Iulius Philippos'un Roma atlı sınıfı mensubu (ἱππέα Ῥωμαίων) olduğu kesin olarak anlaşılmaktadır²⁹⁹. Söz konusu yazıtta Aphrodisias *logistes*'liği zikredilmeyen Philippos, Augustus'ların *procurator*'u olarak onurlandırılmaktadır. Ayrıca Roma'da *dikastes*'ler arasından (τῶν ἐκλέκτων ἐν Ῥώμῃ δικαστῶν) seçilmiştir. Kendi memleketinde Zeus Larasios'un hayat boyu rahibi olarak onurlandırılmaktadır. Bununla birlikte *consul* rütbesine ulaşmış ve Romalılar'ın *strategos*'u Iulius Philippos'un babası olarak geçmektedir.

İkinci kuşak yani baba C. Iulius Philippos Tralleis'te bulunmuş bir başka yazıtta ise Ionia ve Hellespontos'un sanatçılar derneği (Dionysos *tekhnitai*'ı) tarafından kendilerinin *agonothetes*'i, *logistes*'i ve *euergetes*'i olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-11b). Philippos'un buradaki *logistes*'liğini yerel bir memuriyet olarak kabul etmek daha uygun olacaktır. Zira bir *curator rei publicae*'nin sanatçılar derneğinin mali işleri ile ilgilenmesi alışıldık bir durum değildir. Bu muhtemelen yerel bir görev olmalıdır.

Logistes Philippos'un babası C. Iulius Philippos'un ise Asia *arkhiereus*'liğini yaptığı kendi oğlunun onurlandırma yazıtından öğrenilmektedir³⁰⁰. Ayrıca aynı kişi yani büyükbaba Philippos, bir başka yazıtta Olympia'da yarışma kazanarak *olympiacus* unvanını kazanmıştır ve *asiarkhes* olarak belgelenmektedir³⁰¹. Ayrıca ömür boyu *agonothetes* olmuştur ve Tralleis *boule*'sinin oğlu olarak anılmaktadır³⁰².

Ailenin en genç kuşağından olan, babası ve dedesiyle aynı ismi taşıyan torun Gaius Iulius Philippos ise *senatorius* (συγκλητικός) mevkiine ulaşmıştır ve *consul*'lüğe yükselmiştir³⁰³. Bunun öncesinde Septimius Severus'un imparatorluğu zamanında *praetor*

²⁹⁸ PIR² I 459; Reynolds 1982, 184-185; I. Tralleis – Nysa, s. 62-64.

²⁹⁹ I. Tralleis – Nysa, 51 (= OGIS II, 499): Γ(άϊον) Ἰούλιον, Γ(αΐου) Ἰουλίου Φιλίππου ἀρχιερέως | Ἀσίας υἱόν, Οὐελίνα Φίλιππον, ἱππέα Ῥωμαίων, τῶν ἐκλέκτων ἐν Ῥώμῃ δικαστῶν | ἐπίτροπον τῶν Σεβαστῶν, πατέρα Ἰουλί(ου) | Φιλίππου συγκλητικοῦ, στρατηγοῦ Ῥωμαίων, ἱερέα διὰ βίου τοῦ Διὸς τοῦ Λαρασίου.

³⁰⁰ I. Tralleis – Nysa, 51, str. 1-2 (= OGIS II, 499): Γ(άϊον) Ἰούλιον, Γ(αΐου) Ἰουλίου Φιλίππου ἀρχιερέως | Ἀσίας υἱόν.

³⁰¹ OGIS II, 498.

³⁰² PIR² I 460.

³⁰³ PIR² I 458.

(στρατηγός Ῥωμαίων) daha sonra Asia Eyaleti'nin *legatus pro praetore*'si olmuş; ayrıca Ephesos'un *logistes*'liğini yerine getirmiştir (bkz. T1-14a-b). Ünlü Sofist Flavius Damianus'un kızı Flavia Phaedrina ile evlenmiştir. Yani baba C. Iulius Philippos atlı sınıfı mensubu iken oğul daha sonra *ordo senatorius* mensubu olmuştur.

3.2.2.2 Iulius Iulianus

Nysa'dan ele geçen bir yazıtta *procurator Augusti* ve *logistes* (=curator rei publicae) olarak Iulius Iulianus onurlandırılmaktadır (bkz. T1-18). Nysalılar'ın son derece parlak kenti tarafından onurlandırılan Iulius Iulianus söz konusu yazıtın ilk bölümünde *kratistos procurator Augusti* olarak anılmaktadır. İkinci bölümünde ise Nysalılar'ın *ktistes*'i ve *logistes*'i olduğu belirtilmektedir. Iulius Iulianus *kratistos procurator* olması sebebiyle atlı sınıfına mensup olmalıdır. Ancak Iulius Iulianus'un vatanının neresi olduğu tam olarak belirlenememektedir. Muhtemelen Asia Eyaleti kentlerinden birinden olmalıdır. Iulius Iulianus olasılıkla Phrygia Appia'da bulunmuş sınır yazıtından tanıdığımız Iulius Iulianus ile aynı kişi olmalıdır³⁰⁴. Iulius Iulianus Appia yazıtında Phrygia-Caria Eyaleti'nin³⁰⁵ valisi ἐπιτρόπου τῶν Σεβαστῶν Εἰουλ(ίου) Εἰουλιανοῦ διέποντος κὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας μέρη

³⁰⁴ Christol – Drew-Bear 1983, 39: Εἰού(λιος) Διονύσιος | ἀπὸ χιλιarchiῶ|ν, κατὰ τὴν κέλευ|σιν τοῦ κρατίστου | ἐπιτρόπου τῶν Σε|βαστῶν Εἰουλ(ίου) Εἰου|λιανοῦ διέποντος | κὲ τὰ τῆς ἡγεμονίας | μέρη Φρυγίας τε κὲ Καρίας | γενόμενος ἐπὶ τῶν τό|πων κὲ τὴν ἀκριβίαν ἐξσε|τάσας ὠροθέτησα | παρόντος κὲ γεομέ|τρου Αἰλιανοῦ Ἐαρινο[ῦ] | ὅρος Ταταηνῶν κὲ Σπο|ρηνῶν.

³⁰⁵ Asia Eyaleti'nin İS. 3. yüzyıl ortasında Asia ve Phrygia-Caria olarak ikiye ayrılması hakkında bilim insanları farklı iki görüşe sahipti. Önceleri yaygın olarak Phrygia-Caria Birleşik Eyaleti'nin İS. 249/250'li yıllarla (Christol – Drew-Bear 1983, 35; Barnes 1982, 215; Sartre 1995, 176; Christol – Drew-Bear 1999, 40; Roueché 2004, Section I.3. Krş. Dmitriev 2001, 468 dn. 2 ve dn. 61.) yak. 301 yılı (Roueché 1981, 111; Christol – Drew-Bear 1983, 38, dn. 42; Varinlioğlu – French 1991, 133; Roueché 2004, Narrative, Fasti, Governors of Caria and Phrygia. Krş. Dmitriev 2001, 468, dn. 3.) arasında varlığını sürdürdüğü düşünülmekteydi. Ancak S. Dmitriev bu görüşü çürüterek eyaletin ilk olarak İS. 249-260'lı yıllar ve ikinci kez de Diocletianus Dönemi'nde oluşturulup tekrar dağıldığını ortaya koymuştur (Dmitriev 2001). Konu, Phrygia-Caria valisi *praeses-legatus Augusti pro praetore* Q. Fabius Clodius Agrippianus Celsinus'a (İS. geç 249 – İS. erken 250) ilişkin bir yazıtın Nysa'da bulunmasıyla E. N. Akdoğu Arca tarafından tekrar ele alınmış ve bu bölünmenin Philippus Arabs ile kendisiyle aynı adı taşıyan oğlunun yönetimi sırasında İS. 245'ten sonra, olasılıkla İS. 247/248-249 yıllarında gerçekleşmiş olabileceği; Valerianus Gallienus Dönemi'nde ise eyaletin çözüldüğü; Phrygia Pınarbaşı'nda onurlandırılan *procurator agens vice praesidis* Iulius Iulianus'un (Christol – Drew-Bear 1983) birleşik Phrygia-Caria Eyaleti'nin ilk valisi olabileceği ve bu kişinin Nysa'da onurlandırılan *procurator qui et logistes* Iulius Iulianus'la aynı kişi olabileceği önerilmiştir. Konuya ilişkin daha ayrıntılı bilgileri için bkz. Akdoğu-Arca 2016a, 60-73; Akdoğu-Arca 2016b, 157-159.

Φρουγίας τε κὲ Καρίας yani *procurator Augusti vice praesidis*'tir. Söz konusu şahsın her iki yazıtta da *kratistos procurator* olarak anılması onun aynı kişiler olabileceği ihtimalini kuvvetlendirmektedir³⁰⁶.

3.2.2.3 Tiberius Claudius Frontonianus

Melos kentinde bulunmuş bir yazıtta (bkz. T1-27) dindar bir *rhetor* şeklinde anılan Tiberius Claudius Frontonianus³⁰⁷ son derece önde gelen kentlerin *logisteia*'sını üstlenmiş bir kişi olarak onurlandırılmaktadır. Söz konusu yazıttan Frontoniaus'un bu görevinin dışında Roma ordusunda üç kez komutanlık yaptığı, Asia'nın iki kez *arkhiereus*'liğini üstlendiği, *agonothetes*'lik yaptığı ve kutsal ateşin yanında gözcülük yapan (*hestiukhos*³⁰⁸) bir kişi olduğu da öğrenilmektedir. Ayrıca yazıtta *eusebes*, *oikistes* ve *pater* olarak anılmaktadır. Frontonianus'un atlı sınıfı mensubu olduğu düşünülmektedir³⁰⁹. Ayrıca Ti. Cl. Frontonianus'un ve çocuklarının üstlendikleri görevlerden, kurdukları aile bağlarından toplumun zengin ve elit tabakasından geldikleri anlaşılmaktadır. Zira Frontonianus'un çocukları *ordo senatorius* ve *consularis* mensubu kişilerle evlenmişler ve böylece akrabalık kurmuşlardır³¹⁰.

Melos'tan ele geçen bu yazıt dışında Frontonianus'un kentle ilişkisini açıklayan ve atalarıyla ilgili bilgi veren başka bir veri bulunmamaktadır. Ancak Frontonianus'un çocukları ve torunu ile ilgili aile bağlarını açıklayan yazıtlar Ephesos ve Atina'dan ele geçmiştir. Ephesos'ta bulunmuş ve İS. yak. 230 yılına tarihlenen yazıtta Frontonianus'un oğlu Claudius Themistokles, Asia Eyaleti *pronconsul*'ü Marcus Clodius Pupienus Maximus'u³¹¹ onurlandırmaktadır³¹². Bu yazıtta Cl. Themistokles³¹³, geleceğin imparatoru olacak M. Clodius Pupienus Maximus'u (İS. 238) onurlandırmakla birlikte yazıtta onu kendisinin

³⁰⁶ Akdoğan Arca 2016a, 64-67.

³⁰⁷ PIR² C 876; Rossner 1974, 122; Akgün Kaya 2016, 91-94 ve 159. Ayrıca bkz. I. Ephesos III, s. 49.

³⁰⁸ Bu terim Hestia kültüne hizmet edenler için kullanılmaktadır. Bu görev kent kültürünün kutsal ocağının korunmasıyla ilgilidir. Bkz. SEG 28, 162; SEG 34, 1126; I. Ephesos IV, 1058; 1060; 1070A; 1072; 1078; 1201; Merkelbach 1980, 77-92; Merkelbach 1996; Mendelsohn 2002, 140; Orlin 2016, 420.

³⁰⁹ Puech 2002, 248-249.

³¹⁰ Settapani 2000, 380.

³¹¹ PIR² C 1179; RE IV 88- 98; I. Ephesos III, 655 ve 656.

³¹² OGIS II, 518; I. Ephesos III, 655; Puech 2002, 252, nr. 115; Özlem-Aytaçlar 2006, 102, nr. 36: Μάρκον Κλαύδιον | Πουπιηνόν Μ[άξι]μο[v,] | τὸν λαμπρό[τα]τον | τῆς Ἀσίας ἀνθύ[πα]τον | Κλαύδιος | Θεμιστοκλῆ[ς,] υἱὸς | Κλαυδίου[v] | Φροντωνί[α]νοῦ | τὸν ἴδιον εὐεργέτην. Ayrıca bkz. Akgün Kaya 2016, 92.

³¹³ PIR² C 1040.

euergetes'i olarak anmaktadır. Atina'dan ele geçmiş bir yazıtta ise, yine oğul Cl. Themistokles'in *asiarkhes* olduğu öğrenilmektedir³¹⁴. Söz konusu aynı yazıtta Themistokles'in kızı Claudia Ammia nam-ı diğer Agrippina ve ailesine ilişkin bilgiler de yer almaktadır³¹⁵.

Ti. Cl. Frontonianus'un kızı Tiberia Claudia Frontoniane³¹⁶ ise Ephesos'tan ele geçmiş iki yazıtta belgelenmektedir³¹⁷. Söz konusu yazıtta Frontoniane *kratiste* unvanı ile *ordo senatorius* mensubu Flavius Stasikles Metrophanis'in³¹⁸ annesi ve *asiarkhes* Cl. Frontonianus'un kızı olarak onurlandırılmaktadır. Frontoniane'nin eşi ise *ordo consularis* mensubu olmuş T. Flavius Clitosthenes'tir³¹⁹.

Yazıtlardan anlaşıldığı üzere *logistes* Frontonianus'un çocukları ve torunları toplumun zengin ve üst düzey mevkilerine ulaşmış kişilerdir. Ancak Frontonianus'un kendi eşi hakkında her hangi bir bilgi bulunmamaktadır. Frontonianus büyük ihtimalle atlı sınıfı mensubu olmalıdır. Kendisinden sonra gelen nesil ise *senator*'luk rütbesine ulaşmıştır.

3.2.2.4 Domitius Philippos

Nysa kenti tarafından *procurator Augusti ducenarius* ve *curator rei publicae* olarak onurlandırılan (bkz. T1-29) Domitius Philippos'un bir diğer sıfatı olan *kratistos* kendisinin atlı sınıfı mensubu olduğuna işaret etmektedir. Domitius Philippos'un kariyerine ilişkin doğrudan bilgi aktaran başka bir veri kaynağı yoktur ve aile bağlarına da ulaşamamaktadır. Ancak İS. yak. 241 - 242 arasında bir tarihte Mısır'a *stratelates* yani *dux* olarak gönderilen Cn. Domitius Philippos isimli kişi ile ilişki kurulabileceği öne sürülmektedir³²⁰.

³¹⁴ IG II² 3704; Puech 2002, 270, nr. 122, str. 8: Κλ(αυδίου) Θεμιστοκλέους Ἀσιάρχου θυ(γατρός).

³¹⁵ IG II² 3704; Puech 2002, 270, nr. 122: ψηφισαμένης τῆς ἐξ Ἀρείου | πάγου βουλῆς Κόιντον Στάτι[ον] | Θεμιστοκλέα Χολλείδην, υἱὸ[v] | τοῦ διὰ βίου ἱερέως τοῦ Σωτῆρο[ς] | Ἀσκληπιοῦ Κοίντου Στατ(ίου) Γλαύκου | Χολλείδου καὶ Κλαυδίας Ἀμμίας τῆ[ς] | καὶ Ἀγριππείνης ἐκ Μαραθωνίων | Κλ(αυδίου) Θεμιστοκλέους Ἀσιάρχου θυ(γατρός) | φιλοσόφων καὶ ὑπατικῶν καὶ Ἀσ[τ]ι[α]ρχῶν ἔκγονον καὶ ἀπόγονον. | Τίτος Φλαύιος Γλαῦκος Μαραθῶν | ποιητῆς καὶ ῥήτωρ καὶ φιλόσοφος | ἀπὸ συνηγοριῶν ταμίου, κλειδοῦ|χῆσαντα ἐπιφανῶς τοῦ θεοῦ, παρ[ὰ] | τὸν κοινὸν πρόπαππον Κόιντον | Στάτιον Σαραπίωνα, οὗ καὶ ὁ πλη|σίον οὗτος τρίπους. Daha ayrıntılı bilgi için ayrıca bkz. Akgün Kaya 2016, 92-94.

³¹⁶ PIR² C 1094.

³¹⁷ I. Ephesos III, 635b.

³¹⁸ PIR² F 370.

³¹⁹ PIR² F 243.

³²⁰ Akdoğan Arca 2016b, 155.

3.2.3 Eyalet ve/veya Kent Elit Tabakasından Gelen *curatores rei publicae*

Curatores rei publicae atamaları başlangıçta *ordo senatorius* ve *ordo equester* arasından kimselerin kentlere gönderilmeleriyle başlamıştır. Ancak bu üst düzey görevlilerin atanma ihtiyaçlarının çoğalması sonucunda ortaya uygun görevli bulma sıkıntısı çıkmıştır. Böylelikle bu kişilerin atamaları mali sıkıntı yaşayan ilgili kentlerdeki elit tabakadan gelen kişilere geçmiş olmalıdır. Bu yüzden Asia Eyaleti kentlerinde eyaletin ya da kentlerin üst tabakasından gelen *curator rei publicae*'lere de rastlanmaktadır ve bunlar sayıca *ordo senatorius* ve *ordo equester*'den gelen *curator rei publicae*'lerden daha fazladır.

3.2.3.1 *Arhiereus* ve/veya *Asiarkhes*'lik Yapanlar

3.2.3.1.1 M. Ulpius Damas Catullinus

Phrygia'daki Trapezopolis'te ele geçen yazıtta (bkz. T1-1) belgelenen, Hadrianus tarafından Trapezopolis kentine *epimeletes* (= *cuartor rei publicae*) olarak atanan M. Ulpius Damas Catullinus'un kökeni kesin olarak bilinmemekle birlikte, Thyateiralı (Akhisar-Manisa) olması oldukça muhtemel görünmektedir³²¹. Zira M. Ulpius Damas, Thyateira yazıtında Asia'nın *arkhiereia*'sını (başrahibelik) üstlenmiş Ulpia Marcella'nın babası şeklinde zikredilmektedir³²². Ancak M. Ulpius Damas'ın söz konusu bu yazıtta "Catullinus" ismine yer verilmemesi aynı kişi olma ve Ulpia Marcella ile akraba olma konusunda şüpheli görünmektedir. Bununla birlikte genel kanı yazıtlarda geçen her iki M. Ulpius Damas'ın da aynı kişi olabileceği yönündedir³²³. Damas Catullinus, Trapezopolis yazıtında *epimeletes*, *asiarkhes*, *ktistes* ve *euergetes* olarak; Ephesos yazıtında³²⁴ ise Asia'nın Ephesos'taki tapınaklarının *arhiereus*'i, büyük kutsal *iselastikos* Ephesos oyunlarının *agonothetes*'i olarak onurlandırılmaktadır. *Arkhierieus* ve *agonothetes*'lik gibi pahalı memuriyetleri üstlenmiş biri olarak Catullinus'un eyaletin elit tabakasından geldiği anlaşılmaktadır. Ayrıca yazıtta *ktistes* ve *euergetes* onursal unvanlarla onurlandırılması kendisinin kente yapılmış kamu bina yapımına ya da hayır işine vesile olduğunu göstermektedir. Ayrıca *praenomen* ve *gentilnomen* isimleri onun Roma vatandaşlık hakkı elde etmiş olduğunu göstermektedir. Ne var ki, Damas

³²¹ Guerber – Sartre 1998, 95.

³²² CIG 3507: Ulpia Marcella'nın diğer yazıtı için bkz. CIG 3508.

³²³ Rossner 1974, 136.

³²⁴ I. Ephesos VI, 2067: ---- | [ἐτεῖμη]σαν | [Μᾶρκον] Οὔλιον | Δαμᾶν [Κατυλλῖνον] | ἀρχιερέ[α Ἀ]σίας ναῶ[ν] | τῶν ἐν[Ἐφέσ]ῳ καὶ ἀγῶ[νοθέτ]ην τῶν μ[ε]γάλων | ἱερῶν [ἰσελαστικῶν Ἐφεσ]ή[ων] [τὴν ἀνάστασιν] | π[οιησαμένου] | Ποπλ[ίου Οὐηδίου μετα Φλ(αουίας)] | Παπιανῆ[ς τῆς γυναικὸς] | [καὶ Ἀ]ντ[ων]είνου τοῦ υἱοῦ].

Catullinus'un kariyerine ilişkin Trapezopolis ve Ephesos'ta bulunmuş söz konusu yazıtlar dışında elimizde başka veri bulunmamaktadır.

3.2.3.1.2 Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus

Phrygia'daki Aizanoi kentinde ele geçen bir yazıtta (bkz. T1-2) belgelenen *logistes* Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus'un³²⁵ anavatanı Hierapolis'tir (Pamukkale-Denizli). Cassianus'un aile üyeleri yerel elit tabakadan gelip imparatorlara ve Roma düzeyinde üst rütbelere ulaşmıştır. Zeuksidemos'un oğlu Publius Aelius Zeuksidemos Ariston Zenon, Hierapolis'te bulunmuş başka bir yazıtta Phrygia'da ve Asia'da *advocatus fisci* (*fiscus* avukatı) olarak Asia'daki Hellenler ile Hierapolis *boule* ve *demos*'u tarafından onurlandırılmaktadır³²⁶. Aynı yazıtta baba Zeuksidemos Cassianus *arkhiereus* olarak geçmektedir³²⁷. Oğul Zenon *equester* sınıfına kadar yükselmiş görünmektedir. Zeuksidemos'un torunu ise, Septimius Severus Dönemi'nde *ab epistulis Graecis* (Yunanca yazışmalardan sorumlu imparatorluk sekreteri) görevine atanan Sofist Aelius Antipatros'tur³²⁸. Philostratos *Vitae Sofistae* adlı eserinde Aelius Antipatros'un Asia'nın en gelişmiş kentlerinden biri olan Hierapolisli olduğunu ve babası Zeuksidemos'un kentin seçkin ve tanınmış kişileri arasında yer aldığını belirtmektedir³²⁹. Caracalla İS. 201 yılında Ephesoslular'a yazdığı mektubunda Aelius Antipatros'tan hem dostu hem öğretmeni hem de Yunanca yazışmalardan sorumlu kişi olarak bahsetmektedir³³⁰. Söz konusu yazıtta *arkhiereus*, Aizanoi'un *logistes*'i olarak ve *euergetes* onursal unvanı ile onurlandırılan (bkz. T1-2) Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus'un kariyerine ilişkin başka bir bilgi bulunmamaktadır.

³²⁵ PIR² A 282; Levick 2000, 182-184.

³²⁶ PIR² A 281; IGR IV, 819; MAMA IX, 12, nr. 26; Levick 2000, 182, nr. 167: [ο]ἱ ἐπὶ τῆς Ἀσίας Ἑλλη|νες καὶ ἡ βου|λή καὶ ὁ δῆ|μος Π(όπλιον) Αἰ|λίον Ζευ|ξει|δή|μον Ἄρι|στον | Ζή|νωνα, υἱὸν | Π(οπλίου) Αἰλίου Ζευ|[ξε]ιδήμου Κασ|[σι]ανοῦ ἀρχι|[ε]ρέως Ἀσίας | συνήγορο[v] | [τ]οῦ ἐν Φρυγί[α] | [τ]αμείου | [καὶ] τοῦ ἐν Ἀσ[ίᾱ].

³²⁷ Bkz. bir üstteki dn.

³²⁸ PIR² A 137; Rémy 1989, 111-112, nr. 81; Levick 2000, 183-184; Várhelyi 2010, 217.

³²⁹ Philostr. VS 606: πατήρ δὲ Ζευξίδημος τῶν ἐπιφανεστάτων ἐκείνη.

³³⁰ PIR² A 137; Oliver 1967, 333; 1989, 470-474, nr. 244; Puech 2002, 88, nr. 15; Özlem-Aytaçlar 2006, 91, nr. 15: [ο]ἱ κράτιστοι φ[ίλ]οι μου Αἰλ(ιος) Ἀντίπατρος ὁ φίλος καὶ διδάσκαλος κ[αὶ] τήν | [τά]ξιν τῶν Ἑλλη[νι]κῶν ἐπιστολῶν ἐπιτετραμμένος.

3.2.3.1.3 Marcus Ulpius Carminius Claudianus

Diğerlerine nazaran Marcus Ulpius Carminius Claudianus³³¹ hakkında daha fazla bilgi bulunmaktadır. *Curator rei publicae* olarak Kyzikos'ta görev yapmıştır (bkz. T1-8a-b). Claudianus Attouda vatandaşıdır; ancak daha sonra Aphrodisias'a taşınarak buranın vatandaşlık hakkını da elde ettiği belirtilmektedir³³². M. Ulp. Carminius Claudianus, ünlü *Carminii* ailesinin büyük ihtimalle ikinci ya da üçüncü kuşağına mensuptur³³³.

Carminii ailesi Roma vatandaşlık hakkını İS. 96/97 Asia *proconsul*'ü Sex. Carminius Vetus'un³³⁴ sayesinde elde etmiştir. Aslında Sex. Carminius Vetus geleneğe göre yeni imparator tarafından *praenomen* ve *nomen* ile evlatlık edinilmişti ve bundan böyle aile üyeleri M. Upl. *Carminii*'ye kaydedilmeye başlamıştır³³⁵.

Kyzikoslular'ın *curator rei publicae*'si M. Ulp. Carminius Claudianus'un babası M. Ulp. Carminius Polydeukes Claudianus, Antoninus Pius (İS. 138-161) Dönemi'nde Attouda kentinde aktif bir şekilde görev yapmıştır. Aileye ilişkin en erken veriler Antoninus Pius Dönemi'ne aittir. Baba M. Ulpius Carminius (Polydeukes) Claudianus'un adı Antoninus Pius'un imparatorluğu döneminde Attouda'da basılan birkaç bronz sikke üzerinde belgelenmektedir³³⁶. Ayrıca onun adı komşu kent Trapezopolis ile Attouda arasında yapılan *homonoia* sikkeleri üzerinde de görülmektedir³³⁷. Bunların dışında baba Carminius Polydeukes Claudianus'u Attoudalılar'ın *boule*, *demos* ve *gerousia*'sı hem kendi yerel kenti Attouda'da *stephanephoros* hem de Asia Eyaleti'nin *arkhiereus*'i olarak onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-8a). Ayrıca Polydeukes Claudianus İS. 166-169 yıllarında basılan sikkelerde *asiarkhes* olarak zikredilmektedir³³⁸. Attouda'dan ele geçmiş yazıtlarda

³³¹ PIR² C 433; Halfmann 1979, nr. 144a.

³³² Thonemann – Ertuğrul 2005, 80.

³³³ Ailenin soy ağacı için ayrıca bkz. Thonemann – Ertuğrul 2005, 86. Aphrodisias ve Attouda kentlerinden ele geçmiş ve Attoudalı ünlü *Carminii* aile fertlerine ait onurlandırma yazıtları için ayrıca bkz. MAMA VI, 74-75; CIG 2782 (=SEG 29, 1068); Sheppard 1981, 25-26, nr. 6; Thonemann – Ertuğrul 2005, 75-76, nr. 1-2 ve ayrıca bkz. 84.

³³⁴ Eck 1970, 148; Halfmann 1979, 42.

³³⁵ Thonemann – Ertuğrul 2005, 77, dn. 4 ile birlikte.

³³⁶ Imhoof-Blumer, KM, 124-125, nr. 7-11; SNG von Aulock VII, 2500; Coll. Wadd. 7048. Krş. Thonemann – Ertuğrul 2005, 78.

³³⁷ BMC Caria, 178, nr. 6-7. Bu sikkelerin üzerinde de Thonemann – Ertuğrul 2005, 75, 2 nr.'lı yazıtında olduğu gibi sadece Marcus Carminius Polydeukes Claudianus ismi belgelenmektedir yani Ulpius *gentilnomen*'i yazmamaktadır.

³³⁸ Thonemann – Ertuğrul 2005, 78. Krş. Sheppard 1981, 26.

“kentin oğlu” olarak onurlandırılmaktadır³³⁹. Esasen *Carminii* sülalesi (sülalesinin bu durumu), aile üyelerinin yerel ve eyalet mevkinden *ordo senatorius*’a geçişini gösteren bir örnektir.

Polydeukes’in oğlu *logistes* M. Ulp. Carminius Claudianus’un kariyeri ise İS. 150-180 yıllarına yayılmaktadır³⁴⁰. Aphrodisiaslılar’ın Danışma, Halk ve Yaşlılar meclisleri, Carminius’u eyalet seviyesinde Asia’nın *argyrotamias*’ı (başhaznedar) ve sonrasında Kyzikos’un *logistes*’i olarak onurlandırmaktadır (bkz. T1-8a). Kendisinin *logistes*’lik görevi yazıtta “λογιστὴν μετὰ ὑπατικοῦς δοθέντα τῆς Κυζικηνῶν πόλεως” ifadesiyle geçmektedir. Buradaki “μετὰ ὑπατικοῦς” ibaresi Carminius Claudianus’un *ordo senatorius* mensubu bir kişi olarak *logistes* olduğunu vurgulamaktadır. Yani buradan anlaşılan *logistes*’ler esasen *consul* mevkiine ulaşmış kimseler arasından seçilmektedir. M. Ulpius Claudianus Carminius ise kendisinin *logistes*’liğe *consul* rütbesine ulaşmadan önce henüz daha *senatorius* rütbesindeyken atanmış olduğunu söylemektedir. Söz konusu yazıttan Carminius’un *arkhireus* (başrahip), *tamias* (haznedar), *arkhineopoios* (tapınak baş görevlisi), Aphrodisias’ta Aphrodite’nin hayat boyu rahibi olduğu öğrenilmektedir. Yerel memleketi Attouda’da ise hayat boyu *stephanephoros*’tur. Ayrıca Aphrodisias’ta *euergetes* olarak hizmetleriyle büyük takdir toplamıştır.

Carminius’un ilk karısı, *procurator Augusti* T. Flavius Athenagoras Agathos’un³⁴¹ kızı Flavia Appia’dır³⁴². Flavia Appia “kentin kızı” unvanına sahiptir ve Asia’da başrahibe olmuştur (bkz. T1-8a). Carminius Claudianus’un *arkhiereus*’liğini karısı vesilesiyle ve onunla birlikte yaptığı düşünülmektedir³⁴³. *Logistes* Claudianus’un ilk karısı Flavia Appia ile iki çocukları olmuştur. Bunlardan biri T. Flavius Carminius Athenagoras Claudianus³⁴⁴ İS. 190 yıllarında *consul suffectus* muhtemelen 194 yılında da *consul* olmuştur³⁴⁵. Ayrıca Lycia, Pamphylia ve Isauria’nın *proconsul*’lüğünü yapmıştır. Böylelikle *logistes*’in oğlu Athenagoras Claudianus, ünlü *Carminii* ailesini üç nesil sonra *consul*’lüğe ve dolayısıyla *ordo*

³³⁹ Thonemann – Ertuğrul 2005, 75.

³⁴⁰ PIR² C 433.

³⁴¹ PIR² F 223. T. Flavius Athenagoras Agathos, Aphrodisias’taki en eski ailelerden birisidir ve aile *ordo equester* mensubudur. Agathos, önde gelen bir İtalyan ailesi *Sallustii*’den bir kızla evlenmiştir. Bu şekilde *senatorius* rütbesini elde etmiştir.

³⁴² PIR² F 412.

³⁴³ Thonemann – Ertuğrul 2005, 79.

³⁴⁴ PIR² C 429.

³⁴⁵ Thonemann – Ertuğrul 2005, 80; MAMA VI, 74-75.

senatorius'a yükseltmiş bir kişidir. Zira baba Carminius Claudianus oğlunun *ordo senatorius* mensubu olmasıyla ve *consul*'lüğe yükselmesiyle övünmektedir. Flavia Appia ve Claudianus'un ikinci oğlu M. Ulpius Carminius Claudianus ise *stephanephoros* ve Attouda'da Meter Adrastos'un rahipliğini yapmıştır³⁴⁶. Ayrıca kendisi *neoteris* (genç) unvanı ile anılmaktadır.

Logistes Claudianus'un ikinci karısı ise Carminia Ammia'dır. Carminia Ammia da *stephanephoros* ve Attouda'da Meter Adrastos'un ve Aphrodite'nin rahibeliğini üstlenmiştir³⁴⁷. Ailenin muhtemelen dördüncü ya da beşinci kuşağı olan diğer torunları arasında da önemli mevkilere yükselmiş kişiler bulunmaktadır³⁴⁸.

3.2.3.1.4 Marcus Antonius Aleksandros Appianus

Örneğin *asiarkhes* Marcus Antonius Aleksandros Appianus'un *logistes*'liği ve *protos arkhon* Iulianus Phlorus'un eş zamanlı görevleri sırasında M. Aurelius ile Commodus'a adı belirlenemeyen bir bina için başlıkları ve halkaları ile birlikte on sütun ithaf edilmektedir (bkz. T1-10). Iulia Gordus'tan ele geçmiş bu yazıttan bu sütunların yapım masraflarını ise *agoronomia* görevi için Sextianus oğlu Menekrates'in üstlenmesine *logistes* Appianus'un karar verdiği öğrenilmektedir. Yazıttan *asiarkhes*'lik yapmış olduğu anlaşılan Appianus'un eyaletin en üst düzey dini görevini yerine getirmiş olmasından hareketle kendisinin elit tabakaya mensup bir kişi olduğu düşünülmelidir.

3.2.3.1.5 Marcus Ulpius Appuleius Eurykles

Aphrodisias'ta İS. 180-190'lı yıllarda *logistes*'lik yapan (bkz. T1-12a-b) M. Ulpius Appuleius Eurykles'in yerel memleketi Aizanoi'dur³⁴⁹. Eurykles'in babası Aizanoi kentinin önde gelen yerel ailelerinden birinin üyesi olan M. Ulpius Appuleianus Flavianus'tur. Baba Flavianus Aizanoi'da Zeus'in onuruna düzenlenen *Deia* yarışmasının büyük ihtimalle kurucusudur³⁵⁰. Flavianus aynı zamanda Zeus'in yaşam boyu rahipliğini üstlenmiştir ve

³⁴⁶ MAMA VI, 74.

³⁴⁷ MAMA VI, 75.

³⁴⁸ Thonemann – Ertuğrul 2005, 82-84.

³⁴⁹ OGIS II, 507.

³⁵⁰ Burrell 2004, 116-117.

agonothetes'lik yapmıştır³⁵¹. Eurykles'in dedesi Appuleius Flavianus ise Asia'nın Pergamon'daki tapınağında *arkhiereus* görevini yerine getirmiştir³⁵².

Eurykles ve babasının belgelendiği yazıtlardan ailenin *ordo equester* ya da *ordo senatorius* mensubu oldukları direk olarak anlaşılamamaktadır. Ancak aile Asia'nın önde gelen *Ulpii* soyundan gelmektedir³⁵³. Dolayısıyla Eurykles Aizanoi kentinde elit bir ailenin üyesidir.

Oğul Eurykles'in kariyeri İS. 2. yüzyılın ikinci yarısında uzanmaktadır. Eurykles, İS. 156/157 yılında Atina'da Panhellenion'da kendi memleketi Aizanoi'yu temsil etmiştir. Bu zaman sırasında Eurykles hem dost Panhellenler'in hem de Atina toplumunun gözünde kendini fark ettirmiştir. Bu nedenle Atina'dan ayrılıp kendi topraklarına döndükten sonra onun şahsına ikisi Aizanoi'a ve ikisi Asia Koinon'una toplam dört tane övgü mektubu gönderilmiştir³⁵⁴. Bir diğer mektup ise yine Panhellenion tarafından direkt olarak İmparator Antoninus Pius'a, Eurykles'in erdemleri üzerine onun dikkatini çekmek için gönderilmiştir³⁵⁵.

Bir başka yazıttan Eurykles'in Asia'nın *arkhiereus*'liğine İS. 161 yılında atandığı zaman Aizanoi'da imparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus'un heykellerinin dikim işiyle ilgilendiği öğrenilmektedir³⁵⁶. Bu tarihten kısa bir zaman sonra, İS. 162 ya da 163 yılında *proconsul*'ler tarafından Ephesos *gerousia*'sına *logistes* olarak atanmıştır³⁵⁷.

Eurykles'in bir diğer kamu görevi olan Smyrna'daki tapınaklarda ikinci kez Asia'nın *arkhiereus*'liğine seçilmiş olduğu aynı zamanda *logistes* olarak belgelendiği Aphrodisias'tan ele geçmiş yazıttan öğrenilmektedir (bkz. T1-12a). Söz konusu yazıtta Aphrodisias kentinde *logistes*'liği esnasında maddi sıkıntılardan dolayı artık kutlanamayan müzikal bir *agon*'un bütçesini düzenlemiş ve bayramın yeniden faaliyet göstermesini sağlamıştır. R. A. Kearsley,

³⁵¹ SEG 35, 1365.

³⁵² Burrell 2004, 116-117.

³⁵³ *Ulpii*'ye ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Naumann 1985, 217-226.

³⁵⁴ Panhellenler'in Flavius Cyllus'un *arkhon*'luğu sırasında Aizanoilular'a gönderdiği mektup: IGR IV, 573 (=MAMA IX, P7). Areopagus Atina meclisinin Aizanoilular'a gönderdiği mektup: IGR IV, 574 (=MAMA IX, P6). Panhellenler'in Cl. Iason'un *arkhon*'luğu sırasında Asia *koinonu*'na gönderdiği mektup: IGR IV, 576 (=MAMA IX, P8). Asia *koinonu*'na gönderilen diğer mektup korunmamıştır ancak IGR IV, 573'te bahsedilmektedir.

³⁵⁵ Mektubun kendisi günümüze ulaşmamakla birlikte imparatorun cevabı bulunmaktadır (IGR IV, 575 = MAMA IX, P9).

³⁵⁶ IGR IV, 564 (=MAMA IX, P18).

³⁵⁷ I. Ephesos Ia, 25, str. 5-6 (= OGIS II, 508; Oliver 1941, 93-96, nr. 11). Bu konu hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. tez dördüncü "Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής".

Eurykles'in hem eyalet çapındaki ikinci kez *arkhierosyne* hem de Aphrodisias'taki *logisteia* görevini büyük ihtimalle yazıtta Commodus'a atıflarda bulunduğu için İS. 180-190 arasındaki on yıllık süre içinde gerçekleştirmiş olduğunu düşünmektedir³⁵⁸.

3.2.3.1.6 Tiberius Flavius Demetrios

Iasos *logistes*'i Ti. Fl. Demetrios söz konusu yazıtta *asiarkhes* olarak geçmektedir (bkz. T1-17). Bir önceki örneğe benzer bir şekilde Demetrios *asiarkhia* gibi eyaletin en üst düzey mevkine ulaşmış olduğu için kendisi kentin ya da eyaletin önde gelen vatandaşlarından birisi olmalıdır. Demetrios'un yerel memleketi bilinmemektedir. Zira Iasos dışından başka bir kentten olsa gerektir.

3.2.3.1.7 Tiberius Claudius Aelius Crispus

Magnesia ad Maeandrum'da, Crispus'un *logistes*'liği sırasında İmparator Caracalla bir heykel kaidesiyle onurlandırılmaktadır (bkz. T1-22). Söz konusu yazıtta Crispus *asiarkhes* olarak anılmaktadır. Ephesos'tan ele geçen bir başka yazıtta ise Ephesos *boule* ve *demos*'u, Tiberius Claudius Aelius Crispus adında bir kişiyi Ephesos'taki tapınaklarda *asiarkhes* ve Büyük Ephesos oyunlarının *agonothetes*'i, *demos* ve *boule*'nin *grammateus*'i olarak onurlandırmaktadır³⁵⁹. Aynı yazıtta ayrıca vatani için diğer bütün *leitourgia* hizmetlerini yerine getirdiği de yazmaktadır. Yazıttan anlaşıldığı üzere Crispus büyük ihtimalle Ephesoslu'dur. Karısı Aufidia Quintilia da kendisi gibi Ephesos tapınaklarında rahibe ve başrahibelik yapmıştır. Ephesos yazıtında tam ismiyle anılan Ti. Cl. Aelius Crispus ile Magnesia ad Maeandrum *logistes*'i Crispus'un aynı kişiler olması muhtemeldir. Ancak Crispus'un *logistes*'liğinden Ephesos yazıtında bahsedilmemektedir. Crispus'un isminde baba tarafından Claudius ve anne tarafından Aelius gibi iki *nomen gentilicia* taşıması, mensubu olduğu aileye Roma vatandaşlık hakkının Tiberius dönemiyle Hadrianus zamanında verildiğine işaret etmektedir. Crispus ve karısı Asia Eyaleti'nin yüksek mertebesine ulaştıklarına göre elit tabakadan gelmiş olmalılardır.

3.2.3.1.8 Marcus Aurelius Zosimos

Tralleis'te ele geçen bir yazıtta Marcus Aurelius Zosimos büyük ihtimalle Tralleis *territorium*'una ait olan Aptyratheiton *katoikia*'sı tarafından onurlandırılmaktadır (bkz. T1-26). Zosimos *asiarkhes* ve Tralleis'te ise *logistes*'lik yapmıştır. Söz konusu yazıtta babası

³⁵⁸ Kearsley 1987, 50.

³⁵⁹ I. Ephesos III, 637.

Tykhikos da *stephanephoros* ve *asiarkhes* olarak anılmaktadır. Bunun dışında Zosimos kendisinin *senatus* ve *consul* sınıfına (*synkletikos* ve *consularis*) ulaşmış kişilerin akrabası olmasıyla övünmektedir. Yazıtta babası ve kendisi vesilesiyle imparatorluk hediyeleriyle (T1-26, str. 8-9: *τειμηθέντα διὰ τε τοῦ πατρὸς καὶ δι' αὐτοῦ βασιλικάϊς δωρεαῖς*) onurlandırılmıştır. Anlaşılan ailenin imparatorlar ile yakın bir ilişkisi bulunmaktadır. Ayrıca Zosimos Tralleis kentinde kendi gelirlerinden her alanda *euergetes* (*ἐν πᾶσιν εὐεργέτην ἀπὸ τῶν ἰδίων προσόδων*) olarak hizmetlerde bulunmuştur. Ancak *euergesia*'larının içerikleri bilinmemektedir.

3.2.3.1.9 Lucius Pescennius Gessius

Philadelphia (Alaşehir-Manisa) halk ve danışma meclisi Lucius Pescennius Gessius'u *asiarkhes* ve *logistes* olarak onurlandırmaktadır (bkz. T1-30). Yazıtta *asiarkhes* olarak anılan Gessius anlaşılan eyaletin eşraf tabakasından gelen bir kişi olmalı ve dolayısıyla yine Asia Eyaleti'nin bir kentinden gelmelidir. Bu yazıtın dışında Gessius'a ait başka bir veri bulunmamaktadır.

3.2.4. Diğer Soylular/Elitler

Asia Eyaleti'nde görev yapmış *curator rei publicae*'ler arasında hangi memleketten geldiği ve *ordo equester* mi *ordo senatorius* mensubu mu, eyalet ya da kent elit tabasından mı geldikleri olarak belirlenemeyen kişiler bulunmaktadır. Ancak bunların çoğunun *logistes*'lik dışında üstlendikleri diğer görevlerinden hareketle üst düzey bir tabakadan geldikleri anlaşılmaktadır. Bu yüzden bu kişilerin "Diğer Soylular" başlığı altında incelenmesi uygun görülmüştür.

3.2.4.1 Aulus Claudius Caecina [---]aius

Antoninus Pius Dönemi'nde *logistes* olarak görev yapan ve Ilionlular'ın *boule* ve *demos*'u tarafından onurlandırılan Aulus Claudius Caecina [---]aius'un Kyzikoslu olduğu epigrafik belgelerle kesin olarak bilinmektedir (bkz. T1-5). Ne var ki, *logistes*'liğinin belgelendiği bu yazıtın dışında kendisine dair yeterli veri bulunmamaktadır; ancak bu yazıt *curator rei publicae*'lerin görevlerini memleketlerinin dışında yapmaları gerektiğini göstermesi bakımından ayrı bir öneme sahiptir. Bununla birlikte Au[us] Claudius Caecina [--

--]aius'un, IGR IV, 152'de belgelenen Kyzikoslu A. Claudius Caecina Pausanias ile aynı kişi ya da onunla akraba olduğu düşünülmektedir³⁶⁰.

3.2.4.2 Aurelius Diodotos

Keramos'tan ele geçen ve *logistes* olduğu belgelenen Aurelius Diodotos'a işaret eden yazıt, *asiarkhes* Aur. Themistokles oğlu *strategos* P. Aelius Protoleon ile tarihlenmektedir³⁶¹. Zira P. Aelius Protoleon, Keramos'ta Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir sikkeden bilinmektedir³⁶². Dolayısıyla yazıtı İS. 2. yüzyılın ikinci yarısına tarihlemek mümkün görünmektedir. Keramos *logistes*'i Aurelius Diodotos Nysa'da muhtemelen aynı isimle *grammateus*³⁶³ olarak bilinen kişi ile özdeşleştirilmektedir ve Keramos'a atanmadan önce yerel *cursus*'unu Nysa'da tamamlamış olduğu belirtilmektedir³⁶⁴. Aur. Diodotos'a Nysa'da sık sık Marcus Aurelius, Lucius Verus ve Faustina Minor'un hem tek başına hem de ortak darplarında rastlanmaktadır³⁶⁵. Aur. Diodotos'un Nysa'da *grammateus* olarak geçtiği sikkeler İS. 161-166 arasına tarihlenmektedir. Dolayısıyla iki şahıs arasındaki özdeşleştirme doğru ise Aur. Diodotos'un *logistes*'liği için 166 yılı bir *terminus post quem* olmalıdır.

Nysa'da ayrıca Gordianus III Dönemi'nde sikke darplarında görünen bir *grammateus* Aur. Diodotos daha bulunmaktadır. Ancak muhtemelen Keramos *logistes*'i ile özdeşleştirilen Diodotos bu değildir. Keramos'tan ele geçen yazıttan (bkz. T1-13) Aur. Diodotos'un *logistes*'liğinin belgelendiği başka veri bulunmamaktadır.

3.2.4.3 Dionysios Menogenes

Yine hangi statüye bağlı olduğu tespit edilemeyen Dionysios Menogenes'in *logistes*'liği sırasında Prieneliler, Iulia Domna'yı onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-16). Söz konusu *logistes*'in adı burada *kratistos proconsul* Licinnius Nepos ve *procurator* ile birlikte

³⁶⁰ I. Ilion, s. 217-218; ayrıca krş. RE III, 2681, nr. 90.

³⁶¹ Burton 1979, 485, nr. 14.

³⁶² BMC Caria, 78, nr.7.

³⁶³ *Grammateus* Aurelius Diodotos'un ismine Nysa'da sikkeler üzerinde rastlanmaktadır: RPC IV 1462, 1, 2, 3, 4, 5; 1463, 1; 1482, 1, 2; 1456, 1, 2, 3, 4; 1459,1; 1466, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8; 1473, 1; 1475, 1.

³⁶⁴ Burton 1979, 468. Bu konu üzerine daha ayrıntılı bilgi ayrıca bkz. age. 485, nr. 14.

³⁶⁵ Aur. Diodotos adıyla Nysa'da 161-166 yılları arasında ve Gordianus III Dönemlerinde sikke darp edilmiştir: Özbil 2017, 341-342; 345; 644. Sikkeler için ayrıca bkz. Özbil 2017, Kat. 391-395 (M. Aurelius - L. Verus ortak sikkeleri); Kat. 396-419, 434-435 (Her iki imparatorun ayrı ayrı sikkeleri); Kat. 450-458 (Faustina Minor'un tek başına sikkeleri); Kat. 447-449 (Faustina Minor - M. Aurelius ortak sikkeleri). Aur. Diodotos ismine ayrıca Gordianus III Dönemi sikkelerinde de rastlanmaktadır: Özbil 2017, Kat. 565-566.

anılmaktadır. Menogenes'in adının *logistes* olarak böyle yüksek düzeydeki idari memurlarla birlikte anılması *logisteia* görevinin idari olarak valilik ve *procurator*'luktan sonraki en prestijli görev olduğuna işaret edebilir. Bu yüzden Dionysios Menogenes de yine elit bir tabakaya mensup olmalıdır.

3.2.4.4 Lucius Claudius Iberinus Eudaimon

Aphrodisias'ta muhtemelen İS. 177-180 yıllarında C. Iulius Philippos (bkz. T1-11a-b) daha sonra 180-192 yılları arasında M. Ulpius Appuleius Eurykles (bkz. T1-12a-b) *logistes* olarak görev yapmışlardır. Ancak bu kişilerin kent için aldığı önlemler ve yaptığı düzenlemeler yeterli gelmemiş olmalıdır. İS. 200'lü yıllarda yeni bir *logistes*'in Aphrodisias'ta görev yaptığı görülmektedir. Söz konusu yazıtta Aphrodisias danışma ve halk meclisi, kentin *logistes*'i ve *euergetes*'i Lucius Claudius Iberinus Eudaimon'u³⁶⁶ onurlandırmaktadır (bkz. T1-21). G. P. Burton, yazıtta *kratistos* unvanıyla anılan Eudaimon'u *equester* mensubu olarak kabul etmektedir³⁶⁷. Söz konusu yazıttan Eudaimon'un atlı sınıfına kaydedilmesine ya da herhangi bir *procurator*'luğuna ilişkin bir ibare bulunmamaktadır. Bu yüzden Eudaimon *ordo senatorius* mensubu da olabilir. Bunun dışında Eudaimon'un memleketi tespit edilememektedir.

3.2.4.5 N. N. ve I. Antius Quadratus Attalos

Sardesliler, adı bilinmeyen bir kişinin *proconsul*'lüğü ve *kratistos* Dionysios'un Asia'da *procurator*'luğu sırasında, imparatorlar ve Romalılar'ın *demos*'u için bir *aliptherion*'u temelinden itibaren taştan süsleriyle birlikte adı bilinmeyen bir kişinin kentin *logistes*'liğini yaptığı sırada inşa etmişlerdir (bkz. T1-24). Aynı yapı, söz konusu yazıtta str. 16'da adı geçen *kratistos* Iulius Antius Quadratus Attalos'un *logistes*'liği sırasında ise altın kaplama ile süslenmiştir. Quadratus'un yazıtta *kratistos* unvanı ile anılması kendisinin atlı sınıfından ya da *senator* olduğuna işaret edebilir. Ama bu kesin bir bilgi değildir.

3.2.4.6 Publius Nonius Mettianus

Ephesos'ta bulunmuş bir yazıtta Publius Nonius Mettianus'un vatanın *logistes*'liğini yaptığı sırada T. Cl. Bithynos adındaki bir kimse İmparator Caracalla'yı onurlandırmaktadır

³⁶⁶ PIR² C 891. Krş. PIR² C 861.

³⁶⁷ Burton 1979, 483, nr. 22. Burton, *kratistos* sıfatı genel olarak atlı sınıfı mensuplarına verilen bir unvan olduğu için böyle bir yorum yapmış olabilir.

(bkz. T1-25). Bir önceki örneğe benzer bir şekilde burada da adı belirlenemeyen bir *proconsul* geçmektedir.

3.2.4.7 Publius Aelius Antiokhos

Sebastopolisliler, İmparator Severus Aleksandros'u Sofist Publius Aelius Antiokhos'un *logistes*'lik yaptığı sırada onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-28). İS. 222-235 yıllarına tarihlenen yazıtın dikilmesi büyük ihtimalle Antiokhos'un denetimi altında gerçekleşmiş olmalıdır. Antiokhos yazıtta sofist olarak anıldığına göre toplumun önde gelen ve eğitilmiş bir kişisidir. L. Robert, bu yazıtta adı geçen P. Aelius Antiokhos ile Philostratos'un bahsettiği ve Aegeai ile Argos arasındaki *syngeneia*'nın (akrabalık bağı) yenilendiği antlaşmanın gerçekleşmesini sağlayan filozof Publius Antius Antiokhos ile aynı kişiler olduğunu düşünmektedir³⁶⁸.

3.2.4.8 Tiberius Claudius Kleitianos

Magnesia ad Sipylum *territorium*'una ait Ormoitenoi *katoikia* yerleşimi, *logistes* Tiberius Claudius Kleitianos'u onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-33). Söz konusu yazıtta Kleitianos son derece iyi bir adam, hem vatanında önde gelen hem de eyalette göze çarpan, erdem sahibi ve halka karşı iyi niyet besleyen bir kişi olarak anılmaktadır.

3.2.4.9 Aurelius Traianus

Synnada kenti son derece övgüye değer (ἀξιολογώτατος) *logistes* Aurelius Traianus'u onurlandırmaktadır (bkz. T1-34). Yazıtta *aksiologotatos* onursal unvanı ile anılması kendisinin elit tabakadan gelmiş olduğuna bir işaret etmelidir.

3.3 Pontus-Bithynia Eyaleti

3.3.1 Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Statüleri

1. Eyalet Valisi Olduğu Sırada *curator rei publicae* Olanlar

Pontus-Bithynia Eyaleti'nin ilk *logistes*'lerinden biri olarak belgelenen Caius Iulius Severus, bizzat İmparator Hadrianus tarafından Bithynia'ya gönderilmiş ve buradaki *curator rei publicae* görevini İS. yak. 135 yılında icra etmiştir. Bununla birlikte C. Iulius Severus, memuriyet kariyerine, İS. 2. yüzyılın başında imparatorluğun doğusunda yerine getirdiği görevlerle başlamıştır³⁶⁹. Onun *cursus*'una ilişkin bilgiler Ankyra'dan ele geçmiş son derece

³⁶⁸ Roberts 1954, 318.

³⁶⁹ C. Iulius Severus'un *senator*'luk kariyeri için ayrıca bkz. PIR² I 573; Halfmann 1979, 151, nr. 62.

önemli bir grup onurlandırma yazıtı sayesinde öğrenilmektedir (bkz. T1-42a-d). Bu yazıtlar birbirleriyle çok benzer ifadeler içermekte ve neredeyse hepsi İS. 2. yüzyılın ortalarına tarihlenmektedirler. Yazıtlardan anlaşıldığı üzere C. Iulius Severus, Hadrianus'un imparatorluğu sırasında üstlendiği görevlerinden ve elde ettiği başarılarından önce İmparator Traianus zamanında da hem Roma hem de kendi memleketi Ankyra için aktif bir şekilde çalışmıştır. İS. 114 yılına tarihlenen Ankyra yazıtlarından biri (bkz. T1-42d) Traianus'un Parth seferi esnasında (İS. 113/114), C. Iulius Severus'un, imparator ve ordularının Ankyra'dan geçişleri sırasında icra ettiği memuriyetlere ve kendi kentine yaptığı bağışlarına ilişkin övgüsel bir anlatım içermektedir. Roma askerleri Ankyra'dan geçerken C. Iulius Severus, Galatia *koinon*'unun *arkhiereus*'liğini üstlenmiştir ve bu görevi sırasında Roma askerlerinin kış kampında imparator ve askerlerine son derece önemli katkılar sağlamıştır (bkz. T1-42d, str. 30). Severus başrahiplik üstlendiği yılda ayrıca *gymnasion*'da kullanılması için sürekli olarak zeytinyağı tedarik etmiştir (bkz. T1-42d, str. 14-20). Severus *arkhiereus*'liğinin (başrahip) yanı sıra *sebastophantes*'lik de yapmıştır ve söz konusu görevi esnasında bu memuriyet için ayrılan para fonunu daha önceden yapıldığı gibi zeytinyağı alımı için harcamak yerine kamu binaları için kullanan ilk ve tek kişi olmuştur (bkz. T1-42d, str. 20-25). Büyük ihtimalle kamu hazinesinden karşılanan bu fon, *sebastophantes*'lik görevini üstlenen kişilerin kullanımına açık olmalıdır. Muhtemelen C. Iulius Severus zeytinyağı tedarikini kendi imkânlarından sağlamış olmalıdır. Bu nedenle *sebastophantes*'liğe ait gelirleri kamu binalarının yapım ve onarım masrafları için kullanmış olsa gerektir³⁷⁰. Söz konusu bu yazıtın, Ankyra'da imparatorluk tapınağının üzerinde ikinci rahip listesinin kaydedildiği yazıt³⁷¹ ile neredeyse aynı tarihlerde olması kayda değer bir durumdur³⁷². Bu tapınağın duvarları üzerine kazınan yazıtta başrahiplerin kamu binaları için (*erga*) bağış yaptıklarına ilişkin bilgiler bulunmaktadır. Yazıtta geçen εἰς τὸ ἔλαιον τοῦτω τῶι πόρ[ῳ] (zeytinyağını tedarik etmek için/etmeğe) ifadesi zeytinyağı tedarik için belirli bir durumun varlığına işaret etmektedir (bkz. T1-42d, str. 24). Bu ifade aynı yazıtın daha önceki satırlarında bahsedilen Roma askerlerinin geçişi sırasında zeytinyağı talebinin çok yüksek olduğu durumlarda yağ tedarik etmeyi kastetmektedir. Bu nedenle Severus *arkhiereus*'lik ve *sebastophantes*'lik görevlerini eş zamanda yapmış olmalıdır³⁷³. Severus ayrıca kendi memleketi Ankyra'da *arkhon*, *agonothetes* ve *agoranomos*'luk yapmıştır. Aynı yazıttan, bu

³⁷⁰ Mitchell – French 2012, 228.

³⁷¹ Mitchell – French 2012, 152-153, nr. 4.

³⁷² Mitchell – French 2012, 229.

³⁷³ Mitchell – French 2012, 229.

görevlerini aynı zamanda mı yoksa sırasıyla mı icra edip etmediği anlaşılmamakla birlikte onları askerlerin iki geçişi arasına sıkıştırmış olduğu, bu da bütün hepsini eş zamanlı bir şekilde yerine getirdiği anlamına gelmektedir³⁷⁴.

C. Iulius Severus, Hadrianus Dönemi'nde de aktif bir şekilde faaliyet göstermiştir. Ancak Severus'un Hadrianus ile tanışması muhtemelen imparatorun İS. 117 yılında Asia Eyaleti üzerinden Ankyra'ya geldiği zaman olmalıdır. Böylelikle aralarındaki bu tanışıklıktan dolayı Hadrianus'un C. Iulius Severus'a verdiği ilk görevlerden biri, önceden Traianus'un Roma topraklarına kattığı yeni eyaletleri Severus'un yönetimine bırakmasıdır³⁷⁵. Yukarıda sözü edilen onurlandırma yazıtlarından (Bkz. T1-42a-c) C. Iulius Severus'un, Hadrianus Dönemi'nde bizzat imparator tarafından halk *tribunus*'ları arasına (καταταγέντα εἰς τοὺς δημαρχικοὺς ὑπὸ θεοῦ [Ἀ]δριανοῦ) seçilmiş olduğu öğrenilmektedir. Severus, böyle yüksek bir mevkiye seçilebilmesini büyük ihtimalle daha önceden, yani Traianus Dönemi'nde Roma için yaptığı hizmetlere borçlu olmalıdır. C. Iulius Severus'un Hadrianus zamanındaki bir diğer görevi ise, İS. yak. 128-130 yıllarında Asia Eyaleti'ne *legatus pro praetore* olarak gönderilmesidir. C. Iulius Severus'un bu üst düzey görevi ilgili yazıtlarda πρεσβεύσαντα ἐν Ἀσίᾳ ἐξ ἐπιστολῆς καὶ κωδικίλλων θεοῦ Ἀδριανοῦ ifadesiyle geçmektedir. Buradan anlaşılan C. Iulius Severus, “*Tanrısıl Hadrianus'un mektubu ve imparator tarafından verilen emirlere ya da ayrıcalıklara ilişkin tabletler uyarınca (codicilli) Asia'da legatus'luk*” yapmıştır. W. Eck yazıtta bahsedilen *epistula*'nın, Severus'un Asia'daki pozisyonuna ilişkin gizli bilgileri içermiş olduğunu öne sürmektedir³⁷⁶. Zira *codicilli* imparatorun özel olarak atadığı bir kişi için olmalıdır³⁷⁷.

Severus'un bir diğer önemli sorumluluğu ise, İS. 132 yılında Syria'nın yönetimini vekil vali olarak üstlenmesidir. Syria valisi Publicius Marcellus, Iudaia Ayaklanması yüzünden Syria'dan ayrıldığı zaman vali Marcellus'un yokluğunda eyaletin yönetimini Severus geçici olarak devralmıştır³⁷⁸. Syria valiliğinden sonra ise C. Iulius Severus Akhaia *proconsul*'lüğüne atanmıştır. Bu görevlerindeki gözle görünür başarılarından ötürü, önemli mevkilerle onurlandırılmaya layık görülmüştür. Zira Hadrianus C. Iulius Severus'u halk *tribunus*'ları arasına seçmiştir, yani onu *senator*'luk mevkiine yükseltmiştir. Bunun yanı sıra özel bir misyonla Hadrianus tarafından 5 *fascies* ile Bithynia'ya *corrector* ve de mali işlerden

³⁷⁴ Mitchell – French 2012, 229.

³⁷⁵ Halfmann 1986, 194, krş. Mitchell – French 2012, 232.

³⁷⁶ Krş. Mitchell – French 2012, 232.

³⁷⁷ *Codicilli* ve *epistulae* uyarınca yapılan atamalara ilişkin bkz. Haensch 1996.

³⁷⁸ Eck 1999, 83.

sorumlu *curator rei publicae* olarak gönderilmiştir. Söz konusu yazıttan, C. Iulius Severus'un 5 *fascēs* ile Bithynia'ya *corrector* (str. 18-20: πρὸς πεντε ῥάβδους πεμφθέντα εἰς Βεῖθυνίαν διορθωτὴν καὶ λογιστὴν) olarak atanmasından kendisinin sıra dışı bir durumla göreve getirildiği anlaşılmaktadır. Yani Severus, Bithynia'ya vali yetkisi ile üst düzey bir konumda gönderilmiş olsa gerektir. Zira *corrector*'lar ya validen bağımsız olarak görev yapan ve imparator tarafından *imperium* yetkisi verilmiş üst düzey görevlilerdir ya da aynı zamanda eyalet valiliğini de üstlenmişlerdir. Severus'un bu özel atamasından kendisinin *corrector*'luğu sırasında eyaletin valilik görevine de atanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte *corrector*'ların görev alanları genel olarak eyaletteki tüm kentleri ya da eyaletin bir bölümündeki kentleri kapsayacak şekilde daha geniştir. *Corrector*'lar sadece finansla ilgili problemlerle değil; aynı zamanda eyalette düzeltilmesi gereken tüm sorunları kontrol altına almakla yükümlüydüler³⁷⁹. C. Iulius Severus'un Bithynia'da *curator rei publicae* olarak hangi kent ya da kentlerde tam olarak hangi görevleri yaptığı Ankyra'dan ele geçen bu yazıtlardan anlaşılamamaktadır. Bununla birlikte C. Iulius Severus büyük ihtimalle eyaletin Plinius'un valiliği zamanında içinde olduğu mali sıkıntıların henüz çözülmemiş olmasından kaynaklı gönderilmiş olmalıdır. Severus, Bithynia'daki bu görevlerini İS. yak. 135 yılı dolaylarında yerine getirmiştir. C. Iulius Severus'un Bithynia'ya gönderildiği, Cassius Dio'nun aktarımlarından da bilinmektedir. Cassius Dio, Severus'un hem kendi vatanında yaptığı hizmetleriyle hem de Roma tarafından verilen görevlerde gösterdiği iyi niyet ve özveri sayesinde uzun süre adının anıldığını ve her zaman hafızalarda olduğunu belirtmektedir³⁸⁰. C. Iulius Severus'un özel olarak seçilip Bithynia'ya gönderilmesinden açık bir şekilde Hadrianus'u yakından tanıdığı anlaşılmaktadır ve onların dostluğu ya da tanışıklığı belki de Traianus'un ordusunun İS. 113'te Ankyra'dan geçmesiyle bağlantılı olarak daha eski bir tarihe de gidebilir³⁸¹.

C. Iulius Severus'un Asia eyaleti *legatus*'luğu Eskişehir yakınlarında bulunmuş bir yazıt³⁸² sayesinde de teyit edilebilmektedir. Yazıtta C. Iulius Severus'un görevi *legatus pro praetore Asiae* olarak geçmektedir ve bu yazıt Asia kenti Dorylaion ve Bithynia kenti Nikaia arasında bir sınır tartışması yaşandığına işaret etmektedir. Bu durumda C. Iulius Severus bu sorunu çözmekle yükümlü yönetici durumundadır. Ancak söz konusu yazıttan anlaşıldığı üzere sınır tartışması sadece kent sınırı değil; aynı zamanda eyalet sınırıyla ilgili olmalıdır. Bu

³⁷⁹ Krş. Ertekin 2013, 499.

³⁸⁰ Cass. Dio. 69. 14. 4.

³⁸¹ Mitchell – French 2012, 232. Ayrıca bkz. age., 227-230, nr. 72.

³⁸² MAMA V, 60.

sınır yazıtında, *legatus pro praetore* olarak belgelenen Severus'un bu görevi Ankyra'da ele geçmiş yazıtlarda (T1-42a-c) geçen, “*Tanrısıl Hadrianus'un mektubu ve imparator tarafından verilen ayrıcalıklara ilişkin emirleri uyarınca legatus olan*” (πρεσβεύσαντα ἐν Ἀσίᾳ ἐξ ἐπιστολῆς καὶ κωδικίων τοῦ θεοῦ Ἀδριανοῦ) ifadesiyle belirtilen özel atamasına karşılık gelmektedir. Bu yüzden bu sınır düzenlemesi C. Iulius Severus'un Bithynia'da 5 *fascies* ile *corrector* ve *curator rei publicae* olarak görev yaptığı döneme denk gelmesinden ziyade Asia'da *legatus* olarak görev yaptığı İS. yak. 128-130 yıllarına tarihlenmelidir³⁸³.

Bununla birlikte İS. 138-140'lı yıllara gelindiğinde C. I. Severus'un kariyer basamaklarını hızla tırmandığı görülmektedir. Onun bu görevleri arasında Kronos *aerarium*'unun *praefectus*'luğu, *consul*'lük, *pontifex*'lik ve Roma'da devlet işlerinin *curator*'luğu (*curator operum publicorum*) gibi görevleri bulunmaktadır. Bu görevlerinden sonra, İmparator Hadrianus tarafından Germania Inferior Eyaleti'nin valisi (*hegemon presbeutes*) olarak görevlendirilmiştir. C. Iulius Severus'un üstlendiği son görevi ise Asia *proconsul*'lüğüdür. Bu görevi söz konusu yazıtlar arasında sadece İS. 152/153 yılına tarihlenen onurlandırma yazıtında belgelenmektedir (bkz. T1-42c)³⁸⁴. Severus'un, Asia *proconsul*'lüğünden sonra başka bir görev icra edip etmediği bilinmemektedir. Büyük ihtimalle bu yazıt, Severus'un yükselme haberlerinin kendi kentinde yerel halk tarafından bilinir olmaya başladığı zaman dikilmiş olmalıdır. Çünkü bu yazıtı, bir Lykaonia kenti olan Savatra'dan Tantolos oğlu Tantolos ve onun oğlu Sokos, kendilerinin *euergetes*'i ve dostu olan C. Iulius Severus'u onurlandırmak amacıyla dikmişlerdir³⁸⁵. En geç tarihli bu yazıttan anlaşıldığı üzere C. Iulius Severus, Asia eyaletindeki görevinden sonra memleketine dönmüş olmalıdır.

³⁸³ Mitchell – French 2012, 232.

³⁸⁴ Ayrıca bu yazıtın İS. 152/153 yılına tarihlenmesi, Aelius Aristides'in sofistlerin *leitourgia* yapmasına karşı çıktığı ve kendisi için dönemin Asia *proconsul*'ü C. I. Severus'tan muafiyet istemesine ilişkin verdiği söylevleriyle (Ael. Ar. Orat. L. 428 K) aynı tarihe denk geldiği belirtilmektedir. Krş. Mitchell – French 2012, 234.

³⁸⁵ Bu onurlandırma yazıtı Severus'un Galatia kökenli yakınları tarafından değil, fakat Lykaonia'daki Savatra kentinden bir baba ve oğlu tarafından dikilmiştir. Bu baba ve oğul, C. Iulius Severus'un kendilerinin *euergetes*'i ve dostu olmasından yararlanmışlardır. Bu yazıt (bkz. T1-42c), Severus'u onurlandıran diğer yazıtlarında olduğu gibi (bkz. T1-42a, b ve d) onun Galatia Kralları ve *tetrarkh*'lar soyundan geldiğine ilişkin bilgileri ve kendi memleketi Ankyra'da daha erken zamanlarda yerine getirdiği memuriyetleri saymayı ihmal etmektedir. Bunun nedeni belki de, Severus'un Galatia kökenli bağlantıları ve yerel kariyerinin, Savatralı baba ve oğlunu onun Ankyra'daki akrabalarından çok daha az ilgilendirmiş olması olabilir. Bununla birlikte Savatra'da etnik Galatia kökenli yerleşimcilerin var olduğu belirtilmektedir. Krş. Mitchell – French 2012, 234.

Bithynia kentlerinden Nikomedeia’da ele geçen kurşun ağırlıkları yazıtlarından³⁸⁶ üçünde vali aynı zamanda *curator rei publicae* olarak görülmektedir (T1-44, 45, 59). Bunlardan ilki Pontus-Bithynia Eyaleti’nde İS. 174-175 yıllarında hem *legatus Augusti pro praetore* hem de Nikomedeia’da *logistes* olarak belgelenen (bkz. T1-44) P. Herennius Niger Atticianus’tur³⁸⁷.

Aynı durum İS. 176-177 yılında *legatus Augusti pro praetore* olarak görev yapan Quintus Aur. Polus için de geçerlidir (bkz. T1-45)³⁸⁸. Bu kişilerin vali olmalarının yanı sıra sürpriz bir şekilde Nikomedeia’nın *logistes*’i olarak da görev yapmalarının tesadüf olmadığı düşünülmektedir³⁸⁹. İS. 174-176 yıllarında Markoman savaşı³⁹⁰ ve İS. 175 yılında Avidius Cassius’un Syria’da ayaklanma çıkartmasından³⁹¹ dolayı ordunun büyük bir bölümü batıdan doğuya sevk edilmiştir. Avidius yenilince, İmparator Marcus Aurelius, Macaristan’dan geçerek Nikomedeia üzerinden Syria’ya gitmiştir. Nikomedeia Batı-Doğu bağlantısında stratejik bir konuma sahip olduğu için kent kamu hazinesinden büyük ihtimalle imparator ve orduya büyük harcamalar yapmış olmalıdır. Zira kurşun ağırlıklar üzerinde hem yerel ölçü hem de İtalyan ölçüsü bulunmaktadır. Roma ölçüsünün kullanılıyor olması o dönemde buradan askeri bir geçişin olduğuna işaret edebilir. Böylece bölgenin askerlerin geçiş güzergâhı üzerinde olması bu dönemde burada bir karmaşaya ve mali sıkıntılara yol açmış gözükmektedir.

Roma’dan ele geçen epigrafik bir belgede Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus adlı başka bir vali de önceki örneklerle benzer şekilde İS. 194 yılında Pontus-Bithynia Eyalet valiliğinin yanı sıra Nikomedeia’da *curator rei publicae* olarak görev yapmıştır (bkz. T1-47). Lucius Fabius Cilo, İS. 193 ve 204 yıllarında iki kez *consul* olmuştur³⁹². Cilo *consul*’lüğünden önce bazı memuriyetler üstlenmiştir. Bunlar, valilik,

³⁸⁶ Haensch – Weiß 2005, 443-498; 2007, 183-218; Dönmez-Öztürk – Haensch – Öztürk – Weiß 2008a, 243-260; 2008b, 261-265; Haensch – Weiß 2014, 513-549.

³⁸⁷ Haensch – Weiß 2014, 526 vd.

³⁸⁸ Haensch – Weiß 2014, 526 vd.

³⁸⁹ Haensch – Weiß 2014, 526-527.

³⁹⁰ Haensch – Weiß 2014, 527 ve dn. 53.

³⁹¹ Haensch – Weiß 2014, 527 ve dn. 54.

³⁹² Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus’un *cursus honorum*’una ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. PIR² F 27; RE VI, 1763, nr. 65; Pflaum 1960, 30-35, nr. 17; Rémy 1989, 104-107, nr. 77; DNP 4, 1998, 376 II 6; Doğancı 2007, 272-277; Thomasson 2009, 12, nr. 06:012 ve 98, nr. 27:047.

askeri görevler, dini görevler ve *curatio rei publicae*'dir³⁹³. Vali Cilo'nun Nikomedeia'da üstlendiği *curator*'luk görevi Septimius Severus'un, Pescennius Niger'e karşı açtığı savaş esnasına (İS. 193) denk gelmektedir. Bu nedenle Septimius Severus'un, Bithynia-Pontus eyaletine güvenebileceği bir kişi olan Cilo'yu vali olarak göndermesinin bilinçli bir tercih olduğu düşünülmektedir³⁹⁴. Burada da anlaşılan Nikomedeia kentinin yine bir savaş durumunda orduya sağlamak zorunda kaldığı katkı yüzünden, İS. 2. yüzyılın sonlarına doğru kentin finansal durumunda bir takım problemler meydana gelmeye başlamış ve kentte mali konularla ilgilenmek üzere üst düzey bir memura ihtiyaç duyulmuş olmalıdır. Bir valinin *curator rei publicae* olarak görev yapması örneklerine Anadolu'da sadece Pontus-Bithynia'da rastlamaktayız³⁹⁵. Her ne kadar söz konusu örnekler Plinius'tan yarım asırdan fazla bir süre sonra olsa da, adı geçen valilerin aynı anda hem eyalet valiliğini hem de *logisteia* görevini üstlenmesi, Bithynia'da böyle bir geleneğin olduğuna işaret edebilir. Bu bakımdan Plinius'un da *curator rei publicae* olarak görev yapmış olma olasılığını kuvvetlendirebilir³⁹⁶. Elbette bu durum Pontus-Bithynia Eyaleti'nde görev yapmış her valinin aynı zamanda *curator rei publicae* olarak görev yaptığı anlamına gelmemektedir.

İS. 236 yılına tarihlenen ve yine Nikomedeia'dan kurşun ağırlık üzerinden Lucius (ya da Aulus?) Ranius Optatus'un da Pontus-Bithynia'nın *legatus Augustorum pro praetore*'si olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-59). Ranius Optatus *legatus Augustorum pro praetore*'liğinin yanı sıra eyaletin *logistes*'liğini de yapmaktadır. Optatus'un eyalet valiliği imparatorlar Maximinus Thrax ve Maximus Caesar'ın (İS. 235-238) ikinci yönetim yılına İS. 236'ya denk gelmektedir. L./(A.?) Ranius Optatus³⁹⁷, İS. 238 yılına tarihlenen ve Amastris'ten ele geçen bir yazıtta *lamprotatos hypatikos* (son derece seçkin *consul* sınıfı mensubu) ve *euergetes* olarak onurlandırılmaktadır³⁹⁸.

³⁹³ L. Fabius Cilo'nun belgelendiği diğer yazıtları için ayrıca bkz. CIL VI, 312 ve 1409, 1410; CIL XIV, 251; AE 1926, 79; CIL III, 4120, 4617, 4622, 4638; 4642 ve 4640; AE 1977, 807; IGR IV, 1674; CIL XV, 7447-7448.

³⁹⁴ Doğancı 2007, 275-276.

³⁹⁵ Asia Eyaleti'nde ise vali yardımcısı aynı zamanda *curator rei publicae* olarak belgelenmektedir.

³⁹⁶ Bu konu bkz. yuk. tez bölüm "Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özeline *curator rei publicae* İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri" adlı bölümde daha ayrıntılı bir şekilde incelenmiş ve tartışılmıştır.

³⁹⁷ Amastris'ten ele geçen bu yazıtta A. (ya da L.?) Ranius Optatus'un ismi, F. Di. Benedetto (1998, nr. 4; SEG 48, 1502 = Cyriacus of Ancona, nr. 48), tarafından Α(ύλον) ya da Λ(ούκιον) Πάνιον Ὀπτᾶτον olarak edisyon edilmiştir. Ancak Benedetto, İS. 198-211 arasında *consul* ve *legatus provinciae Asiae* olarak belgelenen L. Ranius Optatus'a (PIR² VII I, nr. 24) atıfta bulunmaktadır.

³⁹⁸ Benedetto 1998, nr. 4; SEG 48, 1502 (= Cyriacus of Ancona, nr. 48).

Hadrianus tarafından vali ve *logistes* olarak atanan C. Iulius Severus'tan sonra kurşun ağırlık yazıtlarından ve kurşun ağırlık olmayan başka yazıtlardan (bkz. T47a-b) anlaşıldığı üzere çok sık olmasa da Pontus-Bithynia'da eyalet valisinin aynı zamanda *curator rei publicae* olarak atanması bu eyaleti diğerlerinden ayırt eden bir özelliğidir.

2. Bithyniarkhes ve pontarkhes'ler arasından *curatores rei publicae* olanlar

Curator rei publicae görevine genellikle *senatorius* ya da *equester* (atlı) sınıfına mensup kişiler atanmaktadır³⁹⁹. Bununla birlikte birlik memuriyeti üstlenen eyalet eşrafından seçilen *curator rei publicae* örnekleri de bulunmaktadır. Nitekim eyalet kentlerinde imparator kültü başrahiplik görevini (ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν) tamamlamış *curator rei publicae*'ler belgelenmektedir. Pontus-Bithynia'da *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* gibi eyaletin en üstün mevkilerine ulaşmış *curator*'lar tespit edilmektedir⁴⁰⁰.

Prusa ad Olympum'dan (Bursa) ele geçen bir yazıtta (bkz. T1-43) adı belirlenemeyen ve “hayat boyu *logistes*” olarak anılan bir kişi belgelenmektedir⁴⁰¹. Adı belirlenemeyen bu kişi *curator rei publicae* örneklerinde olduğu gibi *bithyniarkhia* ve *pontarkhia* gibi üst düzey mevkilere ulaşmıştır. Ayrıca kendisi Augustus kültünün ikinci kez rahibi olmuş ve *agonothetes*'lik yapmıştır. Söz konusu yazıtta str. 6-7'de, λογιστῆ[ν] διὰ βίου τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως> olarak geçmektedir. Söz konusu “τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>” ifadesinde *genetivus plural* formda Prusa'dan başka bir kentin adı beklenmelidir. Zira eğer bu kişi “hayat boyu *logistes*” olarak kendi memleketinde görev yapmış olsaydı “τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>” yerine “τῆς λαμ<προτάτης πατρίδος>” ifadesi kullanılırdı. Bu yüzden adı belirlenemeyen bu kişinin *logistes*'liğini memleketinin dışında yapmış olduğu dolayısıyla *curator rei publicae* atması olduğu düşünülmektedir⁴⁰². Ancak *curator rei publicae* üst düzey görevlilerinde “hayat boyu” ifadesine rastlanmamaktadır. Çünkü bunlar sadece belirli bir zaman dilimi için atanmaktaydılar. T. Corsten, “hayat boyu” ifadesinin onursal bir unvan olabileceğini ileri sürmektedir.⁴⁰³

³⁹⁹ Liebenam 1897, 293-297; Burton 1979, 466.

⁴⁰⁰ Birlik memuriyetleri *Bithyniarkhia* ve *Pontarkhia*'ya ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Vitale 2012, 191-198.

⁴⁰¹ Yerel *logistes*'ler arasında “hayat boyu *logistes*” olarak belgelenen ve adı belirlenemeyen bir örnek vardır bkz. aşağı. tez dördüncü bölüm “Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής” ve “*Testimonia* 3 – Küçük Asya Kentleri'nde Yerel *Logistes*'lere İlişkin Epigrafik Belgeler”, T3-5.

⁴⁰² I. Prusa ad Olympum, s. 30.

⁴⁰³ I. Prusa ad Olympum, s. 30.

Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş ve İS. 3. yüzyılın başlarına tarihlenen oldukça detaylı bir yazıttan Ti. Claudius Piso'nun⁴⁰⁴, memuriyet hayatı ve dolayısıyla da Nikomedeia'nın *logistes*'i olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-50). Bu yazıt Bithynia kökenli gerçekten çok çalışkan ve hırslı bir adamın politik amaçları uğruna yaptıklarını gösteren ayrıntılı bir örnektir. Zira Ti. Cl. Piso'nun kent ve eyalet düzeyindeki memuriyetler ile başlayan *cursus honorum*'u Roma'da yerine getirdiği *dikastes*'liğe kadar ulaşmıştır. Torunu Ti. Cl. Piso⁴⁰⁵ ise *senator*'luğa yükselmiştir.

Ti. Cl. Piso'nun kariyer basamakları *dekaprotos*, *poleitographos* (kayıt memuru), *arkhon*'luk, Prusias ve Nikomedeia'da *agonothetes*'lik gibi kent memuriyetleri ile başlamaktadır. Kentte üstlendiği kamu görevlerinin yanı sıra eyalet çapında Birlik memuriyetlerinin en üst makamı olan *bithyniarkhes* ve *helladarkhes* gibi son derece yüksek mevkilere ulaşmıştır. Bunların dışında yine eyalette *arkhon* ve *proegoros*⁴⁰⁶ (avukat) olarak görev yapmaktadır. *Sebastophantes*'lik ve Bithynia'nın büyük ve *koinon* tapınağının *Mysteria* törenlerinin *hierophantes*'liği gibi dini görevleri de yerine getirmiştir.

Ti. Cl. Piso kent ve eyalette üstlendiği görevlerinden sonra imparatorluk düzeyinde Roma'da *dikastes*'lik yapmıştır⁴⁰⁷. Böylece *iudices* (yargıçlar) listesinde yer alan⁴⁰⁸ Piso'nun *dikastes*'liği Antoninuslar Dönemi'nin sonlarına tarihlenmektedir⁴⁰⁹.

Onun Nikomedeia *curator rei publicae*'liği de Roma ataması olduğu için imparatorluk düzeyinde bir görev olarak kabul edilmelidir. *Bithyniarkhes*'liğe ulaşmış olması onun *curator rei publicae*'liğe atanmasına vesile olmuş görünmektedir. Zira Bithynia'da *bithyniarkhes*'liğe

⁴⁰⁴ PIR² C 961; Demougis 1999, 598; Fernoux 2004, 429-431, nr. 12.

⁴⁰⁵ PIR² C 960. Kariyeri için ayrıca bkz. Fernoux 2004, 471, nr. 42.

⁴⁰⁶ Yazıtta şaşırtıcı bir şekilde *ethnos*'un *proegoros*'u olarak kullanılmıştır. Muhtemelen burada *ethnos* ile kastedilen *koinon* ya da eyalet olmalıdır. Krş. Bekker-Nielsen 2008, 109.

⁴⁰⁷ Roma'da *dikastes*'lik yapmak ve *iudices* listesinde yer almak için *equester* mensubu olmak gerekiyordu. Caligula'nın imparatorluğundan beri, Roma'da oturan halk mahkemelerinin jüri heyeti herbiri için milyonlarca üyeye sahip beş *decuria* yargıcından seçiliyordu. Teorik olarak sadece ilk üç *decuria* atlı sınıfı olarak kabul ediliyordu, geriye kalan ikisi ise 200.000 *sestertii census* ile birlikte özel bireylerden ve imparator tarafından onursal olarak seçilmiş ailelerden oluşmaktaydı. Bkz. Fernoux 2004, 430. Ancak ne varki İS. 2. yy.'da bu son iki *decuria* yavaş yavaş eyalet atlı saygınlığına yükseltilmeye başlanmıştır. Ephesos'tan bir yazıtta (AE 1972, n° 573) ve Plinius ile çağdaş olan M. Gavius Bassus'un 5. *decuria* arasına seçildiği kaydedilmektedir. Krş. Fernoux 2004, 430 ve dn. 34 ile birlikte.

⁴⁰⁸ Ti. Cl. Piso'nun *iudices* listesinde yer almasına ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. aşağı. "3.4.3.1.2 Tiberius Claudius Piso".

⁴⁰⁹ Fernoux 2004, 430.

ulaşmış *curator rei publicae* örneklerini çoğaltmak mümkündür. Büyük ihtimalle Piso, Nikomedeia’da *curator rei publicae* olarak mali sıkıntılar ve hesap denetimi gibi işlerle ilgilenmiş olmalıdır. Bu görevini İS. 2. yüzyıl sonu – 3. yüzyıl başına tarihlemek olası gibi görünmektedir. Zira söz konusu yazıtta (T1-50) dede Piso, torunu Ti. Cl. Piso’nun⁴¹⁰ *senator*’luk mevkiine ulaşmış olmasıyla övünmektedir. Torun Cl. Piso Septimius Severus’un imparatorluğunun sonunda *legatus legionis* olmuştur. Büyük ihtimalle torun Piso’nun babası da *senatores* arasına seçilmiş olmalıdır.

Prusias ad Hypium’dan ele geçen ve İS. 3. yüzyıl başlarına tarihlenen bir grup yazıtta babasının *logistes* olmasıyla, ailesi ya da soyundan gelenler arasında *logistes* ile *bithyniarkhes* gibi üst düzey görevleri üstlenmiş kişilerin varlığıyla övünen kimseler belgelenmektedir. Bunlardan biri Titius Ulpius Aelianus Papianus’tur ve babasının *logistes*’liğiyle övünmektedir.

Prusias’ta, *Sebastene (Augusta) phyle*’si, Titius Ulpius Aelianus Papianus’u onurlandırmaktadır (bkz. T1-52). Bu onurlandırma yazıtından Papianus’un babası Ulpius Titius Aelianus Antoninus’un, Kioslular’ın son derece parlak kentinin *logistes*’i olduğu öğrenilmektedir. Baba Aelianus Antoninus eyalet bünyesinde en üst düzey mevkilerden olan birlik memuriyetlerinden *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* rütbesine ulaşmıştır. Ayrıca yazıtta Aelianus Antoninus’un “geriye kalan bütün memuriyetleri” de üstlenmiş olduğu belirtilmektedir. Antoninus’un *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* gibi yüksek mevkilere ulaşması ve *logistes*’liğini kendi memleketi dışında yapması onun imparator ataması *curator rei publicae* olmasını kuvvetlendirmektedir. Yazıt İS. 3. yüzyıl başlarına tarihlenmektedir. Ancak Aelianus Antoninus *logistes*’lik görevini büyük ihtimalle bu tarihin biraz daha öncesinde yani Septimius Severus döneminde yerine getirmiş olmalıdır. Çünkü yazıttan anlaşıldığı üzere oğlu Papianus İS. 3. yüzyılda memuriyetler üstlenmiş ve *euergesia* hizmetlerinde bulunmuştur. Bu nedenle babası Antoninus’un *logistes*’liğini bu tarihin biraz daha öncesine tarihlemek gerekir. Aelianus Antoninus’un Kios’ta yaptığı bu *logistes*’lik görevi diğer kaynaklarla desteklenmemektedir. Bununla birlikte aynı kentte başka bir *curator rei publicae* ismi şimdiye kadar belgelenmemiştir.

Prusias ad Hypium’dan ele geçen bir diğer yazıtta (bkz. T1-55), Dia (Akçakoca) *emporion* sakinleri ve Prusiaslılar, *logisteia*’sı sırasında her hangi bir zarara uğratmaksızın *emporion*’un kamu gelirlerini arttırdığı; kamu binalarının yapımı konusunda kente ait *emporion*’u teftiş edip problemi çözdüğü ve işin sonlandırılmasını sağladığı için Marcus

⁴¹⁰ PIR² C 960. Kariyeri için ayrıca bkz. Fernoux 2004, 471, nr. 42.

Aurelius Khrysenios Damatrios'u onurlandırmaktadırlar. M. Aur. Khrysenios Damatrios, aynı yazıtta *bithyniarkhia* ve *pontarkhia*'nın sorumlusu olarak da belirtilmektedir. Ayrıca Damatrios, Prusias'ta *epistates*'lik görevini yerine getirmiştir. Yazıtın tarihi üzerine modern araştırmacılar tarafından Roma İmparatorluk Dönemi⁴¹¹ ve *constituo Antoniniana* sonrası⁴¹² gibi iki farklı görüş bulunmaktadır. Damatrios'un kamu gelirlerini çoğaltma çabaları ve kamu binalarının yapımı konusunda kente ait *emporion*'u teftiş edip problemi çözmüş olması kendisinden 150 yıldan fazla bir süre önce görev yapmış vali Plinius'u hatırlatmaktadır. Zira Plinius da Pontus-Bithynia'daki valilik görevi sırasında eyalet kentlerinin planlama yapmadan tiyatro, *gymnasion* ve hamam gibi kamu binalarının yapımına giriştiklerini ve bu yapıları yarım bıraktıklarını aktarmaktadır⁴¹³. Bunun neticesinde kent gelirlerinde ciddi derecede azalma ve bozulma olduğu için Plinius yapımına başlanan ve yarım bakılan kamu yapılarını da denetimi altına almıştır⁴¹⁴.

Ailesinde *logistes*'ler olmasıyla övünen bir başka isim Marcus Domitius Paulianus Falco'dur. Prusias'ta *phylarkhos*'ların onurlandığı Falco'nun yazıtından *logisteia*'lardan kendi payına düşeni almış yani birkaç kez *logistes*'lik yerine getirmiş babası M. Domitius Stratokles'in adı öğrenilmektedir (bkz. T1-57). Söz konusu yazıtta satır 13'te ἀπὸ λογιστεῖῶν ifadesi M. Domitius Stratokles'in birkaç defa *logisteia* yaptığı anlamına gelmektedir. Ancak bu görevini hangi kent ya da kentlerde icra ettiği tespit edilememektedir. Bununla birlikte Stratokles'in görev yeri büyük ihtimalle komşu kentlerden biri ya da İS. 3. yüzyılda *curator rei publicae*'lerin sayısının artmasına bağlı olarak Nikomedeia olabilir. *Logistes*'lik görevini bu yüzyılın ilk yarısında yapmış olması ihtimal dâhilindedir. Eyalette son derece önemli ve üst düzey memuriyetlerden olan *bithyniarkhes* ile *helladarkhes* rütbelerine ulaşmış M. Domitius Stratokles ayrıca memleketi Prusias'ta *epistates*'lik de yapmıştır.

Prusias ad Hypium'dan ele geçen bir başka yazıtta *logistes* baba Titius Statilius Calpurnianus Fado'nun adı oğlu Ulpius Titius Calpurnianus Fado'nun⁴¹⁵ onurlandırma yazıtından öğrenilmektedir (bkz. T1-58). Söz konusu yazıtta oğul Fado *bithyniarkhes*'in ve *logistes*'lerin (T1-58, str. 6: ἑκγονὸν Βειθυνιάρχου καὶ λογιστῶν) torunu olmasıyla

⁴¹¹ Marek – Adak 2016, 53-54, nr. 65.

⁴¹² I. Prusias ad Hypium, s. 95.

⁴¹³ Plin. *epist.* X. 37 ve 39. Plinius'un Pontus-Bithynia'da gerçekleştirdiği faaliyetleri üzerine ayrıca bkz. yuk. tez bölüm "Plinius'un Pontus-Bithynia Eyaleti'ne Gönderilmesi Özelinde *curator rei publicae* İhtiyacının Ortaya Çıkma Nedenleri".

⁴¹⁴ Sherwin-White 1966; Dürüşken – Özbayoğlu 1999, 14-15.

⁴¹⁵ Fernoux 2004, 438-439, nr. 18.

övünmektedir. Yazıtta *genetivus casus*'u ile yazılmış “Βεῖθυνιάρχου” ile muhtemelen babası Titius Statilius Calpurnianus Fado'yu; *plural* formda yazılmış *genetivus* “λογιστῶν” ifadesiyle ise hem babası hem de atalarını kastediyor olmalıdır. Zira yazıtta baba Statilius Calpurnianus Fado'nun direkt olarak *logistes* olarak anılmasına ve görev yerine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır. Oğul Fado kendisinin soyunda *bithyniarkhes* ve *logistes*'lerin olmasıyla övünmektedir ve böylelikle ailesinde babasının dışında muhtemelen dedesi ya da bir başka akrabası daha *logisteia* üstlenmiş olmalıdır⁴¹⁶.

Söz konusu yazıtta annesi Ulpia Titia Fadilliane Artemonis pek tatlı oğlu rahmetli Fado'yu onurlandırmaktadır (T1-58). Fado henüz genç yaşta iken ailesinden ve vatanından göçüp gitmiştir. Fado'nun herhangi bir memuriyet üstlenip üstlenmediğine ilişkin bir bilgilendirme yoktur. Ancak geçirdiği teftiş neticesinde devlet atıyla⁴¹⁷ (ἵππῳ δημοσίῳ) onurlandırıldığı ve böylece Roma atlı sınıfı mensubu olduğu öğrenilmektedir.

Bu yazıtta da *logistes* görevinin övünülecek kadar son derece prestijli bir memuriyet olduğu görülmektedir. Yazıt İS. 3. yüzyıla tarihlenmektedir, dolayısıyla burada baba Fado ve adı öğrenilemeyen diğer *logistes*'lerin görev tarihini olasılıkla 3. yüzyılın ilk yarısına yerleştirmek mümkün görünmektedir.

3.3.2 Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde *curator rei publicae* olarak Hangi Problemi Çözdüğü Bilinmeyenler

İS. 180-192 yıllarına tarihlenen⁴¹⁸ ve Ephesos'tan ele geçen birkaç yazıtta (bkz. T1-46a-b), M. Aurelius Mindius Mattidianus Pollio'nun⁴¹⁹ Bithynia'da *curator rei publicae* olarak görev yaptığı belgelenmektedir. Söz konusu bu yazıtların birinde (T1-46a) Ephesos *boule* ve *demos*'u, Nikomedeia (İzmit), Nikaia (İznik) ve Prusa ad Olympum (Bursa) kentlerinin *logistes*'i M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio'yu onurlandırmaktadır. Bu yazıttan da anlaşıldığı üzere *curator rei publicae*'ler sıklıkla olmasa da, bazen birden fazla kent için görevlendirilebilmekteydiler. Pollio'nun belgelendiği ve Ephesos'tan ele geçen ikinci yazıtın (T1-46b) ilk satırları eksiktir. Ancak yazıtın kalan kısmı içerik olarak bir önceki Ephesos

⁴¹⁶ Bekker-Nielsen 2008, 105.

⁴¹⁷ Attaleia'dan bir yazıtta M. Gavius Gallicus Roma'da devlet atıyla onurlandırılmıştır. Bkz. OGIS II, 567. C. Iulius Severus'un oğlu kendisi ile aynı ismi taşıyan C. Iulius Severus'un da devlet atıyla onurlandırıldığı bilinmektedir. Bkz. PIR² I 574; Halfmann 1979, 165, nr. 81.

⁴¹⁸ Yazıtta str. 13'teki Commodus ismi, imparator sonradan *damnatio memoriae*'ye uğratıldığı için büyük ihtimalle Pollio'nun görevleri sırasında yani İS. 193-195 yılları arasında silinmiştir.

⁴¹⁹ PIR² A 1559.

yazıtıyla benzerlik gösterdiğinden burada da büyük ihtimalle Ephesos *boule* ve *demos*'u, Mindius Mattidianus Pollio'yu onurlandırmış olmalıdır. Pollio, Bithynia'daki üç kent için üstlendiği *curatio rei publicae* vazifesinden önce de son derece önemli görevler yerine getirmiştir⁴²⁰. Bunların başında, Pollio'nun *equester* sınıfı mensubu olduğunu anladığımız *procurator XX hereditatium Romae* (*ducenarius* seviyesinde % 5'lik miras vergisinden sorumlu *procurator*); *procurator summarum rationum*; *ducenarius* seviyesinde *procurator dioecesis Aegypti*; *parefectus vehiculorum* görevleri gelmektedir. *Ducenarius* maaşı kendisine Commodus tarafından bahşedilmiştir. Pollio da bu ayrıcalığı onurlandırma vesilesi olarak kullanmıştır. Mindius Mattidianus Pollio, *procurator*'luk görevlerinin yanı sıra dini görevler de üstlenmiştir. Ephesos yazıtlarından onun Asia'nın Ephesos'taki tapınaklarının başrahibi olduğu belgelenmektedir. Ayrıca o, beş gün boyunca Libya'dan getirilmiş 25 vahşi hayvan yarışması, yani bir *venatio* gösterisi düzenlemiş⁴²¹ ve Büyük Ephesos Bayramları'nın *agonothetes*'i olarak görev yapmıştır. Ayrıca üç kez *bithyniarkhes* olarak hizmet etmiş ve Mısır'ın *arabarkhes*'i de olmuştur. Otuz yıl boyunca Asia'daki % 2,5'luk liman vergisinin *arkhon*'luğunu ve bu göreviyle eş zamanlı bir sürede Bithynia'daki Nikomedeia, Nikaia ve Prusa kentlerinin *logistes*'liğini yapmıştır. Asia'da böylesine yüksek düzeydeki *arkhon*'luk memuriyetini uzun süre görevde kalarak yerine getirmesi; ayrıca Bithynia'da ise *bithyniarkhes*'liği yinelemesi oldukça olağandışı bir durum olarak düşünülmektedir⁴²².

Pollio'nun Ephesos'tan ele geçmiş söz konusu yazıtlarından başka, Halikarnassos'tan bilinen bir onurlandırma yazıtı daha bulunmaktadır⁴²³. Bu yazıtta Mindius Mattidianus Pollio'nun *curator rei publicae* görevi anılmamaktadır. Pollio Asia'daki % 2,5'luk liman vergisinin *arkhon*'u, *asiarkhes* ve ikinci kez *bithyniarkhes* olarak belgelenmektedir. Bu yazıttan anlaşıldığı üzere henüz *curator rei publicae*'liği yapmamış görünmektedir. Bunun dışında onun *curator rei publicae* görevi sadece Ephesos'tan ele geçen yazıtlardan (bkz. T1-46a-b) öğrenilmektedir. Pollio'nun hem Asia'daki liman vergisinin *arkhon*'u hem de Bithynia'nın üç kentine birden tek bir *logistes* olarak atanmasıyla bu dönemde Bithynia'da

⁴²⁰ M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio'nun *cursus honorum*'una ilişkin ayrıca bkz. PIR² A 1559; Pollio hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Pflaum 1960, 523-531.

⁴²¹ *Asiarkhes*'lerin *venatio* düzenlemelerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Carter 2004, 47-48.

⁴²² Elbette Pollio'nun, hem Asia'daki % 2,5'luk liman vergisinin yöneticiliğini hem de *logistes*'liği 30 yıl boyunca yaptığı düşünülmemektedir. Ancak 30 yıl boyunca yerine getirdiği görevi sırasında *logistes*'lik de yapmıştır (Bekker-Nielsen 2008, 109 dn. 60). Ayrıca bkz. Deininger 1965, 61 ve 151; De Laet 1949, 276.

⁴²³ OGIS II, 525.

uğraşılması gereken çok az ciddi problemin varlığına işaret ettiği düşünülmektedir⁴²⁴. Asia'daki liman vergisi *arkhon*'luğu sırasında Bithynia'da üç büyük kentin *logistes*'liğini eş zamanlı olarak yerine getirmesi elbette ki olağandışı bir durum olsa gerektir. Ancak bir kentte *curator rei publicae*'nin varlığı, kentin kendisinin çözümleyemediği ekonomik bir sorununun olduğunu göstermektedir. Bu yüzden Roma'nın, kent ya da kentlerin ekonomik boyutta kötüye gidişatını önlemek için buraya üst düzey görevli statüsündeki *curator rei publicae*'yi atamaya ihtiyaç duyduğu düşünülmelidir. Dolayısıyla Pollio'nun *arkhon*'luğunun yanı sıra üç kentin *logistes*'i olarak atanması durumunu Bithynia'daki problemlerin azlığıyla açıklamak çok da doğru görünmemektedir.

Bir diğer *curator civitatis* Nikomedeia ve aynı şekilde Ephesos'ta görev yapan Ti. Claudius Candidus'tur⁴²⁵. Onun ismi Tarraconensis'ten⁴²⁶ ele geçmiş ve İS. yak. 200 yılına tarihlenen bir yazıttan öğrenilmektedir (bkz. T1-48 ve T1-15). Candidus, *cursus honorum*'una Marcus Aurelius döneminde (İS. 161-180) askeri görevlerle başlamıştır. Bunlar arasında *cohors II civium Romanorum praefectus*'luğu; II. Augusta lejyonunun *tribunus militum*'luğu; ikinci Germania seferinde birliklerin komutanlığı gibi üst düzey mevkiler de bulunmaktadır. Ayrıca *praetor*'lar ve aynı şekilde *tribunus*'lar arasına seçilerek *senator*'luk rütbesine yükselmiştir. Ti. Cl. Candidus kariyerine Septimius Severus döneminde de son derece önemli görevlerle devam etmiştir⁴²⁷. Gallia Lugdunensis, Belgica ve Germania Superior ile Inferior eyaletlerinin %5'lik miras vergisinin *procurator*'luğunu üstlenmiştir. Nikomedeia ve aynı şekilde Ephesoslular'ın *curator civitatis*'i olmuştur. Ancak bu görevini eş zamanlı değil ayrı ayrı yapmış olmalıdır. Asia eyaletinde *legatus pro praetore* olarak vali yardımcılığı yapmıştır. İS. 197-199 yıllarında Hispania Citerior eyaletinin *legatus Augustorum pro praetore*'si olmuştur.

Pontus-Bithynia Eyaleti'nde İmparator Septimius Severus zamanında *logistes* olarak görev yapan kişilerin sayısının arttığı dikkati çekmektedir. Nikomedeia'dan ele geçmiş ve İS. 199/200 – 202/205 yıllarına tarihlenen kurşun ağırlığı üzerine kazınan yazıttan *logistes* M. Ulpius Tertullianus Aquila'nın adı öğrenilmektedir (bkz. T1-49). Söz konusu yazıtta Septimius Severus imparatorluğunun 8. yılında, Caesar'lığının ise 11. yılındadır, Caracalla ve

⁴²⁴ T. Bekker-Nielsen (2008, 109), Pollio'nun Roma'da yerine getirdiği görevi sırasında, aslında Ephesos ile Bithynia memuriyetlerini açık bir şekilde elinde tuttuğunu ve bu durumda onun *logistes*'liğinin hizmetsiz maaşlı memur olarak kabul edilebileceğini öne sürmektedir.

⁴²⁵ PIR² C 823.

⁴²⁶ Tarraconensis, günümüzde İspanya'da küçük bir kent olan Tarragona'dır.

⁴²⁷ Handy 2009, 116-117.

Geta ile birlikte anılmaktadır. Septimius Severus'un hem imparatorluğunun sayısı hem de aldığı unvanlardan dolayı M. Ulp. Tertullianus Aquila'nın, Nikomedeia'daki *logistes*'lik görevini bu tarihlere yakın bir dönemde yaptığı anlaşılmaktadır. Aquila, Nikomedeia *logistes*'liğini, Ti. Claudius Callippianus Italicus'un⁴²⁸ eyalet valiliği ve Ulpius Athenaios'un *agoranomos*'luğu sırasında yerine getirmiştir. Ayrıca M. Ulp. Tertullianus Aquila, İS. 3. yüzyıl başlarında Lycia-Pamphylia Eyaleti'nin Attaleia kentinde de *logistes* olarak görev yapmıştır⁴²⁹. Tertullianus Aquila, İS. 233/234 ve İS. 252/253? yıllarına tarihlenen iki yazıtta Makedonia Eyaleti'nin *kratistos* valisi olarak geçmektedir⁴³⁰.

Nikomedeia'da ele geçen bir diğer epigrafik belge ise yüce danışma meclisinin kararı gereğince annesi Ulpia Athenais tarafından oğlu Flavius Ulpius Demokritos'u onurlandıran yazıttır (bkz. T1-53). Söz konusu yazıttan Demokritos'un babası Flavius Ulpius Arrianos'un, Prusalılar'ın *logistes*'liğini yaptığı öğrenilmektedir. Severuslar Dönemi'ne tarihlendirilen bu yazıttan anlaşıldığı üzere anısına heykeli dikilen oğul Demokritos henüz genç yaşta vefat etmiştir ve memleketi için herhangi bir hizmet yerine getirmek ona nasip olamamıştır⁴³¹. Yazıtta Fl. Ulpius Demokritos'un babası Fl. Ulp. Arrianos hakkında verilen bilgiler bu ailenin kentin eşraf tabakasından olduğunu ve Arrianos'un da iyi bir konuma sahip olduğunu göstermektedir. Baba Arrianos rahiplik yapmış; danışma meclisine ve halka para bağışında (*diadosis*) bulunmuş; *protos arkhon*'luk, *censor*'luk ve *logistes*'lik yapmış ve kendi kesesinden *parapompe*⁴³² yapmıştır. Arrianos Prusa kenti için yaptığı *logistes*'liğini büyük

⁴²⁸ Ti. Claudius Callippianus Italicus, Pontus-Bithynia valiliğine İmparator Septimius Severus tarafından gönderilmiştir. Bu görevini İS. 202-205 yıllarında yerine getirmiştir (Marek 2003, 51; *cursus honorum*'na ilişkin ayrıca bkz. PIR² C 821; Rémy 1989, 110-111, nr. 80. Ayrıca krş. Doğancı 2007, 282-283). Ti. Cl. Callippianus Italicus'un Pontus-Bithynia valiliğinden sonraki kariyeri hakkında çok az şey bilinmektedir. *Consul*'lüğünden çok kısa bir süre sonra Akhaia eyaleti valisi olmuş, daha sonra geçici olarak *senatus* eyaleti statüsünden çıkarılmış aynı eyaletin özgür kentlerinin *corrector* ve *curator*'u olarak kariyerine devam etmiştir. IG II², 4215: “Η πόλις | Τιβ. Κλ. Καλλιππιανὸν Ἰταλικόν, ὕπατον, | πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστράτηγον | τῶν Σεβαστῶν, λογιστὴν καὶ ἐπανορθωτὴν | τῶν ἐλευθέρων πόλεων, τὸν εὐεργέτην.

⁴²⁹ IGR III, 474. Aquila'nın Attaleia'daki *curator rei publicae* görevine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. tez bölüm “Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde İS. 2. ve 3. Yüzyıllarda Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Kentlerde Gerçekleştirdikleri Faaliyetler ve Üstlendikleri Diğer Görevler”; “Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları” ve “*Testimonia* 1 – Küçük Asya Eyaletleri'nde *curatores rei publicae*'ye İlişkin Epigrafik Belgeler”, T1-69.

⁴³⁰ I. Leukopetra, 83 ve 105. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Thomasson 2009, 71, nr. 23:030.

⁴³¹ Adak - Stauner 2013, 144 vdd.

⁴³² İmparator ordularının barınma ve erzak ihtiyaçlarını karşılıyorlar. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Mitchell 1983, 131-145; Stauner 2014, 40-42.

ihtimalle Severuslar Dönemi'nde yerine getirmiş olmalıdır. Prusa'da tam olarak nasıl bir problemi çözdüğü anlaşılamamakla birlikte üstlendiği görev gereğince mali sıkıntılarla ilgilenmiş olmalıdır.

Septimius Severus Dönemi'ne tarihlenen Latince bir yazıt ise Transpadana bölgesindeki Brescia'dan (Kuzey İtalya'daki Brixia) ele geçmiştir (bkz. T1-54). Yazıttan Marcus oğlu, Fabia *tribus*'undan Marcus Nonius Arrius Paulinus Aper'in⁴³³ Nikomedeia ve Nikaialılar'ın *curator rei publicae*'si olduğu anlaşılmaktadır. Söz konusu yazıtta Aper memuriyet kariyerinde *quaestor candidus*; *praetor urbanus*; *via Appia*'nın *curator*'u; Transpadana bölgesinin *iuridicus*'u (yargıç) olarak görev yaptığı belirtilmektedir. Ayrıca Aper, ağaç üretim (*dendrophoria*) derneğinin üyesidir. Onun gayretleriyle bu dernek vergiden muafiyet (*immunitas*) hakkı elde etmiştir. Daha sonra *quindecimviri sacris faciundis* (kutsal işlerden sorumlu on beş kişiden biri) görevini yerine getirmiştir. Aper'in kariyerinin başlangıcı Septimius Severus zamanına denk gelmektedir. Bu yüzden Aper, *curator rei publicae*'liğini muhtemelen İS. 190-210 arasında yapmış olmalıdır. Ancak Aper'in Nikomedeia ve Nikaia'da ekonomik olarak nasıl bir iyileştirme yaptığı anlaşılamamaktadır.

Nikomedeia'dan ele geçen ve Septimius Severus Dönemi'ne tarihlenen bir diğer kurşu ağırlık yazıtından [Marcus] Aurelius Antiokhos Commodianus'un *logistes*'lik yaptığı öğrenilmektedir (bkz. T1-56). Bu yazıtta Septimius Severus imparatorluğunun 19. yılında, Caesar'lığının ise 4. yılındadır. Dolayısıyla yazıt ve Commodianus'un *logistes*'liği, İS. 214 yılına tarihlenmektedir.

Pontus-Bithynia için Septimius Severus Dönemi'nde *curator rei publicae*'lerin sayısının artması aynı dönemde Septimius Severus'un askeri seferleriyle bağlantılı olduğunu düşündürmektedir. Zira yukarıda değindiğimiz Prusa *logistes*'i Flavius Ulpius Arrianos (bkz. T1-53) kendi kesesinden *parapompe* hizmeti de yapmıştır. Bu görevden hareketle Arrianos'un, doğu seferleri sırasında Nikomedeia topraklarından geçen imparator ile maiyetindeki Roma ordusuna barınma ve iâşe için gerekli altyapıyı sağladığı anlaşılmaktadır. Onun bu hizmeti yapması kentin gelirlerinde azalmaya neden olmuş olmalıdır. Zira Nikomedeia Batı-Doğu bağlantısında stratejik bir konuma sahip olduğu için kent kamu hazinesinden büyük ihtimalle imparator ve orduya büyük harcamalar yapmış olmalıdır. Bölgenin askeri geçiş güzergâhı üzerinde olması bu dönemde burada bir karmaşaya ve mali sıkıntılara yol açmış gözükmektedir.

⁴³³ Marcus Nonius Arrius Paulinus Aper ayrıca CIL III, 4340 no'lu yazıtta da belgelenmektedir.

Nikomedeia'dan ele geçen kurşun ağırlıklarından birisi Gordianus III'ün 7. yönetim yılı İS. 243/244'e; diğeri ise Philippus'un ikinci yılı 244/245'e tarihlenmektedir (bkz. T1-60a-b). Söz konusu yazıtların ikisinde de Ti. Cl. Attalos Paterclianus'un⁴³⁴ vali; Quintus Tineius Severus Petronianus'un ise *logistes* olarak görev yaptığı belgelenmektedir. Ancak yıllık olarak atanan *agoranomos*'un ise farklı kişiler olduğu görülmektedir. Yazıtlardan vali ve *logistes*'in bir yıldan fazla bir süre görev yaptıkları anlaşılmaktadır.

İmparator Valerianus'un birinci yılı İS. 253'e tarihlenen ve Nikomedeia'dan ele geçen bir diğer kurşun ağırlıktan Iulius Crescens Saturnilus'un *logistes*'liği öğrenilmektedir (bkz. T1-61). Saturnilus bu görevini, C. Iulius Octavius Volusenna Rogatianus⁴³⁵ eyalet valiliği yaptığı sırada yerine getirmiştir.

Söz konusu yazıtlarda *logistes*'lerin Pontus-Bithynia kentlerinde tam olarak hangi problemi çözdükleri anlaşılamamaktadır. Ancak *logistes*'ler vazifeleri gereği kentlerin finansal sorunlarıyla ilgilenmiş olmalılardır.

3.3.3 Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde *curatores rei publicae*'nin Görev Yaptığı Sırada Gerçekleştirdiği Faaliyetler

1. İmparatorların veya ailesinin onurlandırılma işlerinin teftişinden sorumludurlar

Nikomedeia'dan ele geçen ve İS. yak. 199-202 ya da 205-211 arasına tarihlenen bir yazıtta *logistes* olarak Caesernius Statianus⁴³⁶ belgelenmektedir (bkz. T1-51). Söz konusu yazıtta Nikomedeia kenti, orduların anası Iulia Domna'yı, son derece parlak *consul*'lük rütbesine ulaşmış M. Cl. Demetrios'un⁴³⁷ *legatus Augustorum pro praetore*'liği ve *kratistos* (son derece seçkin) Caesernius Statianus'un *logistes*'liği sırasında onurlandırmaktadır. Yazıtta

⁴³⁴ Yazıtlarda ismi bazen Ti. Claudius Attalus Paterculianus bazen de Ti. Claudius Attalus Paterclianus olarak geçmektedir. Septimius Severus Dönemi'nde *consul suffectus* olmuştur. Ailesi Asia Eyalet kentlerinden Pergamon'un yerlisidir. Vali Paterclianus'un kariyerine ilişkin ayrıca bkz. PIR² C 800; Halfmann 1979, 195-196, nr. 125; Rémy 1989, 112-113, nr. 82; Doğanç 2007, 285-286; Thomasson 2009, 99, nr. 27:053 a (3).

⁴³⁵ Thomasson 2009, 99, nr. 27:054 a (1.1).

⁴³⁶ PIR Ia, 266, nr. 143; PIR² C 179.

⁴³⁷ M. Claudius Demetrios'un *cursus honorum*'u hakkındaki bilgiler az sayıdaki yazıtlara dayanmaktadır. Bu yazıtlar kentler tarafından eyalet valisini onurlandırmak için dikilmiş yazıtlardır. Akhaia'daki Olympia kentinde bulunan yazıt sayesinde onun Akhaia valiliğinden de haberdar olunmaktadır. Aynı şekilde Nikomedeia'da bulunan yazıttan da onun Pontus-Bithynia Eyaleti'nde valilik yaptığı anlaşılmaktadır. Modern araştırmacılar M. Aur. Demetrios'un valiliğini Callipianus'tan sonraya yerleştirmektedirler. Nikomedeialı *procurator* Ti. Cl. Demetrios'un oğludur. Bkz. Pflaum 1960, nr. 304; Thomasson 1984, 195, nr. 45; Rémy 1989, 109-110, nr. 79; Fernoux 2004, 426 vd., nr. 8; Thomasson 2009, 98, nr. 27:049.

onurlandırma işleminin Statianus'un *logistes*'liği sırasında yapıldığının vurgulanması onurlandırma işleminin *logistes*'in onayı ve bu işe para aktarması neticesinde gerçekleştiğini düşündürmektedir. Yazıtta Nikomedeia, Pontus-Bithynia'nın en büyük ve birinci başkenti iki kez *neokoria* hakkını elde etmiş olarak anılmaktadır. Yazıtın tarihlemesi için imparator Septimius Severus'un İS. 193-194 civarında Nikomedeia'ya *neokoros* unvanını vermesi yardımcı olabilir ve yazıtta imparatorlar *plural* formda geçtiği için Caesernius Statianus'un *logistes*'liğini Septimius Severus ve Caracalla dönemlerine tarihlendirmek daha doğru görünmektedir.

2. *Curator rei publicae*'ler görevleri sırasında kentte gerçekleştirilen birtakım yapı faaliyetlerini denetlerdi

İS. 3. yüzyılın ikinci yarısında görev yapan bir *logistes* Nikaia'dan ele geçen iki yazıtta belgelenmektedir (bkz. T1-62a-b). Bu yazıtlardan birinde imparator Claudius Gothicus (İS. 268-270), *legatus Augusti pro praetore* Velleius Macrinus ve *logistes* Sallius Antoninus'un görevleri sırasında Nikaia kenti için sur duvarlarını yaptırmaktadır (T1-62a)⁴³⁸. Yazıtlarda imparator Claudius Gothicus'un halk yetkisini ikinci kez elinde bulundurduğu ifade edildiğinden yazıtlar İS. 269 yılına tarihlenmektedir. Dolayısıyla adı geçen *logistes* Sallius Antoninus'u ve *legatus Augusti pro praetore* Velleius Macrinus'u kesin bir şekilde bu tarihe yerleştirebilmek mümkündür. Velleius Macrinus'un Bithynia-Pontus eyaletine vali olarak gönderilmesi eyalet kentlerinin Got saldırılarıyla tamamen yağmalanmasından sonraya denk gelmektedir⁴³⁹. Valinin eyaletteki asıl görevi Got'ların yakıp yıktığı Bithynia kentlerinin savunma sistemlerini güçlendirmektir. Diğer yazıtta ise Nikaialılar sur duvarlarını Claudius Gothicus'a, Roma senatosu ve halkına ithaf etmektedir (T1-62b). Söz konusu yazıtlardan anlaşıldığı üzere vali Nikaia surlarını yeniden restore etmektedir. O sırada kentte görev yapan *logistes* Sallius Antoninus'la birlikte bu görevi üstlenmiş olmalılardır. Anlaşılan *logistes*'in burada üstlendiği görev, kentin kamu gelir ve giderlerini denetleyerek sur yapımı için para aktarılmasını sağlamak olsa gerektir.

⁴³⁸ I. Nikaia I, 11 ve 12.

⁴³⁹ Vali Velleius Macrinus'a ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. PIR¹ III, 394, nr. 235; Lambrechts 1937, 74, nr. 1102; Barbieri 1952, 314, nr. 1747; Thomasson 1984, 250, nr. 55. Ayrıca bkz. Doğancı 2007, 297-298.

3.4 Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları

Pontus-Bithynia'dan ele geçen epigrafik belgelerde, eyalet kentlerinde görev yapmış yirmi bir *curatores rei publicae* ismi tespit edilmiştir. Bu üst düzey kamu görevlileri Pontus-Bithynia Eyaleti'ne, Hadrianus Dönemi (İS. 117-138) ile başlayıp, İS. 269 yılına kadar her yıl düzenli olmasa da belirli aralıklarla atanmışlardır. Bu bölümde Pontus-Bithynia kentlerinde *curator rei publicae* görevine getirilen kişilerin memleketleri, mensup oldukları sosyal statüleri ve aile yapıları değerlendirilmeye çalışılacaktır. *Curator rei publicae*'lerin mensup oldukları sosyal sınıflar genel olarak üç ana grup halinde incelenecektir. Bunlar; *ordo senatorius*; *ordo equester*; eyalet ve/veya kent elit tabakasıdır. Bazı durumlarda konunun daha iyi anlaşılabilmesi açısından gerekli ek başlıklar da söz konusu bu gruplara dâhil edilmiştir.

3.4.1 *Ordo senatorius* mensubu *curatores rei publicae*

Pontus-Bithynia'dan belgelenen *curatores rei publicae*'den sekizinin *ordo senatorius* mensubu olduğu tespit edilebilmektedir. Memleketleri ise hem Anadolu'dan hem de dışarıdan olanlar vardır. Bunlar arasında Gaius Iulius Severus ve M. Ulpius Tertullianus Aquila Pontus-Bithynia dışındaki Anadolu Eyaletleri'nden gelmişlerdir. Diğerlerinden Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus İspanya, Tiberius Claudius Candidus Numidia kökenlidir. Geriye kalan üç kişinin ise memleketleri tam olarak belirlenememektedir.

3.4.1.1 Gaius Iulius Severus

Pontus-Bithynia'ya Hadrianus tarafından *corrector* ve *curator rei publicae* ve aynı zamanda beş *fascēs* (*lictor*) ile vali olarak özel bir misyonla gönderilen C. Iulius Severus'un sosyal statüsü ve aile bağlarına ilişkin oldukça detaylı bilgiler Ankyra'dan ele geçmiş bir grup onurlandırma yazıtından öğrenilmektedir (bkz. T1-42a-d)⁴⁴⁰. C. Iulius Severus, Ankyra'da zengin zümre olarak kabul edilen önde gelen bir ailenin üyesidir. Daha sonra bizzat Hadrianus tarafından halk *tribunus*'ları arasına seçilmiştir. Böylece C. Iulius Severus *senatores* arasına kaydedilmiştir.

C. Iulius Severus söz konusu onurlandırma yazıtlarında (T1-42a, b ve d) soyunu, Galatia Kralları'ndan Deiotaros'a, *tetrarkh*'lara ve Pergamon Kralları'ndan Attalos'a dayandırmaktadır. Kendisini Büyük İskender'in, Iulius Aquila ve Claudius Severus'un, ayrıca

⁴⁴⁰ C. Iulius Severus ve ailesi ile ilgili diğer yazıtlar için ayrıca bkz. Mitchell – French 2012, nr. 73, 77-79.

senator rütbesine ulaşmış pek çok kişinin akrabası olarak tanıtılmaktadır. Bu soylu akrabaları arasından Iulius Amyntianos'un kardeşi, *consul* Iulius Quadratus'un yeğeni ya da kuzeni olduğu belirtilmektedir⁴⁴¹.

C. Iulius Severus'un karısı Claudia Aquillia, Ankyra'dan ele geçmiş iki onurlandırma yazıtından bilinmektedir⁴⁴². Söz konusu bu yazıtlarda Claudia Aquillia başrahibe, krallar soyundan gelen bir kişi ve başkentin kızı olarak anılmaktadır.

C. Iulius Severus'un kendisi ile aynı ismi taşıyan oğlu C. Iulius Severus'un⁴⁴³ kariyerine ilişkin bilgiler yine Ankyra'dan ele geçmiş ve İS. yaklaşık 156-160 yıllarına tarihlenen bir başka yazıttan öğrenilmektedir⁴⁴⁴. Bu yazıta göre oğul C. Iulius Severus *cursus honorum*'una *decemvir stlitibus iudicandis*⁴⁴⁵ olarak başlamıştır. Daha sonra resmi olarak devlet atıyla⁴⁴⁶ (ἱππῶ δημοσίῳ τιμηθέντα) onurlandırılmıştır ve böylelikle Roma atlı sınıfı mensubu olmuştur. IV. Skythica Lejyonu'nun *tribunus militum*'u, *quaestor candidus*, *tribunus candidus*, rahip, kutsal işlerin *quindecemvir*'i, *praetor urbanus*, XXX. Ulpia Neikephoros Lejyonu'nun *legatus*'u, Appia yolunun (*viae Appiae*) *curator*'u, *consul*, Syria ve Palaestina Eyaleti'nin *legatus pro praetore*'si olmuştur⁴⁴⁷.

3.4.1.2 P. Herennius Niger Atticianus

Pontus-Bithynia'da belgelenen *curator rei publicae*'ler arasında beş kişinin hem vali hem *curator* olarak görev yaptığı bilinmektedir. Bunlardan biri olan P. Herennius Niger Atticianus⁴⁴⁸ *ordo senatorius* mensubu olmalıdır (Bkz. T1-44). Zira kendisi Nikomedeia'dan ele geçmiş ve İS. 174-175 yılına tarihlenen kurşun ağırlıklarından birinde Pontus-Bithynia'nın *legatus Augusti pro praetore*'si olarak geçmektedir. Herennius, eyalet valiliğinin yanı sıra eş zamanlı olarak Nikomedeia'da *logistes*'lik de yapmıştır.

⁴⁴¹ Mitchell – French 2012, 227-230, nr. 72 (=T1-42d).

⁴⁴² Mitchell – French 2012, 237-239, nr. 78-79.

⁴⁴³ PIR² I 574; Halfmann 1979, 165, nr. 81.

⁴⁴⁴ Mitchell – French 2012, 236-237, nr. 77.

⁴⁴⁵ On senatör adayının görevlendirildiği ve Roma'da hukuk işlerinden sorumlu hâkimler kuruludur.

⁴⁴⁶ Attaleia'dan bir yazıtta M. Gavius Gallicus Roma'da devlet atıyla onurlandırılmıştır. Bkz. OGIS II, 567. Ayrıca Ulpus Titius Calpurnianus Fado, geçirdiği teftiş neticesinde resmi olarak devlet atıyla (ἱππῶ δημοσίῳ τετεμμημένον ἐξ ἰκκουισιτιῶνος) onurlandırılmıştır. Bkz. I. Prusias ad Hypium, 54 (=T1-58).

⁴⁴⁷ Oğul C. Iulius Severus'un kariyerine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Mitchell – French 2012, 237.

⁴⁴⁸ Haensch – Weiß 2007, 184-189, nr. 14; Thomasson 2009, 97, nr. 27:043 a (2); Lorient 2011, 276 ve 278.

3.4.1.3 Quintus Aur. Polus

Quintus Aur. Polus da bir önceki örneğe benzer bir şekilde hem Nikomedeia *logistes*'i hem de Pontus-Bithynia'da eyalet valisi (*legatus Augusti pro praetore*) olmuştur. Dolayısıyla kendisinin *ordo senatorius* mensubu olması yüksek ihtimaldir (Bkz. T1-45).

3.4.1.4 Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus

İberia Yarımadası'ndan (muhtemelen İspanya kökenli) olduğu bilinen L. Fabius Cilo *senator*'dur⁴⁴⁹. L. Fabius Cilo'nun *curator rei publicae*'liği ve üstlendiği diğer görevleri Roma'dan ele geçen bir yazıttan öğrenilmektedir (bkz. T1-47)⁴⁵⁰. Bu yazıt Nikomedeia, Interamna ve aynı şekilde Gravisca'nın *curator rei publicae*'si olarak geçtiği tek epigrafik belgedir.

L. Fabius Cilo, *cursus honorum*'una Marcus Aurelius Dönemi'nde başlamış ve Commodus ve sonrasında Septimius Severus Dönemi'nde devam etmiştir. Söz konusu yazıtta (T1-47) Cilo'nun *cursus*'u şöyledir: *decemvir stlitibus iudicandis*; XI. Claudia Lejyonu'nun *tribunus militum*'u; Crete ve Cyrena Eyaleti'nin *quaestor*'u; *tribunus plebis*; Gallia Narbonensis Eyaleti'nin *legatus proconsulis*'i; *praetor urbanus*; XVI. Flavia Fidelis Lejyonu'nun *legatus*'u; Narbonensis Eyaleti'nin *proconsul*'ü; *praefectus aerarii militaris*; Galatia Eyaleti'nin *legatus Augusti pro praetore*'si; Perinthos'taki *vexillatio* birliğinin komutanı; Pontus-Bithynia, Moesia Superior ve Pannonia Eyaletleri'nin *legatus Augusti pro praetore*'si; Septimius Severus'un Italia boyunca ordusunun komutanı; *consul*.

3.4.1.5 Tiberius Claudius Candidus⁴⁵¹

Numidia kökenli Ti. Cl. Candidus⁴⁵² senatörlüğe ulaşmış bir *curator rei publicae*'dir. Nikomedeia ve Ephesos kentlerinin *curator rei publicae*'liğini yapmış olan Candidus, *cursus honorum*'una Marcus Aurelius Dönemi'nde (İS. 161-180) askeri görevlerle başlamıştır (bkz.

⁴⁴⁹ Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus'un *cursus honorum*'una ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. PIR² F 27; RE VI, 1763, nr. 65; Lambrechts 1936, 168-169, nr. 1129; Pflaum 1960, 30-35, nr. 17; Rémy 1989, 104-107, nr. 77; DNP 4, 376 II 6; Doğanç 2007, 272-277; Thomasson 2009, 12, nr. 06:012 ve 98, nr. 27:047.

⁴⁵⁰ L. Fabius Cilo'nun belgelendiği diğer yazıtları için ayrıca bkz. CIL VI, 312 ve 1409, 1410; CIL XIV, 251; AE 1926, 79; CIL III, 4120, 4617, 4622, 4638; 4642 ve 4640; AE 1977, 807; IGR IV, 1674; CIL XV, 7447-7448.

⁴⁵¹ Ti. Cl. Candidus'a ilişkin daha ayrıntılı bilgi "Asia Eyalet Kentlerinde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları" bölümünde verilmiştir.

⁴⁵² PIR² C 823.

T1-48 ve T1-15). Daha sonra *tribunus*'lar ve aynı şekilde *praetor*'lar arasına seçilerek *ordo senatorius*'a yükselmiştir. Daha sonra *consul* olmuştur.

3.4.1.6 M. Ulpius Tertullianus Aquila

Bir Pisidia kenti Kremna kökenli⁴⁵³ M. Ulpius Tertullianus Aquila⁴⁵⁴, Nikomedeia (Pontus-Bithynia) ve Attaleia (Lycia-Pamphylia) kentlerinde farklı zamanlarda *logistes*'lik yapmıştır (bkz. T1-49 ve T1-69). Nikomedeia'dan ele geçen kurşun ağırlık yazıtında *kratistos logistes* (T1-49, str. 6-9: λογιστεύοντος τοῦ κρατίστου λογιστοῦ Μ(άρκου) Οὐλπίου Τερτυλλιανοῦ Ἀκύλα) olarak, Attaleia *logistes*'liğinin belgelendiği Balboursa yazıtında ise *kratistos* olarak *consul*'lük rütbesine ulaşmış bir *logistes* (T1-69, str. 27-29: τοῦ κρατίστου ὑπατικοῦ Μάρκου Οὐλπίου Τερτυλλιανοῦ Ἀκύλα λογιστεύσαντος) ifadesiyle anılmaktadır. M. Ulpius Tertullus Aquila, *consul*'lüğe yükseldiği için *ordo senatorius*'a mensup bir kişi olarak kabul edilmelidir. Zira Tertullianus Aquila, Leukopetra'dan ele geçen iki yazıtta Macedonia Eyaleti'nin İS. 212/213 yılı *proconsul*'ü olarak geçmektedir⁴⁵⁵. Ancak X. Lorient, Aquila'yı Roma atlı sınıfına mensup bir kişi olarak kabul etmektedir⁴⁵⁶.

3.4.1.7 M. Nonius Arrius Paulinus Aper

Nikomedeia ve Nikaialılar'ın *curator rei publicae*'si olduğu öğrenilen M. Nonius Arrius Paulinus Aper muhtemelen *ordo senatorius* mensubu olmalıdır (bkz. T1-54). Nonius Arrius Aper'in babası M. Nonius Macrinus İS. 154 yılında *consul suffectus*'tur. Aper'in annesi ise Arria isimli birisidir. *Nonii* ailesinin⁴⁵⁷ diğer oğlu M. Nonius Arrius Mucianus İS. 201 yılında *consul* olmuştur. *Nonii* ailesi başlangıçta Fabia *tribus*'undandır ve nitekim Aper isimli oğulları bu *tribus*'a bağlıdır. Ancak ailenin diğer oğlu M. Nonius Arrius Mucianus ise Verona *tribus*'undandır. İki kardeşin bu şekilde farklı *tribus*'a kayıtlı olmaları *Nonii* ailesinin sonradan Verona'ya transfer edilmesiyle açıklanmaktadır⁴⁵⁸.

⁴⁵³ I. Central Pisidia, 74.

⁴⁵⁴ Lambrechts 1937, nr. 699/700; Barbieri 1952, nr. 1768; Halfman 1982, 641.

⁴⁵⁵ I. Leukopetra, 83 ve 105; Jones 2005, 268-269. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Thomasson 2009, 71, nr. 23:030; Ertekin 2013, 506-508.

⁴⁵⁶ Lorient 2011, 277, Tbl. 3, nr. 8.

⁴⁵⁷ Ailenin soy ağacı için ayrıca bkz. Corbier 1973, 662.

⁴⁵⁸ Corbier 1973, 663.

3.4.1.8 L(ucius) ya da A(ulus)? Ranius Optatus

İS. 236 yılında Pontus-Bithynia Eyaleti'nin *legatus Augustorum pro praetore*'si olan ve aynı zamanda *logistes*'lik yapmış L(ucius) (ya da A(ulus)?) Ranius Optatus⁴⁵⁹, Nikomedeia'dan ele geçmiş kurşun ağırlık yazıtında son derece parlak *consul*'lük (T1-59, str. 6-7: τοῦ λαμπροτάτου ὑπατικοῦ) rütbesine ulaşmış bir kişi olarak belgelenmektedir (bkz. T1-59). *Consul*'lüğe yükselmiş olmasından dolayı Optatus *ordo senatorius* mensubu olmalıdır. L. (A.?) Ranius Optatus⁴⁶⁰, İS. 238 yılına tarihlenen ve Amastris'ten ele geçen bir yazıtta ise *lamprotatos hypatikos* (son derece parlak, seçkin *consul* sınıfından) ve *euergetes* olarak onurlandırılmaktadır⁴⁶¹.

3.4.1.9 Sallius Antoninus

Nikaia'dan ele geçen ve İS. 269 yılına tarihlenen iki yazıttan *logistes* Sallius Antoninus'un⁴⁶² adı öğrenilmektedir (bkz. T1-62a-b). Bu yazıtlar imparator Claudius Gothicus zamanında (İS 268-270) Nikaia'da yeniden inşa edilen kent sur duvarlarına ilişkin yapı yazıtlarıdır. Söz konusu surların yapım aşamasında eyaletin *legatus Augusti pro praetore*'si Velleius Macrinus ve Nikaia'nın *logistes*'i Sallius Antoninus'un bu işten sorumlu üst düzey görevliler oldukları görülmektedir.

Sallius Antoninus'un Nikaia *logistes*'liği başka belgelerden bilinmemektedir. X. Lorient, Sallius Antoninus'u *senatores* arasında kabul etmektedir⁴⁶³. Bunun dışında memleketi hakkında herhangi bir bilgi bulunmamaktadır.

3.4.2 Ordo equester mensubu curatores rei publicae

Curator rei publicae'ler atlı sınıfı mensubu kişiler arasından da seçilebilirlerdi. Pontus-Bithynia'da yalnızca bir *curator rei publicae*'nin *ordo equester* mensubu olduğu belirlenmektedir.

⁴⁵⁹ Thomasson 2009, 99, 27:053 a.

⁴⁶⁰ Amastris'ten ele geçen bu yazıtta A. (ya da L.) Ranius Optatus'un ismi, F. Di. Benedetto (1998, nr. 4; SEG 48, 1502 = Cyriacus of Ancona, nr. 48), tarafından A(ῥλον) ya da Λ(ούκιον) Πάνιον Ὀπτᾶτον olarak edisyon edilmiştir. Ancak Benedetto, İS. 198-211 arasında *consul* ve *legatus provinciae Asiae* olarak belgelenen L. Ranius Optatus'a (PIR² VII I, nr. 24) atıfta bulunmaktadır.

⁴⁶¹ Benedetto 1998, nr. 4; SEG 48, 1502 (= Cyriacus of Ancona, nr. 48).

⁴⁶² PIR² S 76; Lorient 2011, 77, Tbl. 3, nr. 6.

⁴⁶³ Lorient 2011, 77, Tbl. 3, nr. 6.

3.4.2.1 M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio

Commodus zamanında, Bithynia'daki üç kent için görevlendirilen M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio⁴⁶⁴ *ordo equester* mensubudur (bkz. T1-46a-b). Pollio'nun babası Ephesos kökenlidir ve onun ailesine büyük ihtimalle İS. 2. yüzyıl ortalarında vatandaşlık hakkı tanınmış olmalıdır⁴⁶⁵. Pollio'nun anne tarafının kökenleri ise Bithynia'daki Apameia'ya dayanmaktadır. Muhtemelen anne tarafı da nesillerdir Roma vatandaşı olmalıdır.

3.4.3 Eyalet ya da Kent Elit Tabakasından Gelen *curatores rei publicae*

Pontus-Bithynia'dan ele geçen *curator rei publicae* yazıtlarından söz konusu görevlilerin birçoğunun eyalet ve kentin eşraf tabakasından gelmekte olduğu anlaşılmaktadır. Bunlar arasında, *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* olanlar; bunların dışındaki diğer soylular, ailesi ya da ataları soylu bir aileye mensup olanlar ve sosyal statüleri tam olarak belirlenemeyen kişiler bulunmaktadır.

3.4.3.1 *Bithyniarkhes* ve/veya *pontarkhes*'ler Arasından *curatores rei publicae* Olanlar

3.4.3.1.1 *Bithyniarkhes* ve *pontarkhes* bir *anonymus*

Prusa ad Olympum'dan ele geçen bir yazıttan (bkz. T1-43) adı belirlenemeyen birinin “hayat boyu *logistes*” olduğu öğrenilmektedir. *Anonymus* bu kişi *curator rei publicae* örneklerinde olduğu gibi eyalet çapında *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* gibi üst düzey memuriyetler üstlenmiştir. Ayrıca kendisi Augustus kültünün ikinci kez rahibi olmuş ve *agonothetes*'lik yapmıştır. Söz konusu yazıt T1-43, str. 6-7'de, *logistes* “λογιστῆ[ν] διὰ βίου τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>” olarak geçmektedir. Burada “τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>” ifadesinde *genetivus plural* formda Prusa'nın dışında “filanca kişilerin son derece parlak kentinin” *logistes*'i gibi başka bir kentin adı beklenmelidir. Zira eğer bu kişi “hayat boyu *logistes*” olarak kendi memleketinde görev yapmış olsaydı “τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>” yerine “τῆς λαμ<προτάτης πατρίδος>” ifadesi kullanılması gerekirdi. Dolayısıyla adı belirlenemeyen bu kişinin *logistes*'lik görevini memleketinin dışında yapmış olduğu ve bu görevin *curator rei publicae* ataması olduğu düşünülmektedir⁴⁶⁶.

Bununla birlikte epigrafik belgelerde imparator ataması *curator rei publicae* üst düzey görevlilerinde “hayat boyu” ifadesine rastlanmamaktadır. Zira onlar sadece belirli bir zaman

⁴⁶⁴ PIR² A 1559.

⁴⁶⁵ Pollio'nun ailesi ve yaşamı üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Pflaum 1960, nr. 193; Campanile 1993, 347; Campanile 1994, 67-68; Fernoux 2004, 418-419; Bekker-Nielsen 2008, 109.

⁴⁶⁶ I. Prusa ad Olympum, s. 30.

dilimi için atanırlardı. T. Corsten, “hayat boyu” ifadesinin *curator rei publicae*’ye verilen onursal bir unvan olabileceği ihtimalini ileri sürmektedir.⁴⁶⁷ Adı belirlenmeyen bu kişinin *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* gibi son derece üst düzey mevkilere ulaşmış olması onun eyaletin önde gelen bir vatandaşı olduğuna bir işarettir. Şayet *curator*’luğunu başka bir kentte yerine getirdiği kabul edilirse muhtemelen memleketinin Prusa olması yüksek ihtimal dâhilindedir. Zira söz konusu yazıt Prusa ad Olympum’da ele geçmiştir ve adı belirlenemeyen kişi yazıtta Augustus kültünün ikinci kez rahibi olmuştur. Dolayısıyla bu görevi memleketinde üstlenmiş olmalıdır.

3.4.3.1.2 Tiberius Claudius Piso

Prusias’tan ele geçen bir yazıtta (bkz. T1-50) Nikomedeia *logistes*’i olduğu öğrenilen Tiberius Claudius Piso⁴⁶⁸, Prusias ad Hypiumlu’dur. Piso’yu henüz yaşarken onurlandıran söz konusu yazıt, onun *bithyniarkhes*’liğe kadar ulaşan yerel ve bölgesel memuriyetler ile başlayan *cursus*’undan sonra imparatorluk seviyesinde bir kariyere geçtiğini detaylı bir şekilde aktarmaktadır.

Piso memleketinde *dekaprotos*, *poleitographos* (kayıt memuru), kendi kentinin ve eyaletin *arkhon*’luğu, *agonothetes* gibi kent memuriyetleri üstlenmiştir. Sonrasında eyalette Bithynia’nın büyük ve ortak (*koinon*) tapınağının Mystria’larının *hierophantes*’i olmuş, *bithyniarkhes* ve *helladarkhes* makamlarına ulaşmıştır.

Ayrıca Ti. Cl. Piso, önceden Bithynia *koinon*’unun *proegoros*’u (avukat) olmuş daha sonra Roma’da *dikastes*’lik yapmış ve dolayısıyla *iudices* (yargıçlar) listesinde yer almıştır. Bu yükselişi Antoninuslar Dönemi’nin sonlarına tarihlenmektedir⁴⁶⁹. Caligula’nın imparatorluğundan beri, Roma’da oturan halk mahkemelerinin jüri heyeti herbiri için milyonlarca üyeye sahip beş *decuria* yargıcından seçiliyordu. Teorik olarak sadece ilk üç *decuria* atlı sınıfı olarak kabul ediliyordu, geriye kalan ikisi ise 200.000 *sestersii census* ile birlikte özel bireylerden ve imparator tarafından onursal olarak seçilmiş ailelerden oluşmaktaydı⁴⁷⁰. Ancak ne varki İS. 2. yy.’da bu son iki *decuria* yavaş yavaş eyalet atlı saygınlığına yükseltilmeye başlandı⁴⁷¹. Esas olarak Piso, yargıç olarak seçilmeden önce

⁴⁶⁷ I. Prusa ad Olympum, s. 30.

⁴⁶⁸ PIR² C 961; Demougin 1999, 598; Fernoux 2004, 429-431.

⁴⁶⁹ Fernoux 2004, 430.

⁴⁷⁰ Fernoux 2004, 430-431.

⁴⁷¹ Ephesos’tan bir yazıtta (AE 1972, n° 573) ve Plinius ile çağdaş olan M. Gavius Bassus’un 5. *decuria* arasına seçildiği kaydedilmektedir. Krş. Fernoux 2004, 430 ve dn. 34 ile birlikte.

equester'liğe ait herhangi bir *militia*'yı tamamlamamış ve öyle görünüyor ki devlet atıyla da onurlandırılmamıştır. Bu durumda Piso'nun büyük ihtimalle bu son iki *decuria*'dan birine dâhil edildiği ve böylelikle ona atlı sınıfına yükseltirme fırsatı verildiği düşünülmektedir⁴⁷². T. Bekker-Nielsen'a göre, Piso'nun *koinon*'un ya da eyaletin *proegoros*'u olarak görev yapması onun Roma'daki *iudices* listesinde yer alması için bir ön basamak olmuş olmalıdır⁴⁷³. Ayrıca H. L. Fernoux, Ti. Cl. Piso'nun *dikastes*'lik görevini, *equester* sınıfına atlamak ve sonraki ataması Nikomedeia *logistes*'i olmak için yaptığını öne sürmektedir⁴⁷⁴ ve bu görüşü T. Bekker-Nielsen tarafından da kabul edilmektedir⁴⁷⁵.

Ti. Cl. Piso Roma'daki *dikastes*'lik görevinden sonra imparator ataması *curator rei publicae*'liği de yaparak imparatorluk düzeyine yükselttiği kariyerine bir görev daha eklemiştir.

Bununla birlikte Piso söz konusu yazıtta *senator*'luk mevkiine ulaşmış ve kendisiyle aynı adı taşıyan torunu Ti. Cl. Piso'nun⁴⁷⁶ dedesi olarak anılmaktadır (bkz. T1-50). Bu torun, Septimius Severus Dönemi'nin sonunda lejyon *legatus*'u olmuştur. *Senatorius* (T1-50, str. 14: [συ]νκλητικοῦ πάππον) torun Piso'nun babası da zaten *senatorius* olma onurunu kazanmış olmalıdır. Zira birden bire *senatus* sınıfına girilemediği için muhtemelen dede Ti. Cl. Piso da atlı sınıfına kaydedilmiş olmalıdır.

Bunların dışında söz konusu yazıtta dede Piso, *koinoboulion* kararıyla eyaletin en önde geleni ve kimseyle kıyaslanamaz bir kişi olarak anılmaktadır. Piso'yu, soyunun büyük ismi olarak arkadaşı Titius Ulpius Papianus onurlandırmaktadır.

3.4.3.1.3 Ulpius Titius Aelianus Antoninus

Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş ve Titius Ulpius Aelianus Papianus'u onurlandıran bir yazıttan Ulpius Titius Aelianus Antoninus'un Kioslular'ın *logistes*'i olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-52). Baba Aelianus Antoninus *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* gibi birlik memuriyetlerini üstlenmiş ve *logistes* olmadan önce yerel kent *cursus*'undan geçmiştir. Zira Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş yazıtta “geriye kalan bütün memuriyetleri” yerine getirmiş olduğu belirtilmektedir. Titius Antoninus ve oğlunun Ulpius ve Aelianus gibi iki tane

⁴⁷² Fernoux 2004, 430-431.

⁴⁷³ Bekker-Nielsen 2008, 109.

⁴⁷⁴ Fernoux 2004, 431.

⁴⁷⁵ Bekker-Nielsen 2008, 109.

⁴⁷⁶ PIR² C 960; Fernoux 2004, 471.

nomina gentilica taşımaları, mensubu oldukları aileye Roma vatandaşlık hakkının Flavius dönemiyle Hadrianus zamanında verildiğine işaret etmektedir.

Antoninus'un oğlu Papianus ise bu yazıtta atalarından beri *senator*'luk ve *consul*'lük rütbesine ulaşmış kişilerin arasından bir kimse olmakla övünmektedir. T. Bekker-Nielsen baba Aelianus Antoninus'un *equester* mensubu olduğunu ve *senator*'luk mevkiine ulaşmış bir ailenin kızı ile evlendiğini ileri sürmektedir⁴⁷⁷. Anlaşılan oğul Papianus burada anne tarafından olan atalarıyla övünmektedir. Söz konusu yazıtta ayrıca Papianus'un üstlendiği memuriyetlere ilişkin bilgiler de aktarılmaktadır. Papianus, Prusias ad Hypium'da yerel kent memurlukları üstlenmiştir. Bunlar; hayat boyu *poleitographos*, *dekaprotos*, *koinoboulos* gibi görevlerdir. O ayrıca *mysteria* törenlerinin ortak tapınağının *hierophantes*'i, *sebastophantes*'i ve Asklepios Soter'in hayat boyu rahibi olma gibi dini görevler de yerine getirmiştir. Babası Aelianus Antoninus gibi *bithyniarkhes*, *pontarkhes*'lik gibi son derece yüksek mevkiler olan birlik memuriyetleri de üstlenmiştir. Ayrıca o *grammateus*'lik ve kent idari sisteminde en üst düzey görev olan *arkhon*'luğu da yapmıştır. Kıtık olduğu zaman Nikomedeia'da *agoranomos*'luk yapmıştır. Papianus hem kendi kentinde hem de eyaletin diğer kentlerinde *euergetes*'lik hizmetlerinde bulunmuştur. Bu yüzden cömertliği sebebiyle ilk ve tek kişi haline gelerek, bıraktığı mal-mülk vasıtasıyla bütün kent halkına onur severliğini göstermiştir ve kendi vatanında son derece saygın bir kişidir. Ayrıca bütün kent vatandaşlarına ve *katoikia*'da oturanlara yiyecek dağıtmış, yine bütün kent vatandaşlarına ve kırsalda oturanlara kendi kesesinden iki otlak bağışlamıştır. Bunların dışında Papianus kendisini onurlandıran *Sebastene phyle*'si adına yüce gönüllülük göstererek kendi kesesinden söz verdiği üzere heykelinin dikim işini gerçekleştirmiştir. Aelianus Papianus yine Prusias'tan ele geçmiş bir başka yazıtta ise *primipilarius* olarak belgelenmektedir⁴⁷⁸.

3.4.3.1.4 M. Aur. Khrysenios Damatrios

Roma İmparatorluk Dönemi'nde Prusias ad Hypium kentinin Dia Limanı'nın *emporium*'unda *logistes* olarak görev yapmış M. Aur. Khrysenios Damatrios'un, *bithyniarkhia* ve *pontarkhia* (bkz. T1-55) gibi yüksek mevkilere ulaşmış bir kişi olmasından

⁴⁷⁷ Bekker-Nielsen 2008, 106 ve dn. 45 ile birlikte. Ancak T. Bekker-nielsen'in baba Aelianus Antoninus'un *equester* mensubu olduğunu ileri sürmesi burada pek mümkün görünmemektedir. Çünkü söz konusu kişi Aelianus Antoninus'un devlet atıyla onurlandırıldığı belgelenmemektedir. Eğer Aelianus Antoninus atlı sınıfı mensubu olsaydı bu Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş sözkonusu yazıtta (bkz. T1-52) mutlaka belirtilirdi.

⁴⁷⁸ I. Prusias ad Hypium, 55. Oğul Papianus'un belgelendiği diğer yazıtlar için bkz. I. Prusias ad Hypium, 47 ve 57.

dolayı kendisi eyaletin eşraf tabakasından gelmiş olmalıdır. Bunun dışında kendisi ve ailesine ilişkin başka bir bilgi bulunmamaktadır.

3.4.3.1.5 M. Domitius Stratokles

M. Domitius Stratokles, Prusias ad Hypium kentinde ünlü ve önde gelen *Domitii* ailesinin bir üyesidir. Prusias'tan ele geçmiş bir yazıttan kendisinin *bithyniarkhes*, *helladarkhes*, vatanın *epistates*'i ve *logisteia*'lardan (Bkz. T1-57, str. 13: ἀπὸ λογισταιῶν) kendi payına düşeni almış yani muhtemelen birden fazla *logistes*'lik yerine getirmiş olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-57). Stratokles eyaletin en yüksek mevkilerinden *bithyniarkhes* ve *helladarkhes* gibi birlik memuriyetlerini üstlenmiş bir kişidir.

Esasen Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş söz konusu bu yazıtta Stratokles'in oğlu T. Domitius Paulianus Falco, *phylarkhos*'lar tarafından onurlandırılmaktadır (T1-57). Zira bu yazıt daha çok Falco'nun kariyeri ve aile ilişkilerini aktarmaktadır. Oğul Falco, Prusias kentinde *protos arkhon*, *hiereus* ve Zeus Olympios Bayramları'nın *agonothetes*'i ve hayat boyu *koinoboulos* olmuştur. Yazıtta σεβαστόγυνωστος⁴⁷⁹ olarak ifade edilen Falco imparatora yakınlığı ile övünmektedir. Falco son derece erdemli ve kendi soyundan gelenler arasında kıyaslanamaz bir kimsedir.

Yazıtta Falco'nun aile ilişkilerine de değinilmiştir. Örneğin Falco'nun ailesinde *senator*'luk ve *consul*'lük rütbesine ulaşmış kişilerin bulunduğu ifade edilmektedir. Ancak bu ifade biraz belirsiz kalmaktadır. Eğer baba Stratokles *senator*'luk ya da *consul*'lük rütbesine ulaşmış bir kişi olsaydı bu statüsü yazıtta ifade edilirdi. Muhtemelen burada ya baba Stratokles'in kardeş/amca gibi akrabaları ya da eşinin ailesinde bu mevkilere ulaşmış kişiler kastedilmektedir. T. Bekker-Nielsen'e göre ise Falco'nun babası Stratokles kesin olarak atlı sınıfı mensubudur⁴⁸⁰. *Logisteia* görevini yerine getirmiş olduğu için onun atlı sınıfından geldiğini ileri sürmekte ve Stratokles'in bu sosyal sınıfının oğlunun kamu kariyeri üzerinde etkili olmuş olduğunu düşünmektedir⁴⁸¹. Çünkü Falco kent memuriyetlerinden *agoronomos*'luğu pas geçerek direkt olarak *agonothetes*'lik yapmıştır ve hayat boyu *koinoboulos* üyesi olması sebebiyle *protos arkhon*'luğa yükselmiştir.

Ailenin atası yani dede ise torun Falco ile aynı ismi taşıyan T. Domitius Paulianus Falco'dur. Dede Falco İS. 189 yılında imparator Commodus'a Prusiaslı beş *arkhon* tarafından

⁴⁷⁹ “İmparatora dost, arkadaş” anlamına gelen σεβαστόγυνωστος ifadesinin başka yazıtlarda kullanımına ilişkin bkz. I. Prusias ad Hypium, 11; I. Prusa ad Olympum, 21.

⁴⁸⁰ Bekker-Nielsen 2008, 108.

⁴⁸¹ Bekker-Nielsen 2008, 107-108.

ithaf edilen bir yazıtta belgelenmektedir⁴⁸². Bu *arkhon*’lardan birisi o sırada ikinci kez *protos arkhon* olan dede T. Domitius Paulianus Falco’dur.

3.4.3.1.6 Titius Statilius Calpurnianus Fado

Prusias ad Hypium’dan ele geçen bir yazıtta oğlu Ulpius Titius Calpurnianus Fado’nun⁴⁸³ onurlandırma yazıtından baba Titius Statilius Calpurnianus Fado’nun adı öğrenilmektedir (bkz. T1-58). Söz konusu yazıtta oğul Fado’nun *bithyniarkhes*’in ve *logistes*’lerin (T1-58, str. 6: ἔκγονον Βειθυνιάρχου καὶ λογιστῶν) torunu olduğu belirtilmektedir. Oğul Fado yazıtta *genetivus casus*’u ile yazılmış “Βειθυνιάρχου” ile muhtemelen babası Titius Statilius Calpurnianus Fado’yu; *genetivus plural* formda yazılmış “λογιστῶν” ifadesiyle ise hem babası hem de atalarını kastediyor olmalıdır. Zira yazıtta baba Statilius Calpurnianus Fado’nun direkt olarak *logistes* olarak anılmasına ve görev yerine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır. Anlaşılan oğul Fado kendisinin soyunda *bithyniarkhes* ve *logistes*’lerin olmasıyla övünmektedir ve böylelikle ailesinde babasının dışında muhtemelen dedesi ya da bir başka akrabası daha *logisteia* üstlenmiş olmalıdır⁴⁸⁴. Zira söz konusu yazıtta oğul Fado’nun *senator*’luk ve *consul*’lük rütbesine ulaşmış akrabalara sahip olduğu da zikredilmektedir⁴⁸⁵. Muhtemelen burada anne tarafından olan akrabaları kastediliyor olmalıdır. Zira oğul Fado “Ulpius” *prenomen*’ini annesi Ulpia Titia Fadilliane Artemonis’ten almış olmalıdır. *Bithyniarkhes* olarak eyaletin en tepesindeki bir memuriyeti üstlenmiş baba Titius Statilius Calpurnianus Fado ise memleketi Prusias ad Hypium da önde gelen bir ailenin üyesi olmalıdır.

Söz konusu yazıtta (T1-58) annesi Ulpia Titia Fadilliane Artemonis tarafından onurlandırılan oğul Ulpius Titius Calpurnianus Fado henüz genç yaşta iken rahmetli olmuştur. Yazıtta Fado’nun herhangi bir kent memuriyeti üstlenip üstlenmediğine ilişkin bir bilgilendirme yoktur. Ancak geçirdiği teftiş neticesinde devlet atıyla⁴⁸⁶ (ἵππῳ δημοσίῳ) onurlandırıldığı yani Roma atlı sınıfı mensubu olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca eğitimi ve

⁴⁸² Yazıt için bkz. I. Prusias ad Hypium, 38. Ayrıca Bekker-Nielsen, M. Domitius Stratokles’i dede Falco’nun yeğeni ya da muhtemelen oğlu olduğunu varsaymaktadır. Krş. Bekker-Nielsen 2008, 107.

⁴⁸³ Fernoux 2004, 438-439, nr. 18.

⁴⁸⁴ Bekker-Nielsen 2008, 105.

⁴⁸⁵ Bekker-Nielsen 2008, 105.

⁴⁸⁶ Attaleia’dan bir yazıtta M. Gavius Gallicus Roma’da devlet atıyla onurlandırılmıştır. Bkz. OGIS II, 567. C. Iulius Severus’un oğlu kendisi ile aynı ismi taşıyan C. Iulius Severus’un da devlet atıyla onurlandırıldığı bilinmektedir. Bkz. PIR² I 574; Halfmann 1979, 165, nr. 81.

erdemî bakımından diğerkimselerden son derece öne çıkmış bir kişi olduğu da belirtilmektedir.

3.4.4 Diğerksoylular/Elitler

Bu kişilerin hangi soylu tabakadan geldikleri tam olarak belirlenememekle birlikte *curator rei publicae* olmalarından dolayı ya *ordo senatorius* ya *ordo equester* mensubu oldukları ya da büyük ihtimalle eyalet eşrafından geldikleri kabul edilmelidir.

3.4.4.1 Caesernius Statianus

Nikomedeia *logistes*'i Caesernius Statianus⁴⁸⁷, söz konusu yazıtta *kratistos* (son derece seçkin) unvanı ile onurlandırılmaktadır (bkz. T1-51). *Kratistos* olması dolayısıyla Caesernius Statianus'un ya *ordo senatorius* ya da *ordo equester* mensubu olması ihtimal dâhilindedir. X. Lorient, Caesernius Statianus'u atlı sınıfına mensup *curator rei publicae*'ler içinde listelemiştir⁴⁸⁸. Atlı sınıfından *procurator* T. Caesernius Statianus [Quinc]tianus'un Caracalla Dönemi'nde Cyprus Eyaleti'nin valisi olmasının muhtemel olduğu düşünülmektedir⁴⁸⁹. T. Caesernius Statianus [Quinc]tianus ile Caesernius Statianus'un aynı kişiler olma ihtimali de öne sürülmektedir⁴⁹⁰.

3.4.4.2 Flavius Ulpius Arrianos

Prusa ad Olympon kentinin *curator rei publicae*'si Arrianos'un adı oğlu Fl. Ulpius Demokritos'u onurlandıran yazıttan öğrenilmektedir (bkz. T1-53). Nikomedeialı Flavius Ulpius Arrianos'un üstlendiğı memuriyetlerden kent elitleri arasında seçkin bir yere sahip olduğu anlaşılmaktadır. Arrianos ve oğlunun Flavius ve Ulpius gibi iki tane *nomen gentilia* taşımaları, mensubu oldukları aileye Roma vatandaşlık hakkının Flaviuslar Dönemi ile Traianus zamanında verildiğine işaret etmektedir⁴⁹¹.

3.4.4.3 [Marcus] Aurelius Antiokhos Commodianus

Nikomedeia'dan ele geçen ve İS. 214 yılına tarihlenen kurşun ağırlık yazıtında M. Aur. Antiokhos Commodianus'un *logistes* olarak görev yaptığı öğrenilmektedir (T1-56). X.

⁴⁸⁷ Ayrıca bkz. PIR Ia, 266, nr. 143 (= PIR² C 179).

⁴⁸⁸ Lorient 2011, 277, Tbl. 3, nr. 9.

⁴⁸⁹ Mennen 2011, 211 ve dn. 74 ile birlikte.

⁴⁹⁰ Halfmann 1982, 223.

⁴⁹¹ Adak – Stauner 2013, 148-149.

Loriot, Pontus-Bithynia *corrector* ve *logistes*'lerine de değindiği çalışmasında Marcus Aur. Antiokhos Commodianus'u atlı sınıfı içinde listelemiştir⁴⁹².

3.4.4.4 Quintus Tineius Severus Petronianus

Nikomedeia'dan ele geçen iki kurşun ağırlık yazıtından Quintus Tineius Severus Petronianus'un⁴⁹³ İS. 243-244 ve 244-245 yıllarında Nikomedeia *logistes*'i olduğu öğrenilmektedir (T1-60a-b).

Tineii sülalesi İS. 2. yüzyıl ile erken 3. yüzyılda, Hadrainus Dönemi'nden beri bilinen İtalik kökenli soylu bir ailedir⁴⁹⁴. Aile üyeleri arasından son derece önemli *senator*'lar bilinmektedir⁴⁹⁵. Bunlardan biri Quintus Tineius Sacerdos'tur. Sacerdos İS. 192 yılında *consul suffectus*; İS. 198 ya da 199 yılında Pontus-Bithynia'nın *legatus Augustorum pro pratetore*'si; İS. 209/210 ya da 210/211'de⁴⁹⁶ Asia *proconsul*'ü⁴⁹⁷; İS. 219 yılında imparator Elagabalus ile birlikte ikinci kez *consul (consul ordinarius)* olmuştur⁴⁹⁸.

3.5 Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Kentlerde Gerçekleştirdikleri Faaliyetler ve Üstlendikleri Diğer Görevler

İlgili bölümde Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde görev yapmış *curator rei publicae* adlı memurların kentlerde karşılaştıkları başlıca problemler ve bunlar karşısında aldıkları ya da geliştirdikleri çözümler değerlendirilmeye çalışılacaktır. Lycia-Pamphylia'da tespit edilmiş yazıt sayısı diğer eyaletlere (Asia ile Pontus-Bithynia) nazaran daha az olmasına ve bu yazıtlar içerikleri bakımından kısa olmalarına ve konuya genel hatlarıyla değinmelerine rağmen Lycia-Pamphylia'da görev yapmış *curator rei publicae*'lerin eyalet kentlerindeki

⁴⁹² Loriot 2011, 277, Tbl. 3, nr. 10.

⁴⁹³ PIR² T 232; Haensch – Weiß 2005, 468-469.

⁴⁹⁴ Salomies 1985, 199.

⁴⁹⁵ Aile üyelerinin *prosopographia*'sı ve soy ağacına ilişkin bkz. PIR² T 222, 223, 227, 228, 229, 230, 231, 235. Ayrıca bkz. Salomies 1985, 199-202.

⁴⁹⁶ Chr. Marek (2010, 854), Quintus Tineius Sacerdos'un Asia *proconsul*'lüğüne İS. 211/212 yıllarına tarihlemektedir.

⁴⁹⁷ Hierapolis'ten bir yazıtta, Asia *proconsul*'ü Q. Tineius Sacerdos, *legatus pro praetore* ve *logistes* Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus ile birlikte tiyatrunun *skene*'sinin yapımı sırasında görev yapmaktadırlar (bkz. T1-20).

⁴⁹⁸ PIR¹ T 171; PIR² T 229; Barbieri 1952, nr. 501; Thomasson 1984, 249, nr. 48; Rémy 1989, 107-109, nr. 78; Doğancı 2007, 277-279; Thomasson 2009, 98, nr. 27:048.

görev sahaları ve yetkileri tam olarak belirlenemese de yine de konuya ilişkin bazı bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır.

Curator rei publicae için temel kurallardan biri bu görevi üstlenen kişinin vazifesini tarafsız olması amacıyla memleketinin dışında icra etmesi gerekliliğidir. Ancak bu durumun aksine istisna kabul edebilecek bir örnek mevcuttur. Pataralı Ti. Cl. Aleksandros *alias* M. Aelius *logistes*'lik görevini kendi memleketinde yerine getirmiştir (bkz. T1-63). Bu görevi yazıtta geçen “τὸν ἴδιον λογιστὴν καὶ ἐκ βασιλικῆς γνώσεως” ifadesinden anlaşılabileceği üzere imparator kararıyla üstlenmiştir⁴⁹⁹. Bu yüzden onun *logistes*'liğini göreve imparator kararı ile atanmasından dolayı *curator rei publicae* olarak kabul etmek daha doğru görünmektedir. Ne var ki *logistes* Aleksandros'un kentte nasıl bir problemle uğraştığı yazıttan öğrenilememektedir. Ancak kente imparator tarafından bir finans memurunun atanması mali bir sıkıntı olduğuna işaret etmektedir.

Aleksandros kent tanrıları Leto, Apollon ve Artemis'in hayat boyu *arkhineokoros*'u olmuştur ve bu dini görevini imparatorluğa ait bir hediye (T1-63, str. 4-5: δωρεᾶς [ἐ]κ βασιλικῆς) olarak kabul etmektedir. Ayrıca *ducenarius* rütbesiyle askeri bir görev de üstlenmiştir. Aleksandros Lykia Birlik memuriyetlerinin en itibarlı makamı olan *lykiarkhes*'lik⁵⁰⁰ unvanını da elde etmiştir.

Yazıtta geçen Patara'nın ikinci *neokoria* hakkını elde etmiş olmasından dolayı yazıt İS. 3. yüzyıla tarihlenmektedir⁵⁰¹. Bu yüzden Ti. Claudius Aleksandros'un *curator rei publicae*'liğini İS. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlemek mümkün görünmektedir.

Ti. Cl. Ant[---] Hyperekhios Oinoanda'da (Termessos Minor) yerine getirdiği *logisteia* görevi sebebiyle onurlandırılmıştır (bkz. T1-64). Bu görevi büyük ihtimalle

⁴⁹⁹ SEG 44, s. 427, nr. 1210'da, “ἐκ βασιλικῆς γνώσεως” ifadesi için L. Robert'in (Robert 1937, 227-228) “imparator tarafından bizzat tanınarak atanan” anlamında kullandığı σεβαστόγνωστος ifadesine atıfta bulunmakta ve Ti. Cl. Aleksandros'un kendi memleketine *logistes* olarak atanmasını imparatorla olan yakın ilişkisine borçlu olabileceği üzerinde durmaktadır. Ayrıca σεβαστόγνωστος ifadesinin başka yazıtlarda kullanımına ilişkin bkz. I. Prusias ad Hypium, 7 ve 11; I. Prusa ad Olympum, 21.

⁵⁰⁰ *Lykiarkhes* unvanı ile ilgili tartışmalara ilişkin ayrıca bkz. Şahin 2006; Reiztenstein 2011; Şahin 2012; Takmer – Oktan 2013; Şahin 2014.

⁵⁰¹ Chr. Marek (1993, nr. 5), yazıtı İS. 1/2. yy.'a tarihlerken; A. Bresson (AE 1994, 1729) ise İS. 3. yy.'a tarihlemektedir. B. Burrell (2004, 255) da Patara'nın ikinci *neokoria* hakkını kazanmış olmasından dolayı yazıtın İS. 3. yy.'a tarihlenmesinin daha doğru olduğunu düşünmektedir. E. Ertekin (2013, 505), Lycia-Pamphylia Eyaleti'ne yapılan diğer *curatores* örneklerinin çoğunun Severuslar Dönemi'ne tarihlendiğini göz önünde bulundurarak Ti. Cl. Aleksandros'un İS. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlenebileceğini düşünmektedir.

lykiarkhes'liğe ulaştıktan yani *arkhiereia* görevinden sonra üstlenmiş olmalıdır⁵⁰². Hyperekhios'un isminde "Tiberius Claudius" gibi *pre* ve *gentile nomen*'e sahip olması onun Roma vatandaşı olduğunun bir göstergesidir. *Lykiarkhes*'liğe ulaşması ve Roma vatandaşlığından dolayı büyük ihtimalle eşraf tabakaya mensup bir aileden geliyor olması Hyperekhios'un *logistes*'lik görevinin *curator rei publicae* olarak kabul edilmesini kuvvetlendirmektedir. Ancak bir önceki örneğe benzer bir şekilde Hyperekhios'un da kentte nasıl bir problemi çözdüğü bilinmemektedir.

Söz konusu yazıtta tarihlemeye ilişkin kesin bir bilgi olmamakla birlikte olasılıkla İS. 3. yüzyıla tarihlemek muhtemel görünmektedir. Bunun dışında yazıtta (T1-64, str. 1 ve 9) Ti. Claudius Hyperekhios olarak ifade edilen isim Hall – Milner tarafından yazıtın yayımlanmamış bir düzeltme notundan Ti. Claudius Ant[----] Hyperekhios olarak tamamlanmıştır⁵⁰³. D. Reitzenstein, Ti. Cl. Ant[----] Hyperekhios'un İS. 144 yılı Likya Birlik rahibi Cl. Antimakhos ile aynı kişi olma olasılığını belirtmektedir. Ancak bununla birlikte Hyperekhios'un *logisteia* görevinden dolayı onu daha geç bir döneme tarihlemeyi öne sürmektedir⁵⁰⁴.

Lykia'nın Balboursa kentinden ele geçen iki yazıtta (bkz. T1-65a-b) Androbios V oğlu Androbios *alias* Eirenaios'un Balboursa *logistes*'i olduğu öğrenilmektedir. Söz konusu yazıtlarda Eirenaios'un *logistes*'liği sırasında kentte birtakım yapı işlerinin tamamlandığı belirtilmektedir. Balbouralıları imparatorlar Septimius Severus, Caracalla ve Geta'ya, Polydeukes isimli bir kişinin vasiyet yoluyla miras olarak bıraktığı paradan bir *tripylon*⁵⁰⁵ ve *opisthodomos*⁵⁰⁶ ile birlikte bir çeşme yapısını ithaf etmektedirler. Bu yapıların bitirilmesi işini Eirenaios'un kentte *logistes* olarak görev yaptığı sırada varis Ge adıyla da bilinen Paulina'nın üstlendiği ve yapıların inşasının tamamlanmış olduğu öğrenilmektedir. Burada da Asia Eyaleti'nde Aphrodisias örneğinde (T1-12a-b) olduğu gibi vasiyet yoluyla bırakılmış

⁵⁰² Takmer – Oktan 2013, 78; Ertekin 2013, 505.

⁵⁰³ Söz konusu yazıtta T1-64, str. 1'de 'Υπερέχι *cognomen*'i *vocativus* halde yazılmıştır, str. 9'da ise Τιβέριον Κλαύδιον [- - - -] şeklinde yer almaktadır. Hall – Milner (1994, 42), *logistes* Hyperekhios'un adını yazıtın yayımlanmamış bir düzeltme notundan Ti. Claudius Ant[----] Hyperekhios olarak tamamlamıştır. Krş. Reitzenstein 2011, 237, nr. 115.

⁵⁰⁴ Reitzenstein 2011, 237, nr. 115 ve Cl. Antimakhos için ayrıca bkz. a.g.e. 201-202, nr. 50. Ayrıca krş. Ertekin 2013, 505-506.

⁵⁰⁵ LSJ, s. v. τρίπυλον.

⁵⁰⁶ LSJ, s. v. ὀπισθόδομος. Eski Yunanca'da "arka oda" anlamında kullanılır. Yunan tapınaklarında (her tapınakta olmasa da) tapınağın *cella*'sının arkasında ve genellikle hazinenin korunduğu iç mekana verilen isimdir.

parada ya paranın yetmemesine bağlı olarak ya da varisin sorumluluğunu yerine getirmemesinden kaynaklı sorun çıktığı ve olasılıkla Plinius'un Bithynia'da karşılaştığı gibi yapımına başlanan binaların tamamlanamadığı anlaşılmaktadır. Bu durumda *logistes* konuya el atmış ve bu paranın eksiksiz olarak kentin eline ulaşmasını sağlamış olmalıdır. Yani miras olarak bırakılan paranın doğru bir şekilde kullanımını ve yarım bırakılan yapıları denetlemiştir.

Arykanda'dan ele geçen bir yazıtta kelimenin neredeyse tümünün tamamlanmasından (T1-68, str. 1: λ[ογιστήν(?)]) dolayı [M.] Aurelius Ursio'nun Arykanda *logistes*'liği şüpheli olarak kabul edilebilir⁵⁰⁷. M. Aurelius Ursio'nun *logistes*'liği başka bir kaynaktan bilinmemektedir. Söz konusu aynı yazıtta Ursio πραιτωριανῶν (*praetorianus*) ifadesiyle yani imparator muhafız alayında görev yapmış kimseler arasından gelen biri olarak anılmaktadır.

Bununla birlikte M. Aur. Ursio, Doğu Milyas'ta yer alan Ovacık'tan bir yazıtta kırsal alan güvenliğinden sorumlu *dux* olarak geçmektedir⁵⁰⁸. Termessos *boule* ve *demos*'u tarafından ἑπαρχὸς τοῦ ἱεροῦ πραιτωρίου olarak onurlandırılan⁵⁰⁹ Ulpius Silvinus ve M. Aur. Ursio'nun *praefectus praetorio*⁵¹⁰ olarak İS. 278-283 yıllarında Isauria-Pisidia isyanını başarılı bir şekilde kontrol altına aldıkları belirtilmektedir⁵¹¹. Lykia kenti Olympos'tan karakol askeri (*stationarius*) Martinus ve imparator muhafız alayı eri (*praetorianos*) Aur. Mucianus'un belgelendiği iki kaya yazıtı ele geçmiştir⁵¹². Bu askerlerin varlığının İS. 3. yüzyılda Doğu Lykia ve Pisidia hattındaki karmaşada *praefectus praetorio*'lar Ulpius Silvinus ve M. Aur. Ursio ile bağlantılı olduğu ve Olympos'ta da bir muhafız alayının konuşlandığı düşünülmektedir⁵¹³.

Aurelius Pan[phi?]los⁵¹⁴ Arneai *logistes*'i olarak *boule* ve *demos* tarafından bir heykel kaidesiyle onurlandırılmaktadır (bkz. T1-66). Arneai kentine *curator rei publicae* olarak

⁵⁰⁷ Kelimenin sadece ilk harfi λ şüpheli olarak okunmuş ve S. Şahin tarafından λ[ογιστήν(?)] olarak tamamlanmıştır. Konu üzerine daha ayrıntılı bilgi için ve başka bir tamamlama önermesi için bkz. I. Arykanda, s. 34. Ayrıca bkz. Ertekin 2013, 504 (= T1-68).

⁵⁰⁸ Ballance – Roueché 2001, 89; I. Central Pisidia, T6; Öztürk 2006, 176, nr. 2.1.1.2.

⁵⁰⁹ TAM III, 126.

⁵¹⁰ Latince terminolojide *praefectus praetorio*, Yunanca'da ise ἑπαρχὸς πραιτωρίου olarak geçmektedir (Mason (1974, 138). Bununla birlikte H. Mason (1974, 139), ἑπαρχὸς'un sıklıkla sadece *praefectus praetorio* için kullanıldığını da ifade etmektedir.

⁵¹¹ Adak – Tüner 2004, 63, dn. 23 ile birlikte.

⁵¹² Adak – Tüner 2004, 62-63, nr. 5.

⁵¹³ Adak – Tüner 2004, 63.

⁵¹⁴ Pan[phi?]los *cognomen*'i yerine Pan[ka?]los önermesine ilişkin tartışmalar için bkz. Reitzenstein 2011, 229.

hangi sebeple atandığı bilinmemekle birlikte büyük ihtimalle kentte yaşanmış mali bir sorunu gidermek için görevlendirilmiş olmalıdır. Söz konusu yazıtta *lykiarkhes* olarak da belgelenen Aur. Pan[phi?]los, Phaselis'ten ele geçen ve İS. yak. 200-250 yıllarına tarihlenen bir yazıtta da *boule* ve *demos* tarafından *lykiarkhes* ve *euergetes* olarak onurlandırılmaktadır⁵¹⁵. Phaselis yazıtında Arneai *logistes*'liğine ilişkin bir ifade bulunmamaktadır.

Arneai'dan ele geçen yazıtta (T1-66) isimleri geçen dede Pigres ve baba Apollonios'un *pre* ve *gentile* nomen taşımadıkları; Aur. Pan[phi?]los'un ve heykelin dikim işini üstlenen Aur. Diogenes'in ise sadece "Aurelius" *gentile nomen*'ini taşıdıkları görülmektedir. Dolayısıyla yazıt ve Aur. Pan[phi?]los'un *logistes*'lik görevi *constitutio Antoniniana*'dan sonraya tarihlenebilir.

Ephesos'tan ele geçen ve Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen bir imparator mektubunun, söz konusu üst düzey yöneticilerin görevlerinin ele aldıkları kentlerin mali sorunlarına çözüm bulmaları gerektiğini kanıtlayan çok aydınlatıcı bir örnek olduğundan bahsedilmiştir (bkz. T1-3). Bu mektuba göre, imparator bizzat *logistes*'ten kentin kamu hesaplarını kontrol etmesini istemektedir. Zira kent kendisine ait olan borçları toplayamadığı için gelirlerinden mahrum kalmıştır. Bu amaçla bir soruşturma açılmasını ve görevlerini tamamlamış ama hala hayatta olan ve hatta geçen on yıl içinde ölmüş olan kamu memurlarının dahi hesaplarının incelemesini emretmektedir. Ayrıca *logistes*'ten bu ayrıntılı teftişinin sonuçlarını kendisine en kısa sürede bildirmesini de talep etmektedir.

İS. 2. yüzyıl ortalarına doğru Ephesos'ta yapılan bu teftişin benzerini İS. 3. yüzyıl başlarında Lykia'nın Balboursa kenti de geçirmiş olmalıdır. Balboursa'dan ele geçen bir yazıt (bkz. T1-67) her ne kadar Ephesos yazıtı (T1-3) kadar bilgi vermese de, yine de bazı varsayımlarda bulunmak mümkündür. Söz konusu Balboursa yazıtında adı öğrenilemeyen bir kişinin, *logistes* Marcus Aurelius Dionysios II⁵¹⁶ tarafından denetlendiği üzere adı belirlenemeyen bir işin (ya da işlerin) ve kamusal işlerin de *epimeletes*'liğini kendi kesesinden üstlenmiş olduğu belgelenmektedir. Bununla birlikte bu kişinin bir kez daha *prytan*'lık yaptığı ve oğlu Aur. Marcianus adına da *gymnasiarkhos*'luk görevini yürüttüğü; ayrıca herhangi bir kimse tarafından suçlanmaya maruz kalmayacak şekilde *eikosaprotos*'luk görevini yerine getirdiği öğrenilmektedir. *Logistes* M. Aur. Dionysios II, Balboursa kentinin hesaplarını

⁵¹⁵ SEG 55, 1469.

⁵¹⁶ Lykia kenti Neisalı ünlü *Diogenes/Dionysii* ailesi *constitutio Antoniniana*'dan önce, Neisa'da Roma vatandaşlık hakkını elde eden tek ailedir ve bu hakkı İS. 2. yy. sonlarında almış olmalıdır (Takmer – Oktan 2013, 75). Ünlü *Diogenes/Dionysii* ailesi için ayrıca bkz. Şahin 2006, 29-47; Reitzenstein 2011, 222-223, nr. 85 ve 250'de StemmaT-9; Takmer – Oktan 2013, 50-93.

incelemiş ve kentin pek çok memuriyetini yerine getiren N. N.'nun⁵¹⁷, özellikle para konusunda işini dürüstlükle yaptığı sonucuna varmıştır. *Logistes*'in kentteki varlığı kentin bu dönemde mali bir sıkıntı içinde olduğunun göstergesidir. Burada da tıpkı Ephesos'ta olduğu gibi bir soruşturma açıldığını ve kent memurlarının teftişe tabi tutulduğunu farz etmek yerinde olacaktır. Balboursa'daki teftişin Ephesos'ta yürütülen soruşturmadan farkı ise denetleme işinin bizzat imparator tarafından buyrulmamış olmasıdır. Ancak anlaşılan Ephesos örneği Balboursa kenti için bir emsal olmuş gibi görünmektedir. Bu teftiş sonucunda yazıtta söz konusu olan N. N. kişi aklanmıştır ve *logistes*'ten bir nevi temiz kağıdı aldığını belgelemek istemiştir.

Balboursa yazıtı (bkz. T1-67) Neisalı ünlü *Diogenes/Dionysii* ailesine mensup M. Aur. Dionysios II'nin *logistes* olarak görüldüğü tek epigrafik belgedir. Bu yazıtın dışında Lykia kentlerinden ele geçmiş ve Dionysios II'nin adının geçtiği on iki yazıt daha vardır ve söz konusu yazıtlarda kendisinin *lykiarkhes* makamına ulaştığı görülmektedir⁵¹⁸. Patara ve diğer bazı Lykia kentlerinden ele geçen epigrafik belgelerde de *Diogenes/Dionysii* ailesine mensup kişilerin *Lykiarkh*'lık mertebesine ulaştıkları tespit edilmektedir⁵¹⁹. M. Aur. Dionysios II ise, ünlü *Diogenes/Dionysii* soyunun *lykiarkhia* mertebesine ulaşmış üçüncü üyesidir ve büyük ihtimalle Birlik rahipliğinden sonra Balboursa'ya *logistes* olarak atanmış olmalıdır⁵²⁰. Bir diğer yazıt ise Neisa'dan ele geçmiştir. Söz konusu onurlandırma yazıtında Dionysios II, Lykia Birliği'nin *arkhierea* ve *grammateia* görevlerini üstlenmiş biri olarak belgelenmektedir⁵²¹.

Yine Balboursa'da aynı şekilde çok benzer bir durumun daha yaşandığı ve M. Aur. Thoantianos hakkında soruşturma açıldığı anlaşılmaktadır (bkz. T1-69). Balboursa ve Attaleia vatandaşı olan ve soyunu *ordo senatorius* ve *ordo equester* mensubu kişilere dayandıran Thoantianos'un, son derece erdemli işler yapması sebebiyle Lykia Birliği, bronzdan bir heykelle ve diğer kanıtladığı işlerinin de yazılı olduğu bir kaideyle onurlandırılmasına karar

⁵¹⁷ Adı belirlenemeyen bu kişinin başka bir onurlandırma yazıtı için ayrıca bkz. SEG 41, 1361.

⁵¹⁸ 1- Şahin 2006, 34-35, nr. 2 (Patara); 2- Şahin 2006, 35-36, nr. 3 = Engelmann 2007a, 137 = Şahin – Adak 2007, 200 = Şahin 2013, nr. 5, (Patara); 3- Şahin 2006, nr. 4 = Şahin 2013, nr. 6 (Patara); 4- Şahin 2006, nr. 5 = Engelmann 2006, 183 – 186 = Engelmann 2007b, nr. 2 (Patara); 5- Şahin 2006, nr. 6 = TAM II 737 (Neisa); 6- Şahin 2006 nr. 7 = Marek 1994, 98, nr. 6 = SEG 44, 1211 = AE 1994, nr. 1730 (Patara); 8- Şahin 2006, nr. 8 = TAM II, 572 (Tlos); 9- Şahin 2006, nr. 11 = Engelmann 2007a, 137 = Engelmann 2007b, nr. 5 (Patara); 10- Engelmann 2007b, nr. 3 (Patara); 11- Engelmann 2007b, nr. 4 (Patara).

⁵¹⁹ Şahin 2006, 29-47.

⁵²⁰ Takmer – Oktan 2013, 75. Bu yazıt harf karakterlerine göre İS 3. yüzyılın ilk çeyreğine tarihlendirilmektedir. Yazıtta M. Aur. Dionysios II'nin ismi yazıtın üst satırları kırık olduğu için yazarlar tarafından tamamlanmıştır.

⁵²¹ Takmer – Oktan 2013, 74-75, nr. 5.

vermiştir. Thoantianos Lykia Birliği'nin imparator Tiberius Caesar rahipliğini dindar bir şekilde yerine getirmiştir. Ayrıca kendi vatanı Balboursa ve fahri vatandaşlık aldığı Attaleia kentinde kendisini en iyi işlerde onursever bir şekilde göstermiştir. Anlaşılan Thoantianos, bu kentlerde *euergesia* faaliyetlerinde bulunmuştur. Söz konusu şahıs yaptığı bu hizmetleriyle, son derece seçkin *consul*'lük rütbesine ulaşmış (T1-69, str. 27-28: τοῦ κρατίστου ὑπατικοῦ) *logistes* M. Ulpius Tertullianus Aquila ve Attaleialılar tarafından şahitlik edilecek şekilde kendisini ispatlamıştır. Dolayısıyla burada da hakkında soruşturma açılmış Thoantianos, *kratistos hypatikos logistes* M. Ulpius Tertullianus Aquila'nın yaptığı teftişin ardından temize çıkmış görünmektedir. Tertullianus Aquila ayrıca Nikomedeia'dan ele geçmiş ve İS. 212-213 yıllarına tarihlenen bir kurşun ağırlık yazıtında da *curator rei publicae* olarak belgelenmektedir⁵²². Söz konusu kurşun ağırlık yazıtında Tiberius Claudius Callippianus Italicus'un eyalet valisi, Ulpius Athenaios'un ise *agoranomos* olarak görev yaptığı kaydedilmektedir.

Perge'de ele geçmiş ve İS. 3. yüzyıla tarihlenen bir başka yazıtta (bkz. T1-70) göre *gerousia* üyeleri (yaşlılar meclisi) tarafından onurlandırılan Cn. Pedanius Valerianus Perge'de iki kez *logistes*'lik yapmıştır. Yazıttan öğrenildiği üzere Valerianus *gerousia* üyelerinin buğday iâşesinin miktarını arttırmıştır⁵²³. Bu yazıtın dışında Valerianus yine Perge *gerousia*'sı tarafından başka bir yazıtta ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν olarak onurlandırılmaktadır⁵²⁴. Bu yazıt ile Perge'de başrahiplik üstlendiği anlaşılan Valerianus'un *logistes*'liğinin yerel kent memuru mu yoksa Roma ataması mı olduğu kesin olarak belirlenememektedir⁵²⁵. Zira başrahiplik görevine izafeten kendisinin Pergeli olma ihtimali yüksektir. Ancak Valerianus'un *arkhiereus*'lik gibi üst düzey bir makama ulaşmasının yanı sıra atlı sınıfı mensubu olması da onun imparator tarafından atanan *curator rei publicae* olabileceği ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

⁵²² Haensch – Weiß 2005, 454-456, nr. 3 ve 459. Ayrıca bkz. T1-49.

⁵²³ Ayrıca I. Prusias ad Hypium, 11'de, M. Aur. Asklepiodotianus Asklepiades'in buğday fonundan sorumlu *tamias* ve *logistes* olarak görev yaptığı belgelenmektedir. Bkz. aşağı. tez dördüncü bölüm "Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής".

⁵²⁴ I. Perge I, 180: ἡ γερουσία ἀρχιερέα [τῶν Σεβαστῶν] | Γν. Πεδάνιον Οὐαλε[ριανόν].

⁵²⁵ Büyük ihtimalle yerel *logistes* olarak kabul ettiğimiz ve *gerousia logistes*'inin geçtiği Klazomenai yazıtı için bkz. aşağı. T3-13.

Side'den elimize geçen ve İS. 3. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta ise, ismi bilinmeyen bir kişi hem *logistes* hem de *epanorthotes*⁵²⁶ (*corrector*) olarak karşımıza çıkmaktadır (bkz. T1-71). Adı bilinmeyen bu *logistes*; Side'nin Got saldırılarına maruz kaldığı düşünüldüğünde büyük olasılıkla İS. 269 ve sonrasındaki Got saldırıları yüzünden ortaya çıkan birtakım sorunları düzeltmek ve hesapları kontrol etmek için göreve getirilmiş olmalıdır⁵²⁷.

Side'de bir *epanorthotes* (*corrector*) olarak da belgelenmesine ilişkin tam olarak hangi yetkilere sahip bir şekilde görev yaptığı belirlenmemektedir. Ancak *logistes*'liğine benzer bir şekilde büyük ihtimalle yine İS. 3. yüzyılda patlak veren problemlerle ilgilenmiş olmalıdır.

Termessos'ta ele geçen bir yazıtta göre Pisidia'da Sagalassoslular kentin *logistes*'i M. Aur. Meidianus Platonianus Varus'u hem görev yeri Sagalassos'ta hem de memleketi Termessos'ta onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-72). Söz konusu yazıtta Varus'un Tanrıça Augusta Rome'nin ve Zeus Solymos'un hayat boyu rahibi olduğu kaydedilmektedir⁵²⁸. Varus'un yerine getirdiği bu dini görevler üst düzey yerel memuriyetlerdir. Yazıttan anlaşıldığı üzere M. Aur. Meidianus Platonianus Varus Termessos'un önde gelen bir vatandaşıdır. Ancak burası bir Pisidia kenti olduğu için Varus'un *lykiarkhes* ya da *pamphyliarkhes* gibi mevkiilere ulaşmış olması beklenemez. *Logistes*'liği kendi memleketi dışında Sagalassos'ta yapmış olduğu için bu görevi *curator rei publicae*'dir. Plantonianus

⁵²⁶ Eski Yunanca yazıtlarda *epanorthotes* (ἐπανορθωτής) ya da *diorthetes* (διορθωτής) olarak ifade edilen *corrector*'lar (Mason 1974, 39, 44-45, 182) kentlerdeki siyasal ve sosyal sorunları çözmek ve düzeltmek ile sorumlu *imperium* yetkisine sahip görevlilerdir. *Corrector*'ların görev sahaları ve yetkileri *curator rei publicae*'lere göre daha geniştir. Onlar bir ya da birkaç kent için değil eyaletin bütün kentleri ya da bir kısmı için görevlendirilirlerdi. *Corrector* memuriyeti de *curator rei publicae* gibi İS. 2. yüzyılda oluşturulmuştur. Roma İmparatorluk Dönemi'nde ilk *corrector* Sex. Quintilius Valerius Maximus, Akhaia Eyaleti'nde İS. 103-108/109 yıllarında görev yapmıştır. Prusiaslı M. Domitius Valerianus ise İS. 231-233 yıllarında Pamphylia kentlerinin *corrector*'u olmuştur (I. Prusias ad Hypium, 45). Böylelikle Lycia-Pamphylia Eyaleti'nden Side örneği ile birlikte iki *corrector* belgelenmiştir. *Corrector*'lara ilişkin çalışmalar için ayrıca bkz. Premerstein 1901, s. v. *corrector*, 1646-1656; Guerber 1997; 211-218; Oliver 1973. Krş. Ertekin 2013, 499, 502, 510-512.

⁵²⁷ Side örneğinden daha erken bir tarihte yani İmparator Hadrianus tarafından Bithynia'ya bizzat gönderilen C. Iulius Severus da söz konusu örneğimizde olduğu gibi hem *logistes* hem de *diorthetes* (*corrector*) olarak karşımıza çıkmaktadır. Bkz. Mitchell – French 2012, 231-232, nr. 74, str. 18-21: πεμφοθέντα εἰς Βειθυνίαν διορθωτὴν | καὶ λογιστὴν ὑπὸ θεοῦ Ἀδριανοῦ. C. Iulius Severus'a ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. tez bölüm "Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Statüleri" ve C. Iulius Severus'un onurlandırıldığı diğer yazıtlar için ayrıca bkz. T1-42a-d.

⁵²⁸ Termessos'tan ele geçen bir başka yazıtta da Augusta Rome'nin ve Zeus Solymos'un hayat boyu rahibi olduğu belgelenen M. Aur. Meidianus Platonianus Varus, kendi vatanında deri işçileri zanaatkarları tarafından kendilerinin *euergetes*'i olarak onurlandırılmaktadır. Bkz. Lanckoronski 1892, nr. 93; IGR III, 442.

Varus'un *curator*'luğunu "Marcus ve Aurelius" isimlerinden dolayı *constitutio Antoniniana*'dan sonraya tarihlemek mümkündür.

3.6 Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları

Bu bölümde Lycia – Pamphylia Eyaleti'nde görev yapmış *curator rei publicae*'lerin mensup oldukları sosyal statüleri üç grup halinde incelenecektir. Bu statüler; *ordo senatorius*; *ordo equester*; eyalet veya kent eşraf tabakasıdır. Bu üçüncü grup da kendi içinde gerektiğinde alt başlıklara ayrılmaktadır. Ayrıca üç ana gruba gerektiğinde yeni bir başlık da ilave edilmiştir. Söz konusu eyalette görev yapmış *curator rei publicae*'lerin sosyal statüleriyle birlikte memleketlerine ve aile yapılarına da burada değinilecektir.

Lycia-Pamphylia'dan on bir *logistes*'in ismi tespit edilmiştir. Bu kişiler arasından biri *ordo senatorius*; üç kişisi *ordo equester* mensubudur. Geriye kalanlar eyaletin eşraf tabakasından gelmektedirler. Bunlar arasından ikisi hariç diğerleri aynı zamanda *lykiarkhes*'liğe ulaşmış kişilerdir. İstisnai bir örnek olarak memleketi Patara'ya atanan Ti. Cl. Aleksandros *alias* M. Aelius'un (bkz. T1-63) dışında geriye kalan *curator rei publicae*'ler genel olarak farklı kentlerden gelmektedir.

3.6.1 *Ordo senatorius* mensubu *curatores rei publicae*

3.6.1.1 M. Ulpius Tertullianus Aquila

Attaleia kentinde *logistes*'lik yapmış M. Ulpius Tertullianus Aquila son derece seçkin (bkz. T1-69, str. 27-28: τοῦ κρατίστου ὑπατικοῦ) *consul*'lük rütbesine ulaşmıştır. Dolayısıyla *ordo senatorius* mensubudur. Ayrıca kendisi Pisidia kenti Kremna kökenlidir. Aquila'nın Attaleia'dan başka Bithynia'da Nikomedeia *logistes*'liği (bkz. T1-49) yaptığı da bilinmektedir⁵²⁹. X. Lorient, Aquila'yı atlı sınıfı mensubu olarak kabul etmektedir⁵³⁰. Tertullianus Aquila, Leukopetra'dan ele geçen iki yazıtta Makedonia Eyaleti'nin İS. 212/213 yılı *proconsul*'ü olarak geçmektedir⁵³¹.

⁵²⁹ M. Ulpius Tertullianus Aquila'nın Nikomedeia *logistes*'liği için ayrıca bkz. tez üçüncü bölüm "3.3.2 Pontus-Bithynia Eyalet Kentleri'nde *curator rei publicae* olarak Hangi Problemi Çözdüğü Bilinmeyenler" ve 3.4. Pontus-Bithynia Eyalet Kentlerinde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Sosyal Statüleri, Memleketleri ve Aile Yapıları".

⁵³⁰ Lorient 2011, 277, Tbl. 3, nr. 8.

⁵³¹ I. Leukopetra, 83 ve 105. Daha ayrıntılı bilgi için bkz. Thomasson 2009, 71, nr. 23:030.

3.6.2 *Ordo equester mensubu curatores rei publicae*

Curator rei publicae'ler *ordo equester* mensubu kişiler arasından da seçilirlerdi. Ayrıca *curator rei publicae* için temel kurallardan bir diğeri, bu görevi üstlenen kişinin vazifesini tarafsız olmak amacıyla memleketinin dışında icra etmesi gerekliliğidir. Ancak bu durumun aksine istisna kabul edebilecek bir örnek mevcuttur.

3.6.2.1 Ti. Cl. Aleksandros *alias* M. Aelius

Ti. Cl. Aleksandros *alias* M. Aelius Pataralı'dır ve *logistes*'lik görevini memleketinde yerine getirmiştir (bkz. T1-63). Bu görevi yazıtta geçen ἐκ βασιλικῆς γνώσεως ifadesinden anlaşılağı üzere imparator kararıyla üstlenmiştir⁵³². Aleksandros, kent tanrıları Leto, Apollon ve Artemis'in hayat boyu *arkhineokoros*'u olmuştur. Ayrıca Aleksandros, Lykia birlik memuriyetlerinin en itibarlı makamı olan *lykiarkhes*'lik unvanını da elde etmiştir. Dolayısıyla eyaletin en önde gelen vatandaşlarındandır. Bunların yanı sıra Aleksandros söz konusu yazıtta her şeyde önde gelen bir kişi ve hayırhah (*euergetes*) olarak da onurlandırılmaktadır.

Yazıtta *kratistos ducenarius* rütbesine ulaşmış bir kişi olarak *ordo equester* mensubu olduğu öğrenilen Ti. Cl. Aleksandros'un aynı yazıtta *ordo senatorius* mensubu kişilerin babası ve yeğeni olduğu da belirtilmektedir. Anlaşılan Aleksandros atlı sınıfı mensubu iken; çocukları ve akrabaları *ordo senatorius*'a yükselmiş kişilerdir. Çocukları *senator*'luğa yükseldikleri için Aleksandros'un Roma atlı sınıfından olması beklenen bir durumdur.

3.6.2.2 Marcus Aurelius Ursio

İS. 3. yüzyıl ortalarında Arykanda'da *logistes* olan M. Aur. Ursio'nun (bkz. T1-68), imparator muhafız alayında (πραιτωριανῶν) görev yapmış kimseler arasından gelmesi sebebiyle *equester* sınıfı mensubu olduğunu kabul etmek daha doğru görünmektedir⁵³³.

Ayrıca Arykandalılar yazıtta Ursio'yu kendilerinin veli nimeti (*patron*)⁵³⁴ ve hayırseveri (*euergetes*) olarak onurlandırmaktadırlar.

⁵³² SEG 44, 1240; ἐκ βασιλικῆς γνώσεως ifadesi için, L. Robert'in (Robert 1937, 227-228) "imparator tarafından bizzat tanınarak atanan" anlamında kullandığı σεβαστόγνωστος ifadesine atıfta bulunmakta ve Ti. Cl. Aleksandros'un kendi memleketine *logistes* olarak atanmasını imparatorla olan yakın ilişkisine borçlu olabileceği üzerinde durmaktadır. Ayrıca σεβαστόγνωστος ifadesinin başka yazıtlarda kullanımına ilişkin bkz. I. Prusias ad Hypium, 7 ve 11; I. Prusa ad Olympum, 21.

⁵³³ M. Aur. Ursio'ya ilişkin daha ayrıntılı bilgi bkz. tez bölüm yuk. "3.5 Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Kentlerde Gerçekleştirdikleri Faaliyetler ve Üstlendikleri Diğer Görevler".

3.6.2.3 Gnaeus Pedanius Valerianus

Perge'den ele geçen ve İS. 3. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta Perge *gerousia* üyeleri (yaşlılar meclisi) iki kez *logistes* olmuş Gnaeus Pedanius Valerianus'u kendilerinin buğday paralarının⁵³⁵ miktarını arttırdığı için onurlandırmaktadır (bkz. T1-70). Söz konusu yazıttan Valerianus'un atlı sınıfı (ἵππικός) mensubu olduğu öğrenilmektedir. Valerianus yine Perge *gerousia*'sı tarafından başka bir yazıtta ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν olarak onurlandırılmaktadır⁵³⁶. Bu yazıt ile Perge'de başrahiplik üstlendiği anlaşılan Valerianus'un *logistes*'liğinin yerel kent memuru mu yoksa Roma ataması mı olduğu kesin olarak belirlenememektedir⁵³⁷. Zira başrahiplik görevine izafeten kendisinin Pergeli olma ihtimali yüksektir. Ancak Valerianus'un *arkhiereus*'lik gibi üst düzey bir makama ulaşmasının yanı sıra atlı sınıfı mensubu olması da onun imparator tarafından atanan *curator rei publicae* olabileceği ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşündürmektedir.

3.6.3 Eyalet ve/veya Kent Elit Tabakasından Gelen *curatores rei publicae*

3.6.3.1 Lykiarkhes Olanlar

Asia ile Pontus-Bithynia'da görev yapmış *curator rei publicae*'lerin eyaletin en yüksek dini görevi olan *asiarkhes* ve *bithyniarkhes* mevkiilerine ulaştıkları görülmektedir. Aynı şekilde Lycia-Pamphylia'da da üç kişinin *lykiarkhes*'liğe ulaştığı belirlenmektedir.

⁵³⁴ Roma İmparatorluk Dönemi'nde *patron* sıfatının kullanımına ilişkin bkz. Eilers 2002.

⁵³⁵ Ayrıca I. Prusias ad Hypium, 11'de, M. Aur. Asklepiodotianus Asklepiades'in buğday fonundan sorumlu *tamias* ve *logistes* olarak görev yaptığı belgelenmektedir. Ayrıca bkz. aşağı. tez dördüncü bölüm "Kent Kurumuna ait Yerel Bir Memur Olarak λογιστής".

⁵³⁶ I. Perge I, 180: ἡ γερουσία ἀρχιερέα [τῶν Σεβαστῶν] | Γν. Πεδάνιον Οὐαλε[ριανόν].

⁵³⁷ Yerel *logistes*'ler arasında Klazomenai'dan ele geçen yazıtı büyük ihtimalle *gerousia logistes*'i olarak kabul etmek daha uygun gibi görünmektedir. Bununla birlikte söz konusu yazıt ile Perge'den ele geçen yazıt bazı farklılıklar göstermekle birlikte her iki yazıt arasında bir benzerlik de bulunmaktadır. Her iki yazıtta da onurlandırma merci *gerousia*'dır. Farklılık ise; Klazomenai yazıtında *gerousia* Marcus [---]lius Attalos Posidonianos'un *logistes*'liği sırasında Flavius Neikephoros'u onurlandırmaktadır (bkz. "Testimonia 3 – Yerel Logistes'lere İlişkin Epigrafik Belgeler", T3-13). Perge yazıtında ise *gerousia* üyeleri kendilerinin buğday iâşesini arttırdığı için atlı sınıfı mensubu bizzat *logistes* Cn. Pedanius Valerianus'u onurlandırmaktadırlar.

3.6.3.1.1 Tib. Clau. Ant[----] Hyperekhios

Bunlar arasından ilk örnek Tib. Clau. Ant[----] Hyperekhios'tur⁵³⁸. Hyperekhios, Oinoanda Termessos'usunun (Termessos Minor) danışma, halk ve yaşlılar meclisi tarafından, son derece övgüye değer *Lykiarkhes* ve kendilerinin kentinin *logistes*'i olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-64). Yazıtta Likya Birlik memuriyetlerinden *Lykiarkhes*'liğe ulaşmış olması kendisinin eyaletin önde gelen vatandaşlarından biri olduğunu yani eşraf tabakadan geldiğini göstermektedir.

3.6.3.1.2 Aurelius Pan[phi?]]los

Arykanda ve fahri olarak Myra vatandaşlığını da elde etmiş Aurelius Pan[phi?]]los *logistes*'liğini Arneai'da yerine getirmiştir ve Arneailılar'ın *boule* ve *demos*'u tarafından bir heykel kaidesiyle onurlandırılmaktadır (bkz. T1-66). Böylelikle kendisinin bu görevi aynı eyalet içinde ancak farklı bir kentte icra etmiş olduğu görülmektedir. Ayrıca söz konusu yazıtta Likya Birlik memuriyetleri arasında en üst seviyedeki *lykiarkhes*'liğe ulaştığı görülmektedir. *Lykiarkhes* olarak Phaselis *boule* ve *demos*'u tarafından da onurlandırılmaktadır⁵³⁹. Anlaşılan Aur. Pan[phi?]]los eyaletin önde gelen ailelerinden birinin üyesi olmalıdır.

Söz konusu yazıttan Aurelius Pan[phi?]]los'un heykelinin dikim işini, Aurelius Diogenes'in üstlendiği görülmektedir. Hem Pan[phi?]]los hem de Diogenes "Aurelius" *gens nomen*'ini taşıdıkları halde "Marcus" *prenomen*'ini taşımaktadırlar. Ayrıca Pan[phi?]]los'un dedesi Pigres ve babası Apollonios'un Roma vatandaşı olmadıkları görülmektedir. Anlaşılan Aurelius Pan[phi?]]los ve Aurelius Diogenes, Roma vatandaşlığını *constitutio Antoniniana*'dan sonra almış olmalıdırlar. Böylece Aur. Pan[phi?]]los Arneai *logistes*'liğini İS. 3. yüzyılda yerine getirmiş olmalıdır⁵⁴⁰.

3.6.3.1.3 M. Aur. Dionysios II

Lykia'nın Balboursa kentinde *logistes* olarak görev yapmış M. Aur. Dionysios II (bkz. T1-67), Neisalı ünlü *Diogenes/Dionysii* ailesi üyesidir. *Dionysii* ailesi Neisa'da *constitutio Antoniniana*'dan önce Roma vatandaşlık hakkını elde eden tek ailedir ve bu hakkı İS. 2. yüzyıl sonlarında almış olmalıdır. *Dionysii* ailesi mensubu M. Aur. Dionysios II, İS. 3.

⁵³⁸ Tiberius Claudius Ant[----] Hyperekhios ismi, yayınlanmamış bir yazıttan Hall – Milner tarafından tamamlanmıştır. Hall – Milner 1994, 42. Krş. Reitzenstein 2011, 237, nr. 115.

⁵³⁹ SEG 55, 1469.

⁵⁴⁰ Ertekin 2013, 503.

yüzyılın ilk çeyreğinde *lykiarkhes*'lik mertebesine ulaştıktan sonra Balboursa kentinin *logistes*'liğini üstlenmiş olmalıdır⁵⁴¹.

3.6.4. Diğer Soylular/Elitler

3.6.4.1 Androbios *alias* Eirenaios

Lykia'nın Balboursa kentinden ele geçmiş iki yazıtta (bkz. T1-65a-b) Androbios V oğlu Tloslu Androbios *alias* Eirenaios'un *logistes*'liği sırasında kentte birtakım yapı işlerinin tamamlandığı belirtilmektedir. Söz konusu yazıttan Eirenaios'un memleketinin Tlos olması dışında başka bir bilgi öğrenilememektedir. Androbios V oğlu, Androbios *alias* Eiranaios da en azından *lykiarkhes* mertebesine ulaşmış bir aileden gelmiş olabilir, dolayısıyla eyalet eşrafındandır⁵⁴².

3.6.4.2 Side'den *anonymus epanorthotes* ve *logistes*

Side'de görev yapmış adı bilinmeyen *logistes* de yazıtta (bkz. T1-71) *kratistos* ifadesiyle anılmıştır ve kendisi bu unvanından ve yazıtta atlı sınıfına işaret edebilecek herhangi bir işaret bulunmadığı için büyük ihtimalle *ordo senatorius* mensubu olmalıdır. Adı belirlenemeyen bu *logistes*'in memleketi de tespit edilememektedir.

3.6.4.3 M. Aur. Meidianus Platonianus Varus

Pisidia'da Sagalassoslular kentin *logistes*'i M. Aur. Meidianus Platonianus Varus'u onurlandırmaktadırlar (bkz. T1-72). Termessos'ta ele geçen yazıtta Varus'un hem görev yeri Sagalassos'ta hem de memleketi Termessos'ta onurlandırıldığı belirtilmektedir. Söz konusu yazıtta M. Aur. Meidianus Platonianus Varus'un, Tanrıça Augusta Rome'nin ve Zeus Solymos'un hayat boyu rahibi olduğu kaydedilmektedir. Varus, *senator* ya da atlı sınıfından değildir. Bununla birlikte Termessos'un önde gelen vatandaşlarından olmalıdır. Zira Varus'un yerine getirdiği dini görevler üst düzeyde yerel memuriyetlerdir. Ancak burası bir Pisidia kenti olduğu için Varus'un *lykiarkhes* ya da *pamphyliarkhes* gibi mevkilere ulaşmış olması beklenemez.

⁵⁴¹ Takmer – Oktan 2013, 75. M. Aur. Dionysios II'ye ilişkin onurlandırmalar için ayrıca bkz. age., 74-79 ve ünlü *Dionysii* ailesi için ayrıca bkz. age. 50-93; Şahin 2006, 29-47; Reitzenstein 2011, 222-223, nr. 85 ve 250'de StemmaT-9.

⁵⁴² Reitzenstein 2011, 107 ve ayrıca bkz. 243'de Stemma nr. 1.

3.6.4.4 Titus Caesennius Septimius Gellius Flavonianus Lollius

Antiokheia Pisidia’da *logistes* olarak görev yapan Titus Caesennius Septimius Gellius Flavonianus Lollius’un *agonothetes*’lik yaptığı da bilinmektedir (T1-73). Gellius Flavonianus Lollius, kentin önde gelen bir ailesi *Caesennii* mensubudur⁵⁴³.

---

⁵⁴³ I. Antiokheia, s. 20-21.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

KENT KURUMUNA AİT YEREL BİR MEMUR OLARAK ΛΟΓΙΣΤΗΣ

4.1 Yerel *logistes*'ler ve Görevleri

Küçük Asya'daki Yunan kentlerinde hesap denetimi yapan kent memuru *logistes*'in varlığı Klasik ve Hellenistik dönemlerden beri⁵⁴⁴ bilinmektedir. Bununla birlikte İS. 2. yüzyılda başlayan Roma merkezi yönetimi tarafından yapılan *curator rei publicae* atamalarının yanı sıra Küçük Asya'da yerel kamu memurları olan *logistes*'ler de görev yapmaya devam etmişlerdir. Bu bağlamda bu bölümde yerel ve merkezi atamalar arasındaki ayrımı yapabilmek amacıyla yerel kamu görevlisi olan *logistes*'lere ilişkin antik kaynaklara, epigrafik belgelere ve genel bilgilere yer verilecektir.

Eski Yunanca bir kelime olan “λογιστής”, hesap uzmanı, hesapları denetleyen kişi anlamına gelir ve kentte kamu görevlisi olarak hizmet eder. Suda, *logistes* kavramını κριτής (karar veren kişi, hâkim, hakem), δοκιμαστής (müfettiş, para ile ilgilenen) ve ἐξεταστής (kamu hesaplarını kontrol eden kişi) ifadeleriyle tanımlamaktadır⁵⁴⁵. Aristoteles ise *boule* üyelerinin, her *prytanis*'in döneminde memurların verdikleri hesapları teftiş etmeleri için kendi içlerinden on kişiyi *logistes* olarak seçtiklerini belirtmektedir⁵⁴⁶. Suda ve Aristoteles'in *logisteia* konusunda verdiği bilgilerden görev sahasının genel olarak bir kentin mali işlerini kapsadığı anlaşılmaktadır.

Köken olarak bir Yunan kent memuriyeti olan *logisteia* örneklerine en erken İÖ. 5. yüzyılda rastlanılmaktadır. D. M. MacDowell'a göre Atina'da İÖ. 5. ve 4. yüzyıllarda kamu denetçileri olarak görev yapan *logistes*'ler üç gruba ayrılır: 1) Otuz *logistes* kutsal hazineye yapılan paranın girdi-çıkışını denetlerdi. 2) *Boule* üyelerinden kura ile seçilen on kişilik *logistes* grubu kamu memurlarının hesaplarını kontrol ederdi. 3) On *logistes* ve on avukattan oluşan üçüncü grup ise, görev sürelerinin sonuna gelmiş kamu memurlarının hesaplarını incelerdi ve onları hesap denetiminin (*euthyna*) ilk aşaması olarak mahkemeye sevk ederdi. Mahkemeyi de büyük ihtimalle *logistes*'ler yönetiyordu. Bir kamu görevlisinin hırsızlık yaptığı ya da rüşvet aldığı mahkeme tarafından ispatlanırsa, aldığı rüşvetin on katı kadar para

⁵⁴⁴ Fröhlich 2004, 77 vdd.

⁵⁴⁵ Suda *Lex.* λ 653 s. v. Λογιστής· κριτής, δοκιμαστής, ἐξεταστής. Ayrıca bkz. Suda, λ 652 s. v. Λογιστεῦσαι.

⁵⁴⁶ Arist. *Ath. Pol.* 48. 3-4: [κ]ληροῦσι δὲ καὶ λογιστὰς ἐξ αὐτῶν οἱ βουλευταὶ δέκα, τοὺς λογιουμένους τ[αῖς] ἀρχαῖς κατὰ τὴν πρυτανείαν ἐκάστην.

cezası ödemeye mahkûm edilirdi⁵⁴⁷. Eğer bir memur, görevinin gerektirdiğinden fazla para harcamaktan suçlu bulunursa sadece fazladan harcadığı parayı geri ödemek zorundaydı⁵⁴⁸. Ephesos'tan ele geçen ve Antoninus Pius Dönemi imparator mektubuna göre de *logistes*'in (= *curator rei publicae*) görevi kentte kamu görevlisi olarak hizmet etmiş kişilerin hesaplarını detaylı bir şekilde incelemek idi. Bu bağlamda MacDowell'ın Atina'da yerel *logistes* için yaptığı tanımlamanın “kamu memurlarının hesaplarını teftiş etme” noktasında Antoninus Pius Dönemi *curator rei publicae* tanımıyla uyuştugu görülmektedir.

Asia Eyaleti ve yakınındaki adalarda erken dönemden *logistes*'ler belgelenmiştir. Paros Adası'nın güneyinde yer alan Ios Adası'nda ele geçen, İÖ. 4. ya da 3. yüzyıla ait yazıta göre *logistes*'ler kamu arazilerini yönetmekle yükümlüdürler⁵⁴⁹. Ionia kenti Mylasa'ya ait İÖ. 2. yüzyıl yazıtında, *logistes*'lerin kamu arazilerini kiraya verdikleri belgelenmektedir⁵⁵⁰. Yerel kent *logistes*'leri Amorgos Adası'nda kamuya ait malları denetlemişlerdir⁵⁵¹. Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir lahit yazıtına göre, Lykia kenti Antiphellos'ta görev yapan *logistes*, mezar hırsızlarına para cezası uygulamakla yükümlüdür.⁵⁵²

4.1.1 Asia Kentleri'nin Yerel *logistes*'leri

Küçük Asya'da kent memurluğu kariyerinde çok sık olmamakla birlikte yerel *logisteia* üstlenmiş kişiler görülmektedir. Ancak bu şahısların söz konusu memuriyetle hangi görevleri üstlendiklerini tespit etmek genellikle mümkün olamamaktadır.

Hellenistik Dönem'den sonra en erken yerel *logistes* Traianus Dönemi'nde belgelenmektedir (bkz. Nr. 1). Ephesos'un *katoikia*'sı Apateira'da (Tire, İzmir) ele geçen yazıta göre Herakleios'un *logistes*'lik yaptığı dönemde, Eutykhes Polemos adında bir şahıs imparator Traianus'un talihî için, bir miktar para bağışında bulunmaktadır. Herakleios'un Apateira *logistes*'liği *curator rei publicae*'nin henüz oluşum aşamasına denk gelmektedir.

⁵⁴⁷ MacDowell 1976, s. v. *logistai*. Konuya ilişkin ayrıca bkz. Glotz 1998, 223-227; Sickinger 1999, 38; Rhodes 1999, 400-401.

⁵⁴⁸ Arist. *Ath. Pol.* 54. 2-12: καὶ λογιστὰς δέκα καὶ συνηγόρους τούτοις δέκα, πρὸς οὓς ἅπαντας ἀνάγκη τοὺς τὰς ἀρχὰς ἄρξ[αντ]ας λόγον ἀπενεγκεῖν. οὗτοι γάρ εἰσι μόνοι οἱ τοῖς ὑπευθύνους λογιζόμενοι καὶ τὰς εὐθύνas εἰς τὸ δικάστηριον εἰσάγοντες. καὶ μὲν τινὰ κλέπτοντ' ἐξελέγξωσι, κλοπὴν οἱ δικασταὶ καταγινώσκουσι, καὶ τὸ γνωσθὲν ἀποτίνεται δεκαπλοῦν. ἐὰν δὲ τινὰ δῶρα λαβόντα ἐπιδείξωσιν καὶ καταγινῶσιν οἱ δικασταί, δώρων τιμῶσιν, ἀποτίνεται δὲ καὶ τοῦτο δεκαπλοῦν.

⁵⁴⁹ IG XII 5, 1005.

⁵⁵⁰ I. Mylasa, 108.

⁵⁵¹ IG XII 7, 515.

⁵⁵² BCH 18, 1894, 326, nr. 9.

Ancak memleketi, sosyal sınıfı ve üstlendiği diğer görevlerine ilişkin elimizde yeterince belge olmaması nedeniyle Herakleios'un *curator rei publicae* olarak görev yaptığını öne sürmek zordur. Mevcut verilerle Herakleios'un yerel *logistes* olarak görev yaptığını söylemek şimdilik daha doğru olacaktır.

Lydia'daki Sosandra'dan (Gölmarmara, Manisa) ele geçen ve İS. 1. ve 3. yüzyıllara tarihlenen bir yazıtta, hekim ve filozof Menekrates'in⁵⁵³ *logistes*'lik yapmış olduğu belgelenmektedir (bkz. Nr. 2). Yazıttan Menekrates'in *strategos*'luk, *gymnasiarkhos*'luk, *prytanis*'lik ve *agonothetes*'lik gibi önemli kent memuriyetlerini üstlendiği öğrenilmektedir. Üstlendiği memuriyetler Menekrates'in kent için önemli bir kişi olduğunu göstermektedir. Ayrıca yazıtta yer alan μέγας ἰατρός ifadesi bir hekim olarak Menekrates'in başarılı ve aynı zamanda ünlü biri olduğunu göstermektedir⁵⁵⁴. *Cursus honorum*'u yerel memuriyetlerle sınırlı olan Menekrates *logisteia*'yı imparator ataması olarak (*curator rei publicae*) değil, bir kent görevi olarak yerine getirmiş olmalıdır. Asia Eyaleti örnekleri arasında sofist ve *rhetor* gibi toplumun entellektüel kesiminden gelen *curator rei publicae*'ler bulunmaktadır (bkz. TA 28-29). Ancak Menekrates'in yerel memuriyetleri daha ağır basmaktadır.

İS. 2. yüzyıla tarihlenen yazıttan Caesareia kentinin *epistates*⁵⁵⁵ ve *logistes*'i Iunius Cornelius Lysias tarafından bir *odeion* inşa ettirildiği öğrenilmektedir (bkz. T3-3). Ayrıca bu yapının içine yine Lysias tarafından heykeller konulmuştur. Yazıtta *odeion* binasını inşa ettiren Lysias'ın her ne kadar *epistates* ve *logistes* olduğu zikredilse de söz konusu yapının inşasını kentte yerine getirdiği *epistates*'lik görevinden dolayı üstlenmiş olmalıdır. Zira yerel *logistes*'ler arasında bir yapının inşasını üstlenen birisi bulunmamaktadır. Bununla birlikte bir *logistes* ya da Roma ataması *curator rei publicae*'nin herhangi bir yapıyı finanse ettiği de görülmemektedir. Ancak *curator rei publicae* örnekleri arasında bir yapı faaliyetinin yapımı sırasında yapının denetiminden ve büyük ihtimalle paranın doğru kullanımından sorumlu *curator*'lar bilinmektedir (bkz. T1-20, 24, 62a-b).

Lysias, *epistates* ve *logistes*'liği dışında kent tanrılarının hayat boyu rahibi, *dekaprotos* ve *timetes* (*ensor*) olarak diğer kent memuriyetlerini üstlenmiştir. E. Schwertheim, Cornelius

⁵⁵³ Menekrates için bkz. Akgün Kaya 2016, tez bölüm “ἀγωνοθέτης”. Ayrıca bkz. Tod 1957, 139; Nutton 1976, 93-96; Robert 1977, nr. 455; Benedum 1978, 115-121; Özlem-Aytaçlar 2006, nr. 222.

⁵⁵⁴ μέγας ἰατρός için bkz. Benedum 1978, 115-121.

⁵⁵⁵ LSJ, s. v. ἐπιστάτης. Yunanca bir kelime olan *epistates* denetçi, müfettiş anlamlarına gelmektedir. Kentlerde bir yıl süreyle görev yaparlar. Kentlerdeki görevleri çeşitlilik göstermektedir (Arnaoutoglou 1998, 150). Yazıtlarda genellikle “ἐπιστάτης τῆς πόλεως” olarak geçerler (I. Prusias ad Hypium, 29 = T1-55; I. Prusias ad Hypium, 7 = T1-57). Kentte birtakım yapı faaliyetlerini de denetledikleri görülmektedir.

Lysias'ın *logistes*'liğini *curator rei publicae* olarak kabul etmektedir⁵⁵⁶. Ancak üstlendiği diğer memuriyetlerin hepsinin yerel düzeyde olması sebebiyle bize göre Iunius Cornelius Lysias'ın *logistes*'lik görevini kent memurluğu olarak kabul etmek daha uygun olacaktır.

Phrygia'nın Apollonia kentinde ele geçmiş bir yazıtta adının bir kısmı okunabilen [----]nagoreas'ı, danışma, halk ve yaşlılar meclisi onurlandırmaktadır (bkz. T3-4). Adı tam olarak belirlenemeyen bu kişi, görkemli bir şekilde *agoranomos*'luk, ciddi bir şekilde *paraphylaks*'lik, halksever bir şekilde *strategos*'luk, faydalı bir şekilde *logistes*'lik ve yaşlılar arasından ün sever bir şekilde *gymnasiarkhos*'luk ve dört yılda bir düzenlenen kutsal Büyük Caesareia Bayram'larında *agonothetes*'lik yapmıştır. Burada kullanılan “faydalı bir şekilde *logistes*'lik” ifadesiyle ne kastedilmek istendiği tam olarak anlaşılamamakla birlikte muhtemelen [----]nagoreas, *logistes* olarak kentin kamu hesaplarını düzgün bir şekilde incelemiş ve görevinin gereğini yerine getirmiş olmalıdır. Tıpkı Lysias örneğinde olduğu gibi [----]nagoreas'ın memuriyetlerinin de yerel düzeyde olduğu dikkati çekmektedir ve G. P. Burton tarafından *logistes*'liğinin yerel kent *cursus*'una ait olduğu ifade edilmiştir⁵⁵⁷.

Ephesos'tan ele geçmiş ve İS. yak. 200 yılına tarihlenen bir yazıtta adı belirlenemeyen bir *logistes* “hayat boyu *logistes*” (bkz. T3-5, str. 7: λογιστήν διὰ βίου) ifadesiyle karşımıza çıkmaktadır. Bu şahıs halk meclisinin (*demos*) *grammateus*'i, Artemis rahibi, ilk *strategos* ve Artemis'in *panegyriarkhos*'u olarak kendi yerel *cursus* basamaklarını takip ederken *logistes*'liği de yerine getirmiş olmalıdır. Zira adı belirlenemeyen bu kişinin üstlendiği diğer yerel memuriyetleri onu yerel *logistes* kabul etmemizde etkili olmaktadır. Bununla birlikte (imparator ataması olan) *curator rei publicae* yazıtlarında “hayat boyu” ifadesinin bir istisna⁵⁵⁸ dışında belgelenmemiş olması da yerel memur olarak kabul etmeye olanak sağlamaktadır. Anlaşılan “hayat boyu” ifadesi bazı yerlerde memuriyeti satın aldıklarına işaret edebilir. Zira Apateira örneklerinde⁵⁵⁹ *logisteia arkhe*'si için para veren kişiler bulunmaktadır. Yani bu kişiler memuriyeti satın almışlardır.

Tralleis'te *agoronomos*'luk yapan Tiberius Claudius Glyptos “son derece üstün *logistes*” olarak Tralleisliler'in *senatus*'unun (meclisinin) aldığı kararlar uyarınca *mystes*'ler

⁵⁵⁶ I. Hadrianoi und Hadrianeia, 46. E. Schwertheim, burada D. Magie ve W. Ameling'e atıfta bulunmaktadır. Krş. I. Hadrianoi und Hadrianeia, s. 40.

⁵⁵⁷ Burton 1979, 482 ve 485, nr. 9.

⁵⁵⁸ Prusa ad Olympum'dan ele geçen ve adı belirlenemeyen “hayat boyu *logistes*'in” *curator rei publicae* olma ihtimaline ilişkin bkz. “3.3.1 Pontus-Bithynia Eyaleti'nde Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Statüleri” ve T1-43.

⁵⁵⁹ Apateira örnekleri aşağıda anlatılacaktır.

tarafından onurlandırılmaktadır (bkz. T3-6). İS. 3. yüzyıl ya da 211- 217 yıllarına tarihlenen yazıtta Ti. Cl. Glyptos Augustus'ların *neokoros*'u (ve) Zeus'un kutsalı, son derece parlak bir kent olan vatanının kurtarıcı (*soter*) ve kurucusu (*ktistes*) olarak anılmaktadır. Glyptos'un, "Tiberius Claudius" gibi *pre* ve *gentile nomen*'e sahip olması onun Roma vatandaşı olduğunun bir göstergesidir. Glyptos, büyük olasılıkla Roma vatandaşlık hakkı elde etmiş olan "Tiberius Claudius" isimli Tralleisli bir aileye mensup olmalıdır⁵⁶⁰.

Ephesos kentinin *katoikia*'sı olarak bilinen Apateira'da (Tire, İzmir) Caesar *era*'sı ile 259 yılına (= İS. 211/212) tarihlenen bir yazıtta (bkz. T3-7) Glykon ve adı bilinmeyen bir kişinin Apateira'da *logistes*'lik yaptıkları sırada büyük hamamın tamiri için 250 *denarii* bağışladıkları belirtilmektedir. Bu tamir masrafını kendi ceplerinden ödemeleri için kent eşrafından Titus Flavius Leucius Hieraks⁵⁶¹ onları teşvik etmiş ve *logistes*'ler de bu konuda söz vererek 250 *denarii* vermişlerdir.

Apateira'dan bir başka yazıtta ise (bkz. T3-8) *agoronomos*'luk yapmış olan Ephesoslu Aurelius Larisaos *logisteia arkhe*'si için para bağışlamaktadır. Yani *logisteia* memuriyetini satın almak için kendi cebinden para ödemekte ancak yazıtta ödenen paranın miktarı belirtilmemektedir. Bir kent memuriyeti üstlenebilmek için özel kişilerin memuriyetin önem derecesine göre bu memuriyeti satın aldıkları yaygın olarak bilinmektedir. Aur. Larisaos'un *agoronomos*'luk gibi bir kent memurluğu üstlenmesi, Ephesoslu olması ve *logisteia*'nın kurulması için para ödemesi bu örneğin de yerel memur *logistes* olduğunu düşündürmektedir. Aur. Larisaos bu memuriyeti kente para ödeyerek satın almış ve kendi üzerine geçirmiştir. Söz konusu yazıttan Aur. Larisaos'un bu parayı ödemesi için Marcus Aurelius Artemidoros'un teşvik ettiği öğrenilmektedir. Artemidoros ise Augustus sever, *boularkhos*, çok kutsal Artemis'in *hymnodos*'u ve *katoikia* yerleşiminin önde gelen bir ismidir.

Yine Apateira'dan ele geçen İS. 212 sonrasına tarihlenen bir başka yazıtta (bkz. T3-9) Aurelius Hermolaos *logisteia arkhe*'si için, *cometes*'in kararı uyarınca Teiralılar'ın kamusal yükümlülükleri için 250 *denarii* vermiştir. Yani Aur. Hermolaos *logisteia* görevini elde etmek için kendi cebinden belli bir miktar para ödemiştir. Bu paranın verilmesine *cometes* karar vermiş ve para Apateiralılar'ın hali hazırda var olan kamusal yükümlülükleri (muhtemelen vergi) için kullanılmıştır.

Apateira'dan *fragment* halinde bir başka yazıtta da yine *logisteia*'nın satın alınması için bir miktar para verildiği belgelenmektedir (bkz. T3-10).

⁵⁶⁰ Üreten 2014, 374.

⁵⁶¹ PIR² F 308.

4.1.2 Lycia-Pamphylia Kentleri'nin Yerel *logistes*'leri

Pisidia'dan ele geçen iki yazıttan tanıdığımız *logistes*'lerin yerel memur olarak atanmış olma olasılıkları daha yüksektir. Bunlardan biri Selge'de onurlandırılan *logistes* M. Aur. Ceionius Vibianus Polemon'dur (bkz. T3-11). Polemon yazıtta “kendi *logistes*'i” olarak muhtemelen Selgeliler tarafından onurlandırılmıştır. Yazıtın bize sunduğu kısıtlı veriyle Polemon'un yerel mi yoksa imparatorun görevlendirdiği bir memur mu olduğunu anlamak mümkün değildir.

4.1.3 *Gerousia* ya da *Boule* gibi Kent Kurumlarına Atanan *logistes*'ler

Yerel *logistes*'ler ayrıca *boule* ve *gerousia* (yaşlılar meclisi) gibi kent kurumlarında da görev yapmışlardır. Esasen *gerousia* meclisi, yasal⁵⁶² ve finans işleri ile ilgilenmesi için özel memurlar talep etmektedir. Örneğin *tamias*'lar (haznedar, veznedar) *gerousia*'nın *eponymos* memuru olarak onurlandırma yazıtlarında belgelenmektedirler. Bu memurlar muhtemelen onur yazıtlarının dikimi için kullanılan paradan sorumlu kişilerdir⁵⁶³. Serdica'dan (Sofya, Bulgaristan) ele geçmiş ve İS. 3. yüzyıla tarihlenen bir başka yazıtta Aurelius Sabinus *alias* Metrodoros adlı *tamias* memuru *gerousia*'nın kasasındaki parayı (ἐκ τῶν τῆς γερουσίας χρημάτων) kullanarak bir yapı inşa ettirmektedir⁵⁶⁴. Ayrıca bu yazıtta *tamias* Metrodoros'un görevi sırasında, Claudius Longinus adında bir *gerousiarkhes*'in ise bizzat *gerousia logistes*'i olarak görev yaptığı belgelenmektedir⁵⁶⁵. Longinus'un buradaki görevi büyük ihtimalle *gerousia*'nın parasal girdi-çıkışını denetlemek ve kontrol altında tutmak olmalıdır.

Aslında *gerousia logistes*'ine ilişkin birçok örnek bulunmaktadır. Bunun en erken örneği Sardes'ten gelmektedir⁵⁶⁶. Sardes'te İÖ. 5. yüzyıla tarihlenen bir onur dekretinde

⁵⁶² Philippoupolis (IGBulg. 885) ve Ephesos (I. Ephesos Ia, 26 ve I. Ephesos III, 892) *gerousia* meclislerinin yasal işleri için *ekdikoi* örnekleri belgelenmektedir. Krş. Giannakopoulos 2008, 571.

⁵⁶³ Hadrianoi yazıtı için bkz. I. Hadrianoi und Hadrianeia, 53; Philippoupolis yazıtı için bkz. IGBulg. 885. Kadyanda'da *gerousia*'nın *tamias*'ı Halk meclisinin de *tamias*'ı olarak görev yapıyordu (TAM II, 661); Philadelphia *gerousia*'sının *argyratamias*'ı belgelenmektedir (Weber 1900, 122-123, nr. 1). Bu konu üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Giannakopoulos 2008, 571-573.

⁵⁶⁴ IGBulg. IV, 1906: γερουσιάρχωντος καὶ λογιστεύοντος τοῦ ἀξιολογωτάτου | Κλαυδ(ίου) Λονγείνου, Αὐρ(ήλιος) Σαβεῖνος Σαβεῖνου ὁ καὶ Μητρόδωρος | ταμίας τῆς γερουσίας ἐκ τῶν τῆς γερουσίας χρημάτων κατεσκεύασεν, συνδικοῦντος Αὐρ(ηλίου) Ἀπολλωνίδου Μαρκιανοῦ.

⁵⁶⁵ Bu yazıt Anadolu dışındandır, ancak *gerousia logistes*'ine bir örnek daha teşkil etmesi için burada bahsedilmiştir.

⁵⁶⁶ I. Sardis 8.11, 52 ve 63.

logistes, *gerousia*'nın *gymnasiarkhos*'u ile birlikte onurlandırılan kişi hakkında verilen karara onay vermektedir.

M. Ulpius Aristokrates, imparator Hadrianus tarafından Ephesos *gerousia*'sına *logistes* (bkz. T3-12, str. 12-14: δοθέντα [δὲ καὶ λογιστῇ]ν ὑπὸ θεοῦ Ἀδριανοῦ [τῇ φιλ]οσεβείᾳ) olarak atanmaktadır. Söz konusu yazıtta Hierokles oğlu M. Ulpius Aristokrates'in Keramoslu olduğu belirtilmektedir. Aristokrates'in hem imparator tarafından atanması hem de bu görevi memleketinin dışında yapması onun *curator rei publicae* olma ihtimalini kuvvetlendirmektedir. Ancak *gerousia* Küçük Asya kentlerinde yerel bir kurum olduğu için Aristokrates'in bu görevini yerel *logisteia* olarak kabul etmek daha doğru görünmektedir.

Bununla birlikte Aristokrates acaba kente *gerousia* problemi ile ilgilenmiş bir *curator rei publicae* miydi? sorusu akla gelmektedir. Ama yazıtta direkt "imparator tarafından atanmış" ifadesinden *gerousia*'ya atanmış bir *logistes* olduğu görülmektedir. Bu kişi olasılıkla kente atanmış *curator rei publicae* olmalıdır. Kentteki özellikle *gerousia* problemini çözmek üzere gönderilmiş bir *logistes* olarak kabul edilmesi daha uygun görünmektedir. Belki de *gerousia*'daki problemler çok ciddi olduğu ve bir türlü çözülemediği için imparator (ya da diğer yazıtta olduğu gibi *proconsul*'ler) duruma müdahale etmek zorunda kalmışlardır.

Klazomenai yazıtına göre Marcus [---]lius Attalos Posidonianos'un *logistes*'liği sırasında *gerousia* üyeleri, Flavius Neikephoros'u bir heykelle onurlandırmaktadır (bkz. T3-13). İS. 2. yüzyıla tarihlenen yazıtın edisyonunu yapanlar bu *logistes*'lik görevini imparator ataması yani *curator rei publicae* olarak kabul etmektedirler⁵⁶⁷. Ancak onurlandıran merci *gerousia* olduğu için yerel *logistes* olması da mümkündür. Benzer bir örnek de Perge'den gelmektedir. İS. 3. yüzyıla tarihlenen bu yazıtta *gerousia* üyeleri, iki kez *logistes* (= *curator rei publicae*) olan Cn. Pedanius Valerianus'u kendilerinin buğday iâşesini arttırdığı için onurlandırmışlardı (bkz. T1-70). Yani Posidonianos'un bu görevinin *curator rei publicae* olması muhtemel görünmektedir. Ancak her iki yazıtta da *gerousia* onurlandırma merci olarak görülmektedir. Dolayısıyla yazıtlarda "*gerousia*'nın *logistes*'i" ifadesi yer almaktadır. Bu nedenle her iki yazıtta da daha büyük bir olasılıkla *curator rei publicae* söz konusu olmalıdır. Bu kişilerin küçük de olsa yerel *logistes* olma ihtimali göz önünde bulundurulmalıdır.

Akmonia'dan ele geçen ve İS. 1. ve 3. yüzyıla tarihlenen bir yazıtta (bkz. T3-14) Lollius Demetrios'un kardeşi ve Symmakhos'un oğlu Symmakhos; kentin önde geleni, *rhetor*, *gerousia* ve *boule*'nin *logistes*'i olarak onurlandırılmaktadır. Symmakhos, *logistes* olarak kentin iki önemli idari organı olan *gerousia* ve *boule*'nin kamu hesaplarını denetlemiş

⁵⁶⁷ I. Erythrai und Klazomenai II, s. 521.

olmalıdır. Symmakhos hem *boule* hem de *gerousia*'nın *logistes*'i olarak görev yapmış belgelenen tek örnektir.

Yine Ephesos'ta *gerousia logistes*'i olarak *proconsul*'ler tarafından atanmış bir örnek daha bilinmektedir. İmparatorlar Marcus Aurelius ve Lucius Verus (İS. 162-163) Dönemi'nde M. Ulpius Appuleius Eurykles'in⁵⁶⁸ *gerousia logistes*'liği yaptığını imparator mektubundan öğrenmekteyiz (bkz. T3-15). Yukarıda bahsedilen ve Hadrianus Dönemi'ne tarihlenen Ephesos *gerousia*'sının *logistes*'i M. Ulpius Aristokrates'in imparator; Eurykles'in ise *proconsul*'ler⁵⁶⁹ tarafından atanmış olduğu görülmektedir. Ayrıca Aristokrates Keramoslu, Eurykles ise Aizanoilu'dur. Her ikisi de *gerousia logistes*'liğini memleketleri dışında yaptıkları için *curator rei publicae* olmanın bu koşulunu yerine getirmişlerdir. Bu nedenle M. Ulpius Aristokrates ve M. Ulpius Appuleius Eurykles belki *curator rei publicae* olarak kabul edilebilir.

Prusias ad Hypium'dan ele geçmiş ve İS. 212 sonrasına tarihlenen⁵⁷⁰ bir yazıtta *gerousia logistes*'i olarak Domitius Aurelius Diogenianus Kallikles belgelenmektedir (bkz. T3-16). Söz konusu yazıtta Kallikles'in imparator tarafından atanmasına ilişkin her hangi bir ifade bulunmamaktadır. Kendisi “kutsal *gerousia*'nın *logistes*'i” (bkz. T3-18, str. 9-10: λογιστὴν τῆς ἱερᾶς γερουσίας) olarak görev yapmaktadır. Domitius Aur. Diogenianus Kallikles Prusias ad Hypium'da kent memuriyetleri üstlenmiştir.

Gerosia logistes memurları ile ilgili en önemli soru şudur: Bu kişiler Roma merkezi yönetimi tarafından mı yoksa *gerousia*'nın düzenli memurları olarak mı atandılar⁵⁷¹. Sardes'ten ele geçmiş erken örneğe⁵⁷² göre *gerousia*'nın *logistes*'i muhtemelen *gerousia*'nın kendi idari sisiteminde var olan bir birim olmalıdır⁵⁷³. Ancak Roma İmparatorluk Dönemi'ne

⁵⁶⁸ M. Ulpius Appuleius Eurykles'in Commodus Dönemi'nde (İS. 180-192) Aphrodisias kentinde *curator rei publicae* olarak da görev yaptığı Aphrodisias'tan ele geçmiş iki yazıttan belgelenmektedir (bkz. TA 13a-b).

⁵⁶⁹ Söz konusu yazıtta (T3-15, str. 5-6); ὅτι μὲν ὑπ' ἀνθυπάτων δοθέντα σε τῇ γερουσίᾳ τῶν Ἐφεσίων λογιστὴν plural formda görülen ἀνθύπατος kelimesinden M. Ulp. Appuleius Eurykles'in en azından iki *proconsul* tarafından atanmış olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Eurykles, *proconsul*'ler tarafından atanmış ama mektup imparatorlar tarafından yazılıyor. Problem ciddi olduğu için yine de bir sebeple imparatora intikal etmek zorunda kalmışlardır.

⁵⁷⁰ Söz konusu yazıtın tarihi I. Prusias ad Hypium, 10, s. 63'te *constitutio Antoniniano* öncesi olarak belirtilmektedir. J. Oliver (1941, 159) ise yazıtı İS. 212 yani *constitutio Antoniniano* sonrasına tarihlemektedir.

⁵⁷¹ Giannakopoulos 2008, 572.

⁵⁷² I. Sardis 8.11, 52 ve 63.

⁵⁷³ Giannakopoulos 2008, 572.

tarihlenen örneklerde *gerousia logistes*'inin imparator tarafından atanması istisna kabul edilebilecek bir durumdur.

4.1.4 Buğday Paralarının Sorumlusu *tamias* ve *logistes*

Prusias ad Hypium'dan ele geçen bir başka yazıttan (bkz. T3-17) M. Aur. Asklepiodotianus Asklepiades'in buğday fonundan sorumlu *tamias* ve *logistes* olarak görev yaptığı öğrenilmektedir⁵⁷⁴.

4.1.5. Dionysos Sanatçılar (Dionysos *Tekhnitai*'nın) Derneği'nin *logistes*'leri

4.1.5.1 Gaius Iulius Philippos

Gaius Iulius Philippos, Aphrodisias'ta *curator rei publicae*'lik yapmıştır (bkz. T1-11a). Bununla birlikte memleketi Tralleis'te ise Ionia ve Hellespontos Sanatçılar Derneği'nin (Dionysos *tekhnitai*'nın) *logistes*'i olarak onurlandırılmaktadır (bkz. T1-11b). C. Iulius Philippos'un hem başka bir kentte *curator rei publicae* hem de memleketinde sanatçılar derneğinin *logistes*'i olarak görev yapması alışıldık bir durum değildir. Bu yüzden sanatçılar derneği *logistes*'liğini kendi memleketinde gerçekleştirdiği yerel memuriyet olarak kabul etmek daha uygun görünmektedir.

4.1.5.2 Marcus Volussius Perikles

İS. 198-209 yıllarına tarihlenen ve buluntu yeri kesin olarak bilinmeyen ancak Pergamon çıkışlı olabileceği düşünülen⁵⁷⁵ bir yazıttan Marcus Volussius Perikles'in *logistes* olduğu öğrenilmektedir (bkz. T1-21). Söz konusu yazıtta Aleksandreialı filozof L. Septimius Tryphon, Marcus Volussius Perikles'in *logistes*'liği sırasında tanrı Dionysos onuruna kendi cebinden harcamalar yaptığını belirtmektedir. Ayrıca imparatorlar Septimius Severus, Caracalla, Geta, Iulia Domna, bütün imparatorluk hanesinin ve kutsal *synodos*'un (sanatçılar derneği) kurtuluşu, zaferi ve ebedi sonsuzluğu için servetini harcadığını söylemektedir. M.

⁵⁷⁴ Perge'de ele geçmiş ve İS. 3. yy. başlarına tarihlenen bir yazıtta göre *gerousia* tarafından onurlandırılan Cn. Pedanius Valerianus *gerousia* üyelerinin buğday iâşesinin miktarını arttırmıştır (I. Perge I, 181 (= T1-70). Valerianus hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. tez bölüm "Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde İS. 2. ve 3. Yüzyıllarda Görev Yapmış *curator rei publicae*'lerin Kentlerde Gerçekleştirdiği Faaliyetler ve Üstlendikleri Diğer Görevler" s. v. Gnaeus Pedanius Valerianus.

⁵⁷⁵ IGRR IV, nr. 468'de Pergamon'dan geldiğini öne sürerken, Merkelbach (1985, 136) ise bu yazıtın İmparatorluk Dönemi'nde derneklerin merkezi olan Roma'dan geldiğini ileri sürmektedir. Lüders (1873, 185, Nr. 103) ise, yazıtın Küçük Asia'dan geldiğini yazmaktadır. Yazıt günümüzde Floransa'dadır. Krş. Merkelbach 1985, 136; SEG 35, s. 478, nr. 1732.

Volussius Perikles'in imparatorlar ve ailesinin onurlandırma yazıtlarını finanse ettiği tahmin edilebilir. Anlaşılan M. Volussius Perikles'in *logistes*'liği sırasında burada üstlendiği sorumluluk özel şahısların sanatçılar derneği için harcadıkları paraları denetleme işi olmalıdır. R. Merkelbach, *logistes*'in Dionysos sanatçılar (Dionysos *tekhnitai*) derneğinin hesaplarını kontrol ettiğini ve bu memuriyetin daha önce söz konusu dernek için belgelenmediğini söylemektedir⁵⁷⁶.

Esasen yazıtın odak noktası filozof L. Septimius Tryphon'un üstlendiği memuriyetler ve Dionysos sanatçıları derneği ile ilgili bilgilerdir. Örneğin söz konusu yazıttan Tryphon'un Dionysos'un arka arkaya iki kez *hiereus*'liğini ve yaşam boyu Dionysos *kathegemon*'un *arkhiereus*'liğini (bkz. T1-21, str. 8-11: Λ. Σεπτίμιος Τρύφων καὶ ὡς χρηματίζω, Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος, γενόμενος ἱερεὺς κατὰ τὸ ἐξῆς δις καὶ ἀρχιερεὺς τοῦ καθηγμένου Διονύσου διὰ βίου) yaptığı öğrenilmektedir. Ayrıca Genç Dionysos unvanını almış olan imparator Caracalla'nın yaşam boyu *arkhiereus*'liğini de üstlenmiştir.

Yazıtta sanatçı derneğinin *arkhon*, *grammateus* ve *nomodiktes* gibi kamu görevlilerinin ve *komedia*, *tragodia*, *kithara* ve flüt sanatçıları ile şairlerin isimleri yer almaktadır. İS. 2. – 3. yüzyıllarda Dinyosos sanatçıları derneği, tanrı Dionysos ile birlikte bir imparatora burada Caracalla'da olduğu gibi özellikle “Genç Dionysos” olarak saygı göstermektedir.

Sonuç olarak kentlerde Klasik ve Hellenistik Dönem'in ardından yerel *logistes* atamalarında bir durgunluk gerçekleşmiş görünmektedir. Bu durgunluğun ardından hemen hemen *curator rei publicae* ile eş zamanlı olarak yerel *logistes*'lerin de yeniden görev yapmaya başladıkları dikkati çekmektedir. Sorumlulukları bakımından da *curator rei publicae* ile çok benzer görünmektedirler. İmparator ya da *proconsul* tarafından atanan örnekler her ne kadar istisna olsa da *curator rei publicae*'liğe paralel olarak yerel *logistes*'liğin de yeniden önem kazandığının bir göstergesi olmalıdır.

4.2 Sikkeler Üzerinden Bilinen *logistes*

4.2.1 Synnada'dan *logistes* Claudius Attalos

Phrygia'daki Synnada'dan iki grup sikke üzerinde Attalos ismi görülmektedir. Bu sikkelerden ilk grup Antoninus Pius, diğeri ise Marcus Aurelius ve Lucius Verus dönemlerine tarihlenmektedir⁵⁷⁷. Her iki sikke grubu üzerindeki Attalos isminin ya M. Antonius

⁵⁷⁶ Merkelbach 1985, 138.

⁵⁷⁷ Imhoof-Bloomer, KM, 294, 17 ve 295, 21; BMC Phrygia, 395, 17 ve 401, 49.

Polemon'un oğlu Sofist P. Claudius Attalos⁵⁷⁸ ya da Ti. Cl. Piso Tertullinus oğlu Synnadalı Claudius Attalos ile özdeşleştirilebileceği öne sürülmektedir. Bununla birlikte D. MacDonald, büyük ihtimale sikkelerden bir grubun Sofist Attalos'a, diğerinin ise Synnadalı Attalos'a ait olduğunu düşünmektedir⁵⁷⁹.

Antoninus Pius Dönemi'ne tarihlenen ilk sikke grubu üzerinde ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΑΤΤΑΛΟΥ lejantı yer almaktadır. Marcus Aurelius ve Lucius Verus Dönemi'ne tarihlenen ikinci sikke grubunda ise Cl. Attalos, ΕΠΙ ΠΡΥ(τάνεως) Κ(αὶ) ΛΟΓΙΣ(τοῦ) ΚΛ. ΑΤΤΑΛΟΥ olarak geçmektedir. R. Münsterberg, hiçbir şüpheyi yer vermeden, A. Stein'in⁵⁸⁰ da görüşünü kabul ederek sikkeler üzerinde adı geçen Attalos'un, Polemon oğlu Sofist P. Claudius Attalos ile aynı kişiler olduğunu ileri sürmektedir⁵⁸¹.

Buna karşılık H. Müller, Synnadalı Claudius Attalos'un kız kardeşi Claudia Basilo ile ilgili kaleme aldığı bir çalışmada onun aile bağlarını açığa kavuşturabilmiştir⁵⁸². Müller, Synnadalı Attalos'u *proconsul* C. Arrius Antoninus'un infaz ettirdiği Attalos ile identifiye etmeye çalışmaktadır, ancak *proconsul* tarafından idam ettirilen kişinin M. Antonius Polemon'un oğlu Sofist P. Claudius Attalos'un olması daha makul görünmektedir⁵⁸³.

Synnada'dan ele geçen bir yazıtta Cl. Attalos'un, babası ve muhtemelen amcasının adı geçmektedir⁵⁸⁴. Bu yazıtta söz konusu Cl. Attalos, Atinalılar'ın *demos*'u tarafından, *asiarkhos* (Ti. Cl.) Piso Tertullinus'un oğlu ve Hellenler'in rahibi Attalos'un⁵⁸⁵ yeğeni olarak onurlandırılmaktadır. Ti. Cl. Piso Tertullinus, Antoninus Pius Dönemi'nde yak. İS. 140 dolaylarına tarihlenen sikkelerde, oğul Cl. Attalos'un ismi ise daha geç bir dönemde Marcus Aurelius ve Lucius Verus'a tarihlenen sikkeler üzerinde geçmektedir⁵⁸⁶. W. H. Buckler ve W. M. Calder yazıtta adı geçen söz konusu oğul Cl. Attalos'un, Sofist P. Claudius Attalos ile identifiye edildiğini ancak mümizmatik verilerin Synnada'da hiç belgelenmeyen Polemon'un

⁵⁷⁸ PIR² C 797.

⁵⁷⁹ MacDonald 1996, 66.

⁵⁸⁰ A. Stein'nin görüşü için bkz. PIR² C 797.

⁵⁸¹ Münsterberg 1915, 119-120.

⁵⁸² Claudia Basilo hakkında daha ayrıntılı bilgi için bkz. Müller 1980, 457-484.

⁵⁸³ MacDonald 1996, 68.

⁵⁸⁴ MAMA VI, 374: ὁ δῆμος | ὁ Ἀθηναίων | Κλ. Ἀτταλον, | Πείσωνος Τερ|τυλλείνου ἀσιάρχου υἱόν, | Ἀττάλου τοῦ ἱερέ|ως τῶν Ἑλλήνων | ἀδελφιδοῦν, ἀρε|τῆς ἕνεκα.

⁵⁸⁵ Ti. Cl. Piso Tertullinus'un ağabeyi ya da kardeşi Attalos, Hadrianus tarafından Atina'da kurulan Panhellenion'un rahibi olmuştur. Bkz. OGIS II, 504.

⁵⁸⁶ BMC Phrygia 400-401, nr. 41 ve 49.

oğlundan ziyade Piso'nun oğluna atfedilmesinin daha makul olduğunu söylemektedirler⁵⁸⁷. Bu görüş oldukça kabul edilebilirdir. Gerçekten de Sofist Polemon'un oğlu P. Claudius Attalos'un⁵⁸⁸ bilindiği kadarıyla Synnada ile herhangi bir bağı oluşmamıştır. Bununla birlikte Attalos adının anıldığı Antoninus Pius Dönemi sikkeleri ile yine aynı dönemden Piso Tertullinus sikkeleri değer, stil, tip vb. bakımlardan aynı özelliklere sahiptir. Yani ilk sikke grubunda adı geçen Attalos, Piso'nun oğlu Synnadalı Claudius Attalos olmalıdır.

D. MacDonald, Synada'dan ele geçen ikinci grup yani Marcus Aurelius ve Lucius Verus Dönemi sikkeleri⁵⁸⁹ üzerindeki Attalos'un ilk sikkeden farklı olarak P. Claudius Attalos olduğunu düşünmektedir. Çünkü bu Attalos *prytanis* ve *logistes* olarak tanımlanmaktadır ve G. P. Burton'un makalesine dayanarak bir *curator rei publicae*'nin görevini vatanının dışında gerçekleştirmesi gerektiğinden yola çıkarak ikinci sikkenin Synnadalı olmayan Sofist Polemon'un oğlu olabileceğini düşünmektedir. Oysaki Burton *curator rei publicae*'lerin nadiren de olsa kendi vatanına atandığını söyleyerek bu kişiyi *curator rei publicae* olarak tanımlamaktadır. Bu konuda muhtemelen Burton da MacDonald da yanılmaktadırlar.

Öncelikle olasılıkla bu iki kişi aynı kişilerdir ve burada Synnada ile ilişkisi bulunmayan Sofist Polemon'dan ziyade Synnadalı, Piso'nun oğlu Cl. Attalos⁵⁹⁰ söz konusu olmalıdır. Ancak ikinci sikke grubundaki Attalos'un iki görevinin de kent kurumuna ait görevler olduğunu kabul etmek yani *logisteia*'sını *curator rei publicae* olarak değil de yerel *logistes* olarak düşünmek daha makul görünmektedir. Çünkü aynı kişinin aynı anda hem kentin *prytanis*'i hem de Roma tarafından atanan bir imparatorluk memuru olması çok da olası görünmemektedir. *Curator rei publicae*'nin artan önemine bağlı olarak yerel *logistes*'lerin de yeniden önem kazandığına yukarıda değinmiştik⁵⁹¹. Buna paralel olarak ikinci sikke grubunda bu prestijli görev de vurgulanmış olmalıdır.

⁵⁸⁷ MAMA VI, s. 129.

⁵⁸⁸ Kendisi ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz. MacDonald 1996, 66-67.

⁵⁸⁹ <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2213/> ve <http://rpc.ashmus.ox.ac.uk/coins/4/2217/>.

⁵⁹⁰ Ailenin soyağacı için bk. MacDonald 1996, 72.

⁵⁹¹ Bkz. yuk. s. 3 ve 140.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TESTIMONIAE

T1 - Küçük Asya Eyaletleri'nde *curatores rei publicae*'ye İlişkin Epigrafik Belgeler

T1.1 Asia Eyaleti *curator rei publicae* Yazıtları

T1-1. *Asiarkhes* ve *Epimeletes* Marcus Ulpius Damas Catullinus

Buluntu yeri: Trapezopolis - Phrygia

Edisyon: Anderson 1897, 402, nr. 8; OGIS II, 492; MAMA VI, 60.

Yazıtın tarihi: Hadrianus Dönemi

Logistes'liği: Hadrianus Dönemi

- [ή βουλή κ]αὶ ὁ δ[ῆ]μος ἐτείμ[ησεν]
 [τὸν πρῶτ]ον δεδομένον τῇ π[ό]-
 [λει] ἐπιμελητὴν ὑπὸ τοῦ μεγίστ[ου]
 4 [αὐτο]κράτορος Καίσαρος Τραῖα-
 [ν]οῦ Ἀδριανοῦ Σεβαστοῦ, Μάρκο[v]
 [Ο]ὔλπιον Δαμᾶν Κατυλλεῖνον
 [τ]ὸν ἀσιάρχην, κτίστην καὶ ε[ὐ]-
 8 [ε]ργέτην τῆς πόλεως
 τὴν ἀνάστασιν ποιησαμένης
 δημοσίᾳ τῆς πόλεως δι' ἐπιμελητοῦ
 Τίτου Φλαουίου Μαξίμου Λυσίου
 12 πρωτάρχοντος τῆς πόλεως τὸ δεύ-
 τερον.

“Danışma ve halk meclisi, en büyük İmparator Caesar Traianus Hadrianus Augustus tarafından ilk kez kente *epimeletes* olarak atanmış, *asiarkhes*, kentin *ktistes*'i (kurucu) ve *euergetes*'i (hayırhah) Marcus Ulpius Damas Catullinus'u onurlandırdı. Heykelin dikim işini resmi olarak kent, ikinci kez *protos arkhon* olan Titus Flavius Maximus Lysias'ın ilgilenmesiyle yerine getirdi.”

T1-2. *Logistes* Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus

Buluntu yeri: Aizanoi – Phrygia (Sopu Köyü'nün kuzey batısında bir arazide bulunmuştur.)

Edisyon: MAMA IX, 26; Bowersock 1969, 22.

Yazıtın tarihi: İS. 117-138 (Hadrianus Dönemi) ya da İS. 2. yy.'ın ilk yarısı

Logistes’liği: Hadrianus Dönemi

ἡ βουλὴ καὶ ὁ
 δῆμος ἐτεί-
 μησε[ν] Πόπλι-
 4   on [Αἴλιον] Ζευ-
 ξ[εῖδημον Κ]ας-
 σ[ιανόν, ἀρχ]ιε-
 ρέα Ἀσίας, τὸν
 8   λογίστην, εὐ-
 εργέτην τῆς
 [πόλεως].

“Danışma ve halk meclisi, Asia’nın *arkhierēs*’i, *logistes*, kentin *euergetēs*’i Publius Aelius Zeuksidemus Cassianus’u (heyeklini dikerek) onurlandırdı.”

T1-3. Ephesos’tan Antoninus Pius Dönemi’ne Ait *Logistes*’lerin Görevlerine İlişkin İmparator Mektubu

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos Ia, 15.

Yazıtın Tarihi: İS. 2. yy. (Muhtemelen Antoninus Pius zamanı İS. 138-161)

[. .]κοσιν, ἥρ[ξαν]το [δ]ὲ αὐτῶν οἱ λογισμ[οὶ] τυγχάνειν ἐξετάσεως, τὸν
 λογιστὴν αὐτὸν τούτους]
 2   [π]εραίνειν· κ[αὶ] τοῦτο ὁμοίως μὲν φ[υλάττειν] ἐπὶ τῶν ζώντων, ὁμοίως δὲ ἐπὶ
 τῶν τετελευ]-
 [τη]κότων· τῶν [δὲ] τεθνηκότων οὐκ [εἰ ἥρξεν] πρὸ ἐτῶν δέκα, ἐτελεύτησεν δὲ
 ἐντὸς τῶν]
 4   δέκα, ἀνυπεύ[θυν]ος ἔσται, ἀλλὰ εἴ τι[ς] πρὸ τῶν δέκα ἐτῶν ἐτελεύτησεν,
 τούτου οἱ κληρονόμοι]
 τοὺς λογισμο[ὺς] ο]ὐχ ὑφέξουσιν· εἰ μὲντοι τὰς καλουμένας λοιπογραφὰς
 ἑαυτοῖς προσῆψαν],
 6   [εἴτ]ε τῶν ζώντ[ων] τινὲς εἴτε τῶν [τετελευτηκότων, ταῦτα δηλονότι ὥς
 ὀφλήματα ὁ λογιστῆς]
 [ἀπα]ιτήσῃ· ἐπ[εὶ] δὲ οἶδα ἐν τῷ τοι[ούτῳ] ὅτι ῥαδίως τινὲς ἐπὶ τὰς ἐπικλήσεις
 ἀπατῶντες]

- 8 [έν]οδίζοιεν τ[ο]ὺς λογισμούς, ἐνε[τειλάμην καὶ τοῦτο, ὅπως μηδενὸς ἐπικλήσεις ἀπὸ προ]-
φάσεως λαμβά[νο]ι· ἄριστα δὲ ποιήσ[ουσιν καὶ οἱ τὰς εὐθύνας ὀφείλοντες εὐθὺς δόντες τοὺς λογισ]-
- 10 μούς, [ἴ]να αὐτοὶ τ[ε θᾶ]ττον ἀπαλλαγεῖ[εν τῶν πραγμάτων ἢ τε πόλις κομίσαιτο τὰ αὐτῆς ὅ τε λογισ]-
τῆς [θᾶτ]τον ἐπιδ[είξα]ιτό μοι τὰ διοικ[ονομηθέντα ὑπ' αὐτοῦ· δῆλον γὰρ ὅτι ἐνχειρισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ τῆς]
- 12 [πρώτ]ης κα[ὶ μ]εγίστη[ς μητροπόλεως τῆς Ἀσίας προστασίαν]
[π]αρέξεται τιν[α σ]πουδὴν, ὥ[στε - - - - - οὐ τὰ συστή-]
- 14 [μ]ατα μόνον, ἀλλ[ᾶ κ]αὶ τοὺς πολ[ίτας πάντα - - - - -]
[κ]αὶ τοὺς ὄρους τρ[ὺς] ἱεροὺς καὶ δημο[σίους - - - - -]
- 16 ἐπρέσ[βε]υσεν Φλ[άουιος Ἀθη] - - - - - , ὃ καὶ τὸ ἐφόδιον δοθήτω],
εἰ[μ]ὴ π[ρ]οῖκα ὃ[π]έσχηται πρεσβεύσειν·]
- 18 π[ρὸ - - - κ]αλ(ανδῶν) Ἀπρειλ[ίον - - - - -].

“... ve onların hesapları gözden geçirilmeye başlandı, *logistes*’in bizzat kendisinin bunları sonlandırması gereklidir ve bu işi yaparken nasıl ki hala hayatta olanların (hesaplarını) inceliyorsa aynı şekilde ölmüş olanların da (hesaplarını) incelemelidir. Ölen kimselerden biri eğer on yıl önce görevde bulunmuş olup ama şu (geçtiğimiz) on yıl içinde ölmüşse bu hesap işlerinden muaf olması bu durumda mümkün değil (yani hesap teftişine tabi tutulsun), ama eğer on yıldan önce ölmüş ise hem kendisi hem de kendisinin varisleri hesap teftişine tabi tutulmayacaktır. Eğer (birisi) bu ödenmemiş olarak adlandırılan borçları kendi üstüne devir almışsa, ister yaşıyor ister ölmüş olsun, *logistes* bunları borç olarak açık bir şekilde (ondan) talep edecektir. Ben de böyle bir durumda bazı kimselerin itiraz dilekçeleriyle kolayca aldattıklarını (ve) hesap denetimini engellediklerini bildiğim için; *logistes*’in hiçbir gerekçe göstermeksizin itiraz başvurularını kabul etmemesini buyurdum! Ve hem kendilerinin bu sorundan en kısa sürede kurtulmaları hem de kentin kendisine ait gelirleri elde etmesi hem de *logistes*’in kendisi tarafından teftiş edilen hususların bana en kısa sürede izah edilebilmesi için borçlu olanlar en kısa sürede borçlarını ödeyerek en iyi şekilde davranmış olacaklardır. Öyle ki Asia’nın birinci ve büyük başkentinin denetimi için benim tarafımdan görevlendirildiği için öncül bir çaba gösterecektir ve sadece idari organları değil, bütün yurttaşları, ayrıca kutsal ve kamusal sınırları da (inceleyecektir). Elçi olarak Flavius Athe(---) görevlendirildi. Eğer elçiliği kendi imkânlarıyla yapmaya söz vermediyse yol masraflarının kendisine verilmesi gerekmektedir. Nisan ayının Kalendası’ndan (ilk gününden) [--] gün önce.”

T1-4. Valerius Apollonides'in Logisteia Görevi Sırasında Vatanın Tanrıları ve İmparator Antoninus Pius İçin Bir heliocaminus Tamir Ediliyor

Buluntu yeri: Maionia – Lydia (Menye)

Edisyon: TAM V.I, 517; BE 1963, 221.

Yazıtın tarihi: İS. 154/155 (Sulla era'sı)

ἔτους σλθ'. τοῖς πατρίοις θεοῖς καὶ
 Αὐτοκράτορι Καίσαρι Ἀντωνείνῳ
 τὴν ἡλιοκάμεινον ἀποκα-
 4 θέστησεν Καλλιγένης β' ὁ πρῶτος
 ἄρχων ἐκ χρημάτων λογιστείας
 Οὐ<α>λερίου Ἀπολλωνίδου ὃν ὁ
 Καλλιγένης συνεδίκησεν καὶ ἔπρα-
 8 ξεν, δι' ἐργεπιστατῶν Ἑρμο-
 γένους τοῦ Ἀπολλωνίου
 καὶ Διονυσιόδωρου καὶ Ἑρ-
 μογένους τῶν Διονυσίου.

“239. yılda, vatanın tanrılarına ve İmparator Caesar Antoninus için, Kalligenes oğlu *protos arkhon* Kalligenes, denetçiler Apollonios oğlu Hermogenes ve Dionysios oğulları Dionysiodoros ve Hermogenes ile birlikte karar verip kullandığı, Valerius Apollonides'in *logisteia*'sının paralarından bu *heliocaminus*'u⁵⁹² tamir ettirdi.”

T1-5. İlionlular, Logistes Aulus Claudius Caecina [---]aius'u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: İlion - Troas

Edisyon: I. İlion, 106; IGR IV, 218.

Yazıtın Tarihi: Antoninus Pius Dönemi (İS. 138-161)

Logistes'liği: Antoninus Pius Dönemi (İS. 138-161)

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμο[ς Ἴ]-
 λιέων ἐτίμησαν Αὐ[λον]
 Κλαύδιον Καικίναν [— —]

⁵⁹² *Heliocaminus*: Cephesi güneye bakan cam ile örtülü oda. Bu yüzden “güneş alan sıcak oda” anlamına gelmektedir.

- 4 αἰον Κυζικηνὸν δο[θέν]-
τα λογιστὴν ὑπὸ τοῦ [θει]-
στάτου Αὐτοκράτορ[ος Καί]-
σαρος Τίτου Αἰλίου Ἀδ[ρια]-
8 νοῦ Ἀντωνί<v>ου Σεβασ[τοῦ]
Εὐσεβοῦς, καὶ πολλὰ [καὶ]
μεγάλα τῇ πόλει κατο[ρθώ]-
σαντα καὶ παρασχόντ[α ἔν]
12 τε τῇ λογιστ[ε]ία καὶ συ[νῇ]-
γορίαις, ἄνδ[ρα] πάσης τιμῆς]
ἄξιον, ἀρετῆς ἔνεκεν κ[αὶ]
εὐνοίας τῆς πρὸς τῇ[v]
16 πόλιν.

“Ilionlular’ın danışma ve halk meclisi, son derece Tanrısıl İmparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius tarafından *logistes*’lik görevine atanmış olan ve kentte birçok ve büyük işlerde düzeltmeler yapan ve hem *logisteia* görevinde hem de *synegoria*’larda (mahkeme) hazır bulunan, bütün onur payesine layık bir kişi olan, kente karşı tüm erdemini ve iyilikseverliğini göstermiş bulunan Kyzikoslu Aulus Claudius Caecina [---]aius’u⁵⁹³ (heykelini dikerek) onurlandırdı.”

T1-6. Ephesoslular, *logistes* Titus Oppius Afer Pollio Tertullus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: Miltner 1927, 118 vdd. (non vidi); SEG 4, 519; Devijver 1976, 618, O 20; I. Ephesos VII.2, 4341.

Yazıtın Tarihi: İS. yak. 160?

***Logistes*’liği:** İS. yak. 160?

- [τ]ῆς πρώτης καὶ μεγίστης μητροπόλεως]
τῆς Ἀσίας καὶ δις νεωκόρου τῶ[v Σεβαστῶν]
Ἐφεσίων πόλεως ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος [ἐτείμησαν]
4 Τ(ίτον) Ὀππιον Ἄφρον Πόλλιον Τέρτυλλο[v, τριβ(οῦνον) λε]γιῶνος
ιε Ἀπολειναρίας, γενόμενον [πρεσβευτὴν]

⁵⁹³ Au[lus] Claudius Caecina [---]aius’un, muhtemelen IGR IV, 152’de belgelenmiş Kyzikoslu A. Claudius Caecina Pausanias ile aynı kişi ya da akraba olduğu düşünülmektedir. Krş. I. Ilion, s. 217-218.

- τῆς Ἀσίας καὶ λογιστὴν τῆς πόλεως, [καὶ]
 Καπετωλεῖναν, γυναῖκα Ὀππίου Ἄφρου Π[ολλίου]
 8 ποιησαμένων τὴν ἀνάστασιν ἐκ τῶν ἰδίων [Ἀντωνίου]
 Ἱεροκλέους Μαρκελλείνου καὶ Πομπηίου Μητροβ[ίου Αἰλιανοῦ]
 τοῦ εἰρηνάρχου.

“Asia’nın ilk ve en büyük başkenti ve Augustus’ların iki kez *neokoria* hakkına sahip Ephesoslular’ın kentinin danışma ve halk meclisi, XV. Apollinaria Lejyonu’nun *tribunus*’u, Asia’nın *legatus*’u (*pro praetore*) olmuş ve kentin *logistes*’i Titus Oppius Aphros Pollio Tertullus’u ve Oppius Aphros Pollio’un eşi Capetolina’yı onurlandırdı. Heykelin dikim işini Antoninus Hierokles Marcellinus ve *eirenarkhes* Pompeius Metrobius Aelianus kendi cebinden ödeyerek üstlendi.”

T1-7. Ephesoslular, *logistes* Marcus Lucceius Torquatus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: CIG 2977; Le Bas – Waddington, 147a; I. Ephesos III, 696.

Yazıtın Tarihi: I. Ephesos III, s. 91’de, Asia *legatus*’luğu İS. 167 ve 169 yılına tarihleniyor.

***Logistes*’liği:** İS. 167 ve 169

- ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 τῆς πρώτης καὶ μεγίστης
 μητροπόλεως τῆς Ἀσίας
 4 καὶ δις νεωκόρου τῶν
 Σεβαστῶν Ἐφεσίων πόλεως
 [Μ(ἄρκον)] Λουκκήιον Τορκουᾶτον
 πρεσβευτὴν καὶ ἀντιστρά-
 8 τηγον Ἀσίας καὶ λογιστὴν
 τῆς πόλεως,
 ποιησαμένων τὴν ἀνά-
 στασιν ἐκ τῶν ἰδίων Ἀν-
 12 τωνίου Ἱεροκλέους Μαρ-
 κελλείνου καὶ Πομπηίου
 Μητροβίου Αἰλιανοῦ τοῦ εἰρη-
 νάρχου.

“Asia Eyaleti’nin birinci ve en büyük başkenti ve Augustus’ların iki kez *neokoria* hakkına sahip Ephesoslular’ın kentinin danışma ve halk meclisi, Asia Eyaleti’nin *legatus pro*

praetore’si ve kentin *logistes*’i Marcus Lucceius Torquatus’u (heykelini dikerek onurlandırdı). Heykelin dikim işini Antonius Hierokles Marcellinus ve *eirenarkhes* Pompeius Metrobios Aelianus kendi cebinden ödeyerek üstlendi.”

T1-8a. Aphrodisiaslılar, Kyzikos *Logistes*’i Marcus Ulpius Carminius Claudianus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: CIG 2782; SEG 29, 1068; BE 1980, 472.

Yazıtın Tarihi: İS. 160 ve sonrası

- ή βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀφροδισιέων καὶ ἡ γερουσία
Μᾶρ(κον) Οὔλ(πιον) Καρ(μίνιον) Κλαυδιανόν, υἱὸν Καρ(μινίου) Κλαυδιανοῦ
Ἀσίας ἀρχιερέως, πάππου καὶ προπάππου συν-
- 4 κλητικῶν, τειμηθέντα ἐν πολλοῖς [ύ]πὸ τῶν
αὐτοκρατόρων, ἄνδρα Φλ(αουΐας) Ἀπφίας ἀρχιερείας
Ἀσίας, μητρὸς καὶ ἀδελφῆς καὶ μάμμης συνκλη-
- 8 Φλ(αουΐου) Ἀθηναγόρου ἐπιτρόπου Σεβαστοῦ, πατρὸς καὶ [πάππου καὶ]
προπάππου συνκλητικῶν, αὐτὸν ἀρχι-
ερέως τῆς Ἀσίας υἱόν, πατέρα Καρ(μινίου) Ἀθηναγόρου συν-
- 12 Κλαυδιανοῦ καὶ Ἀπφίας καὶ Λειβιανῆς συνκλη-
τικῶν, ἀργυροταμίαν τῆς Ἀσίας, λογιστὴν μετὰ
ὑπατικοὺς δοθέντα τῆς Κυζικηνῶν πόλεως,
ἀρχιερέα, ταμίαν, ἀρχινεοποιὸν ἱερ<έ>α διὰ βίου
- 16 θεᾶς Ἀφροδίτης, ἣ ἀνέθηκεν χρήματα εἰς αἰ[ων]-
ίων ἀναθημάτων κατασκευάς, ἀλλὰ καὶ τὸν <ι>ερατι[κὸν]
χρύσεον στέφανον, καὶ τῇ πόλει δὲ μυριάδας δέκα
<ῆ>μισυ ἀναθέντα εἰς αἰώνιων ἔργων κατασκευάς, ἀπὸ
- 20 ὧν ἡ<δ>η δέδοται εἰς μὲν τὰ θεωρητήρια τοῦ θεάτρου
* μύρια, καὶ τὸ ἔργον δὲ τοῦτο τὸ τῆς πλατείας ἔ-
ξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἐξ ἀρχῆς μέχρι τέλους
ἐκ θεμελίων μέχρι γείσους εὐτυχῶς γέγονε καὶ γε-
- 24 νήσεται, καὶ ἐν τῷ Διογενιανῷ δὲ γυμνασίῳ [ἀπ]ὸ ἐ-

- τέρων ιδίων χρημάτων τὸ ἀλιπτ<ή>ριον, καὶ τὸν ἐν[τὸς β]ασι-
 λικὸν αὐτοῦ καὶ τὰς εἰσόδους καὶ ἐξόδους μετὰ [τ]ῆς
 γυναικὸς Ἀφίας <σ>κου<τ>λ<ώ>σαντα, καὶ τὰ ἀγάλματα πάν-
 28 τα τὰ ἐν τοῖς ἔργοις καὶ τοὺς ἀνδριάντας οἴκο[θ]εν
 κατεσκευακότα, καὶ τὰς λευκολίθους παραστά[δ]ας
 καὶ τὸ κατ' αὐτῶν εἶλημα μετὰ τῆς γλυφῆς αὐτῶν καὶ
 τοὺς κείονας μετὰ τῶν βωμο<σ>πειρῶν καὶ κεφαλῶν
 32 κατ<ε>σκευακότα, καὶ τῇ λαμπροτάτῃ δὲ βουλῇ καὶ τῇ ἱε-
 ρωτάτῃ γερουσίᾳ ἀνατεθεικότα χρήματα εἰς αἰωνίων
 κλήρ<ω>ν διανομάς, καὶ ἄλλας δὲ πολλὰς πολλάκις
 διανομὰς δεδοκότα τοῖς τε τὴν πόλιν κατοικοῦσιν
 36 πολεῖταις τοῖς ἐπὶ τῆς χώρας, καὶ ἐτέ[ρ]ας δὲ διανο-
 μὰς δεδοκότα πολλάκις τῇ βουλῇ πάσῃ καὶ τῇ γε-
 ρουσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐπιδόσεις πολλάκις ἐν παντὶ καιρῷ πε-
 ποιημένον κατὰ τὴν τῆς πόλεως γνώμην πολεῖταις
 40 τε καὶ ξ<έ>νοις, καὶ ἐλ<ειο>δ<ι>άκτο<υ>ς πολλάκις τεθεικότα
 ἐν τῷ καιρῷ τῆς τοῦ Τε[ι]μέλου ποταμοῦ εἰσαγωγῆς,
 καὶ πρεσβείας δὲ πολλάκις εὐτυχῶς ἐκτετελεκότα,
 [κ]αὶ παρ' ὅλον τὸν βίον αὐτοῦ εὐεργέτην καὶ φιλόπατριν,
 44 [ἐν ἰ]δίῳ ἔργοις ἀνέ[σ]τησεν· προσανατεθεικότα δὲ
 [πρ]όσφατον κ[αὶ] ἄλλα εἰς τὸ ἔργον * ,ε πρὸς τὸ εἶναι
 [δρ]αχμὰς μυ(ριάδας) ια'.

“Aphrodisiaslılar”ın danışma, halk ve yaşlılar meclisi, dedesi ve büyük büyük dedesi *ordo senatorius* mensubu olan, Asia’nın başrahibi (*arkhiereus*) Carminus Claudianus’un oğlu, İmparatorlar tarafından pek çok şeyle onurlandırılmış olan, annesi, kardeşi ve büyük annesi *ordo senatorius* mensubu kişiler arasından gelmiş olan, vatansever bir kimse olan, Augustus’un *procurator*’u Flavius Athenagoras’ın ve kentin kızı, babası, dedesi ve büyük dedesi *ordo senatorius* mensubu Asia’nın başrahibesi (*arkhierea*) Flavia Apphia’nın kocası, Asia’nın başrahibinin bizzat kendi oğlu, *synkletikos* mensubu Carminus Athenagoras’ın babası, *synkletikos* mensubu mensup Carminus Athenagoras ve Claudianus ve Apphia ve Libiane’in dedesi, Asia’nın *argyrotamias*’ı, *consularis* mensubu kişiler arasından olup Kyzikoslular’ın kentinin *logistes*’i olarak verilmiş, başrahip (*arkhiereus*), *tamias*, *arkhineopoios*, daimi adakların düzenlemeleri için para vakfettiği Tanrıça Aphrodite’nin

hayat boyu rahibi ve ayrıca kutsal ve altından bir çelenk (adayan), kente de daimi işlerin yapımı için 105.000 *denarii* veren, ki bu paranın 10.000 *denarii*'sini tiyatronun oturma sıralarının yapımı için veren, büyük caddenin her iki tarafının da başından sonuna kadar, temelden duvar semerine kadar inşa işini talihli bir şekilde yerine getiren ve yaptırmaya devam edecek olan, Diogenes *gymnasion*'unda kendi servetinin bir bölümünden *alipterion*'u yaptıran, eşi Apphia ile birlikte *basilica*'nın etrafını duvarla çevreleyip, giriş ve çıkışları yaptıran, kamusal işlerde bütün adakları ve heykelleri kendi parasından yaptırmış bulunan, beyaz mermerden *parastas*'ları (kapı dikmesi, evin girişi) ve onların üzerindeki kemeri oyma işlemleri ile birlikte yaptıran, sütunları yuvarlak sütun altlığı ve başlıkları ile birlikte yaptırmış bulunan ve son derece seçkin *boule* ve çok kutsal *gerousia*'ya, vakfettiği miras hisselerinin *dianome*'si⁵⁹⁴ (hibe dağıtımı) için para veren ve kırsal kesiminde oturan vatandaşlar (*katoikia*) için sık sık başka birçok *dianome* yapmış olan, bütün *boule* ve *gerousia* üyeleri için sık sık diğer *dianome*'leri de yapmış olan, fakat aynı zamanda da kentin kararı uyarınca hem vatandaşlar hem de yabancılar için her fırsatta sık sık bağışta (*epidoseis*) bulunmuş olan, Timeles Nehri'nin çıkışı (ithalat yapmak) için birçok kanal kurmuş ve sık sık talihli bir şekilde elçilik görevlerini yerine getirmiş bulunan, bütün yaşamı boyunca hayırsever ve vatansever bir kişi olan, bunun için de 5.000 *drakhme* para daha ekleyerek ve toplamda 110.000 *denarii* parayı vermiş bulunan Marcus Ulpius Carminus Claudianus'u (onurlandırdılar).”

T1-8b. Danışma ve Halk Meclisi, Kyzikos'un *Logistes*'i Marcus Ulpius Carminius Claudianus'un Oğlunu Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Attouda

Edisyon: MAMA VI, 74.

Yazıtın Tarihi: İS. 192 ve sonrası (Yazıtta, İS. 192 yılı Lycia, Pamphylia ve Isauria'nın *proconsul*'ü Carminius Athenagoras'ın⁵⁹⁵ adı geçmektedir)

ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος [ἐτείμησεν]

[M(ἄρκον) Οὐλπ(ιον) Καρ]μίνιον [Κλαυδιανὸν]

νεώτερον, στεφανηφόρον,

4 ἱερέα θεᾶς Μητρὸς Ἀδράστου, ὑ-

ὸν Καρμινίου Κλαυδιανοῦ στε-

⁵⁹⁴ LSJ, s. v. διανομή. *Dianome*'nin anlamı ve içeriğine ilişkin daha ayrıntılı bilgi için bkz. Akdoğan Arca 2016c.

⁵⁹⁵ Marek 2010, 852.

- [φ]ανηφόρου δι' αἰῶνος, λογισ-
 τοῦ μετὰ ὑπατικοὺς τῆς
 8 λανπροτάτης Κυζικη-
 νῶν πόλεως, ἀργυροτα-
 μίου τῆς Ἀσίας, ἀδελφὸν
 Καρμινίου Ἀθηναγόρου
 12 ἀνθυπάτου Λυκίας καὶ
 Πανφυλίας καὶ Ἰσαυρίας, θε[ῖ]-
 ον σὺν θεῷ συνκλητικῶν
 [τεσσά]ρων· ἡ πατρίς τὸν ἐκ
 16 [παι]δὸς φιλόπατριν ἐκ τ[ῶν κοι]-
 [νῶ]ν προσόδων ἀνέστησ[εν δι']
 [ἐπιμελητ]οῦ Ἀπολλων[ίου]
 [. .c.7. .]ου Π[.c.4.]ΙΑ[. .c.7. .]

“Danışma ve halk meclisi, hayatboyu *stephanephoros*, Kyzikoslular’ın pek parlak kentinin *ordo consularis* mensubu kişiler arasından gelen *logistes*’i ve Asia’nın *argyrotamias*’ı Carminius Claudianus’un oğlu, genç (*neoteros*), *stephanephoros*, tanrıça Meter Adrastos’un rahibi, Lycia, Pamphylia ve Isauria’nın *proconsul*’ü Carminius Athenagoras’ın kardeşi, *ordo consularis* mensubu kişilerin yeğeni Marcus Ulpius Carminius Claudianus’u onurlandırdı. Vatan, Birliğin gelirlerinden çocukluktan beri vatanseveri olan (kendisinin heykelini) dikti. Heykelin dikim işiyle Apollonios ilgilendi.

T1-9. Ephesoslular, *Logistes* Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus’u Onurlandırıyor

Buluntu Yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos III, 611; Puech 2002, 266, nr. 120; Özlem-Aytaçlar 2007, 99, nr. 30; Migliorati 2011, 127, nr. 2.

Yazıtın Tarihi: İS. 164-167?

- Μάνιον Ἀκείλιον
 Γλαβρίωνα Γναῖον
 Κορνή[λιο]ν Σεουῆρον
 ὑπατικόν,
 5 πρεσβευτὴν Ἀσίας,

- λογιστὴν Ἐφεσίων
 τῆς πρώτης καὶ μεγίστης
 μητροπόλεως τῆς Ἀσίας
 καὶ δις νεωκόρου τῶν
 10 Σεβαστῶν
 Λ(ούκιος) Οὐείουιος Σεουῆρος
 ὁ διδάσκαλος.

“Asia’nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustuslar’ın iki kez *neokoria* hakkına sahip Ephesoslular’ın *logistes*’i, *ordo consularis* mensubu ve Asia’nın *legatus*’u (*legatus pro praetore*) Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus’u, öğretmen Lucius Vivius Severus (onurlandırdı).”

T1-10. Marcus Antonius Aleksandros Appianus’un *Logistes*’liği Sırasında İmparator’lara Sütun İthaf Ediliyor

Buluntu yeri: Iulia Gordus - Lydia (Gördes-Manisa)

Edisyon: TAM V 1, 693: IGR IV, 1294.

Yazıtın Tarihi: İS. 177-180 (Marcus Aurelius ile Commodus birlikte)

***Logistes*’liği:** İS. 177-180 (Marcus Aurelius ile Commodus birlikte)

- Θεοῖς πατρίοις καὶ Αὐτοκράτορ[ι]
 Καίσαρι Μ. Αὐρ. Ἀντωνεῖνω καὶ Αὐτ[ο]-
 κράτορι Καίσαρι Λ. Αὐρηλίω Κομόδω
 4 καὶ τῇ κυρίᾳ πατρίδι Μενεκρά-
 τῆς Σεξτιανοῦ ὑπὲρ ἀγορανο-
 μίας τοὺς πρώτους δέκα κεί-
 ονας σὺν κεφαλαῖς καὶ σπε[ί]ραις κατὰ τὸ γενόμενον
 8 ψήφισμα ἐκ τῶν ἰδίων ἀνέ-
 στησεν λογιστεύοντος Μ.
 Ἀντωνίου Ἀλεξάνδρου Ἀ[π]-
 φιανοῦ ἀσιάρχου ἐπὶ συνα[ρ]χίας
 12 Ἰουλιανοῦ Φλώρου ἄρχον-
 τος πρώτου.

“Vatan tanrılarına ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus ve İmparator Caesar Lucius Aurelius Commodus ve efendi vatan için, *asiarkhes* Marcus Antonius Aleksandros Appianus’un *logistes*’liği ve *protos arkhon* Iulianus Phlorus’un eş zamanlı görevleri sırasında,

Sextianus oğlu Menekrates *agoranomia* görevi için, başlıkları ve halkaları ile birlikte bu ilk 10 sütunu alınan karara göre kendi cebinden ödeyerek diktirdi.”

T1-11a. Aphrodisias Danışma ve Halk Meclisi, *Logistes* Gaius Iulius Philippos'u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: OGIS II, 500; CIG 2790.

Yazıtın Tarihi: Marcus Aurelius – Lucius Verus Dönemi (İS. 161-169) ya da Marcus Aurelius – Commodus Dönemi (İS. 177-180)

Κατὰ τὰ ἐψη-
φισμένα ὑπὸ
τῆς βουλῆς
4 καὶ τοῦ δήμου
Γ(άϊον) Ἰο[ύ]λιον
Φίλιππον,
τὸν κράτισ-
8 τον, πατέρα
συνκλητι-
κοῦ καὶ ἀπὸ
ἐπιτρόπων,
12 λογιστε[ύ]σαν-
τα καὶ τῆς ἡ-
μετέρας πό-
λεως μετ' εὖ-
16 νοίας γενό-
μενον ἐν πᾶ-
σιν εὐεργέ-
την.

“Danışma ve halk meclisi tarafından alınan kararlar uyarınca, *ordo senatorius*'a mensup kişinin babası ve *procuratores* arasından gelen, *logistes*'lik görevi yapmış ve iyi niyeti ile birlikte her şeyde bizim kentimizin hayırseveri olmuş, *kratistos* Gaius Iulius Philippos'u (heykelini dikerek onurlandırdı).”

T1-11b. Tralleis Kenti'nde, Ionia ve Hellespontos Sanatçılar Derneği *Logistes* Gaius Iulius Philippos'u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2933; Le – Bas Waddigton, 605; OGIS II, 501; I. Tralleis – Nysa, 50; I. Magnesia am Sipylus, T32.

Yazıtın Tarihi: Marcus Aurelius – Lucius Verus Dönemi (İS. 161-169) ya da Marcus Aurelius – Commodus Dönemi (İS. 177-180)

Γ(άϊον) Ἰούλιον Φίλιππον
ἐπίτροπον τῶν Σεβασ-
τῶν, πατέρα Ἰουλίου
4 Φιλίππου συνκλη[τι]-
<κ>οῦ, στρατ<η>γοῦ Ῥωμαίων
ἡ σύνοδος
τῶν ἀπὸ Ἰωνίας κα[ῖ]
8 Ἑλλησπόντο<υ>, τὸν
ἴδιον ἀγωνοθέτην καὶ
λογιστὴν καὶ
εὐεργέτην,
12 ἐπιμεληθέντων
Σεραπίωνος β' Μάγνη-
τος ἀπὸ Σιπύλου ὀλυμ-
πιονίκου καὶ Τιβ(ερίου) Κλαυ-
16 δίου Σπερχειοῦ. ☼

“İonia ve Hellespontos’un sanatçılar derneği (*Dionysos tekhnitai*), *ordo synkletikos* mensubu ve Romalılar’ın *strategos*’u Iulius Philippos’un babası, Augustuslar’ın *procurator*’u, kendi *agonothetes*’i, *logistes*’i ve *euergetes*’i Gaius Iulius Philippos’u⁵⁹⁶ onurlandırdı. Onur heykelinin dikim işiyle Tiberius Claudius Sperkheios ve Serapion oğlu, Magnesia ad Sipylum kentli, *olympionikos* Serapion⁵⁹⁷ ilgilendi.”

⁵⁹⁶ Baba C. Iulius Philippos için bkz. aşağı. T1-14a ve oğul C. Iulius Philippos için krş. T1-14a-b.

⁵⁹⁷ Serapion oğlu Serapion için ayrıca bkz. I. Tralleis – Nysa, 136.

T1-12a. Aphrodisiaslılar Müzikal Bir Agon'un Tekrar Kutlanabilmesi için Logistes Marcus Ulpius Appuleius Eurykles'in Kararına Başvuruyor

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: CIG 2741; OGIS II, 509; SEG 32, 1097; BE 1983, 392; Reynolds 1982, 185-189, doc. 57.

Yazıtın Tarihi: Commodus Dönemi (İS. 180-192)

Logistes'liği: Commodus Dönemi

ἀγαθῇ τύχῃ·

Μάρκος Οὔλπιος Ἀππουλήϊος Εὐρυκλῆς ἀρχιερεὺς Ἀσίας ἀποδεδει[γ]μένο[ς]
ναῶν {KAI} τῶν ἐν Σμύρνῃ τ<ὸ> β' Ἀφροδισ[ι]έων ἄρχουσι βουλῇ δήμῳ
χαίρει[ι]ν·

- 4 βουλευθέντων ὑμῶν πρόνοιαν ποιήσασθαί με καὶ τῶν κατὰ τοὺς ἀγῶνας
διὰ τε τὴν πρὸς τὸν μέγιστον αὐτοκράτορα εὐσέβειαν Μᾶρκον Αὐρήλιον
Κόμοδον Ἀντωνῖνον Σεβαστόν, καὶ διὰ τὴν πρὸς τοὺς διαθεμένους
μνήμην καὶ διὰ τὴν τῆς πόλεως δό<ξ>αν, ἥδη καὶ τῶν ἀπὸ τῆς συνόδου π[ολ]-
- 8 λάκις ἐντυχόντων μοι, οὐδὲ τοῦτο τὸ μέρος κατέλιπον ἀδιάκριτον
ἐπόμενος τῇ κατὰ τὴν λογιστείαν τά<ξ>ε[ι] καὶ προθυμία μέχρι νῦν τῆς περὶ
τοὺς ἀγῶνας καταστάσεως ἐνλειπούσης διὰ τὴν τῶν χρημάτων πα-
ρασκευὴν ὀφειλόντων συ[ναυξ]ηθῆναι κατὰ τε τὰς τῶν τελευτησάν-
- 12 των γνώμας καὶ κατὰ τὸ ἀξί<ω>μα τοῦ πόρου ἀφ' οὗ <χ>ρὴ τοὺς ἀγῶνα[ς]
ἐπιτελεῖσθαι
ἀγῶν μὲν δὴ ὁ ἐκ τῶν Φλαβίου Λυσιμάχου διαθηκῶν προελήλυ-
θεν εἰς ἀρχείου πόρου μυριάδας δ<ὠ>δεκα ὡς δύνασθαι ἀπὸ τού-
των παρὰ ἔτη τέσσαρα πληροῦσθαι μ<ο>υσικὸν ἀγῶνα καθὰ τῷ
- 16 διαθεμέν<ω> ἔδοξεν. αἱ δὲ μετὰ τὰς δ<ὠ>δεκα μυριάδας <ο>ῦσαι ἐν ἐκ-
δανεισμῷ καὶ ὁ προσγεγ<ο>ν<ὸ>ς τούτοις τόκος μέχρι ἀρχῆς [ἔ]τους
[ποιεῖ] κεφαλείου δηναρίων μυριάδας τρεῖς δηνάρια χεῖλια ὀκτ<ω>κόσια
τριάκοντα ἐννέα· δ<ύ>νασθε {I} οὖν ἀρχομένου τοῦ ἔτους τοῦτον
- 20 τὸν ἀγῶνα ἐπιτελεῖν ἀγαθῇ τύχῃ ἐπὶ ἄθλοις ταλαντιαί-
οις καὶ ἀγωνίσμασιν κατὰ τὰ ἄθλα· προθεσμία δὲ εἰς τὸν ἐ-
ξῆς χρόνον καὶ τὴν ἐπιούσαν τετραετηρίδα {Σ} ἔσται χρ<ό>[νος]
ὁ ἀπὸ [Bar]<β>ιλλήων τῶν ἐν Ἐφέσῳ [ἀγομένων] πρὸς [Κοινὰ?] Ἀσίας
[ἔρρωσθε?].

“Uğurlu olsun! İki kez *neokororia* hakkına sahip Smyrna’daki tapınaklarda Asia’nın *arkhiereus*’liğine seçilmiş Marcus Ulpius Appuleius Eurykles, Aphrodisiaslılar’ın *arkhon*’larını, danışma ve halk meclislerini selamlar: Büyük İmparator, Marcus Aurelius Commodus Antoninus Augustus’a karşı (sizin) dindarlığınızdan ötürü ve (bu *agon*’u) miras bırakanların hatırası ve kentin ünü için düzenlediğiniz *agon*’ları, zaten *synodos* (dernek) tarafından da bana sık sık başvurulunca sizin de benim inceleme yapmamı istemeniz üzerine, şimdiye kadar *agon*’ları tesis etme eksikliğine karşı, *agon*’ları kuranların kararı ve bu *agon*’ları düzenlenmek için gerekli olan paranın ederi doğrultusunda arttırılmasına ihtiyaç duyulan meblağın sağlanması için ben de *logistes*’lik görevimin gerektirdiği düzeni takip ederek ve (bu iş için gerekli) gayreti sarf ederek bu görevimde hiçbir şüpheye yer bırakmadım. Bunun üzerine, vasiyet edenin (yani Flavius Lysimakhos’un) isteği uyarınca her dört yılda bir düzenlenmesi gereken müzikal *agon*’un yapılabilmesi mümkün olsun diye Flavius Lysimakhos’un vasiyetlerinden biri olan bu *agon*’un eski meblağından 120.000 *denaria*’ya çıkarılmasına karar verildi. Hali hazırda ödünç olan 120.000 *denarii*’yi aşan bu para, ..., yılın başlangıcına kadar 31.839 *denarii* olacak. Bu yüzden yıl başladığı zaman, bu *agon*’u, *talantia* ödülleriyle ve ödüllere göre düzenlenen yarışmalarla talihli bir şekilde yapmaya muktedir olun. Önümüzde devam eden zaman için ve bir dahaki dört yıla yapılacak (*agon*’un) zamanı ise Ephesos’taki Asia Birliği adına kutlanan Barbilleia bayramından sonra olsun. Sağlıcakla kalın.”

T1-12b. Aphrodisias *Logistes*’i Marcus Ulpius Appuleius Eurykles Miras Olarak Bırakılan Paranın Kullanımına İzin Veriyor

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: MAMA VIII, 505; Reynolds 1982, 189, doc. 58.

Yazıtın Tarihi: Commodus Dönemi (İS. 180-192)

***Logistes*’liği:** Commodus Dönemi

[ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]

[ἐτείμησαν —]

[Ἀρ]τεμιδώρο[υ τοῦ]

4 Δ]ημοφάντου νι[κή]-

[σα]ντα παίδων πυ[γ]-

[μὴν τῷ ἐ]πιτελεσθέν[τι]

[ἀγ]ῶνι τῆς τρίτης

8 [πεν]ταετηρίδος

- [Ἀφρο]δισιήων Φιλη]-
 [μο]νήων, ἀγωνο-
 θετοῦντος Τίτου
 12 Αἰλίου Ἀδράστου,
 τὴν δὲ ἀνάστασιν
 τοῦ ἀνδριάντος πο-
 [η]σαμένου Ἀρτεμιδώ-
 16 [ρ]ου τοῦ πατρὸς αὐ-
 τοῦ λαβόντος τὸ θέ-
 μα παρὰ τῶν κληρονό-
 μων τοῦ Φιλήμονος κ[α]-
 20 τὰ τὴν Οὐλπίου Εὐ[ρυ]-
 κλέ[ο]υς τοῦ λογισ-
 τ[οῦ] κέλευσιν.

“Danışma ve halk meclisi, Demophantos torunu, Artemidoros oğlu, üçüncü kez düzenlenen *pentaeterik* Aphrodisias Philemon Bayramları’nın çocuk kategorisinde zafer kazanmış [falanca kişiyi] Titus Aelius Adrastos’un *agonothetes*’liği sırasında onurlandırdı. Babası Artemidoros (yani çocuğun kendi babası), *logistes* Ulpius Eurykles’in emriyle Philemon’un varislerinden para alarak heykelin dikim işini yaptı.”

T1-13. Keramos *Logistes*’i Aurelius Diodotos

Buluntu yeri: Keramos yakınları - Karia

Edisyon: I. Keramos, 31; Hicks 1890, 121, nr. 5.

Yazıtın Tarihi: İS. yak. 150-190

***Logistes*’liği:** İS. 166 ve sonrası

- τύχηι ἀγαθῇ·
 Εἰρηναῖον Δρακοντομένους
 τὸν γενόμενον ἱεροσκόπον
 4 ἡ πατρίς, καθὰ διετάξατο ὁ Εἰ-
 ρηναῖος ἐκ προδόματος τῆς
 πρώτης εἰκοσαετίας ἧς ἐμί-
 σθωσεν στρατηγῶν Π(όπλιος) Αἴλιος
 8 Γλαύκιππος ἀγροῦ οὗ κατέλι-
 πεν τῇ πόλει ἐν τῇ Ὀλοσσίδι

- καλουμένου Ἐξω Ἀγροῦ κα-
 τὰ τὴν κρίσιν τοῦ ἀξιολογω-
 12 τάτου λογιστοῦ Αὐρ(ηλίου) Διοδότο[υ,]
 στρατηγοῦντος Πο(πλίου) Αἰλ(ίου) Πρωτο-
 λέοντος, υἱοῦ Αἰλ(ίου) Θεμιστο-
 κλέους ἀσιάρχου καὶ χιλιάρχου,
 16 ἐργεπιστατήσαντος τῆς ἀνα-
 στάσεως τοῦ ἀνδριάντος
 Ἀριστοκράτους τοῦ Λεοννάτο[υ]
 Μενεστράτου τοῦ καὶ Δημητ[ρί]-
 20 ου τοῦ εἰρηνάρχου, ἀνασταθέν-
 τος τοῦ ἀνδριάντος στρατη-
 γοῦντος τὸ β' Θεομνήστου
 τοῦ Μελάντα Ἀπολλωνίδο[υ.]

“Uğurlu olsun! Kendi vatanı (Keramos); Drakontomenes oğlu *hieroskopos* (kurban törenlerini yöneten kâhin) Eirenaios’u, Eirenaios’un vasiyet ettiği üzere, *strategos*’lardan Publius Aelius Glaukippos’un ilk yirmi yıllık süreyle kiraya verdiği tarlanın ön ödemesinden onurlandırdı. Eirenaios, son derece övgüye değer *logistes* Aurelius Diodotos’un kararı gereğince, Olossis’teki (Olossis Bölgesi’ndeki) “Ἐξω Ἀγρός” (dış tarla, uzak tarla) adı verilen tarlayı kente bırakmıştı. *Asiarkhes* ve *khiliarkhos* (*tribunus militum*) Aelius Themistokles’in oğlu Publius Aelius Protoleon *strategos* iken, Menestratos oğlu Leonnatos oğlu Demetrios adıyla da bilinen *eirenarkhes* Aristokrates heykelin dikim işini denetledi ve Apollonides oğlu Melantas oğlu Theomnestes ikinci kez *strategos* iken heykelin dikilmesiyle ilgilendi.”

T1-14a. Ephesoslular’ın *Logistes*’i Gaius Iulius Phlippos’un Babası Gaius Iulius Phlippos Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos VII.1, 3049.

Yazıtın Tarihi: Marcus Aurelius - Commodus Dönemi (İS. 177-180) ya da Septimius Severus – Caracalla (İS. 198-211)

Γ(άϊον) Ἰούλιον Φίλιππον

ἐπιτροπικόν, πατέρα

Ἰουλίου Φιλίππου

- 4 τοῦ κρατίστου λογιστοῦ
τῆς πρώτης καὶ μεγίστης
μητροπόλεως τῆς Ἀσίας
καὶ δις νεωκόρου
- 8 τῶν Σεβαστῶν Ἐφεσίων
πόλεως,
τὴν τειμὴν ἀναστήσαντος
Μ(άρκου) Φουλβίου Πουπλικιανοῦ
- 12 Νεικηφόρου
φιλοσεβάστου τοῦ γραμματέως
τοῦ δήμου
διὰ τὴν περὶ τὴν πατρίδα
- 16 ἡμῶν εὖνοιαν.

“... Asia’nın birinci ve en büyük başkenti ve Augustus’ların iki kez *neokoria* hakkına sahip Ephesos kentinin *kratistos logistes*’i Iulius Philippos’un⁵⁹⁸ babası, *procurator* sınıfına mensup Gaius Iulius Philippos’u⁵⁹⁹, bizim vatanımıza karşı gösterdiği iyi niyeti sebebiyle [filanca kişiler] (onurlandırdı). Halkın *grammateus*’i ve Augustus sever Marcus Fulvius Publicianus Neikophoros bu onur heykelini dikti.”

T1-14b. Legatus ve Logistes oğul Gaius Iulius Philippos Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Yayın: I. Ephesos VII.1, 3050.

Yazıtın Tarihi: İS. 3. yy.

-
- Ἐφεσίων πόλεως
Γ. Ἰούλιον Φίλιππον
τὸν κράτιστον
- 4 πρεσβευτὴν καὶ λογιστὴν
καὶ ἐν πᾶσιν τῆς πατρίδος
ἡμῶν εὐεργέτην
τὸ ἱερὸν

⁵⁹⁸ Oğul C. Iulius Philippos için ayrıca bkz. yuk. T1-11a-b.

⁵⁹⁹ Baba C. Iulius Philippos için ayrıca bkz. yuk. T1-11a-b.

8 μισθωτήριον.

“Ephesoslular’ın kentinin [danışma ve halk meclisi?], *kratistos legatus (pro praetore)*, *logistes* ve herşeyde bizim vatanımızın *euergetes*’i olan Gaius Iulius Philippos’u (onurlandırdı).”

T1-15. Ephesos ve Nikomedeia’nın *Curator Civitatis*’i Tiberius Claudius Candidus Onurlandırılıyor (Bu yazıt T1-48 olarak Pontus-Bithynia katalogunda da yer almaktadır.)

Buluntu yeri: Tarraconensis⁶⁰⁰

Edisyon: CIL II 4114; ILS I, 1140.

Yazıtın tarihi: İS. yak. 200

Logistes’liği: İS. yak. 200

Tib(erio) Cl(audio) Candido co(n)s(uli),
 XV vir(o) s(acris) f(aciundis), leg(ato) Augg(ustorum)
 pr(o) pr(aetore) provinc(iae) H(ispaniae) C(iterioris),
 4 et in ea duci terra marique
 adversus rebelles h(omines) h(ostes) p(opuli) R(omani),
 item Asiae, item Noricae,
 [d]uci exercitus Illyrici
 8 expeditione Asiana item Parthica
 item Gallica, logistae civitatis
 splendidissimae Nicomedensium
 item Ephesorum, leg(ato) pr(o) pr(aetore) provinc(iae)
 12 Asiae, cur(atori) civitatis Teanensium,
 allecto inter praetorios item
 tribunicios, proc(uratori) XX hered(itatium) per
 Gallias Lugdunensem et Bel-
 16 gicam et utruamq(ue) Germaniam,
 praeposito copiarum expediti-
 onis Germanicae secundae,
 trib(un)o mil(itum) leg(ionis) II Aug(ustae), praefecto
 20 coh[or]tis secundae civium
 Romanorum,

⁶⁰⁰ Tarraconensis, İspanya’da küçük bir kent olan modern Tarragona’dır.

Silius Hospes hastatus leg(ionis) X

Geminae, strator eius,

24 optimo praesidi.

“*Consul*, kutsal işlerin *quindecimvir*’i, Hispania Citerior Eyaleti’nin *legatus Augustorum pro praetore*’si ve aynı eyalette Roma halkının isyancı düşmanlarına karşı buradaki kara ve denizin komutanı, hem Asia’da hem Noricum’da (komutan), hem Asia hem Parth hem de Gallia seferleri sırasında Illyricum’un ordusunun komutanı, Nikomedeialılar’ın son derece parlak kentinin ve aynı şekilde Ephesoslular’ın *curator civitatis*’i, Asia Eyaleti’nin *legatus pro praetore*’si, Teanum kentinin *curator civitatis*’i, *praetor*’lar ve aynı şekilde *tribunus*’lar arasına seçilmiş olan, Gallia Lugdunensis ve Belgica ve de her iki Germania’nın %5’lik miras vergisinin *procurator*’u (*vicesimae hereditatium*), ikinci Germania seferinde birliklerin komutanı, II. Augusta Lejyonu’nun *tribunus militum*’u, *cohors II civium Romanorum*’un *praefectus*’u, Tiberius Claudius Candidus’u⁶⁰¹, X. Gemina Lejyonu’nun mızraklı (*hastatus*) askeri ve aynı lejyonun *strator*’u Silius Hospes, son derece iyi *praeses*’ini (onurlandırdı).”

T1-16. Dionysios Menogenes’in *Logistes*’liği Sırasında Iulia Domna Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Priene

Edisyon: I. Priene, 230; Crowther 1996, 142; SEG 46, 1483.

Yazıtın Tarihi: İS. 198-212

Ἰουλίαν Σεβαστὴν μητέρα κά]-

στρων ἢ λαμπροτάτη Πρ[ιηνέων]

πόλις ἀπὸ τῆς τῶν φόρων δεκά[της, κα]-

4 θὰ ὁ κράτιστος ἀνθύπατος Λικίν-

νιος Νέπως καὶ ὁ τῶν κυρίων ἐπί-

τροπος [-----]

[-----] ὁ κράτιστος ὤ-

8 ρισαν, λογιστέυ-

οντος Διονυσίου Μη-

νογένους φιλοσε-

βάστου, ἐργε-

⁶⁰¹ Ti. Claudius Candidus’un *cursus honorum*’u için bkz. PIR² C 823; Magie 1950, 670-671, 673, 1455, 1539, 1541; Thomasson 1984, 17; Rüpke 2008, 879. Candidus’un askeri görevleri üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Birley 1999, 131; Handy 2009, 116-117; Mennen 2011, 198-202.

12 πιστατοῦντος Τ(ίτου)
 Ῥωσκίου Ἰουλιά-
 δου.

“Ordugâhların annesi (*mater castrorum*) Iulia Domna’yı, Prieneliler’in son derece parlak kenti, Augustus sever Dionysios Menogenes’in *logistes*’liği sırasında;). *kratistos proconsul* Licinnius Nepos ve efendilerin [filanca isimli] *kratistos procurator*’unun sınırları belirlemesine göre % 10’luk vergiden kurtularak (onurlandırdı). (Heykelin dikim işini) Titus Roscius Iuliades denetledi.”

T1-17. Iasoslular, Titus Flavius Demetrios’un *Logistes*’liği Sırasında Iulia Domna’yı Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Iasos

Edisyon: I. Iasos, 10.

Yazıtın Tarihi: Iulia Domna (İS. 198-212)

ἀγαθῇ τύχηι
 Ἰουλίαν Αὐγούσταν
 Μητέρα στρατοπέ-
 4 δων ἡ πόλις
 ἐπὶ λογιστοῦ Τ(ίτου)
 Φλ(αυίου) Δημητρίου
 ἀσιάρχου
 8 ἐπιμεληθέντων Μ(άρκου)
 Μουσσίου Παγκρά-
 τους καὶ Διονυσίου
 α΄ Διοσκόρου. ☞

“Uğurlu olsun! Kent, ordugâhların annesi Iulia Domna’yı *asiarkhes* Titus Flavius Demetrios *logistes* iken (onurlandırdı). (Heykelin dikim işiyle) Marcus Moussius Pankrates ve Dionysios oğlu Dinyios Dioskoros ilgilendiler.”

T1-18. Nysalılar, *Logistes* Iulius Iulianus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: Blümel 2002, 159; SEG 52, 1098; Akdoğu Arca 2016a, 66.

Yazıtın Tarihi: İS. 3. yy. başı

Logistes’liği: İS. 3. yy. başı

Ἀγαθῇ τ[ύχηι]·

τὸν ἐπίτροπ[ον]

τοῦ Σεβαστο[ῦ - -]

4 Ἰούλιον Ἰουλιανὸ[v]

τὸν κράτιστον

καὶ ἐνάρετον

καὶ δικαιοτάτον

ἢ λαμπροτάτη

Νυσαέων π[όλις]

τὸν ἐαυτῇ[ς]

κτίστην κ[αὶ]

λογιστή[v]

“Uğurlu olsun! Nysalıların kenti, kendisinin kurucusu ve *logistes*’i, Augustus’un *procurator*’u, *kratistos*, erdemli ve son derece adil Iulius Iulianus’u (heykelini dikerek onurlandırdı).”

T1-19. Logistes Lucius Veditius Capito Glabronianus Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Thyateira – Lydia (Akhisar, Manisa)

Edisyon: TAM V.2, 971; SEG 49, 1701.

Yazıtın Tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi (İS. 3. yy. başı ?)

Ἀγαθῇ τύχηι·

Λ. Βήδιον Καπίτω-

να Γλαβριωνιανὸ[v]

4 κράτιστον, τὸν [ἄν]-

δρεῖον καὶ δίκαιον

λογιστὴν, κοσμήσαν]-

[τα τὴν πόλιν -----]

“Uğurlu olsun! *Kratistos*, cesur ve adil bir kişi olan, *logistes* ve kenti süslemiş bulunan Lucius Veditius Capito Glabronianus’u ([falanca] onurlandırdı).”

T1-20. Hierapolisliler, Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus’un Kentin

Logistes’liği Sırasında Tiyatro Yapısının Skene’sini Yaptırıyor

Buluntu yeri: Hierapolis

Edisyon: I. Hierapolis, 4; IGR IV, 808; SEG 57, 1367; Ritti 2007, 399-409.

Yazıtın Tarihi: İS. 206 – 208

- [Ἀπόλλωνι Ἀρχηγέτῃ καὶ τοῖς θεοῖς ἄλλοις πατρίοις καὶ] Αὐτοκράτορσι
[κυρίοις ἡμῶν] Λ(ουκίῳ) Σεπτιμίῳ Σεουήρῳ καὶ Μ(άρκῳ) Αὐρ(ηλίῳ)
Ἀντωνείνῳ
[Σεβαστοῖς] [[καὶ Π(οπλίῳ) Σεπτιμίῳ Γέτῃ Καίσαρι]] καὶ Ἰουλίᾳ Δόμνῃ
4 Σεβαστῇ μητρὶ κάστρον καὶ τῷ σύνπαντι οἴκῳ αὐτῶν, ἡ λαμπροτάτη
Ἱεραπολειτῶν
πόλις ἐκ θεμελί[ων τὴν] πρώτην σκηνὴν τοῦ θ[ε]άτρου σὺν παντὶ τῷ κόσμῳ
κατεσκεύασεν [καὶ ἔσκού]τλωσεν ἐξ οἰκείων πόρων, ἀνθυπατεύοντος
Κ(οίντου)
Τινηίου Σακέρδωτος, ταμίου δὲ καὶ πρεσβ(ευτοῦ) καὶ ἀντιστρατήγου καὶ
λογιστοῦ
8 τῆς πόλεως [Μ(αρκου)] Οὐλπ(ίου) Δομιτίου Ἀρισταίου Ἀραβιανοῦ, ἐπιτρόπων
δὲ τῶν Σεβ(αστῶν) Αἰ[[λ(ίου) ---ου]] καὶ Αὐρ(ηλίου) Ἀριμνάστου,
στρατηγούντων
τῆς πόλεω[ς] τῶν περὶ Μόδεστον δις τοῦ [---]ωνος, ἐπι[μελ]ησαμένων Τ(ίτου)
Φλ(αβίου) Ἀθη[---] Αἰλιανοῦ καὶ Δημητρίου Ζωσίμου πο(λιτευομένων).
12 Συνετέλεσεν δὲ καὶ πρὸς τὸν κόσμον τῆς τε πρώτης καὶ τῆς δευτέρας στέγης
λίθου Δοκιμηνοῦ ἀπηρτισμένου [καὶ πρὸς τὴν προ]σάρτησιν παρ' ἑαυτῆς,
πόδας ἑξακοσ[ίους πε]ντήκοντα τρεῖς, ἡ τέχνη τῶν πορφυραβά[φων].

“Apollon *arkhegetes* ve bütün diğer vatan tanrıları için ve Augustuslar İmparator Caesar Lucius Septimius Severus ve Marcus Aurelius Antoninus ve [[Caesar Publius Septimius Geta]] ve ordugâhların annesi Iulia Domna Augusta ve onların bütün evi/ailesi için, Hierapolisler’in son derece parlak kenti; tiyatronun bu ilk *skene*’sini (sahne binasını) temelinden itibaren bütün süsleriyle birlikte inşa etti ve kendi vergiye tabi gelirlerinden mozaik ile kapladı. Quintus Tineius Sacerdos’un *proconsul*’lüğü⁶⁰², *legatus pro praetore* Marcus Ulpius Domitius Aristaius Arabianus’un hem *quaestor*’luğu hem de kentin *logistes*’liği sırasında, Ae[lius -----] ve Aurelius Arimnastus *procuratores Augustorum* iken, [filanca kişinin] torunu, Modestus oğlu Modestus’un yanında/çevresinde kentin

⁶⁰² İS. 192’de *consul suffectus* (CIL XVI, 133); İS. 198/199’da Pontus-Bithynia’da *legatus Augusti pro praetore*; İS. 209/210 ya da 210/211’de Asia’da *proconsul*; İS. 219’da *consul* II. PIR¹ T 171; PIR² T 229; v. Petrikovits 1937, 1380-1381, nr. 8; Hanslik 1975, s. v. Tineius, 854, nr. 3; Ögüt-Polat – Şahin 1985, 100-101, nr. 5; I. Prusa ad Olympum, s. 25; Marek 2003, 51; Thomasson 2009, 88, nr. 26:175 ve 98, nr. 27:048.

komutanları zamanında, *polites*’ler Titus Flavius Athenagoras Aelianus ve Demetrius Zosimos’un *epimeletes*’likleri sırasında. Dokimeion mermerinden yapılan hem ilk hem de ikinci sıra çatı süslemesini (arşitravı) ve onun yanına ek bir parçayı da Purpur Boyacıları Derneği tamamladı, 653 ayak (ölçü birimi).”

T1-21. Aphrodisiaslılar’ın Danışma ve Halk Meclisi *Logistes* Lucius Claudius Iberinus Eudaimon’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Aphrodisias

Edisyon: CIG 2791.

Yazıtın Tarihi: İS. 200-210?

ή βουλὴ καὶ ὁ δῆ-
μος Λ. Κλ. Ἰβηρεῖ-
νον Εὐδαίμονα
4 τὸν κράτιστον
γενόμενον καὶ
τῆς ἡμετέρας
πόλεως λογισ-
8 τὴν καὶ ἐνεργέ-
την.

“Danışma ve halk meclisi, bizim kentimizin *logistes* ve *euergetes*’i olan, *kratistos* Lucius Claudius Iberinus Eudaimon’u (onurlandırdı).”

T1-22. Crispus’un *Logistes*’liği Sırasında İmparator Caracalla Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Magnesia ad Maeandrum – Karia

Yayın: CIG II, 2912; I. Magnesia, 197.

Yazıtın Tarihi: İS. 211-217

Αὐτοκράτορα Καίσαρα
τὸν γῆς καὶ θαλάσ-
σης δεσπότην Μ(ἄρκον)
4 Αὐρ(ήλιον) Ἀντωνεῖνον Ε[ὐ]-
σεβῆ Εὐτυχῇ Σε-
βαστὸν, Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) Στρα-
τόνεικος καὶ Σιλίκιο[ς]
8 Ἱεροκλῆς καὶ Μ(ἄρκος) Αὐρ(ήλιος) [Θε]-

οφίλητος καὶ Αὐρ(ήλιος) Δ[η]-
μας καὶ Αὐρ(ήλιος) Πασέ[ας]
οἱ ἀρχιερεῖς καὶ γρ[αμ]-
12 ματεῖς ἀνέστη[σαν]
λογιστεύοντο[ς]
Κρίσπου ἀσι[άρχου].

“*Arkhierous* ve *grammateus*’ler Marcus Aurelius Stratonikos ve Marcus Aurelius Silicius Hierokles ve Marcus Aurelius Theophiletos ve Aurelius Demas ve Aurelius Paseas, *asiarkhes* Crispus’un *logistes*’lik yaptığı sırada karanın ve denizin efendisi İmparator Caesar Augustus Marcus Aurelius Antoninus Pius Felix’i (heykelini dikerek) onurlandırdılar.”

T1-23. *Logistes* Polybios Miras Kalan Para Hakkında Karar Veriyor

Buluntu yeri: Attaleia – Lydia

Edisyon: TAM V.2, 828; IGR IV, 1168; BCH XI, 1887, 399; Laum 1914, 80-81, nr. 72; SEG 15, 747.

Yazıtın Tarihi: İS. 3. yy.’ın ilk yarısı (İS. 212 öncesi)

***Logistes*’liği:** İS. 3. yy.’ın ilk yarısı (İS. 212 öncesi)

A.

ἀγαθῇ τύχῃ.
ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ὁ Ἀττα-
λεατῶν Βάσσον Εὐαρέστου
4 Φωκᾶ ἥρωα τὸν καὶ αὐτὸν
σὺν τῷ πατρὶ τειμηθέν-
τα ἱερωσύνη τοῦ πατρίο[υ]
ἡμῶν θεοῦ Διὸς διὰ τε [τὸ]
8 ἥθος καὶ τὴν τοῦ πατρὸς
προαίρεσιν, καθὼς τὰ γενό-
μενα περὶ αὐτοῦ ψηφίσ[μα]-
τα περιέχει. ἐπὶ
12 στρατηγῶν Ἀρτεμ[ι]-
δώρου β’ τοῦ Ἀπολλω-
νίου πρώτου καὶ Μηνο-
φίλου τοῦ Μηνοφάντου
16 καὶ Μηνοδώρου Εὐφη-

μίας.

B.

ἀγαθῇ τύχῃ.

κεφάλαιον [τ]ῆ[ς] δια-

θήκης Εὐ[αρ]έστου

4 Καπίτων[ος] Φωκᾶ ἐ-
πιγραφὲν [ὑπὸ] Ἀμμί-
ου Τυλλίας γυναικὸς
αὐτοῦ.

8 ὃς ἂν γένηταί μου [κ]λη-
ρονόμος ἐντέλλο-
μαι αὐτῷ τ<η>[ρ]ε<ῖ>ν(?) [ἐ]λαι-
οθεσίαν τῇ γλυκυτάτῃ

12 μου πατρίδι Ἀτταλείᾳ
καθ' ἕκαστον ἔτος ἡ-
μέραν μίαν μ(ηνὸς) Ξανδι-
κοῦ δ' ἀπιόντος,

16 ἐπὶ στρατηγοῦ Ἀ[ρ]τέ-
μωνος β' τοῦ Ἀπολλω-
νίου τὸ β' ἐπ<ε>γραφή.

C.

ἀπὸ ὥρας α' ἕως ε'

τεθήσεται τὸ ἔλε-

ον ἐκ προσόδ{ο}ων {²⁶προσόδων}

4 περιβόλου τοῦ ἀγο-
ρασθέντος παρὰ
Εὐβούλου Ἀντιφά-
νους εἰς Βάσσον Εὐαρέ[σ]-

8 του Φωκᾶ τὸν ὕον, καθὼς
καὶ ὁ ἀξιολογώτατος
Ἀσιάρχης καὶ λογισ-
τῆς τὸ β' Πολύβιος

12 ἐντευχθεὶς ἀπεφῆ-
νατο, ὥς ἐάν τις με-

ταψηφίσηται ἡ πα-
 ρεάση, εἰσοίσει τῷ ἱε-
 16 ρωτάτῳ ταμείῳ
 (δην.) ,βφ'.

A. Uğurlu olsun! Attaleialılar'ın danışma ve halk meclisi; kahraman olan, geleneğe göre ve babasının isteği dolayısıyla bizzat babası ile birlikte, bizim geleneksel Tanrımız Zeus'un rahipliği ile onurlandırılmış olan Phokas torunu, Euarestos oğlu Bassus'u kendi hakkında mevcut olan kararlar uyarınca (onurlandırdı). Apollonios I oğlu Artemidoros II ve Menophantos oğlu Menophilos ve Euphemia oğlu Menodoros *strategos* iken.

B. "Uğurlu olsun! Phokas torunu, Capiton oğlu Euarestos'un vasiyetinin giriş kısmı kendi karısı Ammia Tullia tarafından yazıldı. Her kim benim varisim olursa, pek tatlı vatanım Attaleia'ya, her yılın bir günü boyunca, yani Ksandikos ayının sondan 4. gününde zeytinyağı dağıtımını yapmasını buyuruyorum. Apollonios II oğlu Artemon II'nin *strategos*'luğu sırasında (kiraya veren) yazıldı.

C. Birinci saatten beşinci saate kadar, çevrili alanın (arazinin) Antiphanes oğlu Eubolos'tan, Phokas torunu, Euaristos oğlu Bassus'a satılmasıyla elde edilen gelirlerden zeytinyağı dağıtımını yapılsın, bu konuda son derece övgüye layık *asiarkhes* ve ikinci kez *logistes* olan Polybios'a başvurulunca o da bir karar açıkladı, eğer bir kimse bu kararı değiştirirse ya da görmezden gelirse son derece kutsal *fiscus*'a 2.500 *denaria* ödesin."

T1-24. Sardesliler, I. Antius Quadratus Attalos'un Logistes'liği Sırasında *alipterion* Yaptırıyor

Buluntu yeri: Sardes – Lydia

Edisyon: SEG 36, 1094.

Yazıtın Tarihi: İS. 211-212

[θεο]ῖς πατρίοις καὶ Αὐ[τοκ]ράτορι Καίσα-
 ρι Μ. Αὐρ. Ἀντωνίνῳ Εὐσεβεῖ [ῖ Σεβαστῷ καὶ]
 Αὐτοκράτορι Καίσαρι Πο. Σε [[πιμίῳ Γέτα]]
 4 Σεβαστῷ καὶ Ἰουλίᾳ Σεβαστῇ μητρὶ κ[άστρων καὶ τῶν]
 [Αὐτο]κρατόρων καὶ παντὶ τῷ οἴκῳ τῶν Σεβαστῶν καὶ ἱε-
 [ρ]ᾷ συγκλήτῳ καὶ δήμῳ Ῥωμαίων, ἡ μητρόπολις τῆς
 Ἀσίας καὶ δις νεωκόρος τῶν Σεβαστῶν κατὰ τὰ δό-
 8 γματα τῆς ἱερᾶς συγκλήτου, φίλη καὶ σύμμαχος

[Ῥωμαίων] καὶ οἰκεία τῶν κυρίων ἡμῶν Αὐτοκ[ρατόρ]ων Σαρδιανῶν πό-
 [λ]ις τὸ ἀλειπτήριον ἐκ θεμελίων σὺν παντὶ τῷ [λιθίνῳ κόσμῳ]
 κατεσκεύασεν ἐπὶ ἀνθυπάτου Τ. [[—c.11-12—]] , ἐπιτροπεύοντος τῆς
 Ἀσ[ία]ς Δι-

12 ονυσίου τ[οῦ κρατί]στου, λογιστεύ[ο]ντος τῆς πόλεως [- - - - -]

[. . . . τοῦ] κρατ[ίς]του ἀνθυπάτου Ἑλλάδος. *vacat*

ἐχρυσώθη δὲ τὸ ἔργον ὑπὸ τῆς πόλεως καὶ Ἀντωνί-

ας Σαβείνης ὑπατικῆς καὶ Φλαβίας Πωλλίττης ὑ[πατικῆς]

16 [λο]γιστεύοντος Ι. Ἀντ. Κοδράτου Ἀττάλου τοῦ κρατίστου. ☞

“Asia’nın başkenti ve kutsal *synkletos*’unun aldığı kararlara göre Augustus’ların iki kez *neokoria* hakkına sahip, Romalıların dostu ve müttefiği ve bizim efendi imparatorlarımızın hanesi Sardesliler’in kenti; vatan tanrıları ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Pius Augustus ve ordugâhların ve bütün imparatorların annesi Iulia Domna ve Augustus’ların bütün evi ve kutsal *synkletos*’u ve Romalıların *demos*’u için bu *alipterion*’u temelinden itibaren hepsini taştan süsleriyle birlikte [filanca kişinin] *proconsul*’lüğü, Asia’da *kratistos* Dionysios’un *procurator*’luğu sırasında, [filanca kişinin] kentin *logistes*’liği sırasında, *kratistos* [filanca kişinin] Hellas’ın *proconsul*’lüğü sırasında yaptırdı. Kent tarafından ve *ordo consularis* mensubu Antonia Sabina ve Flavia Pollitta tarafından ise, *kratistos* I. Antius Quadratus Attalos’un *logistes*’liği sırasında altın (kaplama) ile süslendi.”

T1-25. Publius Nonius M[et]tianus’un *Logistes*’liği Sırasında İmparator Caracalla Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos IV, 1230.

Yazıtın Tarihi: İS. 213/217

Αὐτοκράτορα Καίσαρα

Μ(ᾱρκον) Αὐρήλιον Σεουήρον

Ἀντωνεῖνον Σεβαστὸν

4 Εὐσεβῆ Εὐτυχῆ, Παρθικὸν

μέγιστον, Βρεταννικὸν

μέγιστον, Γερμανικὸν

μέγιστον, Ἀδιαβηνικόν,

8 τὸν ἐπιφανέστατον

καὶ σύμπαντος τοῦ κόσμου

δεσπότην

ἐπὶ ἀνθυπάτου .....

- 12 λογιστεύοντος τῆς πατρίδος
Π(οπλίου) Νοτίου Μ[ετ]τιανοῦ,
Τ(ίτος) Κλ(αύδιος) Βιθυνὸς τοῖς ἐπὶ τοῦ θεοῦ
μου Νείλου Σεράπιδι θύουσι
- 16 Φλαβ(---) Λουκ.....
καὶ Βαλερ(----) .....
τοῦ κατὰ τὰ πλέονα γέρα εὐτυχήσαντος
ἐπὶ τῇ ἀναστάσει τοῦ ἀνδριάντος.

“İmparator Caesar Marcus Aurelius Severus Antoninus Augustus Pius Felix, büyük Particus, büyük Britannicus, büyük Germanicus, Adiabenicus, *epiphanes* ve bütün yeryüzünün efendisini, (filanca adı bilinmeyen bir kişinin) *proconsul*’lüğü zamanında ve Publius Nonius M[et]tianus’un vatanın *logistes*’liğini yaptığı sırada, Tanrım Nil’in huzurunda Serapis’e kurban kesen [filanca kişilerle] birlikte heykelin dikim işi için [filanca kişi] birçok hediyeye sunmaya muvaffak olması üzerine T. Cl. Bithynos onurlandırdı.”

T1-26. Logistes Marcus Aurelius Zosimos Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Tralleis’in batısı, Karabunar (=Kayapınar) yakınında Bekirorou

Edisyon: I. Tralleis – Nysa, 69.

Yazıtın Tarihi: İS. 212 sonrası /İS. 3. yy. ortaları

- [ἀγ]αθῆι τύχη·
ὁ ἱερώτατος καὶ σεμνό-
τατος δῆμος Ἀπτυραθει-
- 4 τῶν⁶⁰³ ἐτείμησεν Μ(ἄρκον) Αὐρ(ήλιον) Ζώ-
σιμον φιλοσέβαστον,
υἱὸν Τυχικοῦ στεφανηφόρου
καὶ ἀσιάρχου καὶ αὐτὸν ἀσιάρχην,
- 8 τειμηθέντα διὰ τε τοῦ πατρὸς
καὶ δι’ αὐτοῦ βασιλικαῖς δωρεαῖς,

⁶⁰³ I. Tralleis – Nysa, s. 77, str. 3-4: δῆμος Ἀπτυραθειτῶν ifadesinin yerel bir isim olup olmadığı kesin değildir. Belki de yanlış okumadan kaynaklı bir durum vardır. Bkz. Zgusta 1984, 85 § 84.

- συνγενῆ συ<v>κλητικῶν καὶ ὑπα-
 τικῶν, τὸν λογιστὴν καὶ ἐν
 12 πᾶσιν εὐεργέτην ἀπὸ τῶν
 ἰδίων προσόδων,
 προνοησαμένων τῆς τειμῆς
 Μ(άρκου) Αὐρ(ηλίου) Νεικοπολιανοῦ τοῦ Πυ-
 16 θώνακτος γραμματέως τῆς
 πόλεως καὶ τῆς κατοικίας
 ἐν πᾶσιν λιτουργοῦ καὶ
 Φιλοκράτους τοῦ Φίλω-
 20 νος ἀγορανόμου τῆς κα-
 τοικίας·
 εὐτυχῶς.

“Hayırlı uğurlu olsun! Aptyratheiton’un⁶⁰⁴ son derece kutsal ve seçkin halkı (*demos*’u), *stephanephoros* ve *asiarkhes* Tykhikos’un oğlu, Augustus sever, bizzat kendisi de *asiarkhes* olmuş, babası ve kendisi vesilesiyle imparatorluk hediyeleriyle onurlandırılmış, *ordo synkletikos* ve *ordo consularis*’e ulaşmış kişilerin akrabası, *logistes* ve her şeyde kendi gelirlerinden *euergestes* olmuş Marcus Aurelius Zosimos’u onurlandırdı. Pythonaks oğlu, kentin *grammateus*’i ve *katoikia*’nın herşeyde *leitourgos*’u Marcus Aurelius Neikopolianos ve Philon oğlu, *katoikia*’nın *agoranomos*’u Philokrates onur heykelini yaptırdı. Selametle.”

T1-27. Meloslular, *Logistes* ve *Rhetor* Tiberius Claudius Frontonianus’u Onurlandırıyor
Buluntu yeri: Melos

Edisyon: IG XII 3, 1119; Puech 2002, 248-249.

Yazıtın Tarihi: İS. yak. 220

- ἀγαθῇ τύχῃ.
 Τι(βέριον) Κλα(ύδιον) Φροντωνιανὸν τὰς γ’ στρατείας ἐπιφανῶς
 στρατευσάμενον,
 β’ τῆς Ἀσίας ἀρχιερασάμενον καὶ ἀγωνοθετήσαντα καὶ πόλεων ἐπιφανε-
 4 στάτων λογιστείας εὐράμενον καὶ εὐσεβῆ ῥήτορα ἢ λαμπροτάτῃ Μηλίων πόλιν
 τὸν οἰκι-

⁶⁰⁴ Bu *katoikia* olasılıkla Tralleis *territorium*’unda ve Tralleis’e bağlı bir yerleşim olmalıdır. Çünkü kentin ve *katoikia*’nın *grammateus*’i aynı kişidir.

στὴν καὶ πατέρα·, παρὰ τῇ ἐστίᾳ τὸν ἐστιοῦχον, τοῦ πρώτου ἄρχοντος
Πο(πλίου) Αἰλίου Λειοῦ

Φλαουιανοῦ Μηνογένους ἀρχιερέως καὶ <ἰ>ερέως ἐπιμελησαμένου καὶ τούτου
τοῦ ἀνδριάντος

ἐξ ὧν αὐτὸς ὁ Φροντωνιανὸς ἐδωρήσατο δύο ἡμισυ μυριάδων προσόδου κατ’
ἔτος, κατὰ τὰ ἐψηφισμένα ἐστήσατο.

“Uğurlu olsun! Meloslular’ın son derece ünlü kenti; üç kez takdire şayan bir şekilde seferlere çıkmış, Asia’nın iki kez *arkhiereus*’liğini üstlenmiş ve *agonothetes*’lik yapmış olan, son derece önde gelen kentlerin *logisteia*’sını yerine getirmiş, *eusebes*, *rhetor*, *oikistes* ve *pater*, kutsal ateşin yanında gözcülük yapan (*hestiouxhos*) Tiberius Claudius Frontonianus’u (onurlandırdı). Bu heykelin dikimini *arkhiereus* (başrahip), *hiereus* (rahip) ve *protos arkhon* Publius Aelius Livius Flavianus Menogenes yerine getirdi. (Bu heykelin dikim masrafı için) bizzat Frontonianus alınan kararlar uyarınca yıllık gelirden 25.000 *denarii* hediye etmişti.”

T1-28. Sofist Publius Aelius Antiokhos’un *Logistes*’liği Sırasında İmparator Severus Aleksander Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Sebastopolis – Caria

Edisyon: Roberts 1954, 318-319, nr. 169; Puech 2002, 67, nr. 9; Özlem-Aytaçlar 2006, 179, nr. 195.

Yazıtın Tarihi: Severus Aleksander Dönemi (İS. 222-235)

***Logistes*’liği:** Severus Aleksander Dönemi

Αὐτοκ[ρ]άτορα Κα[ί]σ[α]-

ρα [Μ. Αὐρ.] Σεουήρον

[Ἀλέξανδρον] Σε-

4 βαστὸν [Ε]ὐσεβῆ ἡ

λαμπρο[τάτ]η Σε-

βαστοπ[ολε]ιτῶν

πόλις, λογισ-

8 τ[εύον]τος Π. Α. Ἀν-

[τ]ιόχο[υ] σοφισ-

[το]ῦ, ἐπιμελη-

[θέντος -----]

“Sebastopolisliler’in son derece seçkin kenti, İmparator Caesar M(arcus) Aur(elius) Severus Aleksander Augustus Eusebes’i, Sofist Publius Antius Antiokhos’un *logistes*’lik yaptığı sırada (onurlandırdı). [Heykelin dikim işiyle filanca kişi] ilgilendi.”

T1-29. Nysalılar, *Logistes Domitius Philippos*’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Nysa

Edisyon: Akdoğan Arca 2016b, 153-154.

Yazıtın Tarihi: İS. 230 ve sonrası

***Logistes*’liği:** İS. 230 ve sonrası

Δομί[τιον]
 Φίλιππ[ον]
 τὸν κρά[τιστον]
 4 ἐπίτρο[πον]
 δουκην[άριον]
 τοῦ Σεβα[στοῦ]
 ἡ λαμπρο[τάτη]
 8 Νυσαέων π[όλις]
 τὸν ἑαυτῆ[ς]
 κτίστην κ[αὶ]
 λογιστήν
vacat
 12 ἐπιμελησαμέ[νων]
 Μ. Αὐρηλίου Ἀττάλο[υ]
 πρώτου ἄρχοντος κα[ὶ]
 τῶν γραμματ[έων]

“*Kratistos, procurator ducenarius Augusti Domitius Philippos*’u, Nysalılar’ın son derece parlak kenti, kendi kurucusu ve *logistes*’ini (onurlandırdı). (Heykelin/kararın dikimiyle) *protos arkhon* M. Aurelius Attalos ve *grammateus*’ler ilgilendiler.”

T1-30. Danışma ve Halk Meclisi, *Logistes Lucius Pescennius Gessius*’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Philadelphia - Lydia

Edisyon: IGR IV, 1642.

Yazıtın Tarihi: İS. yak. 240

ἀγαθῇ τύχῃ

Λ. Πεσκέννι-
 ον Γέσσιον
 4 τὸν Ἀσιάρχην
 καὶ λογιστὴν
 ἢ βουλὴ
 καὶ ὁ δῆμος,
 8 προνοησαμένου τῆς ἀναστά-
 σεως Αὐρ. Ἀρτέ-
 μωνος β' τοῦ
 Ἰουκούνδου
 12 τοῦ ἐπὶ τῶν
 ἔργων.

“Uğurlu olsun! Danışma ve halk meclisi, *asiarkhes* ve *logistes* Lucius Pescennius Gessius’u (onurlandırdı). Iucundus torunu, Artemon oğlu Aurelius Artemon heykelin dikim işini üstlendi.”

T1-31a. Ephesoslular, *Logistes* Decimus Iunius Quintianus’un Aracılığıyla?

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: AE 1972, 594; Eck 1974, 163.

Yazıtın Tarihi: İS. yak. 245

[--- ν]εωκόρος τῶν Σε[βαστῶν]
 Ἐφεσίων πόλις
 διὰ Δεκίμ(ου) Ἰουν(ίου) Κυν[τιανοῦ]
 4 τοῦ λαμπροτάτου τοῦ ὑ[πατικοῦ],
 λογιστοῦ τῆς πό[λεως]

“... Augustus’ların *neokoria* unvanına sahip Ephesoslular’ın kenti, son derece seçkin *ordo consularis* mensubu, kentin *logistes*’i Decimus Iunius Quintianus’un aracılığıyla...”

T1-31b: Miletoslular’ın Danışma ve Halk Meclisi, *Logistes* Iunius Quintianus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Miletos

Edisyon: I. Milet, 344; SEG 4, 425.

Yazıtın Tarihi: İS. 242/244

ἀγαθῇ τύχῃ.

- ἡ κρατίστη καὶ φιλοσέ-
 βαστος Μιλησίων
 4 βουλὴ
 τὸν λαμπρότατον ὑπα-
 τικὸν Ἰούνιον Κυντινιανὸν
 οἰκιστὴν καὶ λογιστὴν αὖ-
 8 θις καὶ τῆς λαμπροτάτης
 Μιλησίων πόλεως
 ἐπιμεληθέντος τῆς ἀνα-
 στάσεως τοῦ βουλάρχου
 12 Μ(άρκου) Ἰουλίου Αὐρ(ηλίου) Θήρωνος.

“Uğurlu olsun! Miletoslular’ın son derece seçkin (*kratistos*) ve Augustus sever danışma meclisi, son derece parlak *ordo consularis* mensubu, *oikistes* ve Miletoslular’ın son derece ünlü kentinin yeniden⁶⁰⁵ *logistes*’i olan Iunius Quintianus’u (onurlandırdı). Heykelinin dikim işiyle *boularkhos* Marcus Iulius Aurelius Theron ilgilendi.

T1-32. Flavius Priscus’un *Logistes*’liği Sırasında İmparator Vibius Trebonianus Gallus Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Traianopolis

Edisyon: IGR IV, 626.

Yazıtın Tarihi: İS. 251/252

- ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος
 Τραϊανοπολειτῶν [Α[ὕ]τ[ο]κράτ[ο]ρα Καίσαρα]]
 [[Γ. Οὐίβιον Γάλλον]]
 4 [[Σεβασ]τὸν γῆς καὶ θαλά[σ]-
 σης δεσπότην·
 τῆς ἀναστάσεως
 ἐπιμεληθέντων
 8 Μενάνδρου Κελέρο[υ]
 καὶ Φιλίππου Εὐόδου
 καὶ Αἰλιανοῦ Οὐάλερίου
 ἀρχόντων καὶ τοῦ γραμ-

⁶⁰⁵ Iunius Quintianus anlaşılan Miletos’ta en azından iki kez *logistes*’lik yapmıştır.

- 12 ματέως Γαίου Ὀνησίμου,
λογιστεύοντος Φλ.
Πρείσκου. ἔτους σπβ’.

“Traianopolisliler’in danışma ve halk meclisi, karanın ve denizin efendisi [[Imperator Caesar Gaius Vibius Gallus Augustus]]’u (onurlandırdı). Onur heykeli, Menandros Celerus’un *epimeletes*’liği, Philippos Euodos ve Aelianus Valerius’un *arkhon*’lukları, Gaius Onesimos’un *grammateus*’liği ve Flavius Priscus’un *logistes*’liği sırasında dikildi. 282. yılda⁶⁰⁶.”

T1-33. Lucia Pomponia Melitine, Eşi ve Troas Bölgesi Kentlerinin *Logistes*’i *anonymus*’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Lydia – Thyateira yakınları, Kasaba.

Edisyon: ILS, 8842.

Yazıtın Tarihi: İS. 3. yy. ortası ya da sonrası

-
- τὸν λ[αμπρότατον ὑπα-]
τικόν [ἡγεμόνα Ἀσί-]
4 ας διο[ικήσεως Περγα-]
μηνῆς, εἰ....
μα τῶν στρατιω[τῶν],
δικαιοδότην Σπα[νίας]
8 διοικήσεως Ταρακω[νη-]
σίας, δικαιοδότην Ἀπο-
λίας Καλαβρ[ί]ας Λυκα-
ονίας, ἐπιμελητὴν
12 ὁδῶν Λαβικανῆς καὶ
Λατείνης, λογιστὴν
Τρωαδέων, στρατη-
γόν, δήμαρχον, ταμί-
16 αν Λυκίας Παμφυλίας, κυαίστορα, βιόκουρον,
Λουκία Πομπωνία
Μελιτίνη κρατίστη

⁶⁰⁶ Yazıt Actium *era*’sına göre tarihlendirilmiştir.

ὑπατική τὸν γλυκύ-
20   τατον ἄνδρα.

“..... Asia’nın Pergamon *dioicēsis*’inin son derece parlak *hypatikon hegemon*’u (valisi), askerler arasından ...., Hispania’nın Tarraconensis *dioicēsis*’inin *dikaiodotes*’i, Lycaonia’nın *dikaiodotes*’i, Labicane ve Latina yollarının *curator*’u (*curator viarum*), Troas bölgesi kentlerinin *logistes*’i, *strategos*, *demarkhos*, *Lycia et Pamphylia*’nın *tamias*’ı, *quaestor*, *biokouros*⁶⁰⁷, (*via, curo = IIIIvir viarum curandarum*) *anonymus*’u *kratiste consularis* Lucia Pomponia Melitine pek tatlı kocasını (onurlandırdı).”

T1-34. *Logistes* Tiberius Claudius Kleitianos

Buluntu yeri: Magnesia ad Sipylum

Edisyon: IGRR IV, 1343; I. Magnesia am Sipylos, 32.

Yazıtın Tarihi: ?

Ἡ Ὀρμοιτηγῶν κατοικία Τι. Κλ.
Κλειτινὸν τὸν λογιστήν,
ἄνδρα ἄριστον, πρωτεύον-
4   τα ἔν τε τῇ πατρίδι καὶ διάση-
μον ἐν τῇ ἐπαρχείᾳ, ἀρετῇ[ς]
[ἔ]νεκεν καὶ εὐνοίας τῆς πρὸ[ς]
[τὸ]ν δῆμον· ἐπιμεληθέντων
8   τῆς ἀναστάσεως τῶν πε[ρὶ Ὀ]-
ρονδάτην βο[?]έλλιον.

“Ormoitenoi *katoikia* yerleşimi; *logistes*, son derece iyi bir adam, hem vatanında önde gelen hem de eyalette göze çarpan Tiberius Claudius Kleitianos’u, erdeminden ve halka gösterdiği iyi niyetinden dolayı (onurlandırdı). Onur heykelinin dikimiyle [filanca kişiler] ilgilendi.”

T1-35. Kent, *Logistes* Aurelius Traianus’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Synnada

Edisyon: MAMA VI, 379.

Yazıtın Tarihi: İS. 212 sonrası

τὸν ἀξιολογώ-

⁶⁰⁷ ILS II.2, s. 1029, nr. 8842: “Yolların *curator*’u olarak gösterilen *quattuorvir*, yine de Latince’de *viacurus* olarak ifade edilmez.” Ayrıca bkz. Mason 1974, 6 ve 8.

τατον Αὐρ. Τραιανὸν
 λογιστὴν
 “ 4 ἡ πόλις.

“Kent, son derece övgüye değer *logistes* Aurelius Traianus’u (onurlandırdı).”

T1-36. *Anonymus bir logistes*⁶⁰⁸

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: AE 1972, 593; BE 1974, 513; Eck 1979, 687; I. Ephesos III, 805.

Yazıtın Tarihi: İS. geç 3. yy.

[-----]
 ὑπατικό[ν, πρεσβευτήν]
 τῆς Ἐφεσιακῆς διοικ[ήσεως,]
 ἀνθύπατον
 4 Λυκίας καὶ Παμφυλίας, ἰο[υ]-
 ρίδικον Πεικήνου καὶ
 Ἀπουληΐας ἀλιμένων καὶ
 [ὁ]δῶν, π[ραί]τ[ο]ρα, λογιστ[ήν]
 8 [-----]ρα
 [-----]

“..., *consul* sınıfından, Ephesos *dioecesis*’inin *legatus*’u, Lycia-Pamphylia’nın *proconsul*’ü, Peikenos Apuleia’nın *alimentum et viarum iuriducus*’u, *praetor*, *logistes* [*anonymus*’u] (onurlandırdı).”

T1-37. T. Antonius Claudius Alfenus Arignotus

Buluntu yeri: Thyateira – Lydia

Edisyon: TAM V.2, 935

Yazıtın Tarihi: İS. 199/200 sonrası

ἀγαθῇ τύχῃ.

[T.] Ἀντ(ώνιον) Κλ(αύδιον) Ἀλφ(ήνον) Ἀρίγνωτον τόν

⁶⁰⁸ Yazıt Ephesos’tan ama *logistes*’liğini nerede yaptığı bilinmiyor. Ephesos’ta *dioecesis*’in *presbeutes*’i olması nedeniyle onurlandırılmış olmalıdır. Yani muhtemelen *logistes*’liği başka bir yerde üstlenmiştir ama Ephesos’ta da olabilir yine de bilemiyoruz.

- κράτιστον ἐπίτροπον τοῦ Σεβ(αστοῦ)
- 4 ἄρκης Λειβιανῆς, ἑπαρχον εἵλης
 δευτέρας Φλ(αουίας) Ἀγριππιανῆς, πραιπό-
 σιτον εἵλης σιν<γ>λαρίων, χιλίαρχον
 σπείρας πρώτης Κιλίκων, πραιπόσιτον
- 8 σπείρας πρώτης Γαιτούλων, ἑπαρχον
 σπείρας δευτέρας Φλ(αουίας) Νουμίδων, πραι-
 πόσιτον σπείρης δευτέρας Φλ(αουίας) Βέσσων,
 <ἔ>π<α>ρ<χον> ἀνν<ώ>νης θεοῦ Ἀντωνείνου
- 12 [καὶ λ]ιμένων Σελευκείας Πει<ε>ρ<ί>ας, ἱππέα Ῥω-
 [μ]α<ί>ων τρίβου Κυρεῖνα, ὑπατικῶν συγγε-
 νῆ, υἱὸν καὶ ἔκγονον ἀρχιερέων Ἀσίας,
 ἀδελφιδοῦν Ἀλφ(ήνου) Ἀπολλιναρίου ἐπὶ κῆν-
 16 σον τοῦ Σεβ(αστοῦ), νεωκόρ<ο>ν τῆς λαμπροτά-
 της Κυζικηνῶν μητροπόλεως, λογι-
 στήν Σελευκείας Πειερίας καὶ Ἀλεξαν-
 δρείας κατ' Ἴσ<σ>ον καὶ Ῥώ<σ>σου καὶ τῆς
- 20 [τῶν] Τραιανῶν πόλεως καὶ Τροπησίων
 καὶ τῆς <κ>ολωνείας ἐν πάσαις ὑπ<η>ρεσίαις <σ>τρα-
 τιωτικαῖς γεγονότα, τὸν ἱερέα τοῦ προ-
 πάτορος θεοῦ Τυρίμνου
- 24 οἱ βαφεῖς.

“*Leibiane arke*’sinin son derece seçkin (*kratistos*) *procurator*’u, I. Flavia Agrippiane *ala*’sinin *praefectus*’u, imparatorun muhafız alayının *praepositus*’u, I. Kilikon *cohors*’unun *kheiliarkhos*’u, I. Gaetulon *cohors*’unun *praepositus*’u, II. Flavia Numidon *cohors*’unun *parefectus*’u, II. Flavia Besson *cohors*’unun *praepositus*’u, Seleukeia Peieria’nın rahmetli Antoninus’un *praefectus annonae*’ı, Quirina *tribus*’unun Roma atlısı, *consul* sınıfından olanların akrabası, Asia *arkhiereus*’lerinin oğlu ve torunu, Augustus *census*’u Apollinarius

Alfenus'un yeğeni, Kyzikoslular'ın son derece parlak *metropolis*'inin *neokoros*'u, Seleukeia Peieria ile Aleksandreia'nın Issos ve Rossos boyunca *logistes*'i ve Traian kentlerinin ve Tropezia kentlerinin ve kolonilerin *logistes*'i, önde gelen tanrı Turimnos'un rahibi T. Antonius Claudius Alfenus Arignotus'u *bafeis* onurlandırdı.”

T1-38. Tatianus

Buluntu yeri: Tyateira yakınları

Edisyon: TAM V.2, 868.

Tarih: İS. 212 sonrası

[— — —] ΑÇΟΩΠΑΡΙ#⁷#⁷ΙΡΗΝΩΚ. . [— — —]
 [— — —] . . . . Αὐρή[λι]οι Ἰουλιανὸς [— — —]
 [— — —] ΙΟΔ. ΟΙ κωμαρχ[οῦν]τες [— — —]
 4 [— — —] τὸ ὕδωρ εἰσήγαγ[ο]ν ἐπὶ ΤΟ. . Α[— — —]
 [— — —] ἥριον [ἐ]πόησαν ἐν τῇ στοᾷ τῇ [— — —]
 [— — —] ἐκ τῶν κω(?)μητικῶν πόρων λογιστεύοντος [— — —]
 Τατια-
 8 νοῦ Ç.

T1-39. N. N. [*Praeses provinciae?*] ve *Logistes*

Buluntu yeri: Ephesos

Yayın: SEG 61, 976; AE 1972, 593.

Tarih: ?

 ὑπατικὸ[ν ἡγεμόνα⁶⁰⁹ καὶ ἐπιμελητὴν⁶¹⁰]
 [ὁ]δῶν, π[ραί]τ[ο]ρα, λογιστ[ήν]
 [τῆς πόλεως —]ρα

“... [*praeses provinciae?* ve *curator*] *viarum*, *praetor* ve kentin *logistes*'ini ...”

⁶⁰⁹ Tamamlama önerisi için bkz. SEG 31, 910; SEG 41, 1174; SEG 46, 1394; IGR IV, 814.

⁶¹⁰ Tamamlama önerisi için bkz yuk. T1-33, str. 11-12. (Yazıt önceki edisyonlarda ἐπανορθωτὴν ya da πρεσβευτὴν olarak tamamlanmıştır. Ancak yazıt bu tamamlama önerileri için yeterli veri sunmamaktadır.)

T1.2 Pontus-Bithynia Eyaleti *curator rei publicae* Yazıtları

T1-42a. *Corrector* ve *Curator rei publicae* Gaius Iulius Severus Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ankyra

Edisyon: IGR III, 174; OGIS, 543; ILS 8826; Bosch 1967, 197, nr. 156; Mitchell – French 2012, 231-232, nr. 74.

Yazıtın Tarihi: İS. 142 – 150

Logistes’liği: İS. yak. 135 yılı

Γ. Ἰούλιον) Σεουήρον

βασιλέων καὶ

τετραρχῶν

4 ἀπόγονον

μετὰ πάσας τὰς ἐν

τῷ ἔθνει φιλοτιμίας

καταταγέντα εἰς τοὺς

8 δημάρχους ὑπὸ θεοῦ

Ἀδριανοῦ, πρεσβεύσαν-

τα ἐν Ἀσίαι ἐξ ἐπιστολῆς κέ

κωδικίλλων θεοῦ Ἀδριανοῦ,

12 ἡγεμόνα λεγεῶνος δ’ Σκυ-

θικῆς κέ διοικήσαντα τὰ ἐν

Συρίαὶ πράγματα, ἡνίκα Πουβλί-

κιος Μάρκελλος διὰ τὴν κίνη-

16 σιν τὴν Ἰουδαικὴν μεταβεβήκει

ἀπὸ Συρίας, ἀνθύπατον Ἀχα-

ίας, πρὸς ε’ ῥάβδους πεμφθέν-

τα εἰς Βειθυνίαν διορθωτὴν

20 καὶ λογιστὴν ὑπὸ θεοῦ Ἀδρια-

νοῦ, ἑπαρχον αἰραρίου τοῦ

Κρόνου, ὕπατον, ποντίφικ[α],

ἐπιμελητὴν ἔργων δημο-

24 σίων τῶν ἐν Ῥώμῃ, ἡγεμό-

να πρεσβευτὴν Αὐτοκράτο-

ρος Καίσαρος Τίτου Αἰλίου

28 Ἀδριανοῦ Ἀντωνεῖνου Σε-
 βαστοῦ Εὐσεβοῦς Γερμανί-
 ας τῆς κάτω, Μ. Ἰούλιος
 Εὐσχήμων τὸν ἑαυτοῦ
 εὐεργέτην.

“Ἱμπατορλάριν ve *tetrarkh*’lárin soyundan gelen, ulusta bütün onurseverliklerine izafeten Tanrısal Hadrianus tarafından halk *tribunus*’ları arasına atanmış olan, Tanrısal Hadrianus’un mektubu ve imparator tarafından verilen ayrıcalıklara ilişkin emirnameler uyarınca (*codicilli* =yasa, kısa yazı, emir) Asia’da *legatus*’luk yapmış, IV. Skythica Lejyonu’nun komutanı olmuş, Iudaia kargaşası yüzünden Publicius Marcellus Syria’dan ayrıldığı zaman Syria’daki işleri idare etmiş olan, Akhaia’nın *proconsul*’ü, Tanrısal Hadrianus tarafından Bithynia’ya 5 *fascies* ile *corrector* olarak ve de *curator rei publicae* olarak gönderilmiş olan, Kronos *aerarium*’unun *praefectus*’u, *consul*, *pontifex*, Roma’da *curator operum publicorum* (devlet işlerinin *curator*’u) olan, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius’un Germania Inferior valisini (*hegemon presbeutes*), Marcus Iulius Euskhemon kendisinin *euergetes*’i Gaius Iulius Severus’u (onurlandırdı).”

T1-42b. *Corrector* ve *Curator rei publicae* Gaius Iulius Severus Onurlandırılıyor

Buluntu yeri:

Edisyon: French 2003, 105, nr. 14; SEG 53, 1436; AE 2006, 1476; Mitchell – French 2012, 234-236, nr. 76.

Yazıtın tarihi: İS. 142 – 150

Logistes’liği: İS. yak. 135 yılı

Γ. Ἰ(ούλιον) Σεουήρον
 βασιλέων κὲ τετράρ-
 χων ἀπόγονον με-
 4 τὰ πάσας τὰς ἐν τῷ
 ἔθνει φιλοτειμίας
 καταταγέντα εἰς
 τοὺς δημαρχικοὺς ὑπὸ θεοῦ
 8 [Ἀ]δριανοῦ, πρεσβεύσαντα ἐν Ἀσί[α]
 [ἐ]ξ ἐπιστολῆς κὲ κωδικίλλων
 θεοῦ Ἀδριανοῦ, ἡγεμόνα λεγ(εῶνος) τε-
 τάρτης Κυθηκῆς καὶ διοικήσαν[τα]

- 12 τὰ ἐν Κυρίᾳ πράγματα ἡνίκα
[Πουβλίκ]ιος [Μά]ρκελλος [δ]ιὰ τὴν
[κείνησι]ν τὴν Ἰουδαϊκὴν με-
[ταβεβή]κει ἀπὸ [C]υρίας, ἀνθύ-
16 πατον Ἀχαΐας πρὸς πέντε
[ρ]άβδους, πεμφθέντα εἰς
Βειθυνίαν διορθωτὴν καὶ
λογιστὴν ὑπὸ θεοῦ Ἀδρια-
20 νοῦ, ἑπαρχον αἰραρίου τοῦ Κρό-
νου, ὕπατον, ποντίφικα, ἐπιμε[λη]-
τὴν ἔργων δημοσίων τῶν ἐν Ῥώμ[η],
ἡγεμόνα πρεσβευτὴν Αὐτοκρ[ά]-
24 τορος [Κ]αίσαρος Τίτου Αἰλίου Ἀδρι-
[α]νοῦ Ἀντωνείνου C[εβα]στοῦ Εὐσε-
[β]οῦς Γερμανίας τῆς κάτω, *vac.*
Μ. Π Ἀλέξανδρος
28 τὸν ἑαυτοῦ εὐεργέτη[ν].

“İmparatorların ve *tetrarkh*’ların soyundan gelen, ulusta bütün onurseverliklerine izafeten Tanrısıl Hadrianus tarafından halk *tribunus*’ları arasına atanmış olan, Tanrısıl Hadrianus’un mektubu ve imparator tarafından verilen ayrıcalıklara ilişkin emirnameler uyarınca (*codicilli* =yasa, kısa yazı, emir) Asia’da *legatus*’luk yapmış, IV. Skythica Lejyonu’nun komutanı olmuş, Iudaia kargaşası yüzünden Publicius Marcellus Syria’dan ayrıldığı zaman Syria’daki işleri idare etmiş olan, Akhaia’nın *proconsul*’ü, Tanrısıl Hadrianus tarafından Bithynia’ya 5 *fasces* ile *corrector* olarak ve de *curator rei publicae* olarak gönderilmiş olan, Kronos *aerarium*’unun *praefectus*’u, *consul*, *pontifex*, Roma’da *curator operum publicorum* (devlet işlerinin *curator*’u) olan, imparator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius’un Germania Inferior valisini (*hegemon presbeutes*), Marcus Papirius Aleksandros kendi *euergetes*’i Gaius Iulius Severus’u (onurlandırdı).”

T1-42c. *Corrector* ve *Curator rei publicae* Gaius Iulius Severus Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ankyra

Edisyon: Bosch 1967, 198, nr. 157; IGR III, 175; Mitchell – French 2012, 232-234, nr. 75.

Yazıtın tarihi: İS. 152/153

Logistes’liği: İS. yak. 135 yılı

- Γ. Ἰ(ούλιον) Σεουήρον κα-
 ταταγέντα εἰς τοὺς δημαρχικοὺς ὑπὸ [θε]-
 οῦ Ἀδριανοῦ, πρεσβεύσαντα ἐν Ἀσίᾳ
 4 ἐξ ἐπιστολῆς καὶ κωδικίλλων θε-
 οῦ Ἀδριανοῦ, ἡγεμόνα λεγιῶνος
 τετάρτης Σκυθικῆς καὶ διοικήσαν-
 τα τὰ ἐν Συρίᾳ πράγματα, ἡνίκα Που-
 8 πλίκιος Μάρκελλος διὰ τὴν κείνη-
 σιν τὴν Ἰουδαϊκὴν μεταβεβήκει ἀπὸ
 Συρίας, ἀνθύπατον Ἀχαΐας πρὸς πεν-
 τε ῥάβδους, πεμφθέντα εἰς Βειθυ-
 12 νίαν διορθωτὴν καὶ λογιστὴν ὑπὸ
 θεοῦ Ἀδριανοῦ, ἑπαρχον αἰραρίου τοῦ
 Κρόνου, ὕπατον, ποντίφικα, ἐπιμε-
 λητὴν ἔργων δημοσίων τῶν ἐν Ῥώ-
 16 μῃ, ἡγεμόνα πρεσβευτὴν Αὐτοκρά-
 τορος Καίσαρος Τίτου Αἰλίου Ἀδριαν[οῦ]
 Ἀντωνείνου Σεβαστοῦ Εὐσεβοῦς Γερ-
 μανίας τῆς κάτω, ἀνθύπατον Ἀσίας,
 20 Τάνταλος Ταντάλου καὶ Σῶκος υἱὸς[ς]
 αὐτοῦ Σαουατρεῖς, τὸν ἑαυτῶν εὐ-
 εργέτην καὶ φίλον.

“Tanrısıl Hadrianus tarafından halk *tribunus*’ları arasına atanmış olan, Tanrısıl Hadrianus’un mektubu ve imparator tarafından verilen ayrıcalıklara ilişkin emirnameler uyarınca (*codicilli* =yasa, kısa yazı, emir) Asia’da *legatus*’luk yapmış, IV. Skythica Lejyonu’nun komutanı olmuş, Iudaia kargaşası yüzünden Publicius Marcellus Syria’dan ayrıldığı zaman Syria’daki işleri idare etmiş olan, Akhaia’nın *proconsul*’ü, Tanrısıl Hadrianus tarafından Bithynia’ya 5 *fascēs* ile *corrector* olarak ve de *curator rei publicae* olarak gönderilmiş olan, Kronos *aerarium*’unun *praefectus*’u, *consul*, *pontifex*, Roma’da *curator operum publicorum* (devlet işlerinin *curator*’u) olan, Imperator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius’un Germania Inferior valisi (*hegemon presbeutes*), Asia’nın *proconsul*’ünü, Savatralı Tantolos oğlu Tantolos ve onun oğlu Sokos kendilerinin *euergetes*’i ve dostu Gaius Iulius Severus’u (onurlandırdılar).”

T1-42d. Pakalene *phyle*'si Gaius Iulius Severus'u Onurlandırıyor**Buluntu yeri:** Ankyra**Edisyon:** Bosch 1967, 122, nr. 105; IGR III, 173; OGIS II, 544; Mitchell – French 2012, 232-234, nr. 72.**Yazıtın tarihi:** İS. 114

- [Γ. Ἰού]λιον Σεουήρον,
 [ἀπόγο]νον βασιλέως
 [Δ]ηιοτάρου καὶ Ἀμύντου
 4 τοῦ Βριγάτου καὶ Ἀμύντου
 τοῦ Δυριαλοῦ τετραρχῶν
 καὶ βασιλέως Ἀσίας Ἀττάλου,
 ἀνεψιὸν ὑπατικῶν Ἰουλίου
 8 τε Κοδράτου καὶ βασιλέως
 Ἀλεξάνδρου καὶ
 Ἰουλίου Ἀ-
 κύλου καὶ Κλ(αυδίου) Σεουήρου καὶ
 12 συγγενῇ συγκλητικῶν πλείστων, ἀδελφὸν Ἰου-
 λίου Ἀμυντιανοῦ, πρῶτον
 Ἑλλήνων, ἀρχιερασάμενο[ν]
 καὶ ὑπερβαλόντα ἐπιδόσεσιν
 16 καὶ ταῖς λοιπαῖς φιλοτιμίαις το[ύς]
 πώποτε πεφίλοτ[ιμ]ημένους καὶ
 τῷ αὐτῷ ἔτει καὶ ἐλαιοθετήσαν-
 τα διηνεκῶς ἐν τῇ τῶν ὄχλων παρό-
 20 δωι καὶ σεβαστοφαντήσαντα κὲ μόνο[ν]
 καὶ πρῶτον τὰ ἀπ' αἰῶνος σεβαστοφα[ν]-
 τικὰ χρήματα εἰς ἔργον τῇ πόλει
 χαρισάμενον καὶ μὴ συνχρησάμε-
 24 νον εἰς τὸ ἔλαιον τούτῳ τῷ πόρ[φ] ὥς]
 [οἱ] πρὸ αὐτοῦ πάντες καὶ ἄρξαντα
 [καὶ ἀ]γωνοθετήσαντ[α] καὶ ἀγορανο-
 [μήσ]αντα καὶ τὴν γυναῖκα καταστή-
 28 σαντα ἀρχιέριαν καὶ αὐτὴν ὑπερβ[α]-
 λοῦσαν ἐπιδόσεσιν, ἀποδεξάμεν[όν]

- τε στρατεύματα τὰ παραχειμάσα[ν]-
τα ἐν τῇ πόλει καὶ προπέμψαντα [τὰ]
32 παροδεύοντα ἐπὶ τὸν πρὸς Πά[ρ]-
θους πόλεμον, ζῶντά τε δικα[ί]-
ως καὶ ἰσοτείμως, φυλὴ Πακα-
λ<η>νὴ β' τὸν ἴδιον εὐεργέτην, φυ-
36 λαρχοῦντος Οὐάρου Λογίου ἐ-
τίμησεν.

T1-43. Hayatboyu *Logistes*'lik Yapmış *anonymus* Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Prusa ad Olympum

Edisyon: I. Prusa ad Olympum, 13.

Yazıtın Tarihi: İS. 117-138

- vacat*
PO *vacat*
<Βειθυνι>ἀρχ<η>ν καὶ Ποντά[ρ]-
4 χην καὶ δις ἱερέα
τοῦ Σεβαστοῦ, ἄγω-
νοθέτην, λογιστῆ[ν]
διὰ βίου τῆς λαμ<προτάτης - - - πόλεως>.
vacat

“[Filanca kişi/kişiler], *bithyniarkhes* ve *pontarkhes*, Augustus kültünün ikinci kez rahibi, *agonothetes*, son derece parlak (falanca) kentin hayat boyu *logistes*'i [filancayı] (onurlandırdı).”

T1-44. *Legatus Augusti pro praetore* Publius Herennius Niger Atticianus Nikomedeia'da *Logistes*'lik de Yapıyor (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: Haensch – Weiß 2007, 184-189, nr. 14; SEG 55, 1382; AE 2007, 1333.

Yazıtın tarihi: İS. 174-175

***Logistes*'liği:** İS. 174-175

A.

ἔτους εἰ', ὑπ(ατεύοντος)
τῆ[ς] ἐ{ρ}παρχ(είας)

Π(οπλίου) Ἑρεννίου Νί-
 γερο[ς] Ἀττικι-
 αν[οῦ, π]ρεσβ(ευτοῦ)
 καὶ [ἀν]τιστρ-
 ατήγου Σεβα-
 στοῦ, λείτρα.

B.

καὶ λογιστεύ-
 οντος τῆς μ-
 ητροπόλεως, ἀγορ[αν]ομο-
 ὕτο[ς Πο]πλί-
 ου Μάρκου,
 ἀγοραία.

“15. yılda, *legatus Augusti pro praetore* Publius Herennius Niger Atticianus’un eyaletin valiliğini ve başkent Nikomedeia’nın *logistes*’liğini yaptığı sırada ve Publius Marcus’un? *agoranomos*’luğu sırasında. Pazar yerine ait [...] litre ağırlık ölçeği.”

T1-45. *Legatus Augusti pro praetore* Quintus Aurelius Polus Nikomedeia’da *Logistes*’lik de Yapıyor (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: Haensch – Weiß 2014, 514, nr. 21.

Yazıtın tarihi: İS. 176-177

***Logistes*’liği:** İS. 176-177

A.

Ἔτους ζι΄,
 ἀγορανο-
 μοῦ[ν]τος [Α]ὑ-
 ρηλ[ίου] Λου-
 κ[τ]α[νοῦ - - -]
 ρωνος,
 λείτρα.

B.

ὑπατεύ(οντος)
 τῆς ἐπαρχ(είας)

Κ(οίντου) Αὐρη[λ]ίου Πό-
 πλου π[ρεσβ(ευτοῦ) κα]ὶ ἁ-
 ν[τιστρατ]ήγ(ου)
 C[εβαστοῦ / Σεβαστῶν κ]αὶ
 λ[ογι]στ[εύ]ον(τος)
 τῆς μητρο-
 πόλεως
 [ἀγ]ο[ρ]α[ία ?]

“17. yılda, Aurelius Lucianus’un *agoranomos*’luğu sırasında, *legatus Augusti pro praetore* Quintus Aurelius Polus eyaletin valiliğini ve başkentin (Nikomedeia’nın) *logistes*’liğini yaptığı sırada. Pazar yerine ait [...] litre ağırlık ölççeği.

T1-46a. Ephesos Danışma ve Halk Meclisi, Nikomedeia, Nikaia ve Prusa ad Olympum Kentlerinin Logistes’i Marcus Aurelius Mindius Mattidianus Pollio’yu Onurlandırıyor
Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos III, 627; SEG 4, 520. Pflaum 1960, 523-531, nr. 193.

Tarih: İS. 180-192

- τῆς πρ[ώτης καὶ μεγίστης μητρ]οπόλεως
 τῆς Ἀσ[ίας καὶ δις νεωκόρου τῶ]ν Σεβ(αστῶν)
 Ἐφεσίων πόλεως ἡ βουλὴ καὶ
 4 ὁ δῆμος ἐτείμησεν
 Μ(ἄρκον) Αὐρήλι(ον) Μίνδιον Ματτιδιανὸν
 Πωλλίωνα
 τὸν κράτιστον ἐπίτροπον τοῦ Σεβα-
 8 στοῦ εἰκοστῆς κληρονομίων ἐπὶ Ῥώμη[ς]
 καθολικὸν δουκηνάριον, ἐπίτροπον
 διοικητὴν Αἰγύπτου δουκηνάριον, ἐπίτρο-
 πον πατριμωνίου δουκηνάριον, ἐπίτρο-
 12 πον ὀχημάτων, τειμηθέντα παρὰ τοῦ κυρίου
 Αὐτοκρά[τορος Κομμόδου σ]αλαρίῳ δου-
 κηναρίῳ, ἀρχιερέα Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Ἐφέ-
 σῳ κατὰ τὸ ἐξῆς ἡμερῶν πέντε, ἐν αἷς καὶ ἁ-
 16 νεῖλε ζῶα Λιβυκὰ εἰκοσιπέντε, ἀγωνοθέ-
 την τῶν μεγάλων Ἐφεσίων, τρεῖς βειθυνιάρ-

- χην, ἀραβάρχην Αἰγύπτου, ἀρχώνην τεσσα-
 20 ρακοστῆς λιμένων Ἀσίας κατὰ τὸ ἐξῆς δε-
 Βειθυνία κατὰ τὸ αὐτὸ τῆς λαμπροτάτης
 μητροπόλεως Νεικομηδείας, Νεικέας, Προύσης·
 24 πρὸνοησαμέ[νου] τῆς ἀναστάσε-
 ως τῆς τειμ[ῆς ...Σ]εργείου
 Γαῖανοῦ [τοῦ . . . .] αὐτοῦ.

“Asia’nın ilk ve en büyük başkenti ve imparatorların iki kez *neokoria* hakkına sahip Ephesoslular’ın danışma ve halk meclisi, *procurator* XX hereditatium Romae (*ducenarius* seviyesinde % 5’lik miras vergisinden sorumlu *procurator*) ve *procurator summarum rationum*, *ducenarius* seviyesinde *procurator dioicesis Aegypti*, *parefectus vehiculorum*, imparator Commodus tarafından *ducenarius* maaşı ile onurlandırılmış olan, Asia’nın Ephesos’taki tapınaklarının başrahibi (*arkhiereus*) ve aynı zamanda beş gün boyunca Libya’dan getirilmiş yirmi beş vahşi hayvan dövüşü gösterisi *venatio* düzenlemiş olan, Büyük Ephesos Bayramları’nın *agonothetes*’i, üç kez *Bithyniarkhes*, Mısır’ın *Arabarkhes*’i, otuz yıl boyunca Asia’daki % 2,5’luk liman vergisinin *arkhon*’u, eş zamanlı olarak Bityhnia’daki üç kentin, son derece ünlü başkent Nikomedeia, Nikaia ve Prusa (ad Olympon) kentlerinin *logistes*’i Marcus Aurelius Mindius Mattidianus Pollio’yu onurlandırdı. Bu onur heykelinin dikim işini Sergius Gaianus üstlendi.”

T1-46b. Nikomedeia, Nikaia ve Prusa ad Olympon Kentlerinin *Logistes*’i Marcus Aurelius Mindius Mattidianus Pollio Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos VII.1, 3056.

Yazıtın tarihi: İS. 180-192

- [εἰκοστῆς κληρονομίῳ]ν ἐ[πὶ Ῥ]ώμης κ[α]-
 [θολικὸν δουκηνάριον, ἐ]πίτροπον διοι-
 [κτητὴν Αἰγύπτου δου]κ[ηνά]ριον, ἐπίτροπον
 4 [πατριμωνίου δου]κη[νάρι]ον, ἐπίτροπο[ν]
 [ὀχημάτων, τειμηθέντα παρ]ὰ τοῦ κυρίου
 [Αὐτοκράτορος Κομμόδου] σαλαρίῳ δου-

- [κηναρίῳ, ἀρχιερέ]α Ἀσίας ναῶν τῶν ἐν Ἐ-
 8 [φέσῳ, κατὰ τὸ ἐξῆς] ἡμερῶν πέντ[ε], ἐν αἷς
 [καὶ ἀνεῖλε ζῶα Λιβυ]κὰ εἰκοσι[πέν]τε, ἀγω-
 [νοθέτην τῶν μεγάλῳ]ν Ἐφεσῇ[ων], τρὶς
 [βειθυνιάρχην, ἀραβάρχην Αἰγ]ύπτου, ἀρχώ-
 12 [νὴν τεσσαρακοστῆς λιμένων Ἀσί]ας κατὰ τὸ ἐ-
 [ξῆς δεκαετίας τρισίν, λογιστὴν πόλε]ων γ' ἐν Βειθυ-
 [νία κατὰ τὸ αὐτό, τῆς λαμπροτάτ]ης μητροπό-
 [λεως Νεικομηδείας, Νεικέας,] Προύσης·
 16 [προνοησαμένου τῆς ἀναστά]σεως τῆς τει-
 [μῆς —ο]υ Ματτιδι-
 [—ο]υ αὐτοῦ.

**T1-47. *Legatus Augusti pro praetore* L. Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus
 Lepidus Fulcinianus Nikomedeia'da *Logistes'*lik de Yayıyor**

Buluntu yeri: Roma

Yayın: CIL VI, 1408, krş. s. 4693; ILS 1141.

Yazıtın tarihi: İS. 194-200

***Logistes'*liği:** Bithynia-Pontus Eyalet valiliğinden dolayı İS. yak. 194

- L(ucio) Fabio, M(arci) f(ilio), Gal(eria tribu), Ciloni Septi-
 mino Catinio Aciliano Le-
 pido Fulciniano co(n)s(uli),
 4 comiti Imp(eratoris) L(ucii) Septimi Severi Pii
 Pertinacis Aug(usti) Arab(ici) Adiab(enici) p(atris) p(atriciae),
 sodal(i) Hadrianal(i), cur(ioni) Min(ori), leg(ato)
 Aug(usti) pr(o) pr(aetore) provin(ciarum) Pann(oniae) et Moe-
 8 siae Sup(erioris), Bithyn(iae) et Ponti, duci ve-
 xill(ationum) per Italiam exercitus Imp(eratoris)
 Severii Pii Pertinacis Aug(usti) et M(arci)
 Aureli Antonini Aug(usti), praepo-
 12 sito vexillation(ibus) Perinthe per-
 gentib(us), leg(ato) Aug(usti) pr(o) pr(aetore) provin(ciae) Ga-
 lat(iae), praef(ecto) aer(arum) militar(is), proco(n)s(uli) provin(ciae)

- Narbon(ensis), leg(ato) Aug(usti) leg(ionis) XVI F(laviae) f(idelis), praetori urbano,
- 16 leg(ato) pr(o) pr(aetore) prov(inciae) Narb(onensis), trib(un) pleb(is), quaest(ori)
- prov(inciae) Cret(ae) Cyr(enarum), trib(un) mil(itum) leg(ionis) XI Cl(audiae),
- X vir(o) stlit(ibus) iudic(andis), cur(atori) r(ei) p(ublicae) Nico-medensium, Interamna-
- 20 tium Nartium, item Gravisca-
- scanorum, Ti(berius) Cl(audius) Ambrelianus (centurio) leg(ionis) V, Macedonicae ob merita.

“Marcus oğlu, Galeria *tribus*’undan, *consul*, vatanın babası imparator Caesar Lucius Septimus Severus Pius Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus’un *comes*’i, sodalis Hadrianalis, *curio minoris*, Pannonia et Moesia Superior Eyaletleri’nin ve *Bithynia et Pontus*’un *legatus Augusti pro praetore*’si, İmparator Septimius Severus Pius Pertinax Augustus ve Marcus Aurelius Antoninus Augustus’un ordusunun Italia boyunca komutanı, Perinthos’taki *vexillatio* birliğinin komutanı (*praepositus*), Galatia Eyaleti’nin *legatus Augusti pro praetore*’si, *praefectus aerarii militaris*, Narbonensis Eyaleti’nin *proconsul*’ü, XVI. Flavia Fidelis Lejyonu’nun *legatus*’u, *praetor urbanus*, Narbonensis Eyaleti’nin *legatus pro praetore*’si, *tribunus plebis*, Crete ve Cyrena Eyaleti’nin *quaestor*’u, XI. Claudia Lejyonu’nun *tribunus militum*’u, *decemvir stlitibus iudicandis*, Nikomedeialılar’ın, Interamna Nahars’ın ve aynı şekilde Gravisca’nın *curator rei publicae*’si Lucius Fabius Cilo Septiminus Catinius Acilianus Lepidus Fulcinianus’u⁶¹¹, V. Macedonica Lejyonu’nun *centurio*’su Tiberius Cl. Ambrelianus hizmetlerinden dolayı (onurlandırdı).”

T1-48. Nikomedeia ve Ephesoslular’ın *curator civitatis*’i Tiberius Claudius Candidus Onurlandırılıyor⁶¹²

Buluntu yeri: Tarraconensis⁶¹³

Edisyon: CIL II, 4114; ILS I, 1140.

Yazıtın tarihi: İS. yak. 200

Logistes’liği: İS. yak. 200

⁶¹¹ Thomasson 2009, 12, nr. 06:012; 39, nr. 18:045; 47, nr. 20:048; 98, nr. 27:047; 104, nr. 28:032.

⁶¹² Ti. Cl. Candidus’un bu yazıtı Asia Eyaleti kataloğunda da yer almaktadır bkz. T1-15.

⁶¹³ Günümüzde İspanya’da küçük bir kent olan Tarragona’dır.

- Tib(erio) Cl(audio) Candido co(n)s(uli),
 XV vir(o) s(acris) f(aciundis), leg(ato) Augg(ustorum)
 pr(o) pr(aetore) provinc(iae) H(ispaniae) C(iterioris),
 4 et in ea duci terra marique
 adversus rebelles h(omines) h(ostes) p(opuli) R(omani),
 item Asiae, item Noricae,
 [d]uci exercitus Illyrici
 8 expeditione Asiana item Parthica
 item Gallica, logistae civitatis
 splendidissimae Nicomedensium
 item Ephesorum, leg(ato) pr(o) pr(aetore) provinc(iae)
 12 Asiae, cur(atori) civitatis Teanensium,
 allecto inter praetorios item
 tribunicios, proc(uratori) XX hered(itatium) per
 Gallias Lugdunensem et Bel-
 16 gicam et utruamq(ue) Germaniam,
 praeposito copiarum expediti-
 onis Germanicae secundae,
 trib(un)o mil(itum) leg(ionis) II Aug(ustae), praefecto
 coh[or]tis secundae civium
 Romanorum,
 Silius Hospes hastatus leg(ionis) X
 Geminae, strator eius,
 optimo praesidi.

“*Consul*, kutsal işlerin *quindecimvir*’i, Hispania Citerior eyaletinin *legatus Augustorum pro praetore*’si ve aynı eyalette Roma halkının isyancı düşmanlarına karşı buradaki kara ve denizin komutanı, hem Asia’da hem Noricum’da (komutan), hem Asia hem Parth hem de Gallia seferleri sırasında Illyricum’un ordusunun komutanı, Nikomedeia ve aynı şekilde Ephesoslular’ın son derece parlak kentlerinin *curator civitatis*’i, Asia eyaletinin *legatus pro praetore*’si, Teanum kentinin *curator civitatis*’i, *praetor*’lar ve aynı şekilde *tribunus*’lar arasına seçilmiş olan, Gallia Lugdunensis ve Belgica ve de her iki Germania’nın %5’lik miras vergisinin *procurator*’u, ikinci Germania seferinde birliklerin komutanı, II. Augusta Lejyonu’nun *tribunus militum*’u, *cohors II civium Romanorum praefectus*’luğu, Tiberius

Claudius Candidus'u⁶¹⁴, X. Gemina Lejyonu'nun mızraklı (*hastatus*) askeri ve aynı lejyonun *strator*'u (seyis) Silius Hospes, son derece iyi *praeses*'ini (onurlandırdı).”

T1-49. Marcus Ulpius Tertullianus Aquila Nikomedeia'da *Logistes*'lik Yapıyor (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: Haensch – Weiß 2005, 454-456, nr. 3.

Yazıtın tarihi: İS. 199-200 ve 202-205

***Logistes*'liği:** Büyük ihtimalle İS. 3. yy. başı

A.

ἔτους η' [Αὐτο]-
κράτορος τὸ αἶ
Καίσαρος Λ(ουκίου) Σεπτι-
4 μίου Σεουήρο[υ Εὐ]σε-
βοῦς Περτί[νακ]ος
Σεβαστοῦ Ἀραβικοῦ
Ἀδιαβηνικοῦ Παρθικοῦ
8 μεγίστου καὶ Αὐτοκρά-
τορος Καίσαρος Μ(άρκου) Αὐρηλί-
ου Ἀντωνείνου Εὐσεβοῦς(ς)
Σεβαστοῦ καὶ Π(ουβλίου) Σεπτι-
12 μίου Γέτα Καίσαρος,
υἱοῦ τῶν Σεβαστῶν

B.

ὑπατεύον-
τος τῆς ἐπαρχεί-
ας τοῦ λαμπροτά-
4 του ὑπατικοῦ Τιβερίου
Κλ<αυδίου Καλλ>ιπιανοῦ Ἰτα-
λικοῦ καὶ λογιστεύον-

⁶¹⁴ Ti. Claudius Candidus'un *cursus honorum*'u için bkz. PIR² C 823; Magie 1950, 670-671, 673, 1455, 1539, 1541; Thomasson 1984, 17; Rüpke 2008, 879. Candidus'un askeri görevleri üzerine daha ayrıntılı bilgi için bkz. Birley 1999, 131; Handy 2009, 116-117; Mennen 2011, 198-202.

- 8   τος τοῦ κρατίστου λογι-
στοῦ Μ(άρκου) Οὐλπίου Τερτυλλι-
ανοῦ Ἀκύλα, ἀγορανομ-
οῦντος Οὐλπίου Ἀθη-
ναίου, ἡμίλειτρ-
12   ον ἀγοραῖον.

“Büyük Caesar Lucius Septimius Severus Eusebes Pertinax Augustus Arabicus Adiabenicus Particus’un imparatorluğu’nun 8. yılında, Caesar’lığının 11. yılında ve İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Eusebes Augustus ve Augustuslar’ın oğlu Publius Septimius Geta Caesar zamanında.

“Son derece parlak *ordo consularis* mensubu Tiberius Claudius Callippianus Italicus’un⁶¹⁵ eyaletin valiliğini yaptığı sırada, *kratistos* (son derece seçkin) *logistes* Marcus Ulpius Tertullianus Aquila’nın *logistes*’liği ve Ulpius Athenaios’un *agoranomos*’luğu sırasında pazar yerine ait yarım litre ağırlık ölççeği.”

T1-50. Nikomedeia *Logistes*’i Tiberius Claudius Piso Onurlandırılıyor

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium

Edisyon: AE 1900, 81; IGR III, 63; OGIS II, 528; I. Prusias ad Hypium, 47; Fernoux 2004, 430-431, nr. 12.

Yazıtın tarihi: İS. 3. yy. başı

***Logistes*’liği:** *Logistes* Ti. Cl. Piso’nun torunu Cl. Piso, Septimius Severus zamanında *synkletikos* rütbesine ulaşmıştı ve onun imparatorluğunun sonunda Lejyon *legatus*’u idi. Yazıtta yaşlı Ti. Cl. Piso, *ordo senatorius* mensubu bir kimsenin dedesi olmakla övündüğü için kendisi Nikomedeia *logistes*’liğini olasılıkla bu tarihin biraz öncesinde yapmış olmalıdır. Yani İS. 2. yy. sonları – 3. yy. başları olası tarih gibi görünmektedir.

- [τὸν ἀσύνκρι]τον καὶ Ὀλύμπιον [καὶ]
[πρῶτο]ν ἐπαρχείας δόγματι
[κοιν]οβουλίου καὶ προή[γο]ρ[ον]
4   [τοῦ ἔ]θνους καὶ δεκάπρωτον
[καὶ π]ολειτογράφον καὶ ἄρχοντα
τ[ῆς] πατρίδος καὶ τῆς ἐπαρχεί[ας]
[καὶ δι]καστὴν ἐν Ῥώμῃ [καὶ]

⁶¹⁵ Thomasson 2009, 98, nr. 27:050.

- 8 [ἀ]γ[ω]νοθέτην καὶ ἐπὶ τῆς πα]-
[τρίδος] καὶ ἐπὶ τῆς μητροπόλ[εως]
[κ]αὶ Βειθυν[ι]άρχην καὶ Ἑλλαδάρ[χην]
[κ]αὶ σ[ε]βαστοφάντην
- 12 [καὶ] τοῦ μεγάλου καὶ κοινοῦ τῆς Βειθυ[νίας]
[νά]ου τῶν μυστηρίων ἱεροφάντ[ην],
[συ]νκλητικοῦ πάππον,
[λ]ογιστὴν τῆς λαμπροτάτης
- 16 [μη]τροπόλεως Νεικομηδείας
[Τ]ιβ. Κλ. Πείσωνα
τὸ μέγα ὄνομα τοῦ γένους
[Τίτιος Οὐλ]πίος Παπιανὸς
τὸν φίλον.

“(Kimseyle) kıyaslanamaz bir kişi olan ve Olympos’lu ve *koinoboulion* kararıyla eyaletin en önde gelen kişisi olan, birliğin avukatı (*proegoros*), *dekaprostos* ve kayıt memuru, vatanının ve eyaletin *arkhon*’u, Roma’da *dikastes*’lik yapmış, vatanında ve başkentte *agonothetes*’lik üstlenmiş, *bithyniarkhes* ve *helladarkhes* ve *sebastophantes* ve Bithynia’nın büyük ve ortak (*koinon*) tapınağının *Mystreria*’larının *hierophantes*’i, *ordo synkletikos*’a ulaşmış bir kimsenin dedesi, son derece parlak başkent Nikomedeia’nın *logistes*’i Tiberius Claudius Piso’yu, soyun büyük ismi olan arkadaşını Titius Ulpius Papianus (onurlandırdı).”

T1-51. Caesernius Statianus’un *Logistes*’liği Sırasında Iulia Domna Onurlandırılıyor

Buluntu Yeri: Nikomedeia

Yayın: CIG, 3771; IGR III, 6; TAM IV.1, 25.

Yazıtın tarihi: İS. yak. 199-202 ya da 205-211 (Septimius Severus, Iulia Domna)

***Logistes*’liği:** Septimius Severus

- ἀγαθῇ τύχῃ.
Ἰουλίαν Αὐγούστην Σεβ[αστήν],
μητέρα στρατοπέδων, ἡ με[γίστη]
- 4 μητρόπολις καὶ πρώτη
Βειθυνίας τε καὶ Πόνου,
Ἀδριανῇ Σεουηριανῇ δις
νεωκόρος Ν<ει>κομήδεια
- 8 ἱερὰ καὶ ἄσυλος, φίλη, πιστὴ

- καὶ σύμμαχος ἄνωθε τ<ῶ>δήμῳ
 τῷ Ῥωμαίων, διέποντος τὴν
 ἐπαρχείαν Μ. Κλ. Δημητρίου
 12 τοῦ λαμπροτάτου<ῦ>πατικοῦ,
 πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου
 τῶν Σεβαστ<ῶ>ν,
 λογιστεύοντος Καισερνίου
 16 Στατιανοῦ τοῦ κρατίστου.

“Uğurlu olsun! *Bithynia et Pontus*’un en büyük ve birinci başkenti, Hadriane Severiane (adını almış), iki kez *neokoria* hakkını elde etmiş, kutsal ve dokunulmazlık hakkına sahip, başından beri Romalıların halkına dost, güvenilir ve müttefik Nikomedeia kenti, orduların anası Iulia Domna’yı, son derece parlak *ordo consularis* mensubu *legatus Agastorum pro praetore* Marcus Claudius Demetrios’un⁶¹⁶ eyaleti yönettiği ve *kratistos* (son derece seçkin) Caesernius Statianus’un *logistes*’liği sırasında (onurlandırdı).”

T1-52. Kioslular’ın *Logistes*’i Ulpius Titius Aelianus Antoninus

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium

Edisyon: I. Prusias ad Hypium, 17.

Yazıtın tarihi: Muhtemelen İS. yak. 2. yy. sonu – 3. yy. (I. Prusias ad Hypium, s. 79)

***Logistes*’liği:** Büyük ihtimalle Septimius Severus Dönemi (Oğlu Papianus İS. 3. yy.’da memuriyetler üstlenmiştir. Bu nedenle babası Antoninus’un *logistes*’liğini daha öncesine tarihlemek gerekir.)

- τὸν ἐκ προγόνων συνκλητικ[ῶν]
 [κ]αὶ ὑπατικῶν Τίτιον Οὔλπιον
 Αἰλιανὸν
 4 Παπιανὸν
 Βειθυνιάρχην καὶ Ποντάρχην,
 τοῦ κοινοῦ νόου τῶν μυστηρίων
 [ι]εροφάντην καὶ σεβαστοφάντην,
 8 μόνον καὶ πρῶτον μετὰ τὴν ἐν τῇ
 μητροπόλει Νεικομηδεῖα φιλοδοσίαν
 ἀπὸ τῶν λειψάνων φιλοτειμησάμενον

⁶¹⁶ Thomasson 2009, 98, nr. 27:049.

- καὶ ἐν τῇ πατρίδι ἐν τῷ σχήματι, ἱερέα
 12 διὰ βίου τοῦ Σωτῆρος Ἀσκληπιο[ῦ κ]αὶ
 δόντα νομὴν πᾶσιν τοῖς ἐνκεκριμένο[ις]
 καὶ τοῖς τὴν ἀγρ[ο]ικίαν κατοικοῦσιν,
 πολειτογρά[φ]ον διὰ βίου, κοινόβουλον,
 16 δεκάπρωτον, ἀγορανομήσαντα
 ἐν σειτο[δ]είᾳ, γραμματεύσαντα,
 ἄρξαντα τὴν μεγίστην ἀρχήν, δόντα
 δύο νομὰς ἐκ τῶν ιδίων πᾶσιν τοῖς
 20 ἐνκεκριμένοις καὶ τοῖς τὴν ἀγροικίαν
 κατοικοῦσιν, υἱὸν Οὐλπίου Τιτίου Αἰλιανο[ῦ]
 Ἀντωνίνου, Βειθυνιάρχου καὶ Ποντάρχου
 καὶ λογιστοῦ τῆς λαμπρ(οτάτης) Κιανῶν πόλιως
 24 καὶ τὰς λοιπὰς πολειτείας πάσας πληρώσαντος,
 ἡ κρατίστη φύλη
 Σεβαστηνὴ
 καὶ ἐν τούτῳ τὴν μεγαλοψυχίαν ἐπιδειξαμέ-
 28 νου τοῦ Παπιανοῦ καὶ τὸν ἀνδριάντα
 κατ' τὸν ἐπανγελίαν ἐκ τῶν ιδίων
 ἀναστήσαντος.

“Atalarından beri *synkletikos* ve *ordo consularis*’e ulaşmış kişilerin arasından gelen, *bithyniarkhes* ve *pontarkhes*, *Mysteria* törenlerinin ortak tapınağının *hierophantes* ve *sebastophantes*’i, başkent Nikomedeia’da cömertliği sebebiyle ilk ve tek kişi haline gelerek, bıraktığı şeyler (mal-mülk) vasıtasıyla onurseverliğini göstermiş olan ve vatanında saygın bir kişi olan (saygınlık içinde olan), Asklepios Soter’in hayat boyu rahibi, bütün kent vatandaşlarına otlak (*nome*) ve *katoikia*’da oturanlara yiyecek veren, hayat boyu *poleitographos* (kayıt memuru), *koinoboulos*, *dekaprotos*, kıtlıkta *agoranomos*’luk yapmış, *grammateus*’lik yapmış, en üst düzey *arkhe* (görev) olan *arkhon*’luğu üstlenmiş, bütün kent vatandaşlarına kendi kesesinden iki otlak ve kırsalda oturanlara yiyecek bağışlamış Titius Ulpius Aelianus Papianus’u, *bithyniarkhes* ve *pontarkhes* ve Kioslular’ın son derece parlak kentinin *logistes*’i ve geriye kalan bütün memuriyetleri yerine getirmiş bulunan Ulpius Titius Aelianus Antoninus’un oğlunu, *kratiste* (son derece seçkin) *Sebastene phyle*’si (onurlandırdı). Bu konuda Papianus yüce gönüllülük göstererek kendi kesesinden söz verdiği üzere heykelin dikim işini gerçekleştirdi.”

T1-53. Prusalılar'ın *Logistes*'i Flavius Ulpius Arrianos**Buluntu yeri:** Nikomedeia**Yayın:** Adak – Stauner 2013, 144 vd.**Yazıtın tarihi:** Geç Antoninler - Severus Dönemi***Logistes*'liği:** Büyük ihtimalle Severus Dönemi

- Κατὰ τὸ κρῖμα τῆς
 κρατίστης βουλῆς
 Φλ. Οὐλπιον
 4 Δημόκριτον
 vac. ἥρωα vac.
 Φλ. Οὐλπίου
 Ἀρριανοῦ υἱόν,
 8 [ι]ερασασμένου καὶ δόντος
 διαδόσεις βουλῇ τε
 vac. καὶ δήμῳ, vacat
 πρωταρχήσαντος
 12 καὶ τειμητεύσαντος
 καὶ λογιστεύσαντος Προυσαέων
 [καὶ] παραπέμψαντος ἐκ τῶν ιδίων
 [Ο]ὐλπία Ἀθηναῖς
 16 vac. ἡ κρατίστη vac.
 τ]ὸν γλυκύτατον υἱόν.

“Yüce danışma meclisinin kararı uyarınca rahmetli Flavius Ulpius Demokritos’u; rahiplik yapmış; danışma meclisine ve de halka para bağışında (*diadosis*) bulunmuş; baş *arkhon*’luk ve *ensor*’luk yapmış, Prusalılar’ın *logistes*’liğini yerine getirmiş ve kendi kesesinden *parapompe* yapmış olan Flavius Ulpius Arrianos’un oğlunu, *kratiste* (son derece seçkin) Ulpia Athenais kendi pek tatlı oğlunu (heykelini dikerek onurlandırdı).”

T1-54. Nikomedeia ve Nikaia’da *curator rei publicae*’lik Yapan Marcus Nonius Arrius Paulinus Aper**Buluntu yeri:** Brescia (Brixia) - Transpadana Bölgesi⁶¹⁷

⁶¹⁷ Kuzey İtalya’daki Gallia Transpadana’dır. Burası Po ve Alpler arasında kalan Cisalpine Gallia Eyaleti için kullanılır.

Yayın: ILS 1150; CIL V 4341; Corbier 1973, 662-663, nr. 19.

Yazıtın tarihi: Septimius Severus (İS. 3. yy. başları)

Logistes’liği: Muhtemelen İS. 190-207 arasında olmalıdır.

M(arco) Nonio M(arci) f(ilio)
 Fab(ia tribu) Arrio Paulino
 Apro, c(larissimo) v(iro), XVviro
 4 sacris faciundis, quae[s]-
 tori candidato, praeto[ri]
 urbano, curator rei pu[bl(icae)]
 Nicomedensium et Nica[een]-
 sium, curator viae App[iae],
 8 iuridico region(is) Tran[spad(anae)],
 coll(egio) dendroph[or(um)]
 quod eius industria immuni[t]-
 as collegi nostri sit confirma[ta]
 patrono, l(oco) d(ato) d(ecreto) d(ecurionum).

“Marcus oğlu, Fabia *tribus*’undan, *quindecemviri sacris faciundis* (kutsal işlerden sorumlu 15 kişiden biri), *quaestor candidus*, *praetor urbanus*, Nikomedeia ve Nikaialılar’ın *curator rei publicae*’si, *via Appia*’nın *curator*’u, Transpadana bölgesinin yargıcı (*iuridicus*’u), Ağaç Üretim (*dendrophoria*) Derneği’nin üyesi, onun çabasıyla derneğimizin vergi muafiyeti onaylanmış olan, *patron*⁶¹⁸, Marcus Nonius Arrius Paulinus Aper için *decurion*’ların kararıyla bu yer verildi.”

T1-55. Dia Emporion Sakinleri ve Prusiashlar, Logistes Marcus Aurelius Khrysenios Damatrios’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Akçakoca – Kepenç

Edisyon: Mendel 1901, 49, nr. 196; IGR III, 1427; Robert 1980, 74; SEG 30, 1441; I. Prusias ad Hypium, 29; Marek – Adak 2016, 53-54, nr. 65.

Yazıtın tarihi: Roma İmparatorluk Dönemi⁶¹⁹

Logistes’liği: Roma İmparatorluk Dönemi

⁶¹⁸ Roma İmparatorluk Dönemi’nde *patron* ifadesinin anlamı için bkz. Eilers 2002, 97-108 ve 161-165.

⁶¹⁹ I. Prusias ad Hypium, s. 95: Yazıtı *Constituo Antoninia*’dan sonraya tarihlenmiştir. Adak – Marek (2016, 53-54, nr. 65’te) ise yazıtı Roma İmparatorluk Dönemi’ne tarihlenmiştir.

- Μ. Αὐρήλιον Χρυσήνιον Δαμά-
 τριον, ὑπαρξάμενον Βειθυνιαρ-
 χίας καὶ Πονταρχίας καὶ ἐπιστά-
 4 την τῆς πόλεως, τὸν χωρὶς τῆς τῶν
 καθ'ἓνα βλάβης παραυξήσαντα
 τὰς κοινὰς τοῦ ἐμπορίου προσόδ[ους]
 καὶ ἐν τῇ τῶν ἔργων κατασκευῇ [ἐκπο]-
 8 νήσαντα τῇ πόλει τὸ ἐνπόριον,
 τῆς λογιστείας ἑαυτοῦ χ[ρόνῳ],
 οἱ κατοικοῦντες τὸ ἐνπόριο[v]
 [Δεῖαν καὶ οἱ Πρου]σιεῖς πρωτ [---]

“*Bithyniarkhia* ve *pontarkhia*’nın sorumlusu, kentin *epistates*’i, kendisinin *logisteia*’sı sırasında her hangi bir zarara uğratmaksızın *emporion*’un kamu gelirlerini çoğaltmış ve kamu binalarının yapımı konusunda kente ait *emporion*’u teftiş edip problemi çözmüş/işin sonlandırılmasını sağlamış Marcus Aurelius Khrysenios Damatrios’u, *Dia emporion* sakinleri ve Prusiaslılar ---- (onurlandırdı).”

T1-56. [Marcus?] Aurelius Antiokhos Commodianus Logistes’lik Yapıyor (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: SEG 50, 1008; Haensch – Weiß 2007, 189-195, nr. 15; AE 2007, 1334; SEG 55, 1383.

Yzıtın tarihi: İS. 214

Logistes’liği: İS. 214

A.

ἔτους θι', Αὐτο-
 κράτορο(ς) τὸ δ', Καί(σαρος) Μ(άρκου) Α[ὐ]-
 ρηλίου Ἀντωνείνου
 Εὐ(σεβοῦς) Σεβαστοῦ, Παρθι-
 κοῦ μεγίστου, Βρετα-
 ννικοῦ μεγίστ[ου],
 Γερμανικοῦ με[γ]ί-
 στου, ἀρχιερέως μ-

εγίστου, δημαρχι-
κῆς ἐξουσίας ---,
ὑπάτου [τὸ] δ', ἀνθυ-
πάτου.

B.

ὑπατ[εύο]ντος [τῆς]
ἐπαρ<χ>είας - - - -

[πρεσβευτοῦ] καὶ ἀντιστ-
[ρατήγου] Σεβαστοῦ, λο-
[γιστε]ύον[τ]ος τοῦ
----- Αὐρ[η]-
λίου Ἀντ[ι]όχου Κομμο-
διανοῦ ἀγορανομοῦντ-
ος Αὐρ(ηλίου) [Β]εγετιανοῦ,
[ἡμίλειτρον ἰταλικόν]

“İmparatorluğunun 19. yılında, Caesar’lığının 4. yılında, Marcus Aurelius Antoninus Eusebes Augustus Büyük Particus, Büyük Britannicus, Büyük Germanicus, *pontifex maximus*, halk idaresini [... kez] elinde bulunduran, 4. kez *consul, proconsul*.”

“*Legatus Augusti pro praetore* [filanca] eyaleti yönettiği sırada, [-----] Aurelius Antiokhos Commodianus’un *logistes*’liği ve Aurelius Vegetianus’un *agoranomos*’luğu sırasında, Italia’ya ait yarım litre ağırlık ölççeği.”

T1-57. *Logisteia*’lar Yerine Getirmiş Marcus Domitius Stratokles

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium

Edisyon: I. Prusias ad Hypium, 7.

Tarih: İS. 3. yy. ’ın ilk yarısı⁶²⁰

***Logistes*’liği:** Muhtemelen İS. yak. 210 civarı

τὸν σεβαστόγνωστον καὶ
πανάρετον καὶ ἀπὸ γένους ἀσύν-

⁶²⁰ Yazıt, I. Prusias ad Hypium, s. 54’te, *constitutio Antoniniana* sonrasına tarihlenmektedir.

	κριτον καὶ υἱὸν Ἐπαρχείας καὶ	
4	γένους συνκλητικοῦ καὶ ὑπα- τικοῦ Μ. Δομίτιον Παυλιανὸν Φάλκωνα	
	πρῶτον ἄρχοντα καὶ ἱερέα καὶ	
8	[ἀ]γωνοθέτην Διὸς Ὀλυμπίου καὶ κοινόβουλον διὰ βίου καὶ ἐν πᾶσι πρῶτον, υἱὸν Μ. Δομιτί[ου]	
	Στρατοκλέους, Βειθυνιάρχ[ου]	
12	καὶ Ἑλλαδάρχου καὶ ἐπιστά[του] τῆς πατρίδος καὶ ἀπὸ λογιστεῖων, οἱ τοῦ ἔτους αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἡρημένοι φύλαρχοι	
16	φυλῆς Σεβαστηνῆς Μ. Αὐρηλ. Δομιτιανὸς Ἀχιλλεύς Μ. Αὐρηλ. Καικιλιανὸς Καικίλιος φυλῆς Θηβαίδος Οὐετιλλιανὸς Τυράνιος Μ. Αὐρηλ. Ἀττικιανὸς	φυλῆς Τιβεριανῆς Αὐρηλ. Ἀρισταῖος Ἰουλιανοῦ Πεισωνιανὸς Βᾶσσος φυλῆς Προυσιάδος Δημητριανὸς Δημήτριος Μ. Αὐρηλ. Οὐαριανὸς Ἡλιόδωρος
24	Σύμφορος [φυλ]ῆς Γερμανικῆς Τιβ. Κ[λ.] Εὐγένης Μ. Αὐρ. Ἀφροδεῖσιος	φυλῆς Ἀδριανῆς Αὐρηλ. Μουσωνιανὸς Εὐκράτης Αὐρηλ. Σωκρατιανὸς
28	φυλῆς Σαβεινιανῆς Αὐρ. Παπιανὸς Σεουῆρος Αὐρηλ. Ἀφουτιανὸς Στάφυλος	[Σω]κράτη[ς] φυλῆς Μεγαρίδ[ος] Αὐρ. Παπιανὸς Τειμο[κρα]- τ[η]ς τοῦ Ἀριστείδου
32	φυλῆς Φαυστεινιανῆς Αὐρ. Μεμνονιανὸς Μέμωνων Αὐρηλ. Ἰουλιανός	Καλπουρν. Μοιροκλή[ς] φυλῆς Ἰουλιανῆς Δομιτιανὸς Ἀσκληπιάδης[ς] Αὐρ. Ὀλυμπ(—) Πουφεῖνος

36 φυλῆς Διονυσιάδος
Δομίτιος Φωκίων
Αἴλιος Τελεσεῖνος

φυλῆς Ἀντωνιανῆς
Κλ. Κ[ο]ρνηλ. Σύμθορος
Αὐρ. Α[. . .]τι Σωζομενός.

“*Bithyniarkhes, helladarkhes*, vatanın *epistates*’i ve *logisteia*’lardan kendi payına düşeni almış⁶²¹ Marcus Domitius Stratokles’in oğlu, imparatora arkadaş, erdemi tam ve soyundan gelenler arasında kıyaslanamaz bir kimse olan, eyaletin oğlu ve *synkletikos* ve *consularis* rütbesine ulaşmış bir soyun evladı, *protos arkhon*, rahip, Zeus Olympios Bayramları’nın *agonothetes*’i, hayat boyu *koinoboulos* ve her şeyde birinci gelen Marcus Domitius Paulianus Falco’yu onun yönetim yılında seçilmiş *phylarkhos*’lar (onurlandırdılar).” (Bu kısımda *phyle* ve *phylarkhos*’ların isimleri yer almaktadır)”

T1-58. *Logistes*’ler Arasından Gelen Titius Statilius Calpurnianus Fado

Buluntu Yeri: Prusias ad Hypium

Edisyon: I. Prusias ad Hypium, 54.

Yazıtın tarihi: İS. 3. yy.’ın ilk yarısı

Οὔλπιον Τίτιον Καλπουρνιανόν

Φάδον

ἥρωα

4 υἱόν Τ. Στατειλίου Καλπουρνιανοῦ

Φάδου,

ἔκγονον Βειθυνιάρχου καὶ λογιστῶν,

συγγενῆ συνκλητικῶν καὶ ὑπατικῶν,

8 ἵππῳ δημοσίῳ τετειμημένον

ἐξ ἰνκουισιτιῶνος, παιδεία καὶ ἀρετῇ

τῶν καθ’ ἑαυτὸν πρωτεύσαντα,

Οὐλπία Τίτια Φαδιλλιανή

12 Ἀρτεμωνίς

[. . .]ΝΗ τὸν γλυκύτατον υἱόν.

⁶²¹ Söz konusu yazıtta str. 13’te, ἀπὸ λογιστεῖων kelimesinde *logisteia* ismi *genetivus plural* formda kullanılmıştır. Bu ifadeden anlaşıldığı üzere Stratokles, birden daha fazla *curator rei publicae* görevi yapmıştır. Krş. I. Prusias ad Hypium, s. 55; Bekker-Nielsen 2008, 107 ve dn. 51.

“Titius Statilius Calpurnianus Fado’nun oğlu, *bithyniarkhes*’in ve *logistes*’lerin⁶²² torunu, *ordo senatorius* ve *ordo consularis* mensubu kişilerin akrabası, geçirdiği teftiş neticesinde devlet atıyla (ἵππῳ δημοσίῳ) onurlandırılmış olan, eğitimi ve erdemi ile diğer kimselerden kendisini öne çıkarmış olan kişiyi, rahmetli Ulpius Titius Calpurnianus Fado’yu, pek tatlı oğlunu (annesi) Ulpia Titia Fadilliane Artemonis (onurlandırdı)”.

T1-59. Legatus Augustorum pro praetore L(ucius) ya da A(ulus)? Ranius Optatus Eyaletin Logistes’liğini de Yapıyor (Kurşun Ağırılık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: SEG 55, 1374; AE 2005, 1314; Haensch – Weiß 2005, 462-466, nr. 6.

Yazıtın tarihi: İS. 236 (İmparatorlar Maximinus Thrax ve Maximus Caesar Dönemi, İS. 235-238)

Logistes’liği: İS. 236

A.

[ἔ]-
τους β’
Αὐτοκ-
ράτορος Κ-
αίσαρος Γ(αίου) Ἰουλί-
ου Οὐήρου Μαξιμεί-
νου Εὐσεβ(οῦς) Εὐτυχοῦς
Σεβ(αστοῦ), ἀρχιερέως μ-
εγίστου, δημαρχι-
κῆς ἐξουσίας τὸ β’, ὑ-
πάτου, πατρὸς πατ-
ρίδος, καὶ Γ(αίου) Ἰουλίου
Οὐήρου Μαξίμου Καί-
σαρ(ος), υἱοῦ τοῦ Σεβαστοῦ

⁶²² Söz konusu yazıtta str. 6’da, λογιστῶν ifadesinin buradaki *genetivus plural* formu T1-57’de, str. 13’teki ἀπὸ λογιστεῖων ifadesinden farklıdır. Çünkü λογιστῶν; λογιστής isminden gelmektedir ve “logistes memurlarından, onlar arasından gelen bir kimse” olarak anlaşılmalıdır. Diğer ἀπὸ λογιστεῖων ise λογιστεία isminden gelip burada yapılan görevin kendisini yani logistes’liği kastetmektedir.

B.

ὕ-
πατεύον-
τος καὶ λ-
[ογισ]τεύοντο-
[ς] τῆς ἐπαρχείας
τοῦ λανπροτάτου
ὑπατικοῦ Λ(ουκίου) γα da A(ῦλου) Π[α]νί-
ου Ὀπτάτου πρε-
σβευτοῦ καὶ ἀντι-
στρατήγου τῶν Σεβ-
αστῶν, [ἀγ]ορανο-
μοῦ(ντος) Φλαβίου [Ὀσ]τωρ-
ίου Ἑρμοδώρου.

“Imperator Caesar Caius Iulius Verus Maximinus Eusebes Eutykhes, *pontifex maximus*, halk idaresini ikinci kez elinde bulunduran, *consul*, vatanın babası ve Augustus’un oğlu Caius Iulius Verus Maximus Caesar’ın (yönetimlerinin) ikinci yılında.”

“Son derece parlak *ordo consularis* mensubu *legatus Augustusorum pro praetore* L(ucius)/A(ulus)? Ranius Optatus’un⁶²³ eyaleti yönettiği ve *logistes*’lik yaptığı sırada, Flavius Ostorius Hermodoros’un *agoranomos*’luğu sırasında.”

T1-60a. Quintus Tineius Severus Petronianus İS. 243 sonu – 244 yılında *Logistes*’lik Yapıyor (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Edisyon: AE 1993, 1442; SEG 44; 1008; Haensch – Weiß 2005, 466-467, nr. 7; SEG 55, 1375.

Yazının Tarihi: İS. 243 sonu – 244

***Logistes*’liği:** İS. 243 sonu – 244

A.

ἔτους ζ’ Αὐ-
τοκράτορο-
ς Καίσαρος Μ(άρκου)

⁶²³ Thomasson 2009, 99, nr. 27:053 a (2).

- 4 Ἀντωνίου Γο-
ρδιανοῦ Εὐσ-
εβοῦς Εὐτ-
υχοῦς Σ-
8 εβαστοῦ

B.

- ὑπατεύοντος
τῆς ἐπαρχείας
Τιβε(ρίου) Κλαυδίου
4 Ἀττάλου Πατερκλι-
ανοῦ καὶ λογιστεύον-
τος Κοίντου Τινηίου
Σεουήρου Πετρωνιανοῦ,
8 ἀγορανομοῦ(ν)το<ς> Ἰ-
ουβεντίου Σεκουν-
δείνου Γαύρου, λείτρα.

“Imperator Caesar Marcus Antonius Gordianus Eusebes Eutykhes Augustus’un
(imparatorluğunun) yedinci yılında.

“Tiberius Claudius Attalos Paterclianus’un⁶²⁴ eyalet valiliği ve Quintus Tineius Severus Petronianus’un *logistes*’liği, Iubentius Secundus Gauros’un *agoranomos*’luğu sırasında, litre.”

T1-60b. Quintus Tineius Severus Petronianus İS. 244-245 yılında *Logistes*’lik Görevine Devam Ediyor (Kurşun Ağırılık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: Haensch – Weiß 2005, 467-469, nr. 8; SEG 55, 1376.

Yazıtın Tarihi: İS. 244 sonu – 245

***Logistes*’liği:** İS. 244 sonu – 245

A.

ἔτου-
ς β´ τ-

⁶²⁴ Thomasson 2009, 99, nr. 27:053 a (3).

4 ὦν κ[υ]-
 ρίων ἥ-
 μῶν Αὐτο-
 κρατόρων Μ(άρκου)
 Ἰουλίου Φιλίππ-
 8 ου καὶ Μ(άρκου)
 Ἰουλίου Φ[ι]-
 λίππου Καίσαρ-
 ος, υἱοῦ τοῦ Σε-
 12 βαστοῦ.

B.

4 ὑ-
 πα-
 τεύο-
 ντος Τ-
 ιβε(ρίου) Κλα-
 υδίου Ἀττά-
 λου Πατερκ-
 8 λιανοῦ καὶ λο-
 γιστεύοντος Κ-
 οίντου Τινηίου Σε-
 ουήρου Πετρωνιανοῦ,
 12 ἀγορανομοῦ(ν)τος
 Στατίου Αἰλίου Νεικ-
 ομηδιανοῦ Ἀлк-
 ίμου.

“Bizim efendi imparatorlarımızdan, Augustus’un oğlu Marcus Iulius Philippus ve Marcus Iulius Philippus Caesar’ın (yönetimlerinin) ikinci yılında.”

“Tiberius Claudius Attalos Paterclianus’un eyalet valiliği, Quintus Tineius Severus Petronianus’un *logistes*’liği, Statius Aelius Neikomedianus Alkimos’un *agoranomos*’luğu sırasında.”

T1-61. Iulius Crescens Saturnilus’un *Logistes*’iği Sırasında (Kurşun Ağırlık)

Buluntu yeri: Nikomedeia

Yayın: AE 1992, 1566; SEG 39, 1753 bis; Haensch - Weiß 2005, 473-474, nr. 11; SEG 55, 1379.

Yazıtın Tarihi: İS. 253

Logistes'liği: İS. 253

A.

ἔτους α'
 Αὐτοκράτορ-
 ος Καίσαρος Που-
 4 βλ(ίου) Λικιν[ν]ίου Οὐα-
 [λεριανοῦ Εὐ]σεβοῦ-
 ς Εὐτυχοῦς Σ-
 εβαστοῦ.

B.

ὑπατεύ[ον]-
 τος τῆς ἐπαρ-
 χίας τοῦ λαμπρ-
 4 οτάτου ὑπατικοῦ
 Γ(αίου) Ἰουλίου Ὀκταουί-
 ου Οὐλουσέννα Ῥογατι-
 ανοῦ καὶ λογισ[τεύ]ον-
 8 τος Ἰουλίου Κρήσκεν-
 τος Σατυρνείλου, ἁ-
 γορανομοῦντ-
 ος Αὐρ(ηλίου) Ἀβειτ-
 12 ιανοῦ Ἀβεί-
 του.

“Imperator Caesar Publius Licinnius Valerianus Eusebes Eutykhes Agustus’un (imparatorluğunun) birinci yılında.”

“Son derece parlak *ordo consularis* mensubu Gaius Iulius Octavius Volusenna Rogatianus’un⁶²⁵ eyaletin yönetimini üstlendiği ve Iulius Crescens Saturnilus’un *logistes*’liği ve Aurelius Abitianus Abitus’un *agoranomos*’luğu sırasında.”

⁶²⁵ Thomasson 2009, 99, nr. 27:054 a (1.1).

T1-62a. Sallius Antoninus'un Logistes'liği Sırasında İmparator Claudius Gothicus, Nikaia Kentine Sur Yaptırıyor

Buluntu yeri: Nikaia (İznik)

Yayın: CIG 3747; I. Nikaia I, 11.

Yazıtın tarihi: İS. 269 (İmparator Claudius Gothicus)

Logistes'liği: İS. 269

Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Αὐρ. Κλαύδιος Εὐσεβῆς Εὐτυχῆς Σεβ(αστός), ἀρχιερεὺς μέγιστος, δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ δεύτερον, ὕπατος, πατὴρ πατρίδος, ἀνθύπατος, τὰ τεῖχη τῇ λαμπροτάτῃ Νεικαία, ἐπὶ Οὐελλ(εῖου) Μακρεῖνου τοῦ λαμπρ(οτάτου) ὑπατικοῦ, πρεσβ(ευτοῦ) καὶ ἀντιστρατήγου τοῦ Σεβ(αστοῦ), καὶ Σαλλίου Ἀντωνίνου τοῦ λαμπρ(οτάτου) λογιστοῦ.

“İmparator Caesar Marcus Aurelius Claudius Pius Felix Augustus, *pontifex maximus*, halk yetkisini ikinci kez elinde bulunduran, *consul*, vatanın babası, *proconsul*, son derece parlak Nikaia kenti için bu sur duvarlarını, son derece parlak *ordo consularis* mensubu *legatus Augusti pro praetore* Velleius Macrinus⁶²⁶ ve son derece parlak *logistes* Sallius Antoninus'un görevleri sırasında (yaptırdı).”

T1-62b. Nikaialılar Sur Duvarını Sallius Antoninus'un Logistes'liği Sırasında İmparatora ve Roma Senatus'u ve Halkına İthaf Ediyor

Buluntu yeri: Nikaia (İznik)

Yayın: CIG 3748; I. Nikaia I, 12.

Yazıtın tarihi: İS. 269 (İmparator Claudius Gothicus)

Logistes'liği: İS. 269

Αὐτοκράτορι Καῖσαρι Μ. Αὐρ. Κλαυδίῳ Εὐσεβεῖ Εὐτυχεῖ Σεβ(αστῷ), δημαρχικῆς ἐξουσίας τὸ δεύτερον, ἀνθυπάτῳ, πατρὶ πατρίδος καὶ τῇ ἱερᾷ συνκλήτῳ καὶ τῷ δήμῳ τῷ Ῥωμαίων ἢ λαμπροτάτῃ καὶ μεγίστῃ καὶ ἀρίστῃ Νεικαιέων πόλιν τὸ τεῖχος ἐπὶ τοῦ λαμπρ(οτάτου) ὑπατικοῦ Οὐελλεῖου Μακρεῖνου, πρεσβευτοῦ καὶ ἀντιστρατήγου τοῦ Σεβ(αστοῦ) καὶ Σαλλίου Ἀντωνίνου τοῦ λαμπρ(οτάτου) λογιστοῦ.

⁶²⁶ PIR¹ III, 394, nr. 235; Lambrechts 1937, 74, nr. 1102; Barbieri 1952, 314, nr. 1747; Thomasson 1984, 250, nr. 55; Doğancı 2007, 297-298.

“Nikaialıların son derece parlak, en büyük ve en iyi kenti, sur duvarını son derece parlak *ordo consularis* mensubu *legatus Augusti pro praetore* Velleius Macrinus’un ve son derece parlak *logistes* Sallius Antoninus’un görevleri sırasında, İmparator Caesar Marcus Aurelius Claudius Pius Felix Augustus, *pontifex maximus*, halk yetkisini ikinci kez elinde bulunduran, *consul*, *proconsul* ve vatanın babası ve kutsal Roma *senatus*’u ve halkı için (adadı).

T1.3 Lycia-Pamphylia Eyaleti *curator rei publicae* Yazıtları

T1-63. Patara *Logistes*'i Tiberius Claudius Aleksandros *alias* Marcus Aelius

Buluntu yeri: Patara

Edisyon: Marek 1993, 97-98, nr. 5; AE 1994, 1729; SEG 44, 1210; Ertekin 2013, 504, nr. 3.

Yazıtın tarihi: İS. 3. yy.⁶²⁷

Logistes'liği: İS. 3. yy.'ın ilk yarısı

Τιβ. Κλαύδιον Ἀλέξανδρον τὸν
καὶ Μ. Αἴλιον Μ. Αἰλίου τοῦ καὶ
Ἐπιγόνου Παταρέα, ἀρχινεώ-
4 [κ]ορο[ν] διὰ βίου [ἐ]κ βασιλικῆς
δωρεᾶς τῶν πατρῶων ΟΣ
Λήτους, Ἀπόλλωνος, Ἀρτέμ-
ιδος, τὸν κράτιστον δουκηνά-
8 ριον, πατέρα συνκλητικῶν,
ἀδελφιδοῦν συνκλητικῶν
καὶ Λυκίαρχον *vac.* Παταρέων ἡ
λάμπρα καὶ ἔνδοξος πόλις, ἡ μητρο-
12 πόλις, ἡ ἀρχιπροφῆτις καὶ δις νε-
ώκορος τοῦ Λυκίων ἔθνους τὸν
ἴδιον λογιστὴν καὶ ἐκ βασιλικῆς
γνώσεως καὶ προστάτην ἐν πᾶ-
16 σιν {²*vac.*}² καὶ εὐεργέτην.

“Başkent, kehanet merkezlerinin başı, Lykia Ulusu’nun iki kez *neokoria* unvanını almış, Pataralılar’ın parlak ve ünlü kenti, Epigonos adıyla da bilinen Marcus Aelius’un oğlu, Pataralı Tiberius Claudius Aleksandros *alias* Marcus Aelius’u, vatan (tanrıları) Leto, Apollon ve Artemis’in imparatorluk hediyelerinden hayat boyu *arkhineokoros*’u (tapınak bekçilerinin başı), son derece seçkin (*kratistos*) *ducenarius*, *ordo synkletikos* mensubu kişiler arasından gelenlerin babası ve yeğeni, *Lykiarkhos*, kendi *logistes*’i ve imparator kararıyla (atanmış) ve her şeyde önde gelen kişiyi ve *euergetes*’ini (heykelini dikerek onurlandırdı).”

⁶²⁷ Yazıtta, Patara ikinci *neokoria* hakkını kazanmış olduğu için yazıt İS. 3. yy.’a tarihlenmektedir. Bkz. Burrel 2004, 255.

T1-64. Oinoanda Termessos'unun *Logistes*'i Tiberius Claudius Ant[----] Hyperekhios**Buluntu yeri:** Oinoanda**Edisyon:** Holleaux – Paris 1886, 222, nr. 4; IGR III, 491; Ertekin 2013, 505, nr. 4.**Yazıtın tarihi:** İS. 3. yy.

εὐτύχη, Ὑπερέχι.
 Τερμησσέων τῶν πρὸς Οἰ-
 νοάνδοις ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆ-
 4   μος καὶ ἡ γερουσία ἐτεί-
       μησεν ἀνδριάντος ἀνα-
       στάσει τὸν ἀξιολογώτατ-
       ον Λυκιάρχην, λογιστὴν
 8   καὶ τῆς ἡμετέρας πόλεως,
       Τιβέριον Κλαύδιον [- - - - -].

“İyi talihle, Ey Hyperekhios! Oinoanda Termessos’usunun (Termessos Minor) danışma, halk ve yaşlılar meclisi, son derece övgüye değer *Lykiarkhes* ve bizim kentimizin de *logistes*’i Tiberius Claudius Ant[- - -] Hyperekhios’u⁶²⁸ heykelini dikerek onurlandırdı.”

T1-65a. Balboursa *Logistes*'i Androbios *alias* Eirenaios**Buluntu yeri:** Balboursa**Edisyon:** Heberdey – Kalinka 1896, 51; IGR III, 468; SEG 41, 1355; Milner 1991, 46-49, nr. 15; Akdoğan Arca 2001, 57, T1-73.**Yazıtın tarihi:** İS. 198-211***Logistes*'liği:** İS. 198-211

[γῆ]ς καὶ θαλάσσης (sic) δε-
 σπόταις Αὐτοκράτορσι Κα[ίσαρσι] Λουκίῳ Σεπτιμίῳ Σεο-
 υήρῳ Εὐσεβε[ῖ Περ]τίνακι Σεβαστῷ καὶ Μάρκῳ
 4   Αὐρηλίῳ Ἀντων[εῖνῳ] [[καὶ Ποπλίῳ Σεπτιμίῳ Γέτα Σε-
       βαστῷ]] Βαλβουρέων ἡ πόλις καθιέρωσ-
       εν τὸ τρίπυλον κατασκευασθὲν

⁶²⁸ Söz konusu yazıt T64, str. 1’de Ὑπερέχι *cognomen*’i *vocativus* halde yazılmıştır, str. 9’da ise Τιβέριον Κλαύδιον [- - - -] şeklinde yer almaktadır. Hall – Milner (1994, 42), *logistes* Hyperekhios’un adını yazıtın yayımlanmamış bir düzeltme notundan Ti. Claudius Ant[----] Hyperekhios olarak tamamlamıştır. Krş. Reitzenstein 2011, 237, nr. 115.

- ἀπὸ χρημάτων τῶν *vacat*
 8 *vacat* κατα-
 λειφθέντων κατὰ δ[ιαθήκην Π]ολυδεύκους Θόαντ-
 ος Μηνοφίλου [καὶ σ]υντελεσθὲν ὑπὸ τῆς κληρ-
 ονόμου αὐτοῦ τῆς [Γῆς τῆς καὶ⁶²⁹] Παυλείνης, λογιστεύοντος Ἀ-
 12 νδροβίου τοῦ καὶ Εἰρηναίου Ἀνδροβ-
 ίου πεντάκι Τλωέως.

“Kara ve denizin efendileri İmparator Caesar’lar Lucius Septimius Severus Eusebes Pertinaks Augustus ve Marcus Aurelius Antoninus Augustus ve [[Publius Septimus Geta Augustus için]], Balbouralıların kenti, Menophilos oğlu Thoas oğlu Polydeukes’in vasiyeti yoluyla bıraktığı paradan yapılmış *tripylon*’u⁶³⁰ (üç kemerli kapı) adadı ve (bu iş) kendisinin varisi [Ge *alias*] Paulina tarafından, Androbios V oğlu Tloslu Androbios *alias* Eirenaios’un *logistes*’liği sırasında tamamlandı.”

T1-65b. Balboursa *Logistes*’i Androbios *alias* Eirenaios

Buluntu yeri: Balboursa

Edisyon: SEG 41, 1356; Milner 1991, 49-52, nr. 16; Akdoğan Arca 2001, 58, T1-74.

Yazıtın tarihi: İS. 198-211

***Logistes*’liği:** İS. 198-211

- [-- Αὐτοκράτορι Καίσαρι Μάρκῳ Αὐρηλίῳ Ἀ]-
 ντω[νεί]νῳ Σεβαστῷ Ε[ὐ]σ[εβ]εῖ Εὐ[τ]υχεῖ [[[καὶ Αὐ-
 τοκράτορι Καίσα-
 4 ρι Ποπλί]ῳ [Σεπτιμί]ῳ [Γ]έ[τ]α Σεβασ]]]τῷ-
 [*vacat*--]
 [-- Βαλβουρέων ἡ πόλις καθιέρωσεν τὸ ἀπὸ χρημάτων Πολυδεύκους
 Θόαντος Μηνοφίλου ? κ]-
 8 ατασκευασθὲν ὑδρεῖον σὺν-
 ν τῷ -----]
 ῳ καὶ τῷ ὀπισθοδόμ-
 [ῳ καὶ συντελεσθὲν ὑπὸ τῆς κληρονόμου αὐτοῦ Γῆς τῆς καὶ Παυλείνης,
 12 λογιστεύοντος Ἀνδροβίου τοῦ καὶ Εἰρηναίου Ἀνδροβίου πεντά]-

⁶²⁹ Yazıtın bu kısmı aşağıdaki T1-65b numaralı yazıtın 11. satırına izafeten tamamlanmıştır.

⁶³⁰ LSJ, s. v. τρίπυλον.

κι Τλωέος.

“İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus Eusebes Eutykhes ve İmparator Caesar Publius Septimius Geta Augustus için ... Balbouralıları’nın kenti, Menophilos oğlu Thoas oğlu Polydeukes’in paralarından bir [...]ve *opisthodomos*⁶³¹ (arka oda) ile birlikte inşa edilmiş çeşmeyi adadı ve (bu iş) kendisinin varisi Ge *alias* Paulina tarafından, Androbios V oğlu Tloslu Androbios *alias* Eirenaios’un *logistes*’liği sırasında tamamlandı.”

T1-66. Arneailılar’ın *Logistes*’i Aurelius Pan[phi?]los⁶³² Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Arneai

Edisyon: TAM II, 771; Ertekin 2013, 502, nr. 1.

Yazıtın tarihi: İS. 212 sonrası (Aurelius *gentile nomen*’ini almış olduğu için)

***Logistes*’liği:** İS. 212 sonrası

Αὐρ(ήλιον) Πάν[φι?]λον Ἀπολλω-
 νίου [Πίγ]ρητος Ἀρυ-
 καν[δέα κ]αὶ Μυρέα Λυ-
 4 κιάρχ[ην Ἀρ]νεατῶν
 ἡ βουλ[ή κ]αὶ ὁ δῆμος
 τὸν λογιστήν· τὴν
 δὲ πρόνοιαν τῆς ἀναστ[ά]-
 8 σεως τοῦ ἀνδριάντος
 μετὰ τῶν εἰς τοῦτο οἰ-
 κοθεν ἀναλωμάτων
 εἰσηνένκατο ὁ ἀξιολο-
 12 γώτατος Αὐρήλιος Διο-
 γένης Ἀλεξάνδρου.

“Arneialılar’ın danışma ve halk meclisleri, Pigres torunu, Apollonios oğlu, Arykanda ve Myra vatandaşı, *Lykiarkhes* ve *logistes* Aurelius Pan[phi?]los’u (onurlandırdı). Heykelin dikim işini ise, Aleksandros oğlu son derece övgüye layık Aurelius Diogenes bu bütün masraflarla birlikte kendi cebinden ödeyerek üstlendi.”

⁶³¹ LSJ, s. v. ὀπισθόδομος. Eski Yunanca’da “arka oda” anlamında kullanılır. Yunan tapınaklarında (her tapınakta olmasa da) tapınağın *cella*’sının arkasında ve genellikle hazinenin korunduğu iç mekana verilen isimdir.

⁶³² Pan[phi?]los *cognomen*’i yerine Pan[ka?]los önermesine ilişkin tartışmalar için bkz. Reitzenstein 2011, 229.

T1-67. Balboura’da *Logistes*’lik Yapmış Marcus Aurelius Dionysios II

Buluntu yeri: Balboura

Edisyon: Milner 1991, 54-55, nr. 18; SEG 41, 1360.

Yazıtın tarihi: İS. yak. 220 sonrası

***Logistes*’liği:** İS. yak. 220 sonrası

 [----- ἐπιμε]
 λησάμενον καὶ τῶν
 δημοσίων ἔργων ἐκ τῶν
 4 ἰδίων καθὼς ἑμαρ-
 τυρήθη καὶ ὑπὸ τοῦ
 ἀξιολογωτάτου λογισ-
 τοῦ Μ. Αὐρ. Διονυσίου δίκας,
 8 ὁμοίως πάλιν πρυτα-
 νεύσαντα φιλοτείμως,
 γυμνασιάρχῃσαντα
 δὲ καὶ ὑπὲρ τοῦ υἱοῦ
 12 Αὐρ. Μαρκιανοῦ καὶ τει-
 μηθέντα καὶ αὐτὸν
 τῇ νομίμῳ τειμῇ, εἰκο-
 σαπρωτεύσαντα ἔτε-
 16 σιν ἱκανοῖς ὥς μὴ μεμ-
 φθῆναι ὑπὸ τινος.

“... son derece övgüyedeğer *logistes* Marcus Aurelius Dionysios II tarafından denetlendiği üzere (şahitlik edildiği üzere), kamusal işlerin de *epimeletes*’liğini kendi cebinden üstlenmiş bulunan, aynı şekilde bir kez daha onursever bir şekilde *prytanis*’lik yapmış, ayrıca oğlu Aurelius Marcianus adına da *gymnasiarkhos*’luk yapmış ve bu vesileyle de kendisi geleneksel bir onurla onurlandırılmış, herhangi biri tarafından suçlamaya maruz kalmayacak şekilde yeterince yıl boyunca *eikosaprotos*’luk yapmış olan *anonymus*’u (filanca kişiler onurlandırdı)”.

T1-68. Arykandalılar L[ogistes?] Marcus Aurelius Ursio'yu Onurlandırıyor**Buluntu yeri:** Arykanda**Edisyon:** I. Arykanda, 26; Ertekin 2013, 503, nr. 2.**Yazıtın tarihi:** İS. 3. yy. ortaları**Logistes'liği:** İS. 3. yy. ortaları

τὸν κράτιστον λ[ογιστὴν(?) Μ(ἄρκον)]

Αὐρ(ήλιον) Οὐρσίωνα [— — — ἀπὸ]

πραιτωριανῶν [Ἀρυκανδέων]

4 ἡ πόλις τὸν ἑαυτ[ῆς] πάτρωνα]

καὶ εὐεργέ[την].

“Arykandalılar’ın kenti, imparator muhafızları arasından gelen (*praetorianus*), *kratistos* l[ogistes?]⁶³³ Marcus Aurelius Ursio’yu, kendi *patron*’u⁶³⁴ ve *euergetes*’ini (onurlandırdı).”

T1-69. Logistes Marcus Ulpius Tertullianus Aquila Şahitlik Ediyor**Buluntu yeri:** Balboursa**Edisyon:** IGR III, 474; Ertekin 2013, nr. 5.**Yazıtın tarihi:** İS. 3. yy.**Logistes'liği:** İS. 3. yy.

[εἰ]ση[γη]σαμέ[ν]ου Μάρκου Αὐρηλίου Τρωίλου Μά[σ]-

αντος τοῦ Τρωίλου, Βουβωνέως καὶ Καδυαν-

δέως, [π]ολ[εἰ]τευομένου δὲ καὶ ἐν ταῖς κατὰ Λυ-

4 κίαν πόλεσιν πάσαις, ἐπιψηφισαμένου Αὐρηλίου

Μάσαντος δις, τοῦ Τρωίλου Βουβωνέως γεγονό-

τος ἀρχιφύλακος, ἔδοξεν τῇ κοινῇ τοῦ Λυκίων

ἔθνους ἀρχ[αι]ρεσιακ[ῆ] ἐκλ[η]σίᾳ· ἔπε[ι] Μᾶρκος

8 [Αὐρήλιος Θεοαντιανὸς, υἱὸς Αὐρηλίου Θεοαντ-

[ιανοῦ δις Με]λεάγρου [Κ]άστορος, Βαλβουρε[ὺ]ς καὶ

[Ἀτταλεὺς, ιε]ρεὺς εὐσεβῆ]ς καὶ κόσ[μι]ος καὶ [ῆ]θαι

[σεμνότα]τος, διαπρέπων ἐν τῇ ἐ[π]α[ρ]χίᾳ,

⁶³³ Yazıtta str. 1’de geçen λ[ογιστὴν(?)] kelimesinin sadece ilk harfi olan λ taş üzerindedir ve harf şüpheli okunarak S. Şahin tarafından λ[ογιστὴν(?)] olarak tamamlanmıştır. Konu üzerine daha ayrıntılı bilgi için ve başka bir tamamlama önermesi için bkz. I. Arykanda, s. 34. Ayrıca bkz. Ertekin 2013, 504.

⁶³⁴ *Patron* onursal unvanının Roma İmparatorluk Dönemi’nde kullanımına ilişkin bkz. Eilers 2002.

- 12 [γένους συν]κλητικοῦ καὶ ὑπατικοῦ καὶ Λυ[κ]ιαρχικ-
ο[ῦ] καὶ Πα[μ]φυλιαρχῶν καὶ πρεμποπειλαρί-
ων καὶ ἱππικῶν, ἐ[κ]πάππου Κάστορο[ς] ὑποφυ-
λ[άξ]αντος Λ[υ]κίων, Προπάππου Μελεά[γ]ρου [ύ]-
16 ποφυλά[ξ]αντος καὶ ἀρχιφυλακήσαντος [Λυ]-
κίων καὶ τειμηθέντος ἐπὶ τῇ ἀρχιφυλακίᾳ, πά-
ππου Θεοαντιανοῦ ὑποφυλάξαντος καὶ αὐ-
τοῦ Λυκίων, πατρὸς Θεοαντιανοῦ ἱερασαμένου
20 Λυκίων Θεᾶς Ῥώμης καὶ τειμηθέντος ἱεράτευ-
σεν καὶ αὐτὸς τοῦ κοινοῦ Λυκίων ἔθνους Τιβε-
ρίου Καίσαρος εὐσεβ[ῶ]ς, καὶ φιλοτίμως παντα-
χοῦ τὴν αὐτοῦ π[ρ]οθυμίαν καὶ γνώμην ἐπιδ[εῖ]-
24 κνυται ἐν τοῖς ἀρίστοις οὐ μόνον εἰς τὸ ἔθν[ος]
ἡμῶν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐτέρᾳ πατρίδι αὐτοῦ
τῇ λαμπροτάτῃ Ἀτταλέων πόλει, ὥς μ[ε]-
μαρτυρηῆσθαι αὐτῷ καὶ ὑπὸ τοῦ κρατίστου ὑ-
28 πατικοῦ Μάρκου Οὐλπίου Τερτυλλιανοῦ Ἀκύ-
λα λογιστεύσαντος καὶ τῶν Ἀτταλέων, ἐ-
φ' αἷς ἐξετέλεσεν καὶ παρὰ τοῖς Ἀτταλεῦ-
σιν φιλοτείμως καὶ εὐσεβῶς ἀρχαῖς· διὰ
32 ταῦτα δεδόχθαι Λυκίων τῷ κοινῷ τετειμηῆσ-
θαι τὸν Θεοαντιανὸν εἰκόνι χαλκῇ καὶ εἰκό-
νι γραπτῇ, ἐπιγραφῆναι δὲ τῷ ἀνδριάν-
τι καὶ τῇ εἰκόνι τὰς προγεγραμμένας τειμᾶ[ς]
36 καὶ μαρτυρίας.

“Hem Boubon ve Kadyanda vatandaşı hem de bütün Lykia kentlerinde vatandaşlık hakkı kazanmış, Troilos oğlu, Marcus Aurelius Troilos Masas’ın önermesi üzerine, Masas torunu, Masas oğlu Aurelius’un kararına göre, Boubonlu Troilos’un *arkhiphylaks*’lık yaptığı sırada Lykia Birliği’nin magistrat seçimlerini yapan ortak *ekklesia*’sı (meclis) karar verdi: Mademki Kastor oğlu, Meleagros oğlu, Aurelius Thoantianos torunu, Aurelius Thoantianos oğlu, Balboura ve Attaleia vatandaşı Marcus Aurelius Thoantianos, dindar ve şanlı bir şekilde rahiplik yaptı, son derece saygıdeğer bir kişiliğe sahip ve eyalet içinde önde gelen biri oldu, soyu *ordo synkletikos*, *ordo consularis*, *lykiarkhes*, *pamphyliarkhes*, *primopilarius*’lara ve atlı sınıfından gelenlere dayanan, atası Kastor Lykialılar’ın *hypophylaks*’lığını yapmış, büyük

dedesi Meleagros Lykialılar'ın *hypophylaks*'lık ve *arkhiphylaks*'lığını yapmış ve *arkhiphylaks*'lığından dolayı onurlandırılmış, dedesi Thoantianos Lykialılar'ın *hypophylaks*'lığını yapmış, babası Thoantianos Lykialılar'ın Tanrıça Rome rahipliğini yapmış ve onurlandırılmış ve bizzat kendisi de Lykia Birliği'nin Tiberius Caesar rahipliğini dindar bir şekilde yerine getirdi, istek ve düşüncelerini onursever bir şekilde her yerde gösterdi, sadece bizim halkımız için değil aynı zamanda kendisinin diğer vatanı Attaleia kentinde de kendisini en iyi işlerde, hem son derece seçkin *consul*'lüğe ulaşmış *logistes* Marcus Ulpus Tertullianus Aquila hem de Attaleialılar tarafından şahitlik edilecek şekilde ispatladı, Attaleialılar için de onursever ve dindar bir şekilde memuriyetler üstlendi. Mademki bu şeyleri yaptı, bunlar nedeniyle Lykia Birliği, Thoantianos'u bronzdan bir heykelle ve yazılı bir *ikon*'la onurlandırmaya ve bu anıt ve heykel üzerine (kendisinin) daha önce yazılmış olan onurlarını ve kanıtlanmış olan işlerini yazmaya karar verdi."

T1-70. Perge *gerousia* Üyeleri iki kez *Logistes*'lik Yapmış Gnaeus Pedanius Valerianus'u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Perge

Edisyon: I. Perge I, 181; Ertekin 2013, nr. 6.

Yazıtın tarihi: İS. 3. yy.

***Logistes*'liği:** İS. 3. yy.

οἱ γεραιοὶ

Γν. Πεδάνιον

Οὐαλεριανὸν

4 ἱππικόν,

λογίστην τὸ β'

αὐξήσαντα

τὰ σειτηρέσια

8 αὐτῶν

ς' ζ' η' θ' ι'

ιβ' ιδ' [??]

"*Gerosia* üyeleri, atlı sınıfı mensubu, iki kez *logistes*'lik yapmış, Gnaeus Pedanius Valerianus'u onların (kendilerinin) buğday paralarını arttırdığı için (onurlandırdı). 6, 7, 8, 9, 10, 12, 14, [??]."

T1-71. Sideliler *anonymus* bir *Logistes* ve *Epanorthotes*'i (*Corrector*) Onurlandırıyor**Buluntu yeri:** Side**Edisyon:** I. Side I, 66; Ertekin 2013, nr. 9.**Yazıtın tarihi:** İS. 3. yy.***Logistes*'liği:** İS. 3. yy.

 τὸν κράτιστον λογιστ[ήν]
 2 καὶ ἐπανορθωτὴν
 ἢ λαμπροτάτη καὶ ἔνδοξος
 4 Σιδητῶν πόλις.

“Sideliler’in son derece görkemli ve ünlü kenti, *kratistos logistes* ve *epanorthotes* [*anonymos*]’u (heykelini dikerek onurlandırdı).”

T1-72. Sagalassoslular, *logistes* Marcus Aurelius Meidianus Platonianus Varus’u Onurlandırıyor**Buluntu yeri:** Termessos (Güllük Dağı)**Edisyon:** TAM III, 113; IGR III, 440; Ertekin 2013, 508-509, nr. 7.**Yazıtın tarihi:** İS. 213-227

ἢ λαμπροτάτη
 Σαγαλασσέων πόλις
 ἱερέα θεᾶς Ῥώμης
 4 Σεβαστῆς καὶ Διὸς
 Σολυμέως διὰ βίου
 Μᾶρ(κον) Αὐρ(ήλιον) Μειδια-
 νὸν Πλατωνιανὸν
 8 Οὐᾶρον, τὸν ἴδιον
 αὐτῆς λογιστήν,
 παρὰ τε ἑαυτῇ καὶ ἐν
 τῇ πατρίδι Τερμησσῶ.

“Sagalassoslular’ın pek parlak kenti, Tanrıça Augusta Rome’nin ve Zeus Solymos’un hayat boyu rahibi, Marcus Aurelius Meidianus Platonianus Varus’u, kentin kendi *logistes*’ini hem Sagalassos kentinde hem de vatani Termessos’ta (onurlandırdı).”

T1-73. Titus Caesennius Septimius Gellius Flavonianus Lollius**Buluntu yeri:** Antiokheia Pisidia**Edisyon:** I. Antiokheia, 11; SEG 56, 1692.**Yazıtın tarihi:**

Ἀγαθῇ Τύχῃ
 ἐπὶ ἀγωναθέτου
 Τίτου Καισεννίου
 4 Σεπτιμίου Γελλίου
 Φλαωνιανοῦ Λολλίου
 τοῦ κρατίστου [δ]ιὰ
 αἰῶνος καὶ λογισ-
 8 τοῦ τῆς [π]όλ[ε]ω[ς], ἀρ-
 χιερέως διὰ βίου θε-
 οῦ πατρίου [Μ]ηνὸς
 [Ἰου]λίου Ο[...].Ο[.].Σ[...].

“Uğurlu olsun! Sonsuza kadar *kratistos*, kentin *logistes*’i, vatan Tanrısı Men’in hayat boyu *arkhiereus*’i Titus Caesennius Septimius Gellius Flavonianus Lollius’un *agonothetes*’liği sırasında Iulius [filanca]’yı (onurlandırdı).”

T1-74. M. Ulpius [---]os? Piso’nun *logistes*’liği Sırasında**Buluntu yeri:** Karakent – Pisidia**Edisyon:** Bean 1959, 79-80, nr. 23; SEG 19, 758.**Yazıtın Tarihi:** İS. 161-180

[Αὐτοκράτορι]
 [Καίσαρι Μάρ]-
 [κω Αὐρηλί]-
 4 [ω Αντωνεί]-
 [ν]ω Σεβαστ[ῶ],
 θεοῦ Ἀντω-
 νείνου υἱῶ, θε[ε]-
 8 οῦ Ἀδριανοῦ υ[ί]-
 ωνῶ, θεοῦ

- Τραϊανοῦ Παρθι-
 κοῦ ἐγγόνῳ,
 12 θεοῦ Νέρου[α]
 ἀπογόνῳ, σω-
 τῆρι τῆς οἰκο[υμέ]-
 νης, ἡ βουλὴ καὶ
 16 ὁ δῆμος ὁ Λυσι-
 νέων, δι' ἐπιμε-
 λητοῦ Πάπου Μεν-
 νέου Πάπου, λογι[σ]-
 20 τεύοντος Μ. Οὐλπίου
 . . . . .ου Πείσωνος.

“Lysinialılar”ın danışma ve halk meclisleri, tanrısai Antoninus’un oğlu, tanrısai Hadrianus’un torunu, tanrısai Traianus Particus’un torunu, tanrısai Nerva’nın soyundan olan ve evlerinin kurtarıcısı İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus Augustus’a, Papos oğlu Papos Meneos’un *epimeletes*’liği aracılığıyla, M. Ulpus [----]os? Piso’nun *logistes*’liği sırasında (ithaf ettiler).”

T1-75. *Logistes Tiberius Claudius Teimodoros*⁶³⁵

Buluntu yeri: Termessos – Pisidia

Edisyon: TAM III.1, 130.

Yazıtın Tarihi: Olasılıkla İS. 3. yy.

- ἡ Συνεδρέων πό-
 λης, ἱερέα Διὸς Σο-
 λυμέως διὰ βίου
 4 Τι(βέριον) Κλ(αύδιον) Τειμόδωρον,
 τὸν ἀξιολογώ-
 τατον λογιστήν,
 εὐνοίας ἔνε-
 8 κεν.

⁶³⁵ Ti. Cl. Teimodoros’a ilişkin diğeri yazıtlar için bkz. TAM III.1, 116 ve 129.

“Syedrealılar’ın kenti, hayat boyu Zeus Solymos’un rahibi, son derece övgüye değer *logistes* Tiberius Claudius Teimodoros’u iyi niyetinden dolayı (onurlandırdı).”

T1-76 *Logistes* ve *arkhiereus* T. Iulius Quadratus Leonias

Buluntu yeri: Pappa, Tiberiopolis (Yonuslar) – Pisidia-Phrygia sınırı.

Edisyon: MAMA VIII, 333.

Yazıtın Tarihi:

τὸ κοινὸν Ὅρον-
δέων καὶ ἡ βου-
λῇ καὶ ὁ δῆμ[ος]
4 T. Ἰούλιον Κουα-
δράτον Λεωνίαν
ἄνδρα ἀγαθὸν καὶ
εὖνουν τῇ πόλει, λο-
8 γιστὴν καὶ ἀρχι[ε]-
ρέα καὶ ἱερέα Διο-
νύσου καὶ τὰς λοι-
πὰς πάσας λειτουρ-
12 γίας ἐνδόξως
[σ]υντελέσαντα
[πάσ]ης ἀρετῆς
[ἔνε]κεν τὸν ἴδι-
16 [ον ἐαυ]τῶν εὖερ-
[γέτην].

“Orondalılar’ın birliği, danışma ve halk meclisi, kente iyi ve iyi niyetli bir adam, *logistes* ve *arkhiereus* ve Dionysos’un rahibi, diğer geriye kalan bütün *leitourgia*’ları ünlü bir şekilde yerine getirmiş olan, tüm erdeminden dolayı kendilerinin *euergetes*’i T. Iulius Quadratus Leonias’ı⁶³⁶ (onurlandırdı).”

⁶³⁶ T. Iulius Quadratus Leonias’ın yerel *logistes* olması daha yüksek ihtimaldir. Ancak *arkhiereus* olması sebebiyle *curator rei publicae* olarak da atanmış olabilir.

1.4 Cappadocia Eyaleti *curator rei publicae* Yazıtları

T1-77. Claudius Maisoleinos'un *logistes*'liği Sırasında

Buluntu yeri: Komana (Hierapolis) - Kappadokia

Edisyon: BE 1924, 356; SEG 6, 794; Baz 2007, 52-53, nr. 5.

Yazıtın tarihi: İS. 249-250

Logistes'liği: İS. 249-250

Αὐτο[κ]ρά[τ]ορα Καίσαρα Γάϊον Μέσσιον Κ[ο]υίντον Τραιανὸν
 Δαίκειον Σεβ. τὸν γῆς καὶ θαλάσσης καὶ παντὸς
 ἔθνους ἀνθρώπων δεσπότην τὸν θεοφιλέσ(τα)-
 4 τον, καὶ Ἑρεννίαν <Ε>τρουσκίλλαν Σεβαστήν,
                   vacat   ἔτους α'   *vacat*
 Ἱεροπολειτῶν ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος ἐπὶ λο<γ>[ισ]-
 τοῦ Κλ(αυδίου) Μαισωλείνου, ἐπὶ πρυτάνεων τῶν περὶ Ἀ-
 8 κείλ(ιον) Διόδωρον καὶ Αὐρ. Μηνόφιλον καὶ Φλ(άβιον) Μιθρατώ-
 χμην, ἐπιμεληθέντων Αὐρ. Ἀσκληπιάδου Ἀντιγό-
 νου καὶ Αὐρ. Μιλτιάδου Κυρινίου.

“Imperator Caesar Gaius Messius Q[u]intus Traianus Decius Aug(ustus), denizin ve karanın ve bütün insanlığın son derece tanrısever efendisini ve Herennia (E)truscilla Augusta’yı (yönetim yılının) birinci yılında, Hierapolisliler’in danışma ve halk meclisi, Claudius Maisoleinos’un *logistes*’liği, Aquil(ius) Diodoros ve Aur. Menophilos ve Fl(avius) Mithratokhmes’in birlikte *prytan*’lıkları sırasında (onurlandırdı). (Heykelin dikim işiyle) Aur. Asklepiades Antigonos ve Aur. Miltiades Quirinius ilgilendi.”

1.5. Cilicia Eyaleti *curator rei publicae* Yazıtları

T1-78. Papias Capitolina'nın *logistes*'liği Sırasında

Buluntu yeri: Olba – Kilikia

Edisyon: Hicks 1891, 263, nr. 46-48; IGR III, 849, a-c.

Yazıtın Tarihi:

- A. ἐπὶ Πετρωνίου Φαυ[στ]είνου τοῦ λαμπροτάτου ὑπατικοῦ καὶ κτίστου.
 B. λο<γ>ιστεύοντος | Παπία Καπετωλεί|νου τοῦ κρατίστου.
 C. ἐργεπόπτου Ἀν|τωνείνου Σεκούν|δου τοῦ κρατίσ|του.

A: “Son derece seçkin ve *ktistes* Petronius Faustinus’un (görevi) sırasında.”

B: “*Kratistos* Papias Capitolina’nın *logistes*’liği sırasında.”

C: “*Kratistos* Antoninus Secundus’un *ergepoptos*’luğu sırasında.”

T1-79. Olba’dan Bir Yazıt

Buluntu yeri: Olba – Kilikia

Edisyon: Le Bas – Waddigton, 1499; SEG 6, 786;

Yazıtın Tarihi:

- Μουσῆος ἐμ πᾶσι προλη[μφθεις]
 ὑπὸ Τρύφωνος τοῦ ἀδελφοῦ, πισ-
 τεύσας αὐτῷ τὴν πρᾶσιν τῶν γεωρ-
 4 γίων πάντων εἰκοσαετίας,
 μηδὲ ποτε λογιστεύσας αὐτὸν καὶ ἁ-
 [φ]ερηθεὶς {ἁφαιρηθεὶς} ὑπὸ αὐτοῦ κατὰ πάντα κα-
 [ι] μὴ δυνάμενος ἄγιν πρὸς αὐτὸν
 8 τὸ πρᾶγμα, λειπόμενος καὶ τῇ ἐφημ[έ]-
 [ρ]φ τροφῇ καὶ παρὰ βία ταχύτερον τελεί-
 ων τὸν βίον, ἐπικαλοῦμαι κατὰ Τρύφω-
 νος τοῦ ἀδελφοῦ μου καὶ τῶν τέκνων
 12 αὐτοῦ τοὺς ἐνουρανίους θεοὺς καὶ
 τοὺς καταχθονίους, καὶ πᾶσαν ἁ-
 ρὰν καὶ λύσσαν χολωθῆναι αὐτοῖς
 ἐν ὅλῳ τῷ βίῳ αὐτῶν· καὶ τὰ ἱερὰ μὴ
 16 ἐξὸν αὐτῷ ποιῆσαι κατὰ μηδένα
 τρόπον, μηδὲ ὁστοῦν μου σαλεῦσαι

- ἐκ τοῦ μνημαδίου ἰς τὸν αἰῶνα ἢ Τρύ-
 φωνα ἢ ἄλλον τινά μηδὲ ἐξαφανίσαι
 20 τι τῶν ἐν τῷ μνημείῳ, μηδὲ τὸ παρακεί-
 μενόν μοι ἐμβολάδιν ὀρύξαι τινά, μέ-
 νειν δὲ ἐμοὶ ἀκέρειον ἐφ' ὅλου τὸ ἔσωθεν
 τῶν συνκειμένων λίθων, ἐκτὸς εἰ μὴ
 24 ἔαν Μάγνα μόνη θελήσῃ ἢ σύ[ν]σκη[ν]ός
 μου. ἦν καὶ ἔαν τις ἀδικήσῃ ἢ ἐμέ τις
 βλάβῃ ἀδίκως κεχ[ο]λωμένοι αὐτο-
 [ῖς] γένοιτο οἱ [α]ὐτ[ο]ὶ θεοί.

T2 – *Curator rei publicae*'ye İlişkin Edebi Metinler

1. *Curator rei publicae*'nin İlk Ortaya Çıkış Tarihi ve Görevlerine İlişkin Ulpianus'un *Digesta*'daki Aktarımları

T2-1: *Dig. 43. 24. 3. 4 (Curator rei publicae*'nin Nerva Dönemi'ne Tarihlenmesi?)

Plane si praeses vel curator rei publicae permiserit in publico facere, Nerva scribit exceptionem locum non habere, quia etsi ei locorum, inquit, publicorum procuratio data est, concessio tamen data non est. hoc ita verum est, si non lex municipalis curator rei publicae amplius concedat. sed et si a principe vel ab eo, cui princeps hoc ius concedendi dederit idem erit probandum.

“Eğer *praeses* ya da *curator rei publicae* bir yeri devlet malı yapmaya izin verecek olursa, Nerva, kendisine umuma açık yerlerin idaresi verilmiş olsa bile, bu yerlerin kendisine verilmesi söz konusu olmadığından bir *locus*'a sahip olmama koşulunu uygular. *Lex municipalis curator rei publicae*'ye daha geniş bir yetki tanımadıkça bunun böyle olması uygundur. Fakat (*lex municipalis* daha geniş yetki tanırsa) aynı konunun bir *princeps* ya da *princeps*'in kendisine yetki verdiği kişi tarafından onaylanması gerekecektir.”

T2-2: *Dig. 50. 8. 11. 2 (Curator rei publicae, satılan kamu arazilerini tekrar devlete alma yetkisine sahiptir)*

Item rescripserunt agros rei publicae retrahere curatorem civitatis debere, licet a bona fide emptoribus possideantur, cum possint ad auctores suos recurrere.

“*Curator civitatis*'in keza devlet arazilerini geri alması gerektiğine de karar verdiler (cevap olarak yazdılar). Her ne kadar bu araziler satın alanlarca güvenle sahiplenilse de, bunların kendi ilk sahibine (devlete) geri dönmesi mümkün olabilir.”

T2-3: *Dig. 50. 8. 5 pr. (Devlete ait bir araziye kiraya verme ve kiracıdan sağlanacak devlet gelirlerinin varisten tahsil edilmesini sağlama)*

Praedium publicum in quinque annos idonea cautione non exacta curator rei publicae locavit. ceteris annis colonus si reliqua traxerit et de fructibus praedii mercedesque servari non potuerint, successor qui locavit tenebitur. idem in vectigalibus non ita pridem constitutum est, scilicet ut sui temporis singuli periculum praestarent.

“Devlete ait bir araziyi *curator rei publicae* mecburi olmamakla beraber uygun bir teminatla beş yıl süreyle kiraya verdi. (Bu durumda) bir yerleşmeci (ödemesi gereken miktardan) kalan meblağı diğer yıllara uzatacak olursa kira bedelinin arazinin ürünlerinden sağlanması mümkün olmayacaktır. Meseleden kiracı konumundaki varis sorumlu olacaktır. Kendi dönemindeki münferit örnekler (bu konudaki) tehlikeyi öyle net bir şekilde ortaya koydu ki aynı konu kısa bir zaman evvel *vectigal*’ler için de düzenlendi.”

T2-4: Dig. 50. 8. 2. 4 (Hububat temini için kente verilen paranın tekrar yerine konulmasını sağlama)

Ad frumenti comparationem pecuniam datam restitui civitati, non compensari in erogata debet. sin autem frumentaria pecunia in alios usus, quam quibus destinata est, conversa fuerit, veluti in opus balneorum publicorum, licet ex bona fide datum probatur, compensari quidem frumentariae pecuniae non oportet, solvi autem a curatore rei publicae iubetur.

“Hububat temini için kente verilen paranın tekrar yerine konulması, (başka şeylere) sarfedilmemesi gerekir. Eğer hububat parası kararlaştırıldığı oranda başka kullanımlara (harcanacaksa), örneğin devlet hamamları işine, (bu iş için) makul bir para aktarımı onaylandığı halde, gerçekten hububat parasının aleyhine olacak şekilde para aktarımı yapılmamalıdır. Bu meselenin ise *curator rei publicae* tarafından çözülmesi emredilir.”

T2-5: Dig. 50. 8. 2. 6 (Sözleşme yapıldığı halde ödenmeyen hububat parasını dominus’tan tahsil etme)

Grani aestimationem per iniuriam post emptionem ablati, quae rationibus publicis refertur, curator rei publicae domino restitui iubeat.

“*Curator rei publicae*, satış sözleşmesinin ardından yasaya aykırı bir şekilde vazgeçilen ve ödemesi devlet hesabına yapılacak olan hububata biçilen değerin *dominus* tarafından verilmesini emretsin.”

2. Plinius’un Mektupları

T2-6: Plinius, epist. X, 17a C. PLINIUS TRAIANO IMPERATORI

1 *Sicut saluberrimam navigationem, domine, usque Ephesum expertus ita inde, postquam vehiculis iter facere coepi, gravissimis aestibus atque etiam febriculis vexatus Pergami*

substiti. 2 Rursus, cum transissem in orarias nauculas, contrariis ventis retentus aliquanto tardius quam speraveram, id est XV Kal. Octobres, Bithyniam intravi. Non possum tamen de mora queri, cum mihi contigerit, quod erat auspicatissimum, natalem tuum in provincia celebrare. 3 Nunc rei publicae Prusensium impendia, reditus, debitores excutio; quod ex ipso tractatu magis ac magis necessarium intellego. Multae enim pecuniae variis ex causis a privatis detinentur; praeterea quaedam minime legitimis sumptibus erogantur. 4 Haec tibi, domine, in ipso ingressu meo scripsi.

“Ey efendim, Ephesos’a kadar elverişli bir deniz yolculuğu geçirdiğim gibi, oradan at arabalarıyla yolculuk yapmaya başladıktan sonra, son derece bunaltıcı sıcaklık ve bir de ateş rahatsızlığımdan Pergamon’da kaldım. Tekrar kıyı gemileriyle karşıya geçtiğim zaman, ters esen rüzgarlar tarafından alıkonuldum, beklediğimden daha geç bir zamanda, Ekim ayının 15. gününde Bithynia’ya vardım. Ancak bununla birlikte bu gecikmeden yakınmıyorum, zira son derece hayırlı bir şey olan senin doğum gününü eyalette kutlamak bana nasip oldu. Şimdi Prusalılar’ın kentinin harcamalarını, gelirlerini, borçlarını denetliyorum; bunu bizzat ele almamın daha da fazla gerekli olduğunu anlıyorum. Çünkü çok fazla para özel kişiler tarafından çeşitli sebeplerle alıkonulmuş; üstelik yasal masraflara çok az ödeme yapılıyor. Ey efendim, bunu sana bizzat benim (eyalette) girişimde yazmış bulunmaktayım.”

T2-7: Plinius, epist. X, 18 TRAIANUS PLINIO

1 Cuperem sine querela corpusculi tui et tuorum pervenire in Bithyniam potuisses, ac simile tibi iter ab Epheso ei navigationi fuisset, quam expertus usque illo eras. 2 Quo autem die pervenisses in Bithyniam, cognovi, Secunde carissime, litteris tuis. Provinciales, credo, prospectum sibi a me intellegent. Nam et tu dabis operam, ut manifestum sit illis electum te esse, qui ad eosdem mei loco mittereris. 3 Rationes autem in primis tibi rerum publicarum excutiendae sunt; nam et esse eas vexatas satis constat. Menses vix etiam iis operibus, quae aut Romae aut in proximo fiunt, sufficientes habeo; sed in omni provincia inveniuntur, quibus credi possit, et ideo non deerunt tibi, modo velis diligenter excutere.

“Senin ve senin heyetindekilerin şikayet etmeden (etmeksizin) Bithynia’ya varabilmiş olmanızı (isterdim) ve hatta senin Ephesos’tan başlayıp yaptığın yolcuğunun, oraya (Ephesos’a) kadar yapmış olduğun deniz yolculuğun gibi olmasını isterdim. Çok değerli Secundus, Bithynia’ya hangi gün varmış olduğunu mektuplarından öğrenmiş bulunuyorum. Eyaletlilerin, gözlerimin (onların) üzerinde olduğunu anlayacaklarına inanıyorum. Çünkü sen de, senin onlar için seçilmiş olduğun ve onların yanına benim yerime gönderildiğin belli olsun diye çaba göstereceksin. Şimdi öncelikle/özellikle kamu işlerinin hesaplarını denetlemen

gereklidir; zira onların bozulmuş olduğu yeterince bilinmektedir. Bu işler için dahi ne Roma’da ne de yakın yerlerde kâfi derecede müfettişe sahip değilim, fakat (onlar) her eyalette vardır, onlara güven duyulabilir ve bu yüzden sen onlardan yoksun değilsin, sadece itinalı bir şekilde araştırma yapmayı istemelisin.”

T2-8: Plinius, epist. X, 32 TRAIANUS PLINIO

1 *Meminerimus idcirco te in istam provinciam missum, quoniam multa in ea emendanda apparuerint.*

“Senin o eyalette, orada düzeltilmesi gereken pek çok şey ortaya çıktığı için gönderildiğini (gönderilmiş olduğunu) unutmamalıyız/unutmayalım.”

T2-9: Plinius, epist. X, 77 C. PLINIUS TRAIANO IMPERATORI

1 *Providentissime, domine, fecisti, quod praecepisti Calpurnio Macro clarissimo viro, ut legionarium centurionem Byzantium mitteret. 2 Dispice an etiam Iuliopolitanis simili ratione consulendum putes, quorum civitas, cum sit perexigua, onera maxima sustinet tantoque graviores iniurias quanto est infirmior patitur. 3 Quidquid autem Iuliopolitanis praestiteris, id etiam toti provinciae proderit. Sunt enim in capite Bithyniae, plurimisque per eam commeantibus transitum praebent.*

“Efendim, son derece seçkin bir kişi Calpurnius Macer’e, Byzantium’a lejyon *centurio*’su göndermesini emrederek son derece sağduyulu davrandın. Acaba Iuliopolisliler için de benzer bir ayrıcalığı bahşetmeyi hesaba katıp katmayacağını bir düşün! Zira onların kenti çok küçük olduğu halde son derece fazla yükümlülüklerle katlanıyor ve ne kadar ağır zararlara maruz kalıyorsa o oranda da güçsüz oluyor. Ama Iuliopolisliler’e her ne sağlayacaksan bütün eyalette de faydalı olacaktır. Zira Iuliopolisliler Bithynia’nın girişindedirler ve kent üzerinden yolculuk eden pek çok kişiye geçiş yolu sağlarlar.”

T2-10: Plinius, epist. X, 78 TRAIANUS PLINIO

1 *Ea condicio est civitatis Byzantiorum confluyente undique in eam commeantium turba, ut secundum consuetudinem praecedentium temporum honoribus eius praesidio centurionis legionarii consulendum habuerimus. <Si> 2 Iuliopolitanis succurrendum eodem modo putaverimus, onerabimus nos exemplo; plures enim eo quanto infirmiores erunt idem petent. Fiduciam <eam> diligentiae <tuae> habeo, ut credam te omni ratione id acturum, ne sint obnoxii iniuriis. 3 Si qui autem se contra disciplinam meam gesserint, statim coerceantur;*

aut, si plus admiserint quam ut in re praesenti satis puniantur, si milites erunt, legatis eorum quod deprehenderis notum facies aut, si in urbem versus venturi erunt, mihi scribes.

“Byzantiumlular’ın kentinin durumu dört bir taraftan buraya akın eden kalabalık yüzünden öyle bir halde ki, bunun sonucunda önceki dönemlerin geleneğine uygun olarak o lejyon *centurio*’sunun koruma amaçlı (savunmaya yardımcı olması için) onurlarını sürdürmeye devam ettik. Eğer Iuliopolisliler’e aynı şekilde yardıma koşmayı düşünecek olursak, bu örnekle kendimizi sıkıntıya sokmuş olacağız. Zira aynı şeyi talep eden birçok kent o kalabalıkla daha güçsüz hale gelecektir. Senin bu işte göstereceğin özene öyle güveniyorum ki, zarara maruz kalmasınlar diye tüm dikkatinle bu işe sarılacağına inanıyorum. Eğer birileri benim düzenime karşı davranacak olursa, hemen düzene sokulsunlar ya da şu anki mevcut durumdan daha fazla suç işlerlerse (kendilerine) yeterli bir ceza verilsin. Bu kişilerin asker olması durumunda fark ettiğin şeyi komutanlarına bildir ya da kent Roma’ya gelecek olurlarsa bana yaz.”

T3 – Küçük Asya Kentleri’nde Yerel *Logistes*’lere İlişkin Epigrafik Belgeler

T3.1 Asia Eyaleti Yazıtları

T3-1. Herakleios’un *Logistes*’liği Sırasında

Buluntu yeri: Apateira

Edisyon: IGRR IV, 1660.

Yazıtın Tarihi: Traianus Dönemi (İS. 96-117)

Ὑπὲρ τῆς τοῦ Αὐτοκρά-
τορος Τραιανοῦ Καίσαρος
Σεβαστοῦ τύχης Εὐτυ-
4 χος Πόλεμος δηνάρια ε----- ευ----- -
Ἡρακ-----
εο---σ ομ-----
ον, λογιστεύοντος
8 Ἡρακλείου.

“İmparator Traianus Caesar Augustus’un talihi için, Eutykhes Polemos [şu kadar] *denarii*, ..., Herakleios’un *logistes*’liği sırasında (verdi?).”

T3-2. Sosandra’dan *Logistes* Menekrates

Buluntu yeri: Sosandra (Gölmarmara, Manisa)

Edisyon: TAM V, I, 650; IGR IV, 1359; Aytaçlar 2006, 195, nr. 222; Tod 1957, 139; Nutton 1976, 93–96; Roberts 1977, nr. 455; Benedum 1978, 115–121.

Tarih: İS. 1. – 3. yy.

Μενεκράτ[ην]
Πολυ[εῖδ]ου, μ[έγαν]
ἰατρ[όν κ]αὶ φιλ[όσο]-
4 φον, [ἥρω]α, λογ[ιστήν(?)],
στρατηγόν, γ[υμνα]-
σίαρχον, πρυτ[ανιν],
[ἀ]γωνοθέτ[ην],
8 [ἡ πατρ]ῖς ἐτείμ[ησεν].

“Kent, Polyeydos oğlu, büyük hekim ve filozof, *logistes*, *strategos*, *gymnasiarkhos*, *prytanis* ve *agonothetes* Menekrates’i onurlandırdı.”

T3-3. Caesareia Kentinin *Epistates* ve *Logistes*'i Iunius Cornelius Lysias *Odeion* İnşa Ettiriyor

Buluntu yeri: Akçapınar

Yayın: I. Hadrianoi und Hadrianeia, 46.

Tarih: İS. 2. yy.

ἀγαθῇ τύχῃ·

ὑπὸ Ἰουνίου Κορνηλίου Λυσίου ἐπιστάτου καὶ λογιστοῦ Κεσαρέων πόλεως καὶ
ἱερέω[ς]

διὰ βίου πατρίων θεῶν, δεκαπρώτου καὶ τιμητοῦ κατεσκευάσθη τὸ ὠδεῖον
καὶ τὰ ἐ[ν α]υτῷ ἀγάλματα καθειδρύθη.

“Caesareia kentinin *epistates* ve *logistes*’i, kent tanrılarının hayat boyu rahibi, *dekaprotos* ve *timetes* (*ensor*) Iunius Cornelius Lysias tarafından bu *odeion* inşa ettirildi ve onun (*odeion*’un) içinde heykeller dikildi.”

T3-4. Danışma, Halk ve Yaşlılar Meclisi *Logistes* [----]nagoreas’ı Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Apollonia – Phrygia

Edisyon: MAMA IV, 152.

Tarih: İS. yak. 150-175?

[ἡ βουλὴ καὶ ὁ δῆμος]

καὶ ἡ γερ[ουσία]

ἐτείμησ[αν Κλει(?)]-

4 ναγορέω[ν Ἀριστο(?)]-

δήμου ἀ[γορανομή]-

σαντα πολυτ[ελῶς]

καὶ παραφυλάξ[αντα]

8 σπουδαίως κ[αὶ στρα]-

τηγήσαντα δη[μωφε]-

λῶς καὶ λογιστ[εύσαν]-

τα συμφερόντω[ς καὶ]

12 γυμνασιαρχήσα[ντα]

τῶν γερόντων φιλο]-

τείμως, πάσης [ἀρε]-

τῆς ἕνεκεν

16 καὶ ἀγωνοθετή-

σαντα τῶν μεγά-
λων πενταετ[η]-
ρικῶν ἱερῶ[ν Καί]-
20 [σαρήων ἀγώνων].

“Danışma, halk ve yaşlılar meclisi, görkemli bir şekilde *agoranomos*’luk, ciddi bir şekilde *paraphylaks*’lık, halksever bir şekilde *strategos*’luk, faydalı bir şekilde *logistes*’lik ve yaşlılar arasından ün sever bir şekilde *gymnasiarkhos*’luk yapmış olan, tüm erdemi sebebiyle ve dört yılda bir düzenlenen kutsal Büyük Caesareia Bayramı’nın *agonothetes*’liğini üstlenmiş [-----]demos oğlu [-----]nagoreas’ı (heykelini dikerek) onurlandırdılar.”

T3-5. Hayatboyu *Logistes*’lik Yapmış N. N. Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: SEG 60, 1161.

Tarih: İS. yak. 200

χων καὶ γραμματέως τοῦ
δήμου καὶ ἱερειῶν τῆς κυ-
ρίας ἡμῶν Ἀρτέμιδος, ἀπο-
4 δεδειγμένον πρῶτον στρα-
τηγόν, *vacat* τὸν ἐαυτῆς πανηγυ-
ρίαρχον καὶ λογιστὴν διὰ βίου,
διὰ τὴν εἰς τὴν κατοικίαν εὖ-
8 νοιαν τε καὶ σπουδὴν, ἀποτα-
ξάσης τῆς κατοικίας εἰς τὸ
ἀνάλωμα τῆς τειμῆς τοῦ ἀν-
δριάντος ἄρχοντας *vacat* M. *vacat* Αὐρ. *vacat*
12 Μηνόφιλον *vacat* δις *vacat* τοῦ Τρύφω-
νος ἐπὶ κλὴν Σχοινᾶν, ἔκγο-
νον *vacat* M. *vacat* Αὐρ. *vacat* Ἀντιόχου νεοποι-
οῦ *vacat* καὶ M. *vacat* Αὐρ. *vacat* Ἀλέξανδρον δις
16 τοῦ Ἀλεξάνδρου, οἵτινες καὶ
προσανέδωκαν τῇ κατοικίᾳ
* φ [[α' ?]], ἐπιμηλησαμένου τῆς

ἀναστάσεως τῆς τειμῆς *vacat* M.(?) *vacat*

20 [Aὐρ. -----]

“... halk meclisinin *grammateus*’i ve efendimiz Artemis’in rahibi olmuş, ilk *strategos* olarak aday gösterilmiş, onun (Artemis’in) *panegyriarkhos*’u, hayat boyu *logistes*’lik yapmış, *katoikia* yerleşimine karşı iyi niyet ve gayretini göstermiş (falanca kişiyi onurlandırdı). Onur heykelinin masrafı için *katoikia* yerleşiminin para tahsis etmesi dolayısıyla/vasıtasıyla, Tryphon torunu, Menophilos oğlu *arkhon* Marcus Aurelius Menophilos nam-ı diğer Skhoinas, (ki bu kişi) *neopoios* Marcus Aurelius Antiokhos’un soyundandır, ve Aleksandros torunu, Aleksandros oğlu *arkhon* Marcus Aurelius Aleksandros, (ki onlar) *katoikia* yerleşimine [[-]] 500 (belki 1500 ?) *denarii* ekstra bir para daha vermişlerdi. Onur heykelinin dikimi ile M(arcus) [-----] ilgilendi.”

T3-6. Tralleis Meclisi, *Logistes* Tiberius Claudius Glyptos’u Onurlandırıyor

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: I. Tralleis – Nysa, 74. CIG 2926; Le Bas – Waddington, 604; IGR IV, 1341.

Tarih: İS. 3. yy. ya da 211-217

Τι(βέριον) Κλ(αύδιον) Γλύπτον

Ἀνδρονίκου υἱὸν,

τὸν ἀγορανόμον,

4 τὸν ὑπέρτατον

λογιστὴν καὶ

σωτῆρα καὶ

κτίστην τῆς

8 πατρίδος,

τῆς λαμπροτάτης

πόλεως, τῆς νε-

ωκόρου τῶν Σεβαστῶν,

12 ἱερᾶς τοῦ Διὸς, κα-

τὰ τὰ δόγματα τῆς

Συνκλήτου, Τραλ-

λιανῶν

16 οἱ μύσται

τὸν εὐε? [- - -]

“Andronikos oğlu, *agoranomos*, en üstün *logistes*, Augustus’ların *neokor*’u (ve) Zeus’un kutsalı, son derece parlak bir kent olan vatanının kurtarıcı (*soter*) ve kurucusu (*ktistes*), Tiberius Claudius Glyptos’u, Tralleisliler’in senatosunun (meclisinin) aldığı kararlar uyarınca *mystes*’ler [-----] (onurlandırdı).”

T3-7. Glykon ve N. N., Apateirahlar’ın *Logistes*’liğini Yapıyorlar

Buluntu yeri: Apateira – Ionia (Tire, İzmir)

Edisyon: IGR IV, 1662; I. Ephesos VII.1, 3249; Fagan 2002, 333-334, nr. 300.

Yazıtın Tarihi: Caesar *era*’sı 259 yılı = İS. 211/212

Αὐτοκράτορι Καί-
 [σ]αρσι Μ. Αὐρ. Ἀντῶ-
 [ν]εῖ[ν]φ [[καὶ Λ. Σεπτ. Γέτα]]
 4 ἔτους συνθ’ Γλύκων
 [καὶ ---]κος οἱ Παμφί-
 [λου ?] [[ ]]
 [λ]ογιστεύσαντες
 8 [τῆς] Ἀπατειρηγῶν κα-
 [τοικ]ίας ἐν τῷ συνδ’
 [ἔτει] ἐπὶ μίᾳ φιλοτειμί
 α [καὶ] δόντες τὸν λό-
 γ[ον, κ]ατὰ τὴν προτροπὴν
 12 το[ῦ] ἀξιολογωτάτου Τ.
 Φλ. Λευκίου Ἰέρακος
 ἔδωκαν παρ’ ἐαυτῶν
 ἔξωθεν εἰς τὴν ἐπισ-
 16 κευὴν τοῦ μεγάλου βα-
 λανίου ἀργυρίου δηνάρια συν’.

“İmparator Caesar Marcus Aurelius Antoninus’a, - - - , 259. yılda, Glykon ve [----]cus Pamph[ylialı?], 254. yılda Teiralılar’ın *katoikia*’sının *logistes*’liğini yaptıkları sırada, (bir) onurseverlik (*philotimia*) için, son derece övgüye değer Titus Flavius Lucius Hieraks’ın teşvik etmesi üzerine söz vererek, büyük hamamın tamiri için 250 *denarii* kendi ceplerinden bağışladılar.”

T3-8. Aurelius Larisaios *Logisteia arkhe*'si için Para Veriyor**Buluntu yeri:** Apateira – Ionia (Tire, İzmir)**Edisyon:** IGR IV, 1665; I. Ephesos VII.1, 3247.**Tarih:** İS. 212 sonrası

Ἀγαθῇ τύχῃ
 ἐπὶ πρυτάνεως Ἀποληΐας Φαυστεΐνῃ[ς],
 τοῦ ἐξῆς ἔτους, μη(νὸς) Νε(οκαισαρεῶνος)
 4 δ' ἰσταμένου Αὐρ. Λαρεῖσαῖος Πλου-
 τίωνος Ἐφέσιος, ἀγορανομήσας τάχιον,
 νῦν διὰ συλλόγου προτρεψαμένου αὐ-
 τὸν Μ. Αὐρ. Ἀρτεμιδώρου δ' Θυαιρίου,
 8 φιλοσεβ(άστου), βουλάρχου, ὕμνωδοῦ τῆς
 ἀγιωτάτης Ἀρτέμιδος, τοῦ προεστῶ-
 τος τῆς κατοικίας, ἔδωκεν ὑπὲρ [κτὴ ?]-
 [σε ?]ως [ἀρ]χῆς λογισ[τείας].

“Uğurlu olsun! Apoleia Faustina’nın *prytan*’lığı sırasında, gelecek yılın, Neokaiserea ayının 4. gününde; Augustus sever, *boularkhos*, çok kutsal Artemis’in *hymnodos*’u, *katoikia* yerleşiminin önde geleni Thyairalı⁶³⁷ Marcus Aurelius Artemidoros 4’ün şimdi onu bir toplantı vasıtasıyla teşvik etmesi üzerine, Plution oğlu, Ephesoslu, eskiden *agoranomos*’luk yapmış olan Aurelius Larisaios *logisteia arkhe*’si için (*arkhe*’sinin kuruluşu ?) için para bağışlamış bulunuyor.”

T3-9. Aurelius Hermolaos *Logisteia arkhe*'si için Para Veriyor**Buluntu yeri:** Apateira – Ionia (Tire, İzmir)**Edisyon:** IGR IV, 1664; I. Ephesos VII.1, 3246.**Tarih:** İS. 212 sonrası

Ἀγαθῇ τύχῃ
 ἐπὶ πρυτάνεως Λ. Σεπτ. Αὐρ.
 Ἀχιλλεΐδῃ⁶³⁸, Νε(οκαισαρεῶνος) μη(νὸς) ε', Αὐρ. Ἑρμόλαος
 4 Προυστίκου ἔδωκεν ὑπὲρ ἀρχῆς

⁶³⁷ Thyaira, bugün İzmir ilçesi Tire’dir. Krş. I. Ephesos VII.1, 3292. Ayrıca bkz. Meriç – Merkelbach – Şahin 1979, 191-192.

⁶³⁸ I. Ephesos III, 845, str. 9-10: Λ. Σεπτ. Αὐρ. [[Ἀχιλλεΐ]δου.

λογιστείας, καθὼς ἔδοξε τοῖς
κωμήταις, δηνάρια διακόσια πεντή-
κοντα, προχωρήσαντα εἰς τὴν

8 τῶν Τειρηγῶν συντέλειαν.

“Uğurlu olsun, Akhilleides oğlu Lucius Septimus Aurelius’un *prytan*’lığı sırasında, Neokaisarea ayının 5. gününde, Rusticus oğlu Aurelius Hermolaos *logisteia arkhe*’si için, *cometes*’in kararı uyarınca, Teiralılar’ın kamusal yükümlülükleri için 250 *denarii* verdi.”

T3-10. *Logisteia*’nın Satın Alınması için Para Veriliyor

Buluntu yeri: Apateira – Ionia (Tire, İzmir)

Edisyon: I. Ephesos VII.1, 3249a.

Tarih: Muhtemelen İS. 212 ve sonrası

[- - - - - τοῦ]ς ὀκτὼ κείονας σ[ὺν
[- - - - - λ]ογιστεύσας ἔτει οἷ [
[- - - - -]νος *vacat* παιπηνὸς ἔδωκεν ὑπὲρ λο[γιστείας
4 κατὰ τὸ] ψήφισμα

3.2 Lycia-Pamphylia Yerel *Logistes*’leri

T3-11. Marcus Aurelius Ceionius Vibianus Polemon Onurlandırılıyor

Buluntu yeri: Selge

Edisyon: I. Selge, 26; Ertekin 2013, nr. 8.

Tarih: İS. 212 sonrası

- - - - -
ἐτε[ίμησε]ν
Μᾶρκον Αὐρ[ήλι]-
ον Κηϊόνιο[ν]
4 Οὐειβιανὸν Πο[λέ]-
μωνα
τὸν ἴδιον
λογιστήν.

“[...] kendi *logistes*’i Marcus Aurelius Ceionius Vibianus Polemon’u onurlandırdı”.

3.3 Gerousia ve Boule'ye Atanan Logistes'ler

T3-12. Hadrianus Tarafından Ephesos Gerousia'sına Logistes Olarak Atanan M. Ulpius Aristokrates

Buluntu yeri: Ephesos

Edisyon: I. Ephesos III, 618; CIG 2987b; Oliver 1941, 91-92, nr. 9.

Yazıtın Tarihi: Antoninus Pius

Logistes'liği: Hadrianus Dönemi

- [Μ(ἄρκον) Οὐλπιον]
 Ἱεροκλέους
 Ἀριστοκράτην
 4 Κεραμικήτην, ἀρχιερέα Ἀσ[ί]ας
 ναῶν τῶν ἐν Ἐφέσῳ καὶ [ἀγω]νοθέτην
 τῶν μεγάλων [Ἀδρια]νείων
 τῆς δευτέρας πε[νταε]τηρίδος,
 8 δόντα τὰς ὑπὲρ τῆς ἀρ[χιερ<ω>σύνης
 μυριάδας [εἰς]
 τὴν κατασκευὴν τ[ ]
 [κ]αὶ ἄλλας μυριάδας [εἰς τὸ]
 12 [.]εριον, δοθέντα [δὲ καὶ λογιστῇ]ν
 ὑπὸ θεοῦ Ἀδριανοῦ [τῇ φιλ]οσεβάστῳ
 γερουσίᾳ, φ[ ]
 θέντα δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ μεγ[ίστου]
 16 Αὐτοκράτορος Καίσαρος [Τίτου]
 Αἰλίου Ἀδριανοῦ Ἀντωνεῖ[νου]
 Σεβαστοῦ Εὐσ[εβ]οῦς ε[ ]
 ος ἅμα καὶ δεκάκις δ[ιανομὴν δόντα τῇ]⁶³⁹

⁶³⁹ Söz konusu yazıtın 19.-20. satırlarında tamamlama hataları bulunmaktadır. Oliver'ın (1941, 91, nr. 9) yazıtın 19.-21 satırları için önerdiği tamamlamaları sorunlu görünmektedir. Oliver 1941, 91, nr. 9'da, str. 19-20: ος ἅμα καὶ δεκάκις δ[οθέντα τῇ] | γερουσία λογιστ[ῇ]ν -----] olarak geçmektedir. Ancak bu tamamlama önerisi pek mümkün değildir. Zira ος ifadesinin aksent olmadan kullanılması doğrudur, sanki bir önceki satırda yarım kalan bir kelimenin son heceleri gibi anlaşılabilir. Ancak “gerousia’ya on kez verilen” (δεκάκις δ[οθέντα τῇ] | γερουσία) ifadesi buraya pek uygun değildir. Diğer bir taraftan söz konusu 19.-20. satırlar, I. Ephesos III, 618'de ise ὁς ἅμα καὶ δεκάκις δ[ιανομὴν ἐποίησε τῇ] | γερουσία λογιστ[είας ἕνεκεν --] olarak belirtilmektedir. Öncelikle buradaki “ος” ifadesinin aksentli bir şekilde ὁς olarak yani yani *nominativus casus*'ta kullanılması yanlıştır. Zira

20 γερουσία λογιστ[είας ἔνεκεν]
 σι μ(υριάδας) ι, ἡ φιλοσέβ(αστος) [γερουσία]
 τῆς [πρώτης καὶ μεγίστης Ἐφεσίων
 πόλεως]

“Ephesoslular’ın birinci ve büyük kentinin Augustus sever *gerousia*’sı; Asia’nın Ephesos’taki tapınaklarının *arkhiereus*’i ve ikinci kez beş yılda bir kutlanan Büyük Hadrianeia Bayramları’nın *agonothetes*’i, *arkhierosyne*’si için ...’nın inşasına/yapımına 10.000? (*denarii*?) vermiş olan ve başka bir 10.000? (*denarii*?)’i de ...’nın inşası için vermiş olan rahmetli Hadrianus tarafından Augustus sever *gerousia*’ya *logistes* olarak atanmış, aynı şekilde büyük Imperator Caesar Titus Aelius Hadrianus Antoninus Augustus Pius tarafından da dostluk ile onurlandırılmış olan ve *gerousia*’ya *logisteia*’sı dolayısıyla on kez *dianome* için 10.000 (*denarii*?) veren Keramoslu, Hierokles oğlu Marcus Ulpius Arsitokrates’i (onurlandırdı).”

T3-13. *Logistes* Marcus [---]lius Attalos Posidonianos

Buluntu yeri: Klazomenai

Edisyon: IGR IV, 1555; I. Erythrai und Klazomenai II, 516.

Tarih: İS. 2. yy.

ἀγαθῇ τύχῃ
 ἡ φιλοσέβαστος
 γερουσία ἀποκα-
 4 τέστησεν Φλ(άβιον) Νει-
 κηφόρον λογισ-
 τεύοντος Μ(άρκου) [- - -
 λίου Ἀττάλου [Πο]-
 8 σιδωνιαν[οῦ - - -

“Uğurlu olsun, Augustussever *gerousia*, Flavius Neikephoros’u, Marcus [---]lius Attalos Posidonianos’un *logistes*’liği sırasında (onurlandırmasını) yeniledi.”

---

genetivus haldeki imparatorun burada *nominativus* gibi gösterilmesi ve *dianome* yapması pek mantıklı değildir. Buna bağlı olarak ἐποίησε de yanlış olmalıdır. Yani bu satırlar olasılıkla şöyle tamamlanabilir; *gerousia*’ya *logisteia*’sı nedeniyle on kez *dianome*? yapan”, yani *accusativus casus*’u ile “ὅς ἅμα καὶ δεκάκις δ[ιανομὴν δόντα τῇ] | γερουσία λογιστ[είας ἔνεκεν] olabilir.

T3-14. *Boule* ve *Gerosia*’nın *Logistes*’i *Symmakhos***Buluntu yeri:** Akmonia**Edisyon:** IGR IV, 652; Ramsay 1975, 642–643, nr. 535; Puech 2002, 459, nr. 246.**Tarih:** İS. 2./3. yy.

- [- - - -]
 Σύμ]μαχον Συμ-
 [μάχ]ου υἱόν, τὸν
 4 [ρήτ]ορα καὶ πρῶτον
 [έν] τῇ πόλει, λογισ-
 [τή]ν βουλῆς τε κα-
 [ὶ γερ]ουσίας, ἀδελφὸν
 8 [Λολ]λίου Δημητρίου
 [τοῦ] τῆς ἀρίστης μν[ή]-
 [μης] ἀξίου, Λόλλιο
 [ς Λολ]λι(?)ανὸς ὁ κράτισ-
 12 [τος ἐ]πίτροπος το-
 [ῦ Σεβ]α]στοῦ τὸν θεῖον.

“Symmakhos oğlu Symmakhos’u, *rhetor* ve kentin önde geleni, *boule* ve *gerousia*’nın *logistes*’i, Lollios Demetrios’un kardeşini, Augustus’un *kratistos procurator*’u Lollios Lollianos? amcasını/dayısını (onurlandırdı).”

T3-15. *Ephesos Gerosia Logistes*’i Marcus Ulpius Appuleius Eurykles**Buluntu yeri:** Ephesos**Edisyon:** I. Ephesos Ia, 25; OGIS II, 508; Oliver 1941, 93-96, nr. 11.**Tarih:** İS. 162/163

- Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Μάρκος Ἀυρήλιος Ἀντωνεῖνος
 Σεβαστὸς καὶ Αὐτοκράτωρ Καῖσαρ Λεύκιος Αὐρήλιος Οὐῆρος
 Σεβαστὸς Ἀρμενιακὸς Οὐλπίω Εὐρυκλεῖ
 4 χαίρειν.
 ὅτι μὲν ὑπ’ ἀνθυπάτων δοθέντα σε τῇ γερουσίᾳ τῶν Ἐφεσίων
 λογιστὴν ἐκείνοις ἔδει, περὶ ὧν ἡπόρεις, ἀναφέρειν, αὐτός τε εὐγνω-
 μόνως ἐδήλωσας ἐπιστάμενος, καὶ ἡμεῖς διὰ τοῦτο ἐπεμνήσθημεν,
 8 ὥς μὴ ραιδίως ἀνάγεσθαί τινας τῷ παραδείγματι. ὁ δὲ πρῶτον ἡμῖν ἐκοίνωσας,
 τὸ περὶ τῶν ἀργυρῶν εἰκόνων, πρᾶγμα ὡς ἀληθῶς τῆς ἡμετέρας συνχωρήσε-

- [ως] προσδεόμενο<v>, δῆλόν ἐστί σοι καὶ τὴν εἰς τὰς ἄλλας ἐρωτήσεις ἀφορμὴν συμβε-
[βλη]μένον. τὰς οὖν εἰκόνας τῶν αὐτοκρατόρων, ἃς ἀποκεῖσθαι λέγεις ἐν τῷ συνε-
- 12 [δρί]ω τούτῳ, παλαιάς, ἐνὶ μὲν λόγῳ πάσας δοκιμάζομεν φυλαχθῆναι τοῖς ὀνόμασιν, ἐφ' ο-
[ῖς] γέγονεν αὐτῶν ἐκάστη, εἰς δὲ ἡμετέρους χαρακτηῖρας μηδὲν τι τῆς ὕλης ἐκείνης
[μ]εταφέρειν· οἱ γὰρ [ο]ὔ[τ'] ἄλλως [εἰς τ]ὰς ἡμε[τέ]ρας τιμὰς ἐσμεν [π]ρόχειρο[ι, πολὺ] δὴ τ[ι ἢ] τ[ον ἄν]
[ἄλλας εἰς ἡμᾶς μετ]αβα[λλο]μένας ἀνασχοίμεθα· ἀλλ' ὅσαι μ[ὲν αὐτῶν
....c.12....]
- 16 [....c.15.....] ἔχουσι τὰς μορφάς, κἂν ὅσον γνωρίζε[σθαι τῶν προσώπων τοὺς χα]-
[ρακτῆρας, ταύτας κα]ὶ σοὶ παρέστη λελογισμένως, ὅτι τοῖς αὐτ[οῖς δεῖ φυλαχθῆναι ὀνό]-
[μασιν, ἐφ' οἷς γεγόνασιν·] περὶ δὲ τῶν οὕτως ἄγαν συντεθραυσ[μένων, ὡς ἀναφέρεις, καὶ]
[οὐδεμίαν μορφήν ἔτ]ι φαίνειν δυναμένων τάχα μὲν ἂν καὶ [τούτων ἐκ τῶν ἐπὶ τοῖς βά]-
- 20 [θροῖς ἐπιγραφῶν, τ]άχα δ' ἂν καὶ ἐκ βιβλίων, εἴ τινα ἔστι τῷ [συνεδρίῳ τούτῳ
..c.8...]
[...c.14..., τὰ ὀνό]ματα συνπορισθεῖη, ὥστε τοῖς προγεγονόσι μᾶλλον τὴν]
[τει]μὴν ἀνανεωθῆναι [ἥπερ διὰ τ]ῆς ἀναχων[εύσεως ἐξαφανισθῆναι τῶν]
εἰκόνων. τῇ δὲ χωνεύσει πρῶτον μὲν σε παρὰ τυχ[.....24-26.....]
- 24 ταλαμβάνη τοῦ μέτρου τῆς λογιστείας· ἀλλ' ἐπειδ[ὴ .....26-28.....]
ὑπῆρξω καὶ τὸ συγχωρηθῆναι διεπράξω παρ' ἡμῶ[ν .....25-27.....]
πραχθῆναι, ἔπειτα καὶ ἄλλους πρὸς τὸ μάλιστα ἀνεσ[.....20-22....., οὓς ἂν]
ὁ κράτιστος ἀνθύπατος εἴτε ἐξ αὐτῆς τῆς γερουσίας εἴτε ἐξ ἀπάντων τῶν πολει]-
- 28 τῶν δοκιμάσῃ. τὸ δὲ κατὰ Σατορνεῖνον τὸν δημόσιον .....16-18.....,]

- ὄν παρὰ τῶν χρεωστῶν τοῦ συνεδρίου πολλὰ κεκομίσθαι λέγεις [χρήματα, μὴ
προσηκού]-
σης τῆς εἰσπράξεως, τοιοῦτόν ἐστιν· εἰ μὲν γάρ τι εἰσήνεγκεν, ὧν ἀ[πείληφεν,
οὐδ' ἄλλο]
παρὰ τοῦτο εἶη διάφορον, ὅτι οὐχ, ᾧ προσῆκεν, ἔδοσαν οἱ δόντες, οἷόν τι καὶ ὁ
[ἐπίτροπος ἦ]-
32 μὼν ἐν τοῖς<ς> ἰδίῳις τῆς ἡμετέρας οἰκίας λογισμοῖς προσέταξεν φυλάσσε[σθαι,
χωρὶς τοῦ]
βλάπτεσθαι τινα κατὰ τὴν τῶν πρῶσώπων ἐναλλαγὴν τῶν ἀπειληφότων, [τότε
οὐδε]-
μία ζημία παρηκολούθησεν· εἰ δὲ κἀκεῖνοι δεδώκασιν, ᾧ μὴ προσῆκον ἦν, κ[αὶ
ὁ ἀπολα]-
βὼν ἠφάνισεν τὰ κο[μισθέντα, τότε,] εἰ μὲν τι εὐρίσκοιτο ἴδιον ἢ ἔχων ἢ
καταλελ[οιπῶς]
36 ἐκεῖνος, τὸ δὴ προσα[γορευόμενον πε]κούλιον, τοῦτο συλλέξασθαι πᾶν
ὀφείλεις· [εἰ δὲ]
καὶ οὕτως ὑπὲρ τῆ[ν δύν]αμιν τῆ[ν ἐκεῖ]νου προσδεῖ τι τῇ γερουσίᾳ τῶν
εἰσπραχθέντων ὑ]-
π' αὐτοῦ καὶ κατεσχ[ημ]ένων, ἐπιγν[ώμ]ων ὁ κράτιστος ἀνθύπατος γενέσ[θω]
διδασ[κόμε]-
νος ὑπὸ σου, πρὸς οὗ[στ]ινας ἐπανελθεῖ[ν] σε δεῖ τῶν ἐκείνῳ
καταβεβληκότῳ[ν, διακρίνων]
40 [κ]αὶ ἐκ τοῦ χρόνου[ν τοῦ με]ταξὺ διελ[ηλ]υ[θ]ότος καὶ τῶν [. . .]ων τοῦ τρόπου
[. . . c.10. . .]
[. . . c.16. . . τ]ετικῶς ἀποδεικνύει, παρασταίη [. . . . . 22-24. . . . .]
[. . . c.12. . . ἀνενε]γκεῖν κελευσθῆναι τὰ κακῶς ἀποδο[θέντα . . . 14-16. . .]
[. . . c.16. . . τ]ῇ δόσει. αἱ δὲ συνεχεῖς ἀναβολαὶ τ[ῶν] χρεῶν . . . 11-13. . .]
44 [. . . c.17. . . . .]ν ὁ πάππος αὐτοῦ Σαβεῖνος, ὡς φῆς, ἐνε[. . . 17-19. . . . .]
[. . . c.16. . . . .]τίωνα, σχεδὸν ἀναγκαῖον ποιοῦσι καὶ σοὶ τὸ χρ[. . . 16-18. . .]
[. . . c.17. . . . .]ι τὸ συγχωρεῖν ὥσπερ γὰρ αἰδῶ πολλὴν ἀνδ[. . . 16-18. . .]
[. . . c.17. . . . .]σιν, οὕτως, ἐπειδὴν αὐτοὶ τινες αἰτίαν [. . . . . 16-18. . . . .]

48	[. . .]ασθ[αι]	τοὺς	βλαπτομένους	
	[.....c.45.....]			
	[συν]όλου		συνεδρίου	
	κοιν[.....c.45.....	προ]-		
	[σ]ιέναι τῷ κρατίστῳ ἀνθυπ			
	[άτω .....c.44.....]			
	[.]ου. καὶ γὰρ τοῦτο τὸ σκέμμ[α .....c.44.....	ἀ]-		
52	ναφοράν,	ὥς	λέγεις,	ἐπὶ τοὺς
	[.....c.44.....]			
	[.]ιν ἐνχωροῦντος εἴτε εἰς παραπ[.....c.44.....]			
	ρησιν	αὐτῶν	ἐκείνων,	τί ἄλλο
	[.....c.42.....	γε]-		
	ρουσία,	τὸν	δὲ ἀνθύπατον	καὶ
	ἀ[.....c.44.....]			
56	ρον	ἐνγύθεν	ἕκαστα	ἐξευρεῖν
	[.....c.44.....]			
	ο.	τάς	μέντοι	καὶ ἀπὸ τούτων
	αὐτ[.....c.44.....]			
	οὐ	μόνον	κατὰ	τάξιν ἐστὶ τὸ
	προ[.....c.44.....	προσ]-		
	ίωσιν,	ἀλλὰ	καὶ πρὸς	τὴν τῶν
	[.....c.45.....]			
60	προσίωσι	τοῖς	καὶ	μᾶλλον
	ἐπ[.....c.46.....]			
	μαθεῖν ἐνγύθεν δυ[—]			

“Imperator Caesar Marcus Aurelius Antonius Augustus ve Imperator Caesar Lucius Verus Augustus Armenicus, Ulpius Eurykles’i selamlar:

Mademki Ephesos *gerousia*’sına *logistes* olarak *proconsul*’ler tarafından atandın senin, bizzat ihtiyatlı bir şekilde bilip de ortaya koyduğun yaşadığın zorluklar hakkında onların her birine (*proconsul*’lere) rapor vermen gerekir, biz de birileri bu örneği kolaylıkla sergilemesin diye (kolaylıkla bu yola başvurmasın diye) bunun üzerine düşündük. Bizimle ilk olarak iletişime

geçtiğin gümüş heykeller sorununun gerçekten de bizim onayımıza ihtiyaç duyan bir konu ve diğer sorguların başlangıç noktası olduğu senin de bildiğin bir şeydir. O halde bu mektupta *synedrion*'da bulunduğunu söylediğin imparatorların eski heykellerinin üzerinde sahip oldukları isimleriyle korunmasını onaylıyorum. Bu (heykellerin) hammaddesinden hiçbir şey bizim heykellerimize taşınmasın. Zira başka hiçbir şekilde onurlarımıza (onurlandırılmamızdan yana değiliz), diğerlerinin bizim heykellerimize dönüştürülerek dikilmesinden yana değiliz.

Satır 15: Fakat onların bir çoğu ..... tanınacak kadar hatta sahip olanlar altlarında ilk ortaya çıktıkları aynı isimlerle korunsun. Dahası bildirdiğin üzere onlardan epeyce zarar görmüş olanları, artık hiçbir hattı belli olmayanların bunların kaidelerinin üzerindeki yazılardan ve arşiv kayıtlarından belli olanları eğer bu *synedrion*'da bir şeyi atalarımız için onur (heykeli) eritme yoluyla yok edilmekten ziyade, gözle görülür olacak şekilde isimleri yerleştirilsin.

Satır 23: Eritme işini de ilk sen [...24-26.....] *logisteia*'nın kayıtlarını/hesaplarını. Fakat, mademki [.....26-28.....] başladınız ve bizden rica almak için danıştınız, bunun üzerine diğerleri .....20-22..... pek seçkin (*ordo senatorius*'tan) *proconsul* ya *gerousia*'nın kendisinden ya da tüm vatandaşlardan (birini) onaylasın. *Vacat* Toplama yetkisi olmamasına rağmen *synedrion*'un borçlularından para topladığını söylediğin devlet kölesi Saturninus hakkında durum şöyledir: Eğer *synedrion*'a alıcılardan herhangi bir meblağ getirirse o zaman ona para verenler yetkili olmayan kişiye para vermişler demektir, öyle ki *procurator*'umuz evlerimizin özel hesaplarına dikkat etmemiz gerektiğini buyurdu. Para toplayan kişilerin değişimi ile ilgili şeyler dışında, hiç kimse zarar görmedi. Birileri yetkili olmayan kişilere (para) verdikleri zaman, alıcı topladıklarını gizleyebilirdi, öte taraftan eğer biri sahibi olarak ya da miras yoluyla elde ettiği *peculium* olarak nitelenen bir şey bulursa, sen bunun hepsini toplayarak öde. Ve eğer onun tarafından *gerousia* için toplanan meblağın bir kısmı dahi toplanmışsa senin tarafından bilgilendirilen *ordo senatorius*'tan *proconsul* yargıçlık yapsın.

T3-16. *Gerosia Logistes*'i Domitius Aurelius Diogenianus Kallikles

Buluntu yeri: Prusias ad Hypium.

Edisyon: IGR III, 65; I. Prusias ad Hypium, 10; Oliver 1941, 159-161, nr. 48.

Tarih: İS. 212 sonrası⁶⁴⁰

⁶⁴⁰ Söz konusu yazıtın tarihi I. Prusias ad Hypium, 10, s. 63'te *constitutio Antoniniano* öncesi olarak belirtilmektedir. J. Oliver (1941, 159), ise yazıtı İS. 212 yani *constitutio Antoniniano* sonrasına tarihlemektedir.

	τὸ[ν ἐκ πρ]ο[γόν]ων φιλότειμον καὶ [φι]- λόπ[ο]λιν καὶ προήγορον, δεκάπρωτο[ν] καὶ κοινόβουλον καὶ πολειτογράφον	
4	διὰ βίου, ἀγορανομήσαντα ἐπιφα- νῶς, συνδικήσαντα πιστῶς, γραμ- ματεύσαντα ἐννόμως, ἐν πά- σαις πολειτείαις ἐζητασμένον,	
8	ἄρξαντα τοῦ κοινοῦ τῶν ἐν Βειθυνία Ἑλλήνων καὶ λογιστὴν τῆς ἱερᾶς γερουσίας, ἀποδεδειγμένον εὐτυ- χῶς πρῶτον ἄρχοντα καὶ ἱερέα καὶ	
12	ἀγωνοθέτην Διὸς Ὀλυμπίου Λ. Αὐρήλιον Διογενιανὸν Καλλικλέα	
16	οἱ τῆς ὁμονομίας ἡρημένοι εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ φύλαρχοι φυλῆς Σεβαστηνῆς Πωλλιανὸς Ἥδης Ἀγαθόπους Θεοφίλου φυλῆς Θηβαίδος Μάρκος Ἀσκληπιοδότου ὁ καὶ Καλλίστρατος Αὐρ. Χρῦσος Χρυσιανοῦ φυλῆς Γερμανικῆς Τειμοκρατιανὸς Δο- μιτιανός Αὐρ. Ἀσκληπιόδοτος φυλῆς Σαβεινιανῆς Αὐ. Πωλλιανὸς Πωλλίων Αὐ. Παπιανὸς Παπιανοῦ φυλ(ῆς) Φαυστεινιανῆς Οὐτινουλ<ή>ος Ἰουλι- ανός	φυλῆς Τιβεριανῆς Τιμοκράτης Ἰουλιανοῦ Ἰάσων Ἰάσονος φυλῆς Προυσιάδος Διογενιανὸς Καλλικλε- ανὸς Μαρκιανός Φιλάδελφος Χρυσιανοῦ φυλῆς Ἀδριανῆς Μ. Αὐρ. Κορνουτιανὸς Μ. Αὐρ. Κορνουτιανὸς Εὐκράτης Αὐρ. Βαρβαριανὸς Βάρβαρος φυλῆς Μεγαρίδος Νεικωνιανὸς Μάρκος, Αὐρήλιος Ρουφεῖνος φυλῆς Ἰουλιανῆς Οὐαλέριος Ἀλέξανδρος

Κλ. Λουκιλλιανός
 φυλ(ῆς) Διονυσιάδος
 Κα[λπ]ουρνιανός Χρυσιανός
 Α[ὐρ.] Χρυσιανός Πρόκλου

Αὐρ. Εὐκράτης Εὐκρά-
 τους τοῦ Ἰουλιανοῦ
 φυλῆς Ἀντωνιανῆς
 Αὐ. Ὀλύμπιος Τειμοκράτους
 Αὐ. Κόρινθος Τειμοκράτου[ς].

“Ατalarından beri onursever, kentsever ve *proegoros* (avukat), *dekaprotos*, *koinoboulos*, hayat boyu *poleitographos*, saygın bir şekilde *agoranomos*’luk yapmış, güvenilir bir şekilde avukatlık yapmış, yasalara uygun bir şekilde *grammateus*’lik yapmış, bütün kamu işlerinde kendini kanıtlamış bulunan, Bithynia’daki Hellen Birliği’nin *arkhon*’u ve kutsal *gerousia*’nın *logistes*’i, talihli bir şekilde *protos arkhon*’luk için aday gösterilmiş, Zeus Olympos’un rahibi ve *agonothetes*’i olan Domitius Aurelius Diogenianus Kallikles’i, onun memuriyeti için oluşan *homonoia*’nın *phyle* başkanları (yani onun göreve gelmesi konusunda hemfikir olmuşlar) (onurlandırdı). (Yazıtın devamında *phyle*’lerin ve *phylarkhos*’ların isimleri yer almaktadır).”

3.4 Buğday Paralarından Sorumlu *tamias* ve *logistes*

T3-17. Buğdan Paralarının Sorumlusu hem *tamias* hem de *logistes* M. Aurelius Asklepiodotianus Asklepiades

Buluntu yeri: Prusias as Hypium

Edisyon: I. Prusias ad Hypium, 11.

Tarih: İS. 219-221

- τὸν σεβαστόγνωστον καὶ πρῶτον τειμηθέντα
 ἄρχοντα ἐν τῇ πατρίδι τῷ τῆς πορφύρας σχήματι καὶ διὰ
 [β]ίου, τῆς πατρίδος τειμηθείσης ὑπὸ τοῦ γῆς καὶ θαλάσσης
 4 δεσπότης Αὐτοκράτορος Καίσαρος Μ. Αὐρηλίου
 Ἀντωνείνου Εὐσεβοῦς Εὐτυχοῦς Σεβαστοῦ
 Μ. Αὐρήλιον Ἀσκληπιοδοτιανὸν
 Ἀσκληπιάδην
 8 αἰτήσαντα αὐτὸν τὴν πορφύραν καὶ λάβοντα,
 δις ἄρχοντα καὶ πρῶτον ἄρχοντα καὶ ἱερέα
 καὶ ἀγωνοθέτην Διὸς Ὀλυμπίου καὶ τιμητὴν
 καὶ δεκάπρωτον καὶ κοινόβουλον διὰ βίου

- 12 καὶ ἀγωνοθέτην τῶν μεγάλων πενταετηρικῶν
 Αὐγουστείων Ἀντωνινείων ἀγώνων, ἀγορανομή-
 σαντα μεγαλοπρεπῶς, γραμματεύσαντα νομίμως,
 ταμίαν καὶ λογιστὴν τῶν σειτωνικῶν χρημάτων
- 16 καὶ ἀληθῶς φιλόπολιν καὶ πολλάκις γυμνασίαρχον
 καὶ τὰς λοιπὰς λειτουργίας καὶ φιλοτειμίας
 πάσας ἀγνῶς καὶ ἀμέμπτως πολειτευσάμενον
 οἱ τοῦ ἔτους αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἡρημένοι φύλαρχοι
φυλῆς Σεβαστηνῆς	φυλῆς Τιβεριανῆς
Πεισωνιανὸς Καλλίστρατος	Τ. Αἴλιος Ἀσκληπιόδοτος
Κορνηλιανὸς Θεαγένης	Αὐρ. Σωσικρατιανὸς Ὀνητος
φυλῆς Θηβαίδος	φυλῆς Προυσιάδος
Μ. Αὐρηλ. Ἀττικιανὸς	Μ. Αὐρηλ. Θεόμνηστος
Ἀλεξανδριανὸς Ὀλύμπιος	Αὐρ. Χρυσιππιανὸς Ἰάσων
Μ. Αὐρηλ. Ταυριανὸς	φυλῆς Ἀδριανῆς
Ἡρακλείδης	Μ. Αὐρηλ. Παπιανὸς Σωτᾶς
φυλῆς Γερμανικῆς	Μ. Αὐρηλ. Κρισπιανὸς
Ἀσκληπιόδοτος Φλαβ.	Ἀλέξανδρος ὁ καὶ Κυρίλλος
Δομιτιανοῦ Ἑρμοδώρου	φυλῆς Μεγαρίδος
φυλῆς Σαβεινιανῆς	Μ. Αὐρήλιος Χρυσιανὸς
Αὐρηλ. Τειμοκρατ. Ροῦφος	Χρήστου
Αὐρήλιος Κλαυδιανὸς	Μ. Αὐρ. Παπιανὸς Παπιανο<ῦ>
Ἰουλιανοῦ	φυλῆς Ἰουλιανῆς
φυλῆς Φαυστεινιανῆς	Ἰουλιανὸς Ἐπικράτης
Μ. Οὐαλέριος Ζωΐλος	Προκλιανὸς Κλαύδιος
Αὐρήλιος Δυναστιανὸς	Μαρείνου
Νεικήφορος	φυλῆς Ἀντωνιανῆς
φυλῆς Διονυσιάδος	Μ. Αὐρηλ. Ἀντωνιανὸς
Δομίτιος Πρεῖσκος	Μάξιμος
Δομίτιος Πρεῖσκος	Μ. Αἴλιος Ἐβούριος
Αὐρηλ. Φιλιππιανὸς Φίλιππος	Σύμφορος.

“*Imparatora* dost ve *latus clavus* (geniş şeritli *toga*) ile ilk kez ve hayat boyu vatanında onurlandırılan *arkhon*, karanın ve denizin efendisi İmparator Caesar M. Aurelius

[[Antoninus]] Eusebes, Eutykhes, Augustus tarafından onurlandırılan, ikinci kez *arkhon* ve *protos arkhon*, Zeus Olympios (Bayramları'nın) rahibi ve *agonothetes*'i, *ensor*, *dekaprotos*, hayat boyu *koinoboulos*, dört yılda bir kutlanan Büyük Augusteia Antonineia Bayramları'nın *agonothetes*'i, yüce gönüllülikle *agoranomos*'luk, yasalara uygun bir şekilde *grammateus*'lik yapmış olan, buğdan paralarının sorumlusu *tamias* ve *logistes*, dürüst bir şekilde kentsever ve sık sık *gymnasiarkhos* olan, geriye kalan *leitourgia*'ları ve tüm onurları lekesiz bir şekilde yapmış olan ve suçsuz bir şekilde devlet hizmeti yapmış olan M. Aurelius Asklepiodotianus Asklepiades'i, onun yönetim yılında seçilmiş *phyle* başkanları (onurlandırdı). (Yazıtın devamında *phyle*'lerin ve *phylarkhos*'ların isimleri yer almaktadır)."

3.5 Dionysos Sanatçılar (Dionysos *Tekhnitai*) Derneği'nin *Logistes*'leri

T3-18 Tralleis kentinde, Ionia ve Hellespontos Sanatçılar Derneği *Logistes* Gaius Iulius Philippos'u Onurlandırıyor⁶⁴¹

Buluntu yeri: Tralleis

Edisyon: CIG 2933; Le Bas – Waddington, 605; OGIS II, 501; I. Tralleis – Nysa, 50; I. Magnesia am Sipylus, T1-32.

Yazıtın Tarihi: Marcus Aurelius – Lucius Verus Dönemi (İS. 161-169) ya da Marcus Aurelius - Commodus Dönemi (İS. 177-180)

Γ(άϊον) Ἰούλιον Φίλιππον
ἐπίτροπον τῶν Σεβασ-
τῶν, πατέρα Ἰουλίου
4 Φιλίππου συνκλη[τι]-
<κ>οῦ, στρατ<η>γοῦ Ῥωμαίων
ἡ σύνοδος
τῶν ἀπὸ Ἰωνίας κα[ι]
8 Ἑλλησπόντο<υ>, τὸν
ἴδιον ἀγωνοθέτην καὶ
λογιστὴν καὶ
εὐεργέτην,
12 ἐπιμεληθέντων

⁶⁴¹ Bu yazıt, T1-11b numarası ile "Testimonia 1 – Küçük Asya Eyaletleri'nde *curatores rei publicae*'ye İlişkin Epigrafiik Belgeler" bölümünde de yer almaktadır.

Σεραπίωνος β' Μάγνη-
τος ἀπὸ Σιτύλου ὀλυμ-
πιονίκου καὶ Τιβ(ερίου) Κλαυ-

16 δίου Σπερχειοῦ. ☞

“Ionia ve Hellespontos’un sanatçılar derneği (Dionysos *tekhnitai*), *ordo senatorius* mensubu ve Romalılar’ın *strategos*’u Iulius Philippos’un babası, Augustuslar’ın *procurator*’u, kendi *agonothetes*’i, *logistes*’i ve *euergetes*’i Gaius Iulius Philippos’u onurlandırdı. Onur heykelinin dikim işiyle Tiberius Claudius Sperkheios ve Serapion oğlu, Magnesia ad Sipylumlu, *olympionikos* (Olimpiyat yarışmalarında zafer kazanan) Serapion⁶⁴² ilgilendiler.”

T3-19 Marcus Volussius Perikles’in *Logistes*’liği Sırasında

Buluntu yeri: Pergamon?

Edisyon: CIG 6829; Merkelbach 1985, 136-137; IGR IV, 468.

Yazıtın Tarihi: İS. 198-209

ὕπερ σωτηρίας καὶ νείκης καὶ αἰωνίας διαμονῆς
τῶν κυρίων Αὐτοκρατόρων Λουκίου Σεπτιμίου
Σευήρου Εὐσεβοῦς Περτίν[α]κος Σεβαστοῦ Ἀραβικοῦ Ἀδιαβηνι-
4 κοῦ Παρθικοῦ Μεγίστου καὶ Μάρκου Αὐρηλίου Ἀντωνείνου
Σεβαστοῦ Ἀραβικοῦ Ἀδιαβηνικοῦ Παρθικοῦ Μεγίστου καὶ
Λουκίου Σεπτιμίου [Γέτα] Καίσαρος καὶ Ἰουλίας Σεβαστῆς
μητρὸς στρατοπέδων καὶ τοῦ σύνπαντος αὐτῶν οἴκου καὶ
8 ἱερᾶς συνόδου Λ. Σεπτίμιος Τρύφων καὶ ὡς
χρηματίζω, Ἀλεξανδρεὺς φιλόσοφος, γενόμενος ἱερεὺς
κατὰ τὸ ἐξῆς δις καὶ ἀρχιερεὺς τοῦ Καθηγεμόνος Διονύσου διὰ
βίου, ἔτι τε καὶ τειμηθεὶς ἀρχιερεὺς Μάρκου Αὐρηλίου Ἀντωνίνου
12 Σεβαστοῦ τοῦ νέου Διονύσου διὰ βίου καὶ ὑποσχόμενος αὐθαί-
ρετος καὶ ταύτην τὴν ἀρχιερωσύνην διὰ βίου ἐπιτελεῖν,
τὸν Διόνυσον ἀνακοσμήσας ἐκ τῶν ἰδίων πρῶτος,
λογιστεύοντος Μ. Οὐολυσσίου Περικλέους,
16 ἐπανγγειλάμενος τὸν Διόνυσον ἀνακρυσμῆσαι ἐπὶ ἄρχοντος
Βεντιδίου Σώτ[α], πυθαύλου περιοδονεῖκου παραδόξου,
καὶ γραμματέ[ω]ς Αἰλίου Ἀγαθημέρου, κιθαρωδοῦ παραδό-

⁶⁴² Serapion oğlu Serapion için ayrıca bkz. I. Tralleis – Nysa, 136.

- ξου, καὶ νομοδίκτου Αὔλου Οἰνέ[ω]ς, τραγωδοῦ παραδόξου,
 20 ἐτελείωσα δὲ, ὡς ἐπηγγελάμην, τὸν Διόνυσον ἐπὶ ἄρ-
 χοντος Αὐρ. Ἀγχαρήνου Φαίδρου, Ἐφεσίου, κομωδοῦ
 περιοδονεῖκου, Καπετωλιον[ε]ῖκου παραδόξου καὶ γραμματέ[ω]ς
 Μενεκρ[ά]τους Ἀσσυρίου Συλλέ[ω]ς, κομωδοῦ περιοδονεῖκου
 24 παραδόξου, καὶ νομοδίκτου Τιβ. Κλαυδ. Ἀλεξάνδρου, Λαδικέ-
 ως, τραγωδοῦ καὶ ποιητοῦ παραδόξου.

“Efendilerimiz İmparatorlar Lucius Septimius Severus, Eusebes, Pertinax, Augustus, Arabiacus, Adiabenicus, Particus, Megistus ve Marcus Aurelius Antoninus, Augustus, Arabiacus, Adiabenicus, Particus, Megistus ve Lucius Septimius [[Geta]] Caesar’ın ve orduların annesi Iulia Domna’nın ve kendilerinin bütün evinin ve kutsal *synodos*’un (dernek) kurtuluşu, zaferi ve ebedi sonsuzluğu için; gelecek yıl ikinci kez rahip olacak ve *kathegemon* Dionysos’un hayat boyu başrahibi olan, ayrıca Genç Dionysos adını da almış Marcus Aurelius Antoninus Augustus’un hayat boyu *arkhiereus*’lik görevi ile onurlandırılmış ve (bu görevi) gönüllü olarak söz vermiş olan ve bu *arkhierosyne*’lik görevini yaşamı boyunca yerine getirmiş olan ve de Marcus Volussius Perikles’in *logistes*’lik yaptığı sırada Dionysos için ilk önce kendi cebinden harcamalar yapan, Sotas oğlu Bentidios’un *arkhon*’luğu sırasında Dionysos için harcamalar yapacağımı ilan eden (ben) Aleksandreialı filozof Lucius Septimius Tryphon servetimi harcıyorum. Kitharacı P. Aelius Agathemeros, Assyrios oğlu, Sillyonlu komedyacı Menekrates, Laodikeialı tragodiacı ve şair Ti. Cl. Aleksandros.

SONUÇ

Roma eyaletlerinin birçoğu *civitas* ya da *polis* olarak adlandırılan ve kendi kendini yöneten topluluklardan oluşmaktadır. Bu nedenle Roma, eyalet kentlerinin yerel yönetimi için merkezden görevli atamaya ihtiyaç duymamıştır ve Cumhuriyet Dönemi ile Principatus Dönemi'nin başlarına kadar kentlerin yönetimlerini kendi yerel kurumlarına bırakmıştır. Ancak İS. 2. yüzyıldan itibaren bazı kentlere mali konuları denetlemesi ve sorunları gidermesi için *curator rei publicae* ya da *curator civitatis* adı verilen “Roma yüksek memurları” atamaya başlamıştır.

Esas olarak *curatio rei publicae* Roma'ya özgü yeni bir mefhumdur. Epigrafik belgeler ve edebi metinlerden anlaşıldığı üzere *curator rei publicae*'nin asıl görevi, kent yetkililerinin çözemedikleri mali sorunları inceleyip, uygun gördüğü finansal düzenlemeleri yaparak kenti bu maddi sıkıntıdan kurtarmaktır.

Curator rei publicae aslında Roma merkezi yönetiminin kentlerin bir nevi iç işlerine karışması anlamına da gelmektedir. Yani kentlerin idari sistemine imparator tarafından tepeden inme bir şekilde atanan bir mali müfettişin kent sorunlarına müdahale etmesidir. Ama kentler de buna gönüllü görünmektedir. Flavius Lysimakhos adındaki kişi, Aphrodisias kentinde dört yılda bir müzikal bir *agon*'un düzenlenmesini vasiyet etmiş ve miras olarak para bırakmıştır. Ancak miras olarak bırakılan bu para bayramı kutlamak için yeterli gelmediğinden bu kutlamalara belirli bir süre ara verilmiştir. Bu sorunun giderilmesi amacıyla yerli halk tarafından Commodus zamanında *logistes* M. Ulpus Appuleius Eurykles'e başvurulmuştur⁶⁴³. Eurykles de *logisteia* görevinin gereklerini yerine getirerek agonistik faaliyetler için ihtiyaç duyulan paranın miktarını arttırmış ve bayramın gerçekleşmesini sağlamıştır.

---

⁶⁴³ Aphrodisias, Asia Eyaleti'nin önemli kentlerinden birisidir. Bu kent, Caesar'ın öldürülmesinden sonra Octavianus, Lepidus ve M. Antonius tarafından oluşturulan ikinci *trivumvir*'lik üyeleriyle olan iyi ilişkileri sayesinde *civitas libera*- yani özgür kent olma ayrıcalığını elde etmiştir. Bu durum kente eyalet çapında her kentte sözü geçen validen bağımsız şekilde yönetilme ayrıcalığı ve vergiden muaf olma şansı tanımaktadır. Kentin bu ayrıcalıklı konumu İmparatorluk Çağı'nda da devam etmiş ve imparatorlar kentte yazdıkları mektuplarda kentin bu hakkını tanıdıklarını belirtmişlerdir. Aprodiasias *civitas libera* hakkına sahip olmasına rağmen imparator tarafından atanan *curator rei publicae* görevlisine ihtiyaç duymuştur. Yani Roma merkezi yönetiminin bir nevi kendi iç işlerine karışmasını talep etmiş ve izin vermiştir.

Curator rei publicae'lerin atanmasına kent ekonomilerindeki kötüye gidiş zemin hazırlamış olmalıdır. Kentlerin yaşadığı mali sıkıntılar Plinius'un mektuplarından edindiğimiz izlenimle kentlerin özellikle bina yapımı için ve başka konularda aşırı para harcaması yüzünden gerçekleşmiş gibi görünmektedir. Bununla birlikte Küçük Asya eyaletlerinde İS. 2. ve 3. yüzyıllarda valilerin kötü yönetimlerine bağlı idari sorunlar ve eyaletlilerin savaşımlara olan katkısına bağlı askeri sorunlar da kentlerdeki ekonomik sıkıntıların nedenlerinden olsa gerektir. Örneğin Septimius Severus Dönemi'nde Pontus-Bithynia'da *logistes* sayısındaki artış muhtemelen bölgenin Severus'un savaşımlarına yaptığı katkı ile ilgili olmalıdır.

Bir taraftan eyaletlilerin savurgan tutumları yüzünden kendilerini iflas noktasına getirmeleri, öte taraftan imparatorluğun savaşımlar sebebiyle asker maaşlarına vs. daha fazla para ayırmak zorunda olması dolayısıyla vergilerini zamanında ve tam olarak toplama zorunluluğu Roma'nın eyaletlilerden taleplerini arttırması eyalet halkını *euergesia* konusunda isteksizleştirmiştir. Böylece bazı yazıtlarda muhtemelen valinin baskısıyla pek çok memuriyeti bir kişinin üstlendiğini ya da bazı memuriyetlerin üç aylık sürelerle üstlenildiğini görüyoruz⁶⁴⁴. Bu isteksizlik eşrafın üyeleri arasında bir huzursuzluğa da neden olmuş olabilir.

Bu nedenle Roma'nın eşrafın üyeleri arasındaki *homonoia/concordia*'yı sürdürmeye devam edebilmesi, taleplerini eyaletlilerden karşılayabilmesi ve vergisini zamanında ve eksiksiz toplayabilmesi ancak güçlü bir kent ekonomisi ile sağlanabilirdi. Bunu sağlamak için de merkezi olarak atadığı bir kamu üst düzey görevlisine ihtiyaç duymuş olmalıdır. *Curator rei publicae*'nin yoğunlaştığı dönem Roma'nın yaşadığı kriz dönemiyle uyum göstermektedir. Küçük Asya kentleri İS. 3. yüzyılda da halen daha güçlü ve kendine yeten bir durumda gibi görünse de bu dönemin olumsuzluklarından hiç etkilenmemiş olduklarını da söyleyemeyiz. Ancak bu olumsuz etkiler *curator rei publicae* ile belirli bir süre daha aşılabilmiş görünmektedir.

Curator rei publicae'ler genellikle tek bir kente atanırlardı. Nadiren birden fazla kent için de atandıkları görülmektedir. Bu bağlamda eyaletin tamamından ziyade tek bir kenti kapsayan böyle bir atama *curatores*'in görev ve sorumluluklarının daha az olmasını sağlamıştır. Böylece onlar kentlerin problemleriyle daha yakından ilgilenmiş olmalıdırlar. Zira *curatio rei publicae* oluşturulmadan önce hesap denetimi ve mali sorunlarla ilgilenme işi

⁶⁴⁴ Side'den ele geçen ve İS. 220-240 yıllarına tarihlenen bir yazıtta Aurelius Mandrianus Longinus'un (I. Side I, Tep 1, str. 5-6: ἀγορανομῆσαντα ἄνωγς τριμήνου τρίτης) "üç kez, üç aylık dönem için dürüst bir şekilde *agoranomos*'luk yaptığı" öğrenilmektedir. Bunun dışında Aur. Mandrianus Longinus da *agonothetes*'lik, *eirenarkhes*'lik ve *arkhisitones*'lik görevlerinin yanı sıra *arkhierosynes*'lik ve Augustus başrahipliği gibi birçok görev üstlenmiştir.

büyük ihtimalle eyalet valilerinin sorumluluğunda olmalıdır. Ancak tek bir vali eyaletin tamamına yetişemediği için *curator rei publicae* gibi özel olarak atanan üst düzey görevlilere ihtiyaç duyulmuştur.

Curatores rei publicae'nin hem doğu hem de batı eyaletlerinde ne zaman ortaya çıktığı tartışmalı bir konudur. Bazı modern araştırmacılar batıdaki eyaletlerde bunun ilk olarak Domitianus tarafından oluşturulduğunu ifade etmekle birlikte genel görüş Traianus Dönemi'nde ortaya çıktığı yönündedir.

Küçük Asya eyaletleri söz konusu olduğunda ise ele geçen epigrafik belgelere göre Pontus-Bithynia'da kesin olarak ilk *curator rei publicae*'yi Hadrianus Dönemi'ne, Asia Eyaleti'nde büyük olasılıkla Hadrianus Dönemi'ne tarihlemek mümkündür. Lycia-Pamphylia Eyaleti'nde ise İS. 3. yüzyılın ilk yarısından önce herhangi bir *curator rei publicae* tespit edilememiştir.

Roma İmparatorluk Dönemi'nde (İS. 1. – 3. yy.) Roma tarafından yapılan *curator rei publicae* merkezi atamalarının yanı sıra Küçük Asya kentlerinde Klasik ve Hellenistik Dönem'den beri hesap denetimi yapan yerel kamu memurları olan *logistes*'lerin (λογιστής) de görev yapmaya devam ettikleri tespit edilmiştir. Yerel *logistes*'ler atanmaya devam etmelerine ve *curator rei publicae*'nin artan önemine bağlı olarak onların önemlerinin de artmasına rağmen yine de yeterli olmamış olacak ki imparator ataması *curator rei publicae*'ye ihtiyaç duyulmuştur.

Yerel *logistes*'ler *boule* ve *gerousia* (yaşlılar meclisi) gibi kent kurumlarında da görev yapmışlardır. Örneğin M. Ulpius Aristokrates, imparator Hadrianus tarafından Ephesos *gerousia*'sına *logistes* olarak atanmıştır. Marcus Aurelius ve Lucius Verus (İS. 162-163) Dönemi'nde yine Ephesos *gerousia*'sına *proconsul*'ler tarafından atanmış bir örnek ise M. Ulpius Appuleius Eurykles'tir.

Yerel bir *logistes*'in imparator Hadrianus tarafından atanması da *curator rei publicae* kurumunun en geç Hadrianus Dönemi'nde oluşturulmuş olduğunu göstermektedir. Eldeki veriler Traianus Dönemi'nde *curator rei publicae*'nin yaptığı işleri aslen valinin yerine getirdiğini göstermektedir. Ancak Claudius Dönemi, Asia valisi Paullus Fabius Persicus'un yazıtından ve Pilinius'un mektuplarından anlaşılmaktadır ki bu iş valinin diğer görev ve sorumluluklarının yanında onu çok fazla yoracak niteliktedir. Bu nedenle *curator rei publicae* memuriyetinin oluşturulmasına ihtiyaç duyulmuş olmalıdır. Ve bu ihtiyacı büyük olasılıkla Nerva tespit etmiştir ve Traianus uygulamıştır. Ancak Küçük Asya için elimizdeki veriler memuriyeti Nerva ya da Traianus'un? oluşturduğuna ilişkin kesin bir kanıt sunmamaktadır. Fakat yine de bu işi Traianus'un gerçekleştirmiş olabileceği de düşünülmelidir. Batıdaki

örneklerin Traianus Dönemi'ne denk gelmesi Traianus'un bu memuriyete duyulan ihtiyacın farkında olduğunun çok net kanıtıdır.

İmparator Antoninus Pius tarafından Ephesoslular'a yazılan mektuba (I. Ephesos I, 15-16) göre, İmparator bizzat *logistes*'ten (= *curator rei publicae*); kentin kamu hesaplarını kontrol etmesini buyurmaktadır.

Asia, Pontus-Bithynia ve Lycia-Pamphylia Eyaletleri'nden ele geçen epigrafik belgelerin tümü kendi içerisinde özel olarak değerlendirilmesi gerektiğini göstermektedir. Zira her bir eyalet kendi özelinde *curator rei publicae* üzerine farklı ve istisna olarak kabul edilebilecek bilgiler sunmaktadır. *Curator rei publicae*'nin bilinen asıl görevi atandığı eyalet kentinde kamu hesaplarını incelemek ve ortaya çıkan mali sıkıntıları denetim altına almaktır. Ancak hesap denetiminin yanı sıra kentlerde gerçekleştirdikleri birtakım başka faaliyetler de bulunmaktadır. Bu bağlamda söz konusu Küçük Asya eyaletleri *curator rei publicae*'lere ilişkin hem bazı benzerlikler hem de bazı farklılıklar arz etmektedirler. Asia Eyaleti'nden ele geçen epigrafik belgeler *curator rei publicae*'lerin görevlerine ilişkin diğer eyaletlere nazaran daha fazla bilgi sunmaktadır.

Asia Eyaleti'nden ele geçen yazıtlarda *curator*'ların görevlerinde çeşitlilik olduğu görülmektedir. Öncelikle eyalet kentlerinin aşırı ve yanlış harcamalarına engel olmak amacıyla İS. 2. yüzyılın ikinci yarısında ve 3. yüzyıl başlarında Asia kentlerinde yürütülen imar faaliyetlerini denetlemişlerdir. Söz konusu kentlerde kamu yapılarının yapımı ya da onarımı için gerekli parayı temin etmiş ya da kamu hazinesinde var olan paranın kullanımı için onay vermişlerdir.

Pontus-Bithynia'da Plinius da valiliği sırasında kentlerde bütçe planlaması yapılmadan başlanılmış ve yarım bırakılmış kamu binalarını denetimi altına almıştı. Esas olarak Plinius'un *curator rei publicae* olmasına ilişkin bir kanıt bulunmamaktadır. Ama Plinius'un eyalette gerçekleştirdiği faaliyetlerden sanki bir *curator rei publicae* gibi hareket etmiş olabileceği akla gelmektedir. Bununla birlikte Nikaia'dan ele geçen ve daha geç bir döneme İS. 269 yılına tarihlenen yazıtlardan restore edilen kent surlarının *proconsul* ve *curator rei publicae*'nin sorumlulukları altında gerçekleştiği öğrenilmektedir.

Asia Eyaleti'nde imparator bizzat *curator rei publicae*'yi atayarak ona kamu memurlarının hesaplarını ayrıntılı bir şekilde incelemesini buyurmuştur. Ephesos kentinde gerçekleştirilen bu soruşturmada hem hayatta olan hem de geçen on yıl içinde ölmüş olan tüm kamu memurları hesap teftişine tabi tutulmuştur. İS. 2. yüzyıl ortalarına doğru Ephesos'ta yapılan bu teftişin benzerini İS. 3. yüzyıl başlarında Lykia'nın Balboursa kenti de geçirmiştir. Balboursa yazıtında *curator rei publicae* M. Aurelius Dionysios II, Balboursa kentinin

hesaplarını incelemiş ve kentin pek çok memuriyetini yerine getiren *anonymus* bir kamu görevlisini denetlemiştir. Burada da tıpkı Ephesos'ta olduğu gibi bir soruşturma açıldığı ve kent memurlarının teftişe tabi tutulduğu varsayılabilir. Ama Balboursa'da gerçekleştirilen hesap denetimi Ephesos'taki kadar geniş çaplı değildir. Bununla birlikte Pontus-Bithynia'da Plinius geçirdiği zor yolculuğunun ardından ayağının tozuyla ilk iş olarak Prusalılar'ın kamu hesaplarını incelemeye başlamıştır. Eyaletin diğer kentlerinde de hesap denetimi yaptığı görülmektedir.

Asia Eyaleti'nde *curator rei publicae*'ler miras olarak bırakılan paranın kullanımı onaylamış ya da denetlemişlerdir. Örneğin Aphrodisias'ta miras olarak bırakılan paradan adı belirlenemeyen bir sporcuyu babası onurlandırmak istemektedir. Ancak *curator rei publicae* miras olarak bırakılan söz konusu paranın kullanımına onay kararı verdikten sonra sporcu çocuk bir heykelle onurlandırılmıştır.

Lycia-Pamphylia'da Polydeukes isimli bir kişi vasiyet yoluyla miras olarak para bırakmıştır. Balbouralılar miras olarak bırakılan paradan bir *tripylon* ve *opisthodomos* ile birlikte bir çeşme yapısını imparatorlar Septimius Severus, Caracalla ve Geta'ya ithaf etmek istemişlerdir. Yapıların bitirilmesi işini ise Eirenaïos adıyla da bilinen Androbios'un *logistes*'liği sırasında varis Ge adıyla da bilinen Paulina üstlenmiştir. Söz konusu örneklerde *logistes*'ler miras olarak bırakılan paranın doğru kullanımını sağlamışlardır.

Asia Eyaleti'nde görev yapmış *logistes*'lerin görevleri sırasında imparatorlar ya da imparator aileleri birer heykel kaidesi ile onurlandırılmıştır. Söz konusu onurlandırmaların İS. 2. yüzyıl sonunda başladığı ve özellikle Caracalla Dönemi'nde yoğunlaştığı tespit edilmektedir. Bu türden örneklerin sayısı Asia Eyaleti'nde daha fazladır. Pontus-Bithynia Eyaleti'nde yalnızca Caesernius Statianus *logistes*'liği sırasında Iulia Domna onurlandırılmıştır. Görüldüğü üzere *logistes*'ler imparatorların onurlandırılma işlerinin teftişinden de sorumlu olmuşlardır. Bu da kentlerde en ufak harcama kalemlerinin bile *logistes* onayını gerektirdiğini kanıtlamaktadır. Lycia-Pamphylia'da ise direkt olarak imparator onurlandırmasına ilişkin bir örnek bulunmamaktadır.

Curator rei publicae'nin en önemli görevlerinden biri de *Digesta*'dan öğrendiğimize göre kentin hububat parasının eksilmemesini sağlamak ve bu paranın başka amaçlarla kullanılmasını engellemektir. Bunun yanı sıra satışı yapılan hububat parasının *dominus*'tan tahsilatını gerçekleştirmektedir.

Yine *Digesta*'tanın verdiği bilgiler neticesinde *curator rei publicae*'nin bir yeri devlet malı haline getirebildiğini, satılan kamu arazilerini tekrar devlete geri satın alabildiğini, devlet arazilerini kiraya verebildiğini ve kira gelirlerini de kendisinin tahsil ettiğini öğreniyoruz.

Ancak kendisinin bir *locus*'a sahip olma hakkı yoktur (*Lex municipalis*'te belirtilmedikçe ve imparator ya da onun yetkilendirdiği bir kişi tarafından onaylanmadıkça).

Asia Eyaleti'nde ele geçen yazıtlarda “κατὰ τὴν κρίσιν τοῦ λογιστοῦ” (*logistes*'in kararına göre) ya da “τοῦ λογιστοῦ κέλευσιν” (*logistes*'in emriyle) şeklinde kullanılan ifadelerden *curator rei publicae*'lerin karar verme ya da emretme yetkisine sahip oldukları anlaşılmaktadır. Bunun yanı sıra *Digesta*'dan *curator rei publicae*'nin yetkilerinin *lex municipalis*'te tanımlanmış olduğunu da öğrenmekteyiz.

Hatta gerektiğinde ceza verme yetkilerinin de olduğu anlaşılmaktadır. Örneğin Lydia'nın Attaleia kentinde Euarestos vatani Attaleia için her yılın bir günü boyunca zeytinyağı dağıtımını yapılmasını vasiyet etmektedir. Vasiyetinde zeytinyağı alım masrafının da çevrili arazinin satılmasıyla elde edilen gelirlerden karşılanmasını şart koşturmaktadır. Bu konuda kent ahalisi tarafından *logistes* olan Polybios'a başvurulmuştur. Bunun üzerine Polybios da “eğer bir kimse bu kararı değiştirirse ya da görmezden gelirse son derece kutsal *fiscus*'a 2.500 *denarii* ödesin” şeklinde ceza içeren bir karar vermiştir.

Curator rei publicae'nin ilk belgelendiği tarih Pontus-Bithynia ile Asia'da benzer görünmektedir. Lycia-Pamphylia ise daha geç bir dönemi işaret etmektedir. Pontus-Bithynia'daki *curator rei publicae*'ler Hadrianus Dönemi (İS. 117-138) ile başlayıp, İS. 269 yılına kadar her yıl düzenli olmasa da belirli aralıklarla atanmışlardır. Asia Eyaleti'nde isimleri tespit edilen yaklaşık kırk *curator rei publicae* büyük ihtimalle Hadrianus Dönemi ile başlayıp İS. 253 yılına kadar belgelenmektedir. Lycia-Pamphylia Eyaleti'ndeki ilk *curator*'lar ise İS. 3. yüzyılın ilk yarısında belgelenmeye başlamış ve örnekler Severuslar Hanedanlığı ile artış göstermiştir.

Eyaletlerdeki bu tablo “üçüncü yüzyıl krizi” olarak adlandırılan dönemde yani İS. 3. yüzyılın ilk yarısında dahi *curatio rei publicae*'nin düzenli bir memuriyet olmadığını göstermektedir.

Yaşanan problemlere bağlı olarak *curator rei publicae*'ye rastlama oranları da eyaletler arasında farklılıklar göstermektedir. Örneğin Pontus-Bithynia Eyaleti'nden yirmi bir *curatores* ismi belgelenirken Lycia-Pamphylia'da yalnızca on iki *curator* örneği tespit edilmiştir. Asia Eyaleti'nden ise yaklaşık kırk *curator rei publicae* ismi tespit edilmiştir. Bunun başlıca sebebi Asia'nın Anadolu'nun en önemli eyaletlerinden biri olması ve eyalet sınırlarının çok geniş bir coğrafi bir alana yayılmasıdır.

Pontus-Bithynia Eyaleti'nde görülen bir farklılık eyalet valisinin eş zamanlı olarak *curator rei publicae* olarak da görev yapmış olmasıdır. Pontus-Bithynia'da beş valinin aynı zamanda *curator rei publicae* olduğu görülmektedir. Böyle bir durum eyalette çok sık

yaşanmamasına rağmen diğer eyaletlerde böyle bir örneğe rastlanmaması ve Plinius'un durumundan yola çıkarak valinin aynı zamanda *curator rei publicae* olması bu eyalete özgü bir farklılık olarak değerlendirilmelidir. Zira *curator rei publicae* esas olarak validen bağımsız bir memur olarak tasarlanmıştı. Bu duruma uygun olarak Asia Eyaleti'nde vali değil, fakat vali yardımcısının (*legatus proconsulis*) *curator rei publicae* olduğu tespit edilmiştir. Lycia-Pamphylia'da ise bu türden örnekler bulunmamaktadır.

Curator rei publicae görevine genellikle *ordo senatorius* ya da *ordo equester* (atlı) mensubu kişiler atanmaktadır. Bununla birlikte kent ya da eyalet elit tabakasından gelen kişiler de *curator rei publicae* olarak seçilmektedirler. Nitekim eyalet kentlerinde imparator kültü başrahiplik görevini (ἀρχιερεὺς τῶν Σεβαστῶν) tamamlamış *arkhiereus* ya da *asiarkhes*, *bithyniarkhes* ve *lykiarkhes*'lerin *curator rei publicae*'liği üstlendikleri görülmektedir.

Asia Eyaleti'nde sosyal statüleri tespit edilebilen *curator rei publicae*'lerin sayısı *ordo senatorius*'tan sekiz, *ordo equester*'den dört, eşraf tabakadan on sekizdir. Pontus-Bithynia Eyaleti'nde *ordo senatorius*'tan dokuz, *ordo equester*'den bir, eşraf tabakadan on birdir. Lycia-Pamphylia'dan ise *ordo senatorius*'tan bir, *ordo equester*'den üç, eşraf tabakadan gelen *curator rei publicae*'lerin sayısı ise yedidir. Bu verileri tablolar ile desteklemek mümkündür⁶⁴⁵.

Nikomedea'dan ele geçen yirmi üç kurşun ağırlık buraya özgü bir farklılıktır. Bu ağırlıklardan sekizinde vali, *logistes* ve *agoranomos*'un isimleri birlikte anılmaktadır. Bu örnekler *curatores*'in her yıl düzenli olarak değil de sadece ihtiyaç duyulduğu zaman atandıklarını gösteren önemli bir kanıt niteliğindedir. Ayrıca bu kurşun ağırlıklardan *curator rei publicae*'lerin görev sürelerine ilişkin önemli bilgiler de öğrenilmektedir. Kurşun ağırlıklardan ikisinde farklı imparatorların adı geçmesine rağmen hem vali hem de *curator rei publicae*'nin isimleri aynıdır. Ağırlıklardan ilki Gordianus III'ün 7. imparatorluk yılı olan İS. 243/244; ikincisi ise Gordianus III'ten sonra yönetime gelen Philippus'un imparatorluğunun ilk yılı olan 244/245 yıllarına tarihlenmektedir. Her iki kurşun ağırlık yazıtında da Ti. Cl. Attalos Paterclianus'un vali; Quintus Tineius Severus Petronianus'un *logistes* olarak görev yaptığı görülmektedir. Böylelikle İS. 244 yılının neredeyse tamamında ve 245 yılının bir kısmında Nikomedea'da aynı *logistes*'in görev yaptığı anlaşılmaktadır. Dolayısıyla bu *curator rei publicae* bir yılı aşkın bir süre görev yapmıştır.

⁶⁴⁵ Bk. EK 1 – Tablolar, Tbl. 2, 4 ve 6.

Pontus-Bithynia yazıtlarında bazı kimseler babasının ya da atalarının arasında *logistes* olmasıyla övünmektedirler. Yani genellikle oğullarının onurlandırma yazıtlarından isimleri öğrenilen *logistes*'ler bulunmaktadır. Söz konusu bu yazıtlarda *logisteia*'nın övünülecek kadar son derece prestijli bir memuriyet olduğu görülmektedir. Hatta *curator rei publicae*'nin etkisiyle yerel *logistes*'lerin de öneminin arttığı anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA KISALTMALARI

AE	L'Année Epigraphique, Paris 1888 vdd.
AJPh	The American Journal of Philology, Baltimore 1880 vdd.
AMS	Asia Minor Studien, Bonn 1990 vdd.
AncSoc	Ancient Society, Leuven 1970 vdd.
ANRW	Aufstieg und Niedergang der römischen Welt. Geschichte und Kultur Roms im Spiegel der neueren Forschung, H. Temporini – W. Haase (Eds.), Berlin – New York 1972 vdd.
AS	Anatolian Studies, London 1951 vdd.
AST	Araştırma Sonuçları Toplantısı, Ankara 1983 vdd.
AW	Antike Welt.
BCH	Bulletin de Correspondance Hellénique, Paris 1877 vdd.
BCH 18, 1894	A. S. Diamantaras, Επιγραφαί εκ Λυκίας, BCH 18,1894, 323-333.
BMC Caria	B. V. Head, A Catalogue of the Greek Coins in the British Museum. Catalogue of the Greek Coins of Caria, Cos, Rhodos, &c., London 1897.
Chiron	Chiron, Mitteilungen der Kommission für Alte Geschichte und Epigraphik des Deutschen Archäologischen Instituts, München, Beck.
CIG	Corpus Inscriptionum Graecarum, Berlin 1828-1877.
CIL	Corpus Inscriptionum Latinarum, Berlin 1863 vdd.
DNP	Der Neue Pauly, H. Cancik – H. Schneider (Eds), Stuttgart 1996 vdd.
EA	Epigraphica Anatolica, Zeitschrift für Epigraphik und historische Geographie Anatoliens, Bonn 1983 vdd.
GRBS	Greek, Roman and Byzantine Studies.
Hesperia	Hesperia, The Journal of the American School of Classical Studies at Athens.
I. Antiokheia	M. A. Byrne – G. Labarre, Nouvelles Inscriptions d'Antioche de Pisidie d'après les Note-books de W. M. Ramsay, Bonn 2006 (IK 67).

- I. Arykanda S. Şahin, Die Inschriften von Arykanda, Bonn 1994 (IK 48).
- I. Central Pisidia G. H. R. Horsley – S. Mitchell, The Inscriptions of Central Pisidia: Including Texts from Kremna, Ariassos, Keraia, Hyia, Panemoteichos, the Sanctuary of Apollo of the Perminoundeis, Sia, Kocaaliler, and the Döşeme Boğazı, Bonn 2000 (IK 57).
- I. Ephesos Ia H. Wankel, Die Inschriften von Ephesos, Teil Ia, Bonn 1979 (IK 11.1).
- I. Ephesos III H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Die Inschriften von Ephesos, Teil III, Bonn 1980 (IK 13).
- I. Ephesos IV H. Engelmann – D. Knibbe – R. Merkelbach, Die Inschriften von Ephesos, Teil IV, Bonn 1980 (IK 14).
- I. Ephesos VI R. Merkelbach – J. Nollé – H. Engelmann – B. İplikçioğlu – D. Knibbe, Die Inschriften von Ephesos, Teil VI, Bonn 1980 (IK 16).
- I. Ephesos VII.1 R. Meriç – R. Merkelbach – J. Nolle – S. Şahin, Die Inschriften von Ephesos VII, 1, Bonn 1981 (IK 17.1).
- I. Erythrai und H. Engelmann – R. Merkelbach, Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai II Klazomenai, Teil II, Bonn 1973 (IK 2).
- I. Hadrianoi und E. Schwertheim, Die Inschriften von Hadrianoi und Hadrianeia, Hadrianeia Bonn 1987 (IK 33).
- I. Hierapolis C. Humann – C. Cichorius – J. Walther – F. Winter, Altertümer von Hierapolis, Jahrbuch des Kaiserlich Deutschen Archäologischen Instituts, Ergänzungsheft, 4 Berlin (1898), 67 – 202.
- I. Ilion P. Frisch, Die Inschriften von Ilion, Bonn 1975 (IK 3).
- I. Leukopetra P. M. Petsas – M. B. Hatzopoulos – L. Gounaropoulou – P. Paschidis, Inscriptions du sanctuaire de la Mère des Dieux autochthone de Leukopétra (Makédonie), Athens 2000.
- I. Magnesia O. Kern, Die Inschriften von Magnesia am Maeander, Berlin 1900.
- I. Magnesia am T. Ihnken, Die Inschriften von Magnesia am Sipylos, Bonn 1978 (IK Sipylos 8).
- I. Milet P. Herrmann, Inschriften von Milet. Teil I: Inschriften Nr. 187-406; Teil 2: Inschriften Nr. 407-1019, Berlin – New York 1997/1998.
- I. Mylasa W. Blümel, Die Inschriften von Mylasa, Bonn 1987–1988 (IK 34-

- 35).
- I. Nikaia I S. Şahin, Katalog der antiken Inschriften des Museums von İznik (Nikaia), Band I-II, Bonn 1979-1987 (IK 9-10.3).
- I. Perge I S. Şahin, Die Inschriften von Perge, Teil I, Bonn 1999 (IK 54).
- I. Perge II S. Şahin, Die Inschriften von Perge II, Teil II, Bonn 2004 (IK 61).
- I. Priene D. F. McCabe, Priene Inscriptions, Texts and List, Princeton 1987.
- I. Prusa ad T. Corsten, Die Inschriften von Prusa ad Olympum I-II, Bonn Olympum 1991/1993 (IK 39-40).
- I. Prusias ad Hypium W. Ameling, Die Inschriften Prusias ad Hypium, Bonn 1985 (IK 27).
- I. Sardis W. H. Buckler – D. M. Robinson, Sardis, VII. Greek and Latin Inscriptions, Part I. Leiden 1932.
- I. Side J. Nollé, Side im Altertum. Geschichte und Zeugnisse. Band 1: Geographie, Geschichte, Testimonia, Griechische und lateinische Inschriften (1-4), Bonn 1993 (IK 43).
- I. Tralleis – Nysa F. B. Poljakov, Die Inschriften von Tralleis und Nysa, Bonn 1989 (IK 36.1).
- IG Inscriptiones Graecae, Berlin 1877 -.
- IG XII 5 F. Hiller von Gaertringen (ed.), Inscriptiones Graecae, XII. Inscriptiones insularum maris Aegaei praeter Delum, 1. Inscriptiones Rhodi, Chalcees, Carpathi cum Saro, Cusi, Berlin 1895.
- IGBulg G. Mihailov, Inscriptiones Graecae in Bulgaria Repertae, 5 Bd., Sofia 1958-1970, 1997.
- IGR Inscriptiones Graecae ad res Romanas pertinentes.
- ILS H. Dessau, Inscriptiones Latinae selectae, Berlin 1892-1916.
- Imhoof-Blumer, KM F. Imhoof-Blumer, Kleinasiatische Münzen I-II, Wien 1901-1902 (ND Hildesheim – Zurich – New York 1991).
- JASSS The Journal of Academic Social Science Studies.
- JHS The Journal of Hellenic Studies. London: Society for the Promotion of Hellenic Studies.
- JÖAI Jahreshefte des Österreichischen Archäologischen Institutes in Wien.
- JRS The Journal of Roman studies. London: Society for the Promotion of Roman Studies.
- MAMA Monumenta Asiae Minoris Antiqua.

MDAI (A)	Mitteilungen des deutschen archäologischen Instituts. Athenische Abteilung Berlin.
OGIS	W. Dittenberger, <i>Orientis Graeci Inscriptiones Selectae</i> , Leipzig 1903–1905.
PIR ²	<i>Prosopographia Imperii Romani</i> , saec. I-III., (E. Groag, E. Stein und L. Petersen, eds.) Berlin, 1952 vd.
REA	<i>Revue des études anciennes</i> .
RE	<i>Real-Encyclopädie der classischen Altertumswissenschaft</i> , Neue Bearbeitung begonnen von G. Wissowa, fortgeführt von W. Kroll und K. Mittelhaus, zuletzt herausgegeben von K. Ziegler, Stuttgart – München 1893-1980.
SEG	<i>Supplementum Epigraphicum Graecum</i> .
SNG von Aulock	<i>Sylloge Nummorum Graecorum</i> , Sammlung, H. von Aulock, 1-18, Berlin 1957-1968.
TAM	<i>Tituli Asiae Minoris</i> .
ZPE	<i>Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik</i> .

KAYNAKÇA

Antik Kaynaklar

- Ael. Ar. *Orat.* Aelius Aristeides, *Orationes*.
 Aristides, ed. W. Dindorf, Leipzig 1829.
 Publius Aelius Aristides, ed. C. A. Behr, *The Complete Works*, Vol. I. *Orations I-XVI*, with an appendix containing the fragments and inscriptions, Leiden 1986.
 Publius Aelius Aristides, ed. C. A. Behr, *The Complete Works*, Vol. II. *Orations XVII-LIII*, Leiden 1981.
- Arist. *Ath. Pol.* Aristoteles *Athenaion Politeia*/Ἀθηναίων πολιτεία.
 Aristotelis Ἀθηναίων πολιτεία, ed. H. Oppermann, Leipzig: Teubner 1928.
 Aristotle, *The Athenian Constitution; Eudemian Ethics; On Virtues and Vices*, ed. H. Rackham, (*The Loeb Classical Library*), London 1935.
- Cass. Dio Cassius Dio, *Historiae Romanae*.
Historiae Romanae, ed. U. P. Boissevain, Berlin 1895.
 Dio's Roman History V, ed. E. Cary – H. B. Foster, (*The Loeb Classical Library*), Londra 1955.
- Cod. Iust.* *Codex Iustinianus*.
Codex Justinianus, *Corpus iuris civilis*, vol. 2. ed. R. Schöll-W. Kroll, Berlin: Weidmann, 1895 (tıpkıbasım 1968).
- Dig.* *Digesta Iustiniani Augusti*, *Corpus Iuris Civilis*.
Corpus Iuris Civilis, ed. I. L. G. Beck, Leipzig 1928.
- Eutrop. Eutropius, *Brevarium ab urbe condita*. *The Brevarium ab Urbe Condita of Eutropius*, H. W. Bird (ed.), Liverpool 1993.
- Herodian. Herodianus, *Ab Excesu Divi Marci*. *Herodiani ab excessu divi Marci libri octo.*, K. Stavenhagen (ed.), Leipzig 1922 (Stuttgart 1967), 1-223
- Mela, *chorog.* Pomponius Mela, *De Chorographia*.
 Kullanılan Metin ve Çeviri: Pomponii Melae *De Chorographia Libri*

- Tres una cum Indice Verborum. Ed. G. Ranstrand. 1971. Pomponius Mela, Pomponius Mela's Description of the World. With an English translation by F. E. Romer. Ann Arbor 1998.
- Paus. (= Pausanias, *Periegesis tes Hellados*) Kullanılan metin ve çeviri: Description of Greece. Ed. W. H. Jones, vol. I, III-IV. W. H. Jones – H. A. Ormerod, vol. II. R. E. Wycherley, vol. V (Illustrations and Index), New York 1918-200410.
- Philostr. VS Philostratos, *vitae sophistarum*/βίοι σοφιστῶν. Vitae sophistarum, ed. C. L. Kayser, Leipzig 1871. Philostratus and Eunapius, *Lives of the Sophists*, ed. W. C. Wright, Cambridge 1961.
- Plin. *epist.* C. Plinius Caecilius Secundus, *Epistulae*, Genç Plinius'un Anadolu Mektupları. çev.: Ç. Dürüşken – E. Özbayoğlu, İstanbul 1999.
- Plin. *nat. hist.* C. Plinius Secundus, *Naturalis Historia*, *Pliny Natural History*. With an English translation by H. R. Rackham, W. H. S. Jones, D. E. Eichholz IX. Cambridge, Mass.-London 1938-1971.
- Sall. *Hist.* Sallustius, *The Histories*, I-II, translated by Patrick McGushin, Oxford, 1992-1994.
- Steph. Byz. *Ethnika* (= Stephanos Byzantios, *Ethnika*) Kullanılan metin ve çeviri: Stephani Byzantii, *Ethnikon*. Ed. A. Westermann, Lipsae 1839.
- Strab. Strabon, *Geographika*. Kullanılan Metin: The Geography of Strabo. Çev. H. L. Jones, I-VIII. London, New York 1917-1932 (The Loeb Classical Library).
- Suda *Lex.* Suda, *Lexicon*/Λεξικόν. Suidae *Lexicon*, ed. A. Adler, Leipzig 1928-1935.
- Suet. Gaius Suetonius Tranquillus, *The Lives of the Caesars*. Ed. and Translated by J. C. Rolfe I-II. Cambridge, Mass.-London 1951.
- Tac. *Agr.* Cornelius Tacitus, *De Vita Iulii Agricolae*, *Cornelii Taciti Opera Minora*, (Ed. J. G. C. Anderson), 1939.
- Vell. Velleius Paterculus, *Historia Romana*, *Roman History*. With an English translation by F. Shipley. London 1924

Modern Literatur

- Adak – Stauner 2013 M. Adak – K. Stauner, Eine Honoratiorenfamilie aus Nikomedia, *Gephyra* 10, 2013, 143-151.
- Adak – Tüner 2004 M. Adak – N. Tüner, Neue Inschriften aus Olympos und seinem Territorium I, *Gephyra* 1, 2004, 53-65.
- Adak – Wilson 2012 M. Adak – M. Wilson, Das Vespasiansmonument von Döşeme und die Gründung der Doppelprovinz Lycia et Pamphylia, *Gephyra* 9, 2012, 1-40.
- Adak 2007 M. Adak, Zwei senatorische Familien aus Klaudiupolis, *Gephyra* 4, 2007, 155-163.
- Akdoğu Arca 2016a E. N. Akdoğu Arca, Iulius Iulianus Phrygia-Caria Eyaleti'nin İlk Valisi miydi?, B. Takmer – E. N. Akdoğu Arca - N. Göklap Özdil (Eds.), *Vir doctus Anatolicus, Sencer Şahin Anısına Yazılar*, İstanbul 2016, 60-73.
- Akdoğu Arca 2016b E. N. Akdoğu Arca, The Procurator Domitius Philippus and Nysa ad Maeandrum in the First Half of the 3rd Century A. D, *Philia* 2, 2016, 152-162.
- Akdoğu Arca 2016c E. N. Akdoğu Arca, Lykia'ya Özgü bir kavram olarak *Sitometroumenoian* Andres'i Plinius X, 116/117. Mektupları Işığında Yeniden Değerlendirme, *Adalya XIX*, 2016, 115-132.
- Akgün Kaya 2016 E. Akgün Kaya, Anadolu'da II. Sofistik Dönem: Sofist, Retor ve Filozofların Kamusal Alandaki Etkinlikleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2016.
- Akın 2016 Y. Akın, Bolu'dan Caracalla Dönemi'ne ait bir *ad fines* Miltaşı, burada: *Vir Doctus Anatolicus. Studies in Memory of Sencer Şahin/Sencer Şahin Anısına Yazılar*, B. Takmer, E. N. Akdoğu Arca, N. Gökalp Özdil (eds.), İstanbul 2016, 81-89.
- Alföldy 1999 G. Alföldy, Städte, Eliten und Gesellschaften in der Gallia Cisalpina. Epigraphisch-historische Untersuchungen, Stuttgart 1999.
- Anderson 1897 J. G. C. Anderson, A Summer in Phrygia, *JHS* 17, 1897, 396-424.
- Arnaoutoglou 1998 I. Arnaoutoglou, *Ancient Greek Laws. A Sourcebook*, Londra 1998.

- Arnold 1974 W. T. Arnold, *The Roman System of Provincial Administration to the Accession of Constantine the Great*, Chicago 1974.
- Arslan 2007 M. Arslan, *Mithradates VI Eupator: Roma'nın Büyük Düşmanı*, İstanbul 2007.
- Avotins 1971 I. Avotins, *Rev. Aelius Aristides and the Sacred Tales* by C. A. Behr, *AJPh* 92, Nr. 2 (1971): 347–349.
- Badian – Sherk 1984 E. Badian – R. K. Sherk, *Rome and the Greek East to the Death of Augustus* (Translated Documents of Greece and Rome), Cambridge 1984.
- Ballace – Roueché 2001 M. Ballace – Ch. Roueché, Appendix 2: Three Inscriptions from Ovacık, şurada: R. M. Harrison (ed.), *Mountain and Plain: From the Lycian Coast to the Phrygian Plateau in the Late Roman and Early Byzantine Period*, Michigan 2001, 87-117.
- Balland 1981 A. Balland, *Fouilles de Xanthos VIII. Inscriptions d' époque impériale du Léoon*, Paris 1981.
- Barbieri 1952 G. Barbieri, *L'albo senatorio da Settimio Severo a Carino*, ROMA 1952.
- Barnes 1982 T. D. Barnes, *The New Empire of Diocletian and Constantine*, Cambridge (Mass.) 1982.
- Baz 2013 F. Baz, *Considerations for the Administration of the Province Pontus et Bityhnia during the Imperial Period*, *Cedrus I*, 2013, 261-284.
- Bean 1959 G. E. Bean, *Notes and Inscriptions of Pisidia*, *AS* 9, 1959, 67-117.
- Behr 1968 C. A. Behr, *Aelius Aristides and the Sacred Tales*, Amsterdam 1968.
- Behr 1981 C. A. Behr, *Publius Aelius Aristides, The Complete Works, Vol. II. Orations XVII–LIII*, Leiden 1981.
- Behrwald 2000 R. Behrwald, *Die Lykischer Bund. Untersuchungen zu Geschichte und Verfassung*, Bonn 2000.
- Bekker-Nielsen 2008 T. Bekker-Nielsen, *Urban life and local politics in Roman Bithynia: The small world of Dion Chrysostomos*, Aarhus 2008.
- Benedum 1978 J. Benedum, *Zur lydischen Arztinschrift IGRR IV 1359*, *ZPE* 29, 1978, 115-121.

- Birley 1999 A. R. Birley, *Septimius Severus: The African Emperor*, London-New York 1999.
- Boatwright 2003 M. T. Boatwright, *Hadrian and the Cities of the Roman Empire*, Princeton 2003³.
- Bosch 1967 E. Bosch, *Quellen zur Geschichte der Stadt Ankara im Altertum*, Ankara 1967.
- Bowersock 1969 G. W. Bowersock, *Greek Sophists in the Roman Empire*, Oxford 1969.
- Brandt 1992 H. Brandt, *Gesellschaft und Wirtschaft Pamphyliens und Pisidiens im Altertum (AMS 7)*, Bonn 1992.
- Brunt 2001 P. A. Brunt, *Roman Imperial Themes*, Oxford 2001.
- Burrell 2004 B. Burrell, *Neokoroi: Greek cities and Roman Emperors*. Cincinnati Classical Studies, New Series Volume IX. Leiden 2004.
- Burton 1972 G. P. Burton, *Senatoren von Vespasian bis Hadrian* by W. Eck, *JRS* 62, 1972, 183.
- Burton 1979 G. P. Burton, *The Curator Rei Publicae: Towards a Reappraisal*, *Chiron* 9, 1979, 465–487.
- Burton 1987 G. P. Burton, *Government and the Provinces*, *şurada*: J. Wachter (ed.), *The Roman World I*, 1987, 423-440.
- Burton 2004 G. P. Burton, *The Roman Imperial State, Provincial Governors and the Public Finances of Provincial Cities, 27 B. C - A. D. 235*, *Historia* 53, 2004, 311-342.
- Camodeca 1979 G. Camodeca, *Curatores Rei Publicae I*, *ZPE* 35, 1979, 225-236.
- Camodeca 1980 G. Camodeca, *Ricerche sui curatores rei publicae*, *ANRW* II, 13, 1980, 453-534.
- Camodeca 2008 G. Camodeca, *I curatores rei publicae in Italia: note di aggiornamento*, *şurada*: C. Berrendonner – M. Cébeillac-Gervasoni – L. Lamoine (eds.), *Le Quotidien Municipal dans l'Occident Romain*, Paris 2008, 507-522.
- Campanile 1993 M. D. Campanile, *Il koinon di Bitinia*, *Studi Classici ed Orientali* 43, 1993, 343-357.
- Campanile 1994 M. D. Campanile, *I Sacerdoti del Koinon d'Asia*, Pisa 1994.
- Carter 2004 M. Carter, *Archiereis and Asiarchs: A Gladiatorial Perspective*,

- GRBS 44, 41-68.
- Christol – Drew-Bear 1983 M. Christol – Th. Drew-Bear, Une delimitation de territoire en Phrygie-Carie, *Travaux et recherches en Turquie* 1982, Leuven 1983, 23–42.
- Christol – Drew-Bear 1999 M. Christol – Th. Drew-Bear, Antioche de Pisidie, *AnTard* 7, 1999, 39–71.
- Corbier 1973 M. Corbier, Les circonscriptions judiciaires de l'Italie, de Marc-Aurèle à Aurélien, *Mélanges de l'Ecole française de Rome. Antiquité*, Tome 85, n° 2. 1973, 609-690.
- Cramme 2001 S. Cramme, Die Bedeutung des Euergetismus für die Finanzierung städtischer Aufgaben in der Provinz Asia (Dissertation), Köln 2001.
- Crowther 1996 C. Crowther, A New Procurator of Asia: Octavius Licinianus (I. Priene, 230), *EA* 26, 1996, 141-144.
- De Laet 1949 S. De Laet, Portorium. Étude sur l'organisation douanière chez les Romains, surtout à l'époque du Haut-Empire (Rijksuniversiteit te Gent, Werken uitgegeven door de Faculteit van de Wijsbegeerte en Letteren, 105). Bruges, repr. New York 1975.
- Deininger 1965 J. Deininger, Die Provinziallandtage der römischen Kaiserzeit. München-Berlin 1965.
- Demougin 1990 S. Demougin, L. Lucilius Pansa Priscillianus procurateur d'Asie, *ZPE* 81, 1990, 213-223.
- Demougin 1999 S. Demougin, L'ordre équestre en Asie mineure. Histoire d'une romanisation, dans *L'ordre équestre, Histoire d'une aristocratie* (IIe s. av. J.-C. IIIe s. ap. J.-C.), şurada: S. Demougin – H. Devijver – M.-T. Raepsaet-Charlier (eds.), Brüksel 1995, *EFR Rome* 257, 579-612.
- Devijver 1976 H. Devijver, *Prosopographia Militiarum Equestrum quae Fuerunt ab Augusto ad Gallienum, Pars Prima, A-I*, Leuven 1976.
- Dignas – Winter 2007 B. Dignas – E. Winter, *Rome and Persia in Late Antiquity*, New York 2007.
- Dmitriev 2001 S. Dmitriev, The End of provincia Asia, *Historia* 50, 2001, 468–489.

- Dmitriev 2005 S. Dmitriev, *City Government in Hellenistic and Roman Asia Minor*, Oxford 2005.
- Doğancı 2007 K. Doğancı, *Roma Principatus Dönemi (M.Ö. 27-M.S. 284) Bithynia Eyaleti Valileri (Prosopografik bir inceleme)*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2007.
- Doğancı 2013 K. Doğancı, Antik Kaynaklara Göre Bithynia'daki Civitas'lar, *Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi*, 24, 2013/1, 167-186.
- Dönmez-Öztürk – F. Dönmez-Öztürk – R. Haensch – H. S. Öztürk – P. Weiß, Aus
Haensch – Öztürk – dem Pera Museum (İstanbul): Weitere Gewichte mit Nennung von
Weiß 2008a Statthaltern von Pontus et Bithynia, *Chiron* 38, 2008, 243–259.
- Dönmez-Öztürk – F. Dönmez-Öztürk – R. Haensch – H. S. Öztürk – P. Weiß, Aus
Haensch – Öztürk – dem Halûk Perk Museum (İstanbul): Ein weiteres Gewicht mit
Weiß 2008b Nennung eines Statthalters von Pontus et Bithynia, *Chiron* 38, 2008, 261–265.
- Dörner 1935 F. K. Dörner, *Der Erlaß des Statthalters von Asia Paullus Fabius Persicus*, Greifswald 1935.
- Drijvers 2009 J. W. Drijvers, *Rome and the Sasanid Empire: Confrontation and Coexistence*, in: P. Rousseau (ed.), *A Companion to Late Antiquity*, Oxford 2009, 441–454.
- Duthoy 1979 R. Duthoy, *Curatores Rei Publicae en Occident durant le Principat. Recherches préliminaires sur l'apport des sources épigraphiques*, *Ancient Society* 10, 1979, 171-238.
- Dürüşken – Özbayoğlu Ç. Dürüşken – E. Özbayoğlu, *Genç Plinius'un Anadolu Mektupları: Plinius Epistulae 10*, İstanbul 1999.
- Eck 1970 W. Eck, *Senatoren von Vespasian bis Hadrian. Prosopographische Untersuchungen mit Einschluss der Jahres- und Provinzialfasten der Statthalter*. München 1970.
- Eck 1971 W. Eck, *Miszellen. Zum Rechtsstatus von Sardinien im 2. Jh. n. Chr.*, *Historia* 20, 1971, 510-512.
- Eck 1974 W. Eck, *Beförderungskriterien innerhalb der senatorischen Laufbahn, dargestellt an der Zeit von 69-138 n. Chr.*, *ANRW II.1*,

- 1974, 158-228.
- Eck 1979 W. Eck, Die Staatliche Organisation Italiens in der hohen Kaiserzeit (Vestigia 28), München 1979.
- Eck 1998 W. Eck, Die Verwaltung des römischen Reiches in der hohen Kaiserzeit. Ausgewählte und erweiterte Beiträge Band 2, R. Frei-Stolba – M. A. Speidel (eds.), Basel 1998.
- Eck 1999 W. Eck, The Bar Kokhba revolt: the Roman point of view, JRS 89, 1999, 76-89.
- Eck 2000 W. Eck, Government and civil administration, CAH XI, 2000, 195-292.
- Eck 2007 W. Eck, Die politisch-administrative Struktur der kleinasiatischen Provinzen während der hohen Kaiserzeit. Tra oriente e occidente: Indigeni, Greci e Romani in Asia Minore Atti del Convegno Internazionale Cividale del Friuli, 28-30 settembre 2006. Pisa 2007, 189-207.
- Eck 2010 W. Eck, Die große Pliniusinschrift aus Comum: Funktion und Monument. şurada: W. Ameling – J. Heinrichs (eds.), Werner Eck Monument und Inschrift. Gesammelte Aufsätze zur senatorischen Repräsentation in der Kaiserzeit, Berlin, New York 2010, 299-310.
- Eilers 2002 C. Eilers, Roman Patrons of Greek Cities, Oxford Classical Monographs, New York 2002.
- Engelmann 2006 H. Engelmann, Zur Lykiarchie, ZPE 158, 2006, 183–186.
- Engelmann 2007a H. Engelmann, Die Inschriften von Patara. Eine Übersicht, in: C. Schuler (Hrsg.), Griechische Epigraphik in Lykien. Eine Zwischenbilanz. Akten des Internationalen Kolloquiums München, 24–26. Februar 2005 (Denkschriften Akademie Wien Bd. 354), Wien 2007, 133–139.
- Engelmann 2007b H. Engelmann, Inschriften, in: T. Korkut – G. Grosche (Hrsg.), Das Bouleuterion von Patara. Versammlungsgebäude des lykischen Bundes, İstanbul 2007, 157–167.
- Ertekin 2002 E. Ertekin, III. yy.'da Kariyer Yapmış Olan Küçükasya Kökenli Roma Senatörleri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), İstanbul 2002.
- Ertekin 2013 E. Ertekin, Principatus Dönemi'nde Lycia et Pamphylia

- Eyaleti'nde Görev Yapmış Olan Curatores rei publicae ve Coorrectores, JASSS 6.6, 2013, 497-524.
- Fernoux 2004 H. L. Fernoux, Notables et elites des cités de Bithynie aux époques hellénistique et romaine (IIIe siècle av. J.C. – IIIe siècle ap. J.-C.). Essai d'histoire sociale (Collection de la Maison de l'Orient et de la Méditerranée 31, Serie épigraphique et historique, 5), Paris 2004.
- Ferrary 1997 J.-L. Ferrary, The Hellenistic World and Roman Political Patronage, in: P. Cartledge – P. Garnsey – E. Gruen (Hrsg.), Hellenistic Constructs. Essay in Culture, History and Historiography, Berkeley – Los Angeles – London 1997, 105–119.
- Foss 1977 C. Foss, Bryonianus Lollianus of Side, ZPE 26, 1977, 161-171.
- Freeman 2003 C. Freeman, Mısır, Yunan ve Roma: Antik Akdeniz Uygarlıkları, Ankara 2003.
- French 1981 D. French, Roman Roads and Milestones of Asia Minor. Fas. I: The Pilgrim's Road, Ankara 1981.
- French 2003 D. H. French, Roman, Late Roman and Byzantine Inscriptions of Ancyra, Ankara 2003.
- Fröhlich 2004 P. Fröhlich, Les Cités grecques et le contrôle des magistrats (IVe-Ier siècle avant J.-C.). École pratique des Hautes Études. Hautes Études du monde gréco-romain, 33, Geneva-Paris 2004.
- Garzetti 1974 A. Garzetti, From Tiberius to the Antonines. London 1974.
- Giannakopoulos 2008 N. Giannakopoulos, Ο ΘΕΣΜΟΣ ΤΗΣ ΓΕΡΟΥΣΙΑΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΠΟΛΕΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΥΣ ΡΟΜΑΙΚΟΥΣ ΧΡΟΝΟΥΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΚΑΙ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΕΣ, Thessalonike 2008, (Doktora tezi).
- Gizewski 1997 C. Gizewski, Curator rei publicae, DNP 3, 1997, 237.
- Glötz 1998 G. Glötz, The Greek City and Its Institutions, New – York 1998.
- Griffin 2007 M. Griffin, Nerva to Hadrian, CAH XI, 2007, 84-132.
- Guerber – Sartre 1998 E. Guerber – M. Sartre, Un logistès à Canatha (Syrie), ZPE 120, 1998, 93-98.
- Guerber 1997 E. Guerber, Les correctores dans la partie Hellenophone de l'empire Romain du regne de Trajan a l'avenement de Diocletien

- Etude Prosopographique, *Anatolia Antiqua* V, 1997, 211-248.
- Haensch – Weiß 2005 R. Haensch – P. Weiß, Weitere Gewichte mit Nennung von Statthaltern von Pontus et Bithynia, *Chiron* 35, 2005, 443–498.
- Haensch – Weiß 2007 R. Haensch – P. Weiß, Statthaltergewichte aus Pontus et Bithynia. Neue Exemplare und neue Erkenntnisse, *Chiron* 37, 2007, 183–218.
- Haensch – Weiß 2014 R. Haensch – P. Weiß, Weitere <Staathaltergewichte> von Nikomedeia. Neue Ergebnisse zur Stadt und Reichsgeschichte, *Chiron* 44, 2014, 513-549.
- Haensch 1996 R. Haensch, Die Verwendung von Siegeln bei Dokumenten kaiserzeitlichen Reichadministration, in M. Boussac – F. A. Invernizzi (eds.), *Archives et Sceaux du monde hellénistique* (Torino, Villa Gualino 13. - 16. Gennaio 1993), Athens 1996 (1997), 449-496.
- Haensch 1997 R. Haensch, *Capita provinciarum. Statthaltersitze und Provinzialverwaltung in der römischen Kaiserzeit*, Mainz 1997.
- Halfmann 1979 H. Halfmann, Die Senatoren aus dem östlichen Teil des Imperium Romanum bis zum Ende des 2. Jh. n. Chr. (*Hypomnemata* 58), Göttingen 1979.
- Halfmann 1982 H. Halfmann, Die Senatoren aus den Kleinasiatischen Provinzen des römischen Reiches vom I. bis 3. Jahrhundert (Asia. Pontus-Bithynia, Lycia-Pamphylia, Galatia, Cappadocia. Cilicia), *EOS* II 603-650.
- Halfmann 1986 H. Halfmann, *Itinera principum. Geschichte und Typologie der Kaiserreisen im Römischen Reich*. (Heidelberger Althistorische Beiträge und Epigraphische Studien, 2), Stuttgart 1986.
- Hall – Milner 1994 A. Hall – N. Milner, Education and Athletics, şurada: D. French (ed.), *Studies in the History and Topography of Lycia and Pisidia in Memoriam A. S. Hall*, Ankara 1994.
- Handy 2009 M. Handy, *Die Severer und das Heer*, Berlin 2009.
- Hanslik 1975 R. Hanslik, Tineius, *Kl. Pauly* V, 1975, 854, nr. 3.
- Harris – Ryde 1980 B. F. Haris – N. S. W. North Ryde, Bithynia: Roman Sovereignty and Survival of Hellenism, *ANRW*, 1980, 857-901.

- Hauken 1998 T. Hauken, *Petition and Response, An Epigraphic Study of Petitions to Roman Emperors*, 181–249, Bergen 1998.
- Heberdey – Kalinka 1896 R. Heberdey – E. Kalinka, *Bericht über zwei Reisen im südwestlichen Kleinasien*, Wien 1896.
- Hekster 2008 O. Hekster with Nicholas Zair, *Rome and its Empire, AD 193–284*, Edinburgh 2008.
- Herrmann 1993 P. Herrmann, *Epigraphische Forschungen in Lydien (Polybios aus Sardeis)*, şurada: G. Dobesch – G. Rehrenböck, *Die Epigraphische und Altertumskundliche Erforschung Kleinasien*, Wien 1993, 211–219.
- Hicks 1890 E. L. Hicks, *Ceramus (Κέραμος) and Its Inscriptions*, JHS 11, 1890, 109–128.
- Hicks 1891 E. L. Hicks, *Inscriptions from Western Cilicia*, JHS 12, 1891, 225–273.
- Holleaux – Paris 1886 M. Holleaux – P. Paris, *Incriptions d'Oenoanda*, BCH 10, 1886, 216–235.
- Hüttl 1933 W. Hüttl, *Antoninus Pius*, Vols. 2, Prag 1933–1937.
- Jacques 1982 N. F. Jacques, *Les curateurs des cités Africaines au IIIe siècle*, ANRW II, 10,2, 1982, 62–85.
- Jacques 1983 N. F. Jacques, *Les curateurs des cités dans l'Occident romain de Trajan à Gallien*, *Etudes Prosopographiques*, Paris 1983.
- Janiszewski – Stebnicka – Szabat 2015 P. Janiszewski – K. Stebnicka – E. Szabat, *Prosopography of Greek Rhetors and Sophists of the Roman Empire*, Oxford 2015.
- Jones 1998 A. H. M. Jones, *The Greek City From Alexander to Justinian*, Oxford 1998.
- Jones 2005 C. P. Jones, *Culture in the Careers of Eastern Senators*, şurada: W. Eck ve M. Heil (Eds.), *Senatores populi Romani: Realität und mediale Präsentation einer Führungsschicht: Kolloquium der Prosopographia Imperii Romani vom 11.-13. Juni 2004*, Stuttgart Steiner, 263–270.
- Kaya 1998 M. A. Kaya, *Anadolu'da Roma Egemenliği ve Pompeius'un Siyasal Düzenlemeleri*, *Tarih İncelemeleri Dergisi* XIII, 1998, 163–173.

- Kaya 2000 M. Ali Kaya, Anadolu'daki Galatlar ve Galatya Tarihi, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 112, İzmir 2000.
- Kaya 2005 M. A. Kaya, Anadolu'da Roma Eyaletleri: Sınırlar ve Roma Yönetimi, Tarih Araştırmaları Dergisi, cilt. XXIV, sayı: 38, 2005, 11-30.
- Kearsley 1987 R. A. Kearsley, M. Ulpius Appuleius Eurykles of Aezani: Panhellene, Asiarch and Archiereus of Asia, *Antichthon* 21, 1987, 49-56.
- Keil 1936 J. Keil, The Greek Provinces: Lycia and Pamphylia, *CAH XI*, 1936, 590-597.
- Kettenhofen 1983 E. Kettenhofen, The Persian campaign of Gordian III and the inscription of Sapuhr I at the "Ka'be-ye Zartošt", in: S. Mitchell (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia*, Oxford 1983 (BAR International Series 156), 151–71.
- Kornemann 1901 E. Kornemann, *Curator rei publicae*, *RE IV.2*, 1901, 1806-1811.
- Lambrechts 1936 P. Lambrechts, *La composition du sénat romain de l'accession au trône d'Hadrien à la mort de Commode*, Anvers 1936.
- Lambrechts 1937 P. Lambrechts, *La composition du sénat romain de Septime Sévère à Dioclétien (193-284)*, Budapest 1937.
- Lanckoronski 1892 K. G. Lanckoronski, *Städte Pamphyliens und Pisidiens II: Pisidien*, Viyana 1892.
- Laum 1914 B. Laum, *Stiftungen in der griechischen und römischen Antike, Ein Beitrag zur Antiken Kulturgeschichte, Band II: Urkunden*, Leipzig – Berlin 1914.
- Le Bas – Waddington Ph. Le Bas – W.H. Waddington, *Inscriptions grecques et latines recueillies en Asie Mineure*, Paris 1870, ND Hildesheim/New York 1972.
- Lehner 2004 M. F. Lehner, *Die Agonistik im Ephesos der römischen Kaiserzeit, (Dissertation)*, München 2004.
- Levick 1979 B. Levick, *Pliny in Bithynia – and what followed, Greece&Rome* 26, 1979, 119-131.
- Levick 2000 B. Levick, *The Government of the Roman Empire: A Sourcebook Second Edition*, London–New York 2000.

- Levick 2007 B. Levick, *Greece and Asia Minor*, CAH XI, 2000 (ilk basım), 2007 (kullanılan basım), 604-634.
- Liebenam 1897 W. Liebenam, *Curator Rei Publicae*, *Philologus* 56, 1897, 290–325.
- Lintott 1993 A. Lintott, *Imperium Romanum: Politics and Administration*, Routledge, London, 1993.
- Loriot 2011 X. Loriot, “La Province de Pont-Bithynie Sous le Haut-Empire: Assise Territoriale et Administration, şurada: S. Benoist – A. Daguet-Gagey – C. Hoët-van Cauwenberghe (eds.), *Figures d’empire, fragments de mémoire, pouvoirs et identités, dans le monde romain, impérial* (IIe s. av. n. è. – VIe s. de n. è.), Fransa 2011, 257-286.
- Lucas 1940 C. Lucas, *Notes on the Curatores Rei Publicae of Roman Africa*, *JRS* 30, 1940, 56-74.
- Lüders 1873 O. Lüders, *Die Dionysischen Künstler*, Berlin 1873.
- MacDonald 1996 D. MacDonald, *Claudius Attalos as Logistes at Synnada*, *AHB* 10, 1996, 66-72.
- MacDowell 1976 D. M. Macdowell, *Logistai*, N. G. L. Hammond – H. H. Schullard (ed.), *The Oxford Classical Dictionary*, Oxford 1970, New York² 1976.
- Macro 1980 A. D. Macro, *The Cities of Asia Minor under the Roman Imperium*, *ANRW II* 7/2, 1980, 659-698.
- Magie 1950 D. Magie, *Roman Rule in Asia Minor to the End of the Third Century After Christ I-II*, Princeton, New Jersey 1950.
- Mansel 1963 A. M. Mansel, *Die Ruinen von Side*, Berlin 1963.
- Marek – Adak 2016 Chr. Marek – M. Adak, *Epigraphische Forschungen in Bithynien, Paphlagonien, Galatien und Pontos*, *Philia Suppl.* 2, İstanbul 2016.
- Marek 1993 Chr. Marek, 1992 Çankırı ve Kastamonu’da Araştırmalar; Kaunos ve Patara Kazılarında Epigrafik Araştırma, *AST* 11, 1993, 85-104.
- Marek 2003 Chr. Marek, *Pontus et Bithynia. Die römischen Provinzen im Norden Kleinasien. (Orbis Provinciarum; Zaberns Bildbände zur Archäologie)*, Mainz 2003.
- Marek 2010 Chr. Marek, *Geschichte Kleinasien in der Antike*, München 2010.

- Mason 1974 H. Mason, *Greek Terms for Roman Institutions. A Lexicon and Analysis*, Toronto 1974.
- McClean 2002 B. H. McClean, *An Introduction to Greek Epigraphy of the Hellenistic and Roman Periods from the Alexander the Great down to the Reign of Constantine (323 B. C. - A. D. 337)*, Michigan 2002.
- Mendelsohn 2002 D. A. Mendelsohn, *Gender and the City in Euripides' Political Plays*, Oxford 2002.
- Mennen 2011 I. Mennen, *Power and Status in the Roman Empire A. D. 193-284*, Leiden-Boston 2011.
- Meriç – Merkelbach – Şahin 1979 R. Meriç – R. Merkelbach – S. Şahin, *Der antike Name des heutigen Tire*, ZPE 33, 1979, 191-192.
- Merkelbach 1985 R. Merkelbach, *Eine Inschrift des Weltverbandes der dionysischen Technitai (CIG 6829)*, ZPE 58, 1985, 136-138.
- Merkelbach 1996 R. Merkelbach, *Hestia und Erigone: Vorträge und Aufsätze*, Teubner Stuttgart – Leipzig 1996.
- Migliorati 2011 G. Migliorati, *Iscrizioni per la ricostruzione storica dell'Impero romano: da Marco Aurelio a Commodus*, Milano 2011.
- Milner 1991 N. P. Milner, *Victors in the Meleagria and the Balbouran Elite*, AS 41, 1991, 23-62.
- Miltner 1927 F. Miltner, *Lucceius Torquatus*, RE XIII.2, 1927, 1561-1562, 18.
- Mitchell – French 2012 S. Mitchell – D. French, *The Greek and Latin Inscriptions of Ankara (Ancyra), Vol. I: From Augustus to the end of the third Century AD (Vestigia 62)*, München 2012.
- Mitchell 1983 S. Mitchell, *The Balkans, Anatolia and Roman Armies Across Asia Minor*, şurada: S. Mitchell (ed.), *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia*, 1983, (BAR International Series 156, Oxford), 131-150.
- Mitchell 1993 S. Mitchell, *Anatolia. Land, Men, and Gods in Asia Minor. Volume I: The Celts in Anatolia and the Impact of Roman Rule; Volume II: The Rise of the Church*, Oxford 1993.
- Muscalu 2011 B. Muscalu, *Lucius Caesennius Sospes, an Amicius Domitiani?*, Scripta Classica, 2011, 311-319.

- Müller 1980 H. Müller, Claudia Basilo und ihre Verwandtschaft, *Chiron* 10, 1980, 457-484.
- Münsterberg 1915 R. Münsterberg, Die Münzen der Sophisten, *NZ* 48, 1915, 119-120.
- Naour 1978 C. Naour, Nouvelles inscriptions de Balboursa, *AncSoc* 9, 1978, 165-185.
- Naumann 1985 F. Naumann, Ulpia von Aizanoi, *Istanbuler Mitteilungen* 35, 1985, 217-226.
- Nicols 1990 J. Nicols, The Patrons of Greek Cities in the Early Principate, *ZPE* 80, 1990, 81-100.
- Nollé 1990 J. Nollé, Side. Zur Geschichte einer kleinasiatischen Stadt in der römischen Kaiserzeit im Spiegel ihrer Münzen, *AW* 21, 1990, 244-266.
- Nutton 1976 V. Nutton, Menecrates of Sosandra, Doctor or Vet?, *ZPE* 22, 1976, 93-96.
- Oktan 2008 M. Oktan, Roma Cumhuriyet Dönemi'nde Pontos'ta Yapılan Düzenlemeler, *Anadolu/Anatolia* 34, 2008, 47-75.
- Oktan 2011 M. Oktan, Roma'nın Anadolu'daki Yapı Politikası, Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Antalya 2011.
- Oliver 1941 J. H. Oliver, The Sacred Gerusia, *Hesperia Suppl.* 6, 1941, 1-204.
- Oliver 1953 J. H. Oliver, The Ruling Power A Study of the Roman Empire in the Second Century after Christ through the Roman Oration of Aelius Aristides, Philadelphia 1953.
- Oliver 1967 J. H. Oliver, The Sacred Gerusia and the Emperor's Consilium, *Hesperia* 36, 1967, 329-335.
- Oliver 1973 J. H. Oliver, Imperial commissioners in Achaia, *GRBS* 14, 1973, 389-405.
- Orlin 2016 E. Orlin (Ed), *Routledge Encyclopedia of Ancient Mediterranean Religions*, New York 2016.
- Ögüt-Polat – Şahin 1985 S. Ögüt-Polat – S. Şahin, Katalog der Bithynischen Inschriften im Archäologischen Museum von Istanbul. Teil I: Funde von der Bithynischen Halbinsel und aus der Gegend von Ihsaniye, *EA* 5,

- 1985, 97-124.
- Özbil 2017 C. Özbil, Nysa Sikkeleri, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara 2017.
- Özlem-Aytaçlar 2006 P. Özlem-Aytaçlar, Yazıtlar ve Antik Kaynaklar Işığında Batı Anadolu'da Entelektüeller, İstanbul 2006.
- Öztürk 2006 H. S. Öztürk, M.Ö II. – M.S. IV. Yüzyıllarda Likya-Pamfilya Bölgesinde Kırsal Alan Güvenliği, Yayınlanmamış Doktora Tezi Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2006.
- Peker 2012 G. Peker, Hellenistik ve Roma Dönemlerinde Pamphylia'da Kent Memuriyetleri, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Antalya 2012.
- Petrikovits 1937 V. Petrikovits, Q. Tineius Sacerdos, RE VI A 2, 1937, 1380-1381, nr. 8.
- Pflaum 1960 H.-G. Pflaum, Les carrières procuratoriennes équestres sous le haut-empire Romain, I. (Institut français d'archéologie de Beyrouth, Bibliothèque archéologique et historique, 57), Paris 1960.
- Premmerstein 1901 A. von Premmerstein, Corrector, RE IV.2, 1901, 1646-1656.
- Puech 2002 B. Puech, Orateurs et Sophistes Grecs Dans Les Inscriptions D'époque Impériale, Paris 2002.
- Quaß 1993 F. Quaß, Die Honoratiorenschicht in den Städten des griechischen Ostens. Untersuchungen zur politischen und sozialen Entwicklung in hellenistischer und römischer Zeit, Stuttgart 1993.
- Radice 1969 B. Radice, The Letters of the Pliny the Younger, London 1969.
- Rees 1953 B. R. Rees, The curator civitatis in Egypt, Journal of Juristic Papyrology 7-8, 1953-1954, 83-106.
- Reitzenstein 2011 D. Reitzenstein, Die lykischen Bundespriester: Repräsentation der kaiserzeitlichen Elite Lykiens, Berlin 2011.
- Rémy 1976 B. Rémy, La carrière de Q. Aradius Rufinus Optatus Aelianus, Historia 25, 1976, 458-477.
- Rémy 1989 B. Rémy, Les carrières sénatoriales dans les provinces romaines d'Anatolie au haut-empire (31 av. J. C.-284 ap. J. C.) (Pont-Bithynie, Galatie, Cappadoce, Lycie-Pamphylie et Cilicie),

- Istanbul-Paris 1989.
- Reynolds 1982 J. Reynolds, *Aphrodisias and Rome: Documents from the excavation of the theatre at Aphrodisias conducted by Prof. Kenan T. Erim, together with some related texts.* (Journal of Roman Studies Monographs, 1), London 1982.
- Rhodes 1999 P. J. Rhodes, *Logistai*, DNP 7, 1999, 400-401.
- Richardson 2001 J. Richardson, *Roman Provincial Administration, 227 BC to AD 117*, London 2001.
- Ridley 1987 R. T. Ridley, *History of Rome (A Documented Analysis)*, Roma 1987.
- Robert 1937 L. Robert, *Études Anatoliennes. Recherches sur les inscriptions grecques de l'Asie Mineure*, Paris 1937.
- Robert 1977 L. Robert, *Documents d'Asie Mineure*, BCH 101, 1977, 43-132.
- Robert 1980 L. Robert, *A travers l'Asie Mineure: Poètes et prosateurs, monnaies grecques, voyageurs et géographie*, Paris 1980 (BEFAR 239).
- Roberts 1954 J. Robert – L. Robert, *La Carie II: Histoire et géographie historique avec le recueil des inscriptions antiques: Tome II. Le Plateau de Tabai et ses environs*, Paris 1954.
- Rossner 1974 M. Rossner, *Asiarchen und Archiereis Asias*, Studii Clasice 16, 1974, 101-142.
- Roueché 1981 Ch. Roueché, *Rome, Asia and Aphrodisias in the Third Century*, JRS 71, 1981, 103-120.
- Roueché 2004 Ch. Roueché, *Aphrodisias in Late Antiquity: The Late Roman and Byzantine Inscriptions*,²2004, <<http://insaph.kcl.ac.uk/ala2004>>.
- Rüpke 2008 J. Rüpke, *Fasti sacerdotum: A Prosopography of Pagan, Jewish, and Christian Religious Officials in the City of Rome, 300 BC to AD 499*, Oxford-New York, 2008.
- Salomies 1985 O. Salomies, *Die Herkunft der senatorischen Tineii*, ZPE 60, 1985, 199-202.
- Sartori 1989 M. Sartori, *Osservazioni sul ruolo del curator rei publicae*, Athenaeum 67, 1989, 5-20.
- Sartre 1995 M. Sartre, *L'Asie Mineure et l'Anatolie d'Alexandre à Dioclétien*

- (Ive s. av. J.-C./IIIe s. ap. J.-C.), Paris 1995.
- Schwarz 2001 H. Schwarz, Soll oder Haben? Die Finanzwirtschaft kleinasiatischer Städte in der Römischen Kaiserzeit am Beispiel von Bithynien, Lykien und Ephesos (29 v. Chr. – 284 n. Chr.), Bonn 2001.
- Settipani 2000 C. Settipani, Continuité gentilice et continuité sénatoriale dans les familles sénatoriales romaines à l'époque impériale, University of Oxford 2000.
- Sheppard 1981 A. R. R. Sheppard, R.E.C.A.M. Notes and Studies No. 7: Inscriptions from Uşak, Denizli and Hisar Köy, AS 31, 1981, 19-27.
- Sherwin-White 1966 A. N. Sherwin-White, The Letter of Pliny: A Social and Historical Commentary, Oxford 1966.
- Sickinger 1999 J. P. Sickinger, Public Records and Archives in Classical Athens, London 1999.
- Slater 1995 W. J. Slater, The Pantomime Tiberius Julius Apolaustrus, GRBS 36, Vol. 3, 1995, 263-292.
- Southern 2004 P. Southern, The Roman Empire From Severus to Constantine, London–New York 2004.
- Stauner 2014 K. Stauner, Roman emperors, their armies and the parapompê, Ancient Warfare VIII-3, 2014, 40-42.
- Stevenson 1975 G. H. Stevenson, Roman Provincial Administration, Till the Age of the Antonines, Connecticut 1975.
- Storey 1998 J. Storey, Bithynia: History and Administration to the Time of Pliny the Younger, Ottawa 1998.
- Strobel 1998 K. Strobel, Galatia, Galatien. Geographie. Kultur. Römische Provinz, DNP 4, 1998, 742-745.
- Syme 1977 R. Syme, The Enigmatic Sospes, JRS 1977, 67, 38-49.
- Syme 1980 R. Syme, An Eccentric Patrician, Chiron 10, 1980, 427–448.
- Şahin – Adak 2007 S. Şahin – M. Adak, Stadiasmus Patarensis. Itinera Romana Provinciae Lyciae, İstanbul 2007 (Monographien zur Gephyra 1).
- Şahin – Adak 2012 S. Şahin – M. Adak, Stadiasmus Patarensis. Itinera Romana Provinciae Lyciae, İstanbul 2012 (Monographien zur Gephyra 2).

- Şahin – Can – Işın 1983 S. Şahin – M. K. Can – M. A. Işın, Acht Meilensteine aus Libyssa, EA 1, 1983, 41-55.
- Şahin 1984 S. Şahin, Zwei Meilensteine aus der Gegend von Claudiopoli-Krateia, EA 3, 1983, 101-105.
- Şahin 1992 S. Şahin, Statthalter der Provinzen Pamphylia-Lycia und Bithynia-Pontus in der Zeit der Statusänderung beider Provinzen unter Marc Aurel und Lucius Verus, EA 20, 1992, 77-91.
- Şahin 2006 S. Şahin, Der Disput der «viri docti» über die Lykiarchie gelöst? Dokumente von Lykiarchen aus der Familie der Dionysii aus Neisa, Gephyra 3, 2006, 31-50.
- Şahin 2012 S. Şahin, Nochmal über die Lykiarchie, Gephyra 9, 2012, 119-123.
- Şahin 2013 S. Şahin, Parerga zum Stadiasmus Patarensis (11): Teimarchi aus Arneai, Gephyra 10, 2013, 38-49.
- Şahin 2014 S. Şahin, The 'Lykiarkhes' Question, Gephyra 11, 2014, 1-13.
- Şahin 2016 S. Şahin, Lykiarkhes Sorunu, şurada: N. E. Akyürek Şahin – M. E. Yıldız – H. Uzunoğlu (eds.), Eskiçağ Yazıları 8 (Akron 10), İstanbul 2016, 1-26.
- Takmer – Oktan 2013 B. Takmer – M. Oktan, Parerga zum Stadiasmus Patarensis (11): Die lykische Stadt Neisa, Gephyra 10, 2013, 50-93.
- Thomasson 1984 B. Thomasson, Laterculi Praesidum Vols. 1-3, Göteborg 1984-1990.
- Thomasson 2001 B. E. Thomasson, The Eastern Roman Provinces till Diocletian a rapid Survey, The Greek East in the Roman Context Proceedings of a Colloquium Organised by the Finnish Institute at Athens (May 21 -22, 1999), Helsinki 2001, 1-9.
- Thomasson 2009 B. E. Thomasson, Laterculi Praesidum, Vol. I: ex parte retractatum, Göterborg 2009.
- Thonemann – Ertuğrul 2005 P. J. Thonemann – F. Ertuğrul, The Carminii of Attouda, EA 38, 2005, 75-86.
- TIB 8 H. Hellenkemper – F. Hild (eds), Tabula Imperii Byzantini 8: Lykien und Pamphylien (Österreichische Akademie der Wissenschaften, phil.-hist. Klasse., Denkschriften 320), 2004.
- Tod 1957 M. N. Tod, Sidelights on Greek Philosophers, JHS 77/1, 1957,

- 132–141.
- Tourrenc 1968 S. Tourrenc, Dédicace du temple du Génie de la Colonie à Timgad, *Antiquités Africaines* 2, 1968, 197-220.
- Üreten 2014 H. Üreten, Tralleis: Augustus Neokrati [NEΩKOPOΣ TOY ΣEBACTOY], *TOD* 20, 2014, 333-390.
- Várhelyi 2010 Z. Várhelyi, *The Religion of Senators in the Roman Empire: Power and the Beyond*, Cambridge 2010.
- Varinlioğlu – French 1991 E. Varinlioğlu – D. H. French, Four Milestones from Ceramus, *REA* 93, 1991, 123–137.
- Vitale 2012 M. Vitale, *Eparchie und Koinon in Kleinasien von der ausgehenden Republik bis ins 3. Jh. n. Chr.*, Bonn 2012.
- Várhelyi 2010 Z. Várhelyi, *The Religion of Senator in the Roman Empire: Power and the Beyond*, Newyork, Cambridge 2010.
- Weber 1900 G. Weber, *Funde*, *MDAI (A)* 25, 1900, 122-123.
- Weimert 1984 H. Weimert, *Wirtschaft als landschaftsgebundenes Phänomen: Die antike Landschaft Pontos Eine Fallstudie*, Frankfurt am Main 1984.
- Wesch-Klein 2001 G. Wesch-Klein, Bithynia, Pontus et Bithynia, Bithynia et Pontus – Ein Provinzname im Wandel der Zeit, *ZPE* 136, 2001, 251-256.
- Wesch-Klein 2008 G. Wesch-Klein, *Provincia. Okkupation und Verwaltung der Provinzen des Imperium Romanum von der Inbesitznahme Siziliens bis auf Diokletian*, Berlin 2008.
- Wesenberg 1990 G. Wesenberg, *Provincia*, *RE*, XXIII-1, 1990.
- Wilson 1960 D. R. Wilson, *The Historical Geography of Bithynia Paphlagonia and Pontus in the Greek and Roman periods: A new survey with particular reference to surface remains still visible*, Oxford 1960.
- Zgusta 1984 L. Zgusta, *Kleinasiatische Ortsnamen*, Heidelberg 1984 (Beitrage zur Namensforschung, N. F. Beiheft 21).
- Zimmermann 1992 M. Zimmermann, *Untersuchungen zur Historischen Landeskunde Zentrallykiens*, Bonn 1992.
- Zuiderhoek 2009 A. Zuiderhoek, *The Politics of Munificence in the Roman Empire: Citizens, Elites and Benefactors in Asia Minor*, Cambridge 2009.

EK 1 – TABLOLAR

Tablo 1 Yazıtlarda Adı Geçen Asia Eyaleti *curator rei publicae*'leri

İsim	Tarih	Görev Yeri
M. Ulpius Damas Catullinus	Hadrianus Dönemi	Trapezopolis
Publius Aelius Zeuksidemus Cassianus	Hadrianus Dönemi	Aizanoi
Antoninus Pius mektubu	Antoninus Pius	Ephesos
Valerius Apollonides	İS. 154/155	Maionia
Aulus Cl. Caecina [---]aius	Antoninus Pius	Ilion
Ti. Oppius Afer Pollio Tertullus	İS. 160 ?	Ephesos
M. Lucceius Torquatus	İS. 167 ya da 169	Ephesos
M. Ulpius Carminius Claudianus	İS. 160 ve sonrası	Kyzikos
Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus	-	Ephesos
M. Antonius Aleksandros Appianus	İS. 177-180	Iulia Gordus
C. Iulius Philippos	İS. 177-180	Aphrodisias
M. Ulpius Appuleius Eurykles	İS. 180-192	Aphrodisias
Aur. Diodotos	İS. 150-190	Keramos
C. Iulius C. f. Philippos	İS. 198-211	Ephesos
Ti. Cl. Candidus	İS. yak. 200	Ephesos ve Nikomedeia
Dionysios Menogenes	İS. 198-212	Priene
Ti. Flavius Demetrios	İS. 198-212	Iasos
Iulius Iulianus	İS. 3. yy. başı	Nysa
Lucius Vedius Capito Glabrionianus	İS. 3. yy. başı	Thyateira
M. Ulpius Domitius Aristaius Arabianus	İS. 206-208	Hierapolis
L. Cl. Iberinus Eudaimon	İS. 200-210	Aphrodisias
(Ti. Cl. Aelius) Crispus	İS. 211-217	Magnesia ad Maeandrum

Polybios	İS. 212 öncesi	Attaleia
I. Antius Quadratus Attalos	-	Sardes
Publius Nonius M[et]tianus	-	Ephesos
M. Aur. Zosimos	-	Tralleis <i>katoikia</i> 'sı
Ti. Cl. Frontonianus	İS. yak. 220	Melos
Publius Aelius Antiokhos	İS. 222-235	Sebastopolis
Domitius Philippos	İS. 230 ve sonrası	Nysa
L. Pescennius Gessius	İS. yak. 240	Philadelphia
Decimus Iunius Quintianus	İS. yak. 245	Miletos ve Ephesos
Flavius Priscus	İS. 251/252	Traianopolis
<i>anonymus</i>	İS. geç 3. yy.	Troas Bölgesi'nin kentleri
Ti. Cl. Kleitianos	İS. 3. yy. ortası/sonrası	Magnesia ad Sipylum
Aurelius Traianus	İS. 212 sonrası	Synnada
Tatianus	-	Thyateira yakınları
<i>anonymus</i>	-	Ephesos
<i>anonymus</i>	-	Aphrodisias

Tablo 2 Asia Eyaleti *curtor rei publicae*'lerinin Sosyal Statüleri ve Memleketleri

İsim	Memleketi	Sosyal statü	Onursal Unvanlar, görevler
M. Ulpius Damas Catullinus	Muhtemelen Thyateira?	Elit tabaka	<i>Asiarkhes, ktistes, euergetes</i>
Publius Aelius Zeuksidemos Cassianus	Hierapolis	Elit tabaka	<i>arkhiereus, euergetes</i>
Antoninus Pius mektubu	-	-	-
Valerius Apollonides	Muhtemelen yerli	-	-
Aulus Cl. Caecina [---]aius	Kyzikos	Elit tabaka	-
Ti. Oppius Afer Pollio Tertullus	-	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Lucceius Torquatus	-	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Ulpius Carminius Claudianus	Attouda	Elit tabaka	<i>arkhiereus</i>
Manius Acilius Glabrio Gnaeus Cornelius Severus	-	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Antonius Aleksandros Appianus	-	Elit tabaka	<i>Asiarkhes</i>
C. Iulius Philippos	Tralleis	<i>ordo equester</i>	<i>euergetes, kratistos</i>
M. Ulpius Appuleius Eurykles	Aizanoi	Elit tabaka	<i>arkhiereus</i>
Aur. Diodotos	Nysa	---	<i>aksiologotatos</i>
C. Iulius C. f. Philippos	Tralleis	<i>ordo senatorius</i>	<i>kratistos, euergetes</i>
Ti. Cl. Candidus	Numidia	<i>ordo senatorius</i>	-
Dionysios Menogenes	-	-	-
Ti. Flavius Demetrios	-	Elit tabaka	-
Iulius Iulianus	-	<i>ordo equester</i>	<i>ktistes, kratistos</i>
Lucius Vedius Capito Glabrianus	-	-	<i>kratistos</i>
M. Ulpius Domitius Aristaius Arabianus	Klaudiupolis	<i>ordo senatorius</i>	-
L. Cl. Iberinus Eudaimon	-	-	<i>kratistos, euergetes</i>
(Ti. Cl. Aelius) Crispus	Ephesos	Elit tabaka	<i>Asiarkhes</i>
Polybios		Elit tabaka	<i>Asiarkhes</i>
I. Antius Quadratus Attalos	-	-	-
Publius Nonius M[et]tianus	-	-	-
M. Aur. Zosimos	-	Elit tabaka	<i>Asiarkhes</i>
Ti. Cl. Frontonianus	-	<i>ordo equester</i>	<i>Arkhierous, rhetor, eusebes, oikistes, pater</i>

Publius Aelius Antiokhos	-	Elit tabaka	sofist
Domitius Philippos	-	<i>ordo equester</i>	<i>ktistes</i>
L. Pescennius Gessius	-	Elit tabaka	<i>Asiarkhes</i>
Decimus Iunius Quintianus	-	<i>ordo senatorius</i>	<i>lamprotatos</i>
Flavius Priscus	-	-	-
<i>anonymus</i>	-	<i>ordo senatorius</i>	-
Ti. Cl. Kleitianos	-	Elit tabaka	-
Aurelius Traianus	-	-	<i>aksiologotatos</i>
Tatianus	-	-	-
<i>anonymus</i>	-	-	-

Tablo 3 Yazıtlarda Adı Geçen Pontus-Bityhnia *curator rei publicae*'leri

İsim	Tarih	Görev yeri
C. Iulius Severus (vali)	İS. yak. 135	Bithynia
<i>anonymus</i>	Muhtemelen Hadrianus Dönemi	?
P. Herennius Niger Atticianus (vali)	174-5	Nikomedeia
Quintus Aur. Polus (vali)	176-7	Nikomedeia
M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio	180-192	Nikomedeia, Nikaia, Prusa ad Olympum
L. Fabius Cilo (vali)	yak. 194	Nikomedeia
Ti. Cl. Candidus	yak. 200	Nikomedea, Ephesos
M. Ulpius Aquila Tertullianus	2. yy. sonu -3. yy. başı	Nikomedeia
Ti. Cl. Piso	2. yy. sonu – 3. yy. başı	Nikomedeia
Caesernius Statianus	Sep. Severus- Caracalla	Nikomedeia
Ulpus Titius Aelianus Antoninus	Büyük ihtimalle Septimius Severus	Kios
Flavius Ulpus Arrianos	Büyük ihtimalle Severuslar Dönemi	Prusa ad Olympum
M. Nonius Arrius Paulinus Aper	Muhtemelen 190-207	Nikomedeia, Nikaia
M. Aur. Khrysenios Damatrios	Muhtemelen 3. yy.'ın ilk yarısı	Dia Limanı ve Prusias ad Hypium
[----] Aur. Antiokhos Commodianus	214	Nikomedeia
M. Domitius Stratokles	200-215 civarları	Muhtemelen Nikomedeia

Titius Statilius Calpurnianus Fado	Muhtemelen 3. yy.	?
Lucius/Aulus Ranius Optatus (vali)	236	Eyalet
Quintus Tineius Severus Petronianus	243-244 ve 244-245	Nikomedeia
Iulius Crescens Saturnilus	253	Nikomedeia
Sallius Antoninus	269	Nikaia

Tablo 4 Pontus-Bithynia *curator rei publicae*'lerinin Sosyal Statüleri ve Memleketleri

İsim	Memleketi	Sosyal statü	Onursal unvanlar, görevler
C. Iulius Severus (vali)	Ankyra	<i>ordo senatorius</i>	<i>euergetes</i>
<i>anonymus</i>	Muhtemelen Prusa ?	Elit tabaka	<i>Bithyniarkhes, Pontarkhes</i>
P. Herennius Niger Atticianus (vali)	-	<i>ordo senatorius</i>	-
Quintus Aur. Polus (vali)	-	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Aur. Mindius Mattidianus Pollio	Ephesos	<i>ordo equester</i>	<i>Bithyniarkhes, Arabarkhes</i>
L. Fabius Cilo (vali)	İspanya	<i>ordo senatorius</i>	-
Ti. Cl. Candidus	Numidia	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Ulpius Aquila Tertullianus	Kremna	<i>ordo senatorius</i>	<i>kratistos, consularis</i>
Ti. Cl. Piso	Prusias ad Hypium	Elit tabaka (sonra <i>ordo equester</i>)	<i>Bithyniarkhes</i>
Caesernius Statianus	-		<i>kratistos</i>
Ulpius Titius Aelianus Antoninus	Prusias ad Hypium	Elit tabaka	<i>Bithyniarkhes, Pontarkhes</i>
Flavius Ulpius Arrianos	Nikomedeia	Elit tabaka	-
M. Nonius Arrius Paulinus Aper	-	<i>ordo senatorius</i>	-
M. Aur. Khrysenios Damatrios	-	Elit tabaka	<i>Bithyniarkhes, Pontarkhes</i>
[---] Aur. Antiokhos Commodianus	-	<i>ordo equester?</i>	-
M. Domitius Stratokles	Prusias ad Hypium	Elit tabaka	<i>Bithyniarkhes, Helladarkhes</i>
Titius Statilius Calpurnianus Fado	Prusias ad Hypium	Elit tabaka	<i>Bithyniarkhes</i>
L(ucius)/A(ulus?) Ranius Optatus (vali)	-	<i>ordo senatorius</i>	<i>lamprotatos, consularis</i>
Quintus Tineius Severus Petronianus	-	Elit tabaka	-
Iulius Crescens Saturnilus	-	-	-
Sallius Antoninus	-	<i>ordo senatorius?</i>	-

Tablo 5 Yazıtlarda Adı Geçen Lycia-Pamphylia *curator rei publicae*'leri

İsim	Tarih	Görev yeri
Ti. Cl. Aleksandros <i>alias</i> M. Aelius	3. yy.'ın ilk yarısı	Patara
Tib. Clau. Ant[----] Hyperekhios		Oinoanda
Androbios <i>alias</i> Eirenaios	198-211	Balboura
Aurelius Pan[phi?]los	İS. 212 sonrası	Arneai
M. Aur. Dionysios II	220 sonrası	Balboura
M. Aur. Ursio	3. yy. ortaları	Arykanda
M. Ulpius Tertullianus Aquila	3. yy.	Attaleia
Gnaeus Pedanius Valerianus	3. yy.	Perge
<i>anonymus</i>	3. yy.	Side
M. Aur. Meidianus Platonianus Varus	212 sonrası	Sagalassos

Tablo 6 Lycia-Pamphylia *curator rei publicae*'lerinin Sosyal Statüleri ve Memleketleri

İsim	Memleketi	Sosyal Statü	Onursal görevler Unvanlar,
Ti. Cl. Aleksandros <i>alias</i> M. Aelius	Patara	<i>ordo equester</i>	<i>euergetes, Lykiarkhes</i>
Tib. Clau. Ant[----] Hyperekhios	-	Elit tabaka	<i>aksiologotatos, Lykiarkhes</i>
Androbios <i>alias</i> Eirenaios	Tlos	Elit tabaka	-
Aurelius Pan[phi?]los	Arykanda ve Myra	Elit tabaka	<i>Lykiarkhes</i>
M. Aur. Dionysios II	Neisa	Elit tabaka	<i>aksiologotatos</i>
M. Aur. Ursio	-	<i>ordo equester</i>	<i>kratistos, euergetes</i>
M. Ulpius Tertullianus Aquila	Kremna	<i>ordo senatorius</i>	<i>kratistos, consularis</i>
Gnaeus Pedanius Valerianus	-	<i>ordo equester</i>	-
<i>anonymus</i>	-	<i>ordo equester/senatorius</i>	<i>kratistos</i>
M. Aur. Meidianus Platonianus Varus	Termessos	Elit tabaka	-

EK 2 – RESİMLER

Resim 1

ED: Imhoof-Bloomer, KM, 295, nr. 21.

TARİH: Marcus Aurelius – Lucius Verus (İS. 161-169)

ÖY: Başı sağa dönük Marcus Aurelius, AV KAI M AV ANTΩNINOC

AY: Sağ elinde *patera*?, sol elinde uzun *thyrsus* tutan Dionysos? heykelini çevreleyen sekiz sütunlu tapınak, ΕΠΙ ΠΡΥ Κ ΛΟΓΙΣ Κ ΑΤΤΑΛΟΝ ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ

Resim 2

ED: BMC 49-50, Cop 732.

TARİH: Marcus Aurelius – Lucius Verus (İS. 161-169)

ÖY: Başı sağa dönük Lucius Verus, AV KAI Λ AVP OVHPOC

AY: Sağ elinde *patera*?, sol elinde uzun *thyrsus* tutan Dionysos? heykelini çevreleyen sekiz sütunlu tapınak, ΕΠΙ ΠΡΥ Κ ΛΟΓΙΣ Κ ΑΤΤΑΛΟΝ ΣΥΝΝΑΔΕΩΝ

ÖZGEÇMİŞ

Adı ve Soyadı : Yasemin (Akın) SARGIN

Doğum Yeri – Tarihi : Manisa – 26.08.1985

Medeni Durumu : Evli

Eğitim Durumu:

Mezun Olduğu Lise : Yabancı Dil Ağırlıklı Manisa Lisesi, Manisa 2003.

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Eski Yunan Dili ve Edebiyatı Bölümü, Antalya 2004-2009.

Tez Konusu : Karia, Lykia ve Pamphylia Bölgeleri’nin Mil Taşları Yazıt Kataloğu
Yüksek

Lisans Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı, Antalya, 2009-2012.

Tez Konusu : İ.S. III. – V. Yüzyıllarda Pamphylia Kentlerindeki Toplumsal Değişimler

Doktora Diploması : Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Ana Bilim Dalı, Antalya, 2012 - halen.

Tez Konusu : Roma İmparatorluk Dönemi Küçük Asya’sında *curatores rei publicae*

Yabancı Dil/Diller : **Modern Diller:** İngilizce, Almanca

Klasik Diller: Eski Yunanca, Latince

Uzmanlık Alanları:

- Klasik Yunan & Latin Dili, Edebiyatı ve Kùltürü.
- Klasik Yunan & Latin Epigrafisi.
- Klasik Yunan & Roma Mitolojisi.
- Eskiçağ & Roma Tarihi, Geç Antik Dönem.

İş Denevimi:

2010 Haziran – 2017 Ağustos: Araştırma Görevlisi,
Akdeniz Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Edebiyat Fakültesi),
Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü, Antalya.

Bilimsel Faaliyetler:

1) Uluslararası/ulusal Kitap ya da Kitaplarda Bölümler:

- 2016 Y. Akın, Küçük Asya'da Dağ ve Mağara Tanrıları: Meter Oreia Kültü ve İlgili Yazıtlar, şurada: N. Eda Akyürek Şahin *et alii* (eds.), Eskiçağ Yazıları 8, [Akron 10], (Akdeniz Dilleri ve Kültürlerini Araştırma Merkezi Yayını), İstanbul 2016, 143-203.
- 2016 Y. Akın, Bolu'dan Caracalla Dönemi'ne ait bir *ad fines* Miltaş, şurada: *Vir Doctus Anatolicus*. Studies in Memory of Sencer Şahin/Sencer Şahin Anısına Yazılar, B. Takmer, E. N. Akdoğu Arca, N. Gökarp Özgül (eds.), İstanbul 2016, 81-89.
- 2013 Y. Akın, Anadolu'da Epigramlar 3: Yapı Epigramlarına Örnekler, Smyrna ve Herakleia Pontike'den Deniz Fenerleri, şurada: N. E. Akyürek Şahin - B. Takmer - F. Onur (eds.), Eskiçağ Yazıları 5, [Akron 7], (Akdeniz Dilleri ve Kültürlerini Araştırma Merkezi Yayını), İstanbul 2013, 173-190.

2) Dergi Makaleleri

- 2016 Y. Akın, Eine Heraklesweihung aus dem Hinterland von Limyra şurada: Mustafa Adak *et alii* (eds.), *Philia* 2, 2016, 137-142.

3) Bildiri Kitapları

- 2017 Y. Akın, Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Dönemi Lykia, Pamphylia ve Pisidia'sında *curator rei publicae* Olgusu, Antalya 2017 (Baskıda).

Aldığı Destekler/Burslar/Ödüller:

- Sokrates/Erasmus Öğrenim Bursu, Technische Universität Dresden, Die Philosophische Fakultät, Institut für Geschichte, Dresden-Almanya, (01/03/2014 – 30/09/2014).
- Sokrates/Erasmus Staj Bursu, Albert-Ludwigs Universität, Seminar für Alte Geschichte, Freiburg/Almanya (20/10/2011 - 14/02/2012).
- Koç Üniversitesi, Suna - İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi (AKMED), Doktora Araştırma Bursu, Antalya (2016).

Katıldığı Bilimsel Kongre/Sempozyum/Toplantılar:

1. Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdenizi Sempozyumu, 4-7/11/2015, Antalya, (Bildirili).
2. II. Türk-Yunan Epigrafi Sempozyumu, Akdeniz Üniversitesi, Adrasan/Antalya, 23-26/05/2012 (Organizasyonda Görevli).

Uluslararası Sempozyum ve Kongrelerde Sunulan Bildiriler:

1. Y. Akın, “Yazıtlar Işığında Roma İmparatorluk Dönemi Lykia, Pamphylia ve Pisidia’ında *curator rei publicae* Olgusu”, Uluslararası Genç Bilimciler Buluşması II: Anadolu Akdenizi Sempozyumu, 4 Kasım 2015. (Koç Üniversitesi, Suna –İnan Kırac Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Merkezi, Antalya).

Diğer Sunumlar:

1. Y. Akın, “Eine neue Meilenstein mit *ad fines* aus Klaudioupolis”, Technische Universität Dresden, Die Philosophische Fakultät, Institut für Geschichte, 3 Eylül 2014, Dresden – Almanya.
2. Y. Akın, “Asia ve *Lycia et Pamphylia* Eyaletleri’nde *curator rei publicae* Yazıtları” Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, 23 Aralık 2013, Antalya, (Doktora seminer sunumu).
3. Y. Akın, “İ.S. III. – V. yüzyıllarda Pamphylia”, Akdeniz Üniversitesi, Klasik Diller ve Anadolu Medeniyetleri Öğrenci Topluluğu, 10 Mayıs 2013, Antalya.

Yurt Dışı Deneyimleri:

- **Technische Universität Dresden** (7 Ay), Die Philosophische Fakultät, Institut für Geschichte, Dresden-Almanya, Kütüphane Çalışması ve araştırma, 01/03/2014 – 30/09/2014.
- **Albert-Ludwigs Universität** (3,5 Ay), Seminar für Alte Geschichte, Freiburg/Almanya, Kütüphane Çalışması ve araştırma, 20/10/2011 – 14/02/2012.
- **TUDIAS, TU Dresden** (1 Ay), Deutsch Sprachkurs, Frühling Intensivkurs, Dresden-Almanya, Almanca yoğun dil eğitimi, 01.03.2014 – 30.03.2014.

Projeler ve Kazı/Yüzey Araştırmalarına Katılım:

1. Projeler:

- **2010 - 2011**, Akdeniz Üniversitesi, Bilimsel Araştırma Projeleri, (BAP) tarafından desteklenen “Geç Roma Dönemi’nde Pamphylia Kentlerinde Toplumsal Değişimler” adlı Yüksek Lisans tez projesinde araştırmacı.
Yürütücü: Yrd. Doç. Dr. Ebru N. Akdoğu Arca, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü. Proj. no: 2011.02.0107.002.

2. Yüzey Araştırmaları ve Kazı:

- **2016 -halen**, Antalya İli, Döşemealtı, Aksu, Serik, Manavgat, İbradı, Akseki, Alanya Gündoğmuş ve Gazipaşa İlçeleri'nde "Doğu Antalya Epigrafi ve Yerleşim Tarihi Araştırmaları" başlıklı projede Eskiçağ Filologu. Proje Nr.: YA010702(2016).
Proje başkanı: Prof. Dr. Mustafa Adak, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü, Antalya.
- **2012-2014**, "Pamfilya Bölgesi Yol ve Yerleşim Sistemi" başlıklı, Akdeniz Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri (BAP) birimi tarafından desteklenen projede epigraf. Proje Nr.: 2012.01.0116.004.
Yürütücüler: Yrd Doç. Dr. Burak Takmer ve Yrd. Doç. Dr. Ebru N. Akdoğu Arca, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü.
- **2009 – 2012**, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) tarafından desteklenen "Stadiasmus Patavensis çerçevesinde Orta Likya (Yeke Yarımadası) Ulaşım Sistemi ve Sorunları" başlıklı projede araştırmacı. Proje Başkanı: Prof. Dr. Mustafa Adak, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü. Proj. No: 108K437.
- **2008 – 2009**, Antalya – Kaleiçi, Kesikminare kazı çalışmalarına stajyer öğrenci olarak katılım. Yürütücü: Prof. Dr. Burhan Varkıvaç, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü.

Sosyal Faaliyetler/Katıldığı Topluluklar:

2012, Akdeniz Üniversitesi, Klasik Diller ve Anadolu Medeniyetleri Öğrenci topluluğu kurucu üyesi, Antalya.

2012 - halen, Akdeniz Üniversitesi, Klasik Diller ve Anadolu Medeniyetleri Öğrenci topluluğu üyesi, Antalya.

2006 -2009, Akdeniz Üniversitesi, Arkeoloji Bölümü, Antikçağ Kültürü Öğrenci topluluğu üyesi, Antalya.

2004 -2005, Akdeniz Üniversitesi, İktisat ve İdari Bilimler Fakültesi, AIESEC üyesi, Antalya.

Referanslar:

- **Prof. Dr. Mustafa Adak**, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri Bölümü Öğretim Üyesi (Bölüm Başkanı), Antalya.

madak@akdeniz.edu.tr

- **Yrd. Doç. Dr. Ebru N. Akdoğu Arca**, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü Öğretim Üyesi, Antalya.

ebruarca@hotmail.com

- **Yrd. Doç. Dr. Burak Takmer**, Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Eskiçağ Dilleri ve Kùltürleri Bölümü Öğretim Üyesi, Antalya.

buraktakmer@akdeniz.edu.tr

- **Doç. Dr. Serdar Aybek**, Celal Bayar Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü Öğretim Üyesi, Manisa.

serdar.aybek@cbu.edu.tr

E-Posta: yaseminakin45@gmail.com & yaseminakin@akdeniz.edu.tr